ISSN 1307 – 1785

Eğitişim Dergisi

www.egitisim.gen.tr

- Yıl 22, Sayı 87, Temmuz 2025 -

Masallar Çok İşlevli Bir Organizmaya Benzer Yücel Feyzioğlu

Hukukçu Gözüyle Milliyetçilik ve Halkçılık Prof. Dr. Yavuz Abadan

Savaşa Karşı Umudu ve Adaleti Aramak Prof. Dr. İbrahim Ortaş

Ümmetten Millete Prof. Dr. Şahin Filiz

Kayıtsızlar – Gli indifferenti Antonio Gramsci

Aile İnsanın Yuvası, Milletin Temelidir Dr. İkram Çınar

İyi insan Olmak Prof. Dr. İbrahim Ortaş

Sosyalleşme ve Medya Doç. Dr. Hüseyin Gül

Kara Lastikle Kanatlanan Umutlar Gülsen Dede

Çocukları Tanıma ve Okuma Alışkanlığı Yahya Türkeli

Eğitilmiş Köpekler Selçuk Sarıçam

Dedim Dedi Azal Turanoğlu

Ana Kür'üm Alim İsmailoğlu

Cumhuriyet Hafız Öner

Yaylada Temcit Özdemir

Ben Sabircan Celil

Saralmış Yapraklardan Yükselen Ses Dr. Minara Aliyeva Çınar

2025 Yılı ÖSYM Sınav Sonuçları Üzerine Prof. Dr. İbrahim Ortaş

Cılavuz Köy Enstitüsü Yaşantılarım - 7 Rasim Bakırcıoğlu

Eğitişim Dergisi

ISSN 1307 – 1785

Yıl 22, Sayı 87, Temmuz 2025

Üç Aylık Eğitim, Bilim ve Sanat Dergisi.

Sahibi, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü ve Editörü:

Dr. İkram Çınar

Dizgi

Muhammed Ali Göllü

İnternet Adresi:

www.egitisim.gen.tr

***Adres*: Kafkas Üniversitesi, Dede Korkut Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi. Kars**

Tel. +90 474 225 11 50 / 1442

e-posta:

egitisimci[at]gmail.com

© Dergideki yazıların hak ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. Bilimsel ölçütlere göre kaynak gösterilmek koşuluyla yazılardan alıntı yapılabilir. İzin alınmadan herhangi bir yolla çoğaltılması ve kullanılması 5846 sayısı Fikir ve Sanat Eserleri Yasasına tabidir.

İçindekiler

Masallar Çok İşlevli Bir Organizmaya Benzer-*Yücel Feyzioğlu* ……4

Hukukçu Gözüyle Milliyetçilik ve Halkçılık-*Prof. Dr. Yavuz Abadan* ……10

Savaşa Karşı Umudu ve Adaleti Aramak-*Prof. Dr. İbrahim Ortaş* …..……19

Ümmetten Millet-*Prof. Dr. Şahin Filiz* ……22

Kayıtsızlar – Gli indifferenti-*Antonio Gramsci* ……..……27

Aile İnsanın Yuvası, Milletin Temelidir-*Dr. İkram Çınar* ……30

İyi insan Olmak-*Prof. Dr. İbrahim Ortaş* ……..……33

Sosyalleşme ve Medya-*Doç. Dr. Hüseyin Gül* ……..……36

Kara Lastikle Kanatlanan Umutlar-*Gülsen Dede* …….....40

Çocukları Tanıma ve Okuma Alışkanlığı-Yahya Türkeli…...……43

Eğitilmiş Köpekler-*Selçuk Sarıçam* ……...58

Dedim Dedi-*Azal Turanoğlu* ……..……...60

Ana Kür'üm-*Alim İsmailoğlu* …….....63

Cumhuriyet-*Âşık Hafız Öner* ……..……...65

Yaylada *Temcit Özdemir* …….....66

"Ben"-*Sabircan Celil* …… 68

Saralmış Yapraklar-*Doç. Dr. Minara Aliyeva Çınar* ……..……..70

2025 ÖSYM Sınav Sonuçları-*Prof. Dr. İbrahim Ortaş* ……76

Cılavuz Köy Enstitüsü Yaşantılarım-7-*Rasim Bakırcıoğlu* …….....81

Masallar Çok İşlevli Bir Organizmaya Benzer

Yücel Feyzioğlu

Okurun ve dinleyicinin masala ilgisini artırmak için her masalcı, masalı detaylandırmış, ballandırmış ve ona birçok işlev yüklemiş. Öylesine işlev yüklemiş ki, masalların her bir parçası ayrı ayrı işlev gören büyük bir organizmaya dönüşmüş. Örneğin bir kafa düşünelim: Saç, kaş, göz, kirpik, kulak, burun, ağız, damak, diş, dil, çene, deri… Nasıl ki kafada hepsinin ayrı işlevi varsa, masallar da tıpkı buna benzemiş. Her birinin birçok işlevi var. Bu işlevler çocuğa sağlam bir kişilik ve kültürel kimlik kazandırıp yolunu açmakta, büyükleri ise geçmiş kültürüne yolcu etmekte ve kendine güveni artırmaktadır.

Bilginler, psikologlar ve masalcılar masalları analiz etmiş, işlevlerini açıklamışlar. Bundan sonra da açıklamaya devam edecekler. Ben masalın bilimsel analizlerini ilim insanlarına bırakıp 1974 yılından beri okuduğum masal analizlerine, edindiğim deney ve gözlemlere dayanarak masalların bazı işlevlerini irdelemek ve o işlevleri örnek masallarla açmak istiyorum. Kırk başlıkta anlattığım işlevlerin hepsini açsam bu yazının kapsamını çok aşar. Amasya ve sonra Giresun'da birlikte etkinlikler yaptığımız MEM Necati Akkurt ve birçok öğretmenimizin önerilerini dikkate alarak yazdığım "Masallar Bize Ne Anlatır?" adlı bir öğretmen el kitabı niteliğindeki yayınımızda bu işlevlerin hepsini masal örnekleriyle anlattım. Bu yazıda ise bir damak tadı olsun diye masalın yedi işlevine özet olarak değineceğim:

Çocuk Gelişiminde "Sistemli Düşünce"nin Kurulmasına Masallar Nasıl Yardım Eder?

1-Çocukta gelecek düşüncesinin sistemleşmesi:

Acıktığında bebeğin meme beklemesi ya da altını kirletmişse temizlenme isteğini ağlayarak dile getirmesi, gelecek düşüncesinin sistemleşmesine ilk kapıyı aralıyor. O anda masal da devreye girebiliyor, masalla başarılı bir ilerleme sağlanabiliyor. Bunu Torontolu Dr. De Car 1980 yılı başlarında 20 hamile anne

üzerinde deneyimlemiş, başarılı sonuçlar almıştı. Bizde de bir Anadolu masalı olan "Edepsiz Serçe"[1] çocuğun bu ihtiyacına cevap veriyor.

25 aylık torunum Lilya Pelin'e "hangi masalı istiyorsun?" diye sorduğumda "önce serçe," diyor. Özet olarak masalı anlatayım: "Serçe bir kiraz dalına konuyor, kiraz yiyor. Sonra da kakasını kiraz dalına

yapıp altımı temizle diyerek kiraz dalından yardım istiyor. Kiraz dalı: "Hem kirazımı yiyeceksin, hem de altımı temizle diyeceksin, git başımdan!" diye itiraz ediyor. Serçe de sırasıyla ateşten, sudan, inekten, kurttan, köpekten yardım istiyor. Kimse ona yardım etmeyince birini ötekine şikâyet ederek en sonunda tavşana gidiyor. Tavşan diyor ki, gel nehir kıyısına gidelim, ben sana öğreteyim, altını kendin temizle. Gidiyorlar. Tavşan kuyruğu ile serçe de kanadıyla altını temizliyor. Sonra biri kuyruğunu biri de kanadını yıkayıp arkadaş oluyorlar. Gördün mü, birini ötekine şikâyet etmene gerek yok, kendi işini daha iyi yaptın diyor tavşan. Ormanın içine dalıp gidiyorlar."

Lilya Pelin, gelecekte bezlerden kurtulacağı ve kendi işini kendisinin yapacağı müjdesini bu masaldan almış oluyor. Masalı dinledikçe kıkır kıkır gülüyor, bu masal onu rahatlatıyor. Bir yandan gelecek tasavvuru belleğinde belirdikçe öte yandan da dinleme, algılama, kendi düşüncesini kurma melekeleri gelişiyor ve yetkinleşiyor.

Seviyeye göre masallar anlatıp adım adım çocuğun kafasında *gelecek düşüncesi*nin sistemleştirilmesi önemlidir. 7-11 yaş arası çocuklar için ise "Keloğlan ile Oh'un masalı", "Sihirli Limon", "Şah Abbas ile Şah Banu" gibi daha birçok masalımız var.

2- Nedensel düşüncenin gelişmesi:

"Nedensel düşünce" yine bebek yaşta geliştirilmesi gereken bir süreçtir. Her şeyin bir nedeni olduğunu çocuğun kavraması, bilmiyorsa sorması gerekiyor. Bu konuda da çocuğu ya da büyüğü sormaya teşvik eden, araştırma yapma cesareti aşılayan masallarımız var. En iyilerinden biri, "En Güçlü Kim?[2]" masalıdır. Dağıstan'da anlatılır, birçok Türk yurdunda farklı varyantları var. Masal özetle şöyledir:

Çilbik adında bir çocuk varmış: Saçları fırça gibi, yanakları çilli, gözleri kara, elleri çatlak çatlak yara! Üstü başı kirli gezermiş, ama her şeyi çok merak edermiş. Günlerden bir kış günü dışarı çıkmış. Evin önünde göl. Sular buz tutmuş… Bir dana buzun üstünde. Hey, düşersin!, demeye kalmadan dana kayıp düşmüş. Çilbik danayı kaldırıp kıyıya çekmiş, buzun üstüne çıkıp onunla alay etmiş: "Sevgili buz kardeş, bu ne hırs, bu ne hava, en güçlü sen misin dünyada?" Buz, anında Çilbik'in ayağını kaydırmış, tepe taklak onu yere yuvarlamış. Çilbik şaşırmış, buz soğuk soğuk cevap ulaştırmış: "Eğer o kadar güçlü olsaydım, güneş beni eritebilir

miydi?" Çilbik meraklı bir biçimde yüzünü güneşe dönmüş: "Sevgili güneş baba, herkesten daha güçlü sen olmalısın dünyada…" Güneş keskin ışıklarıyla Çilbik'in gözlerini kamaştırmış, alaylı bir sesle onu cevaplamış: "Eğer öyle olsaydı, bulutlar önümü kapatabilir miydi?"

Çilbik, bu kez bulutlara dönmüş: "Sevgili bulut abla, en güçlü sen misin dünyada?"

Bulutlar şakırdayıp gümbürdemiş. "Dediğin doğru olsaydı, küçücük yağmur damlaları beni çözüp dağıtabilir miydi?" diye cevap vermiş. Çilbik, bakmış hiç bir şey sandığı gibi değil. En güçlüyü bulmak için yağmur tanelerine, toprağa, ekine, koyuna yönelmiş. Hiçbirinden "en güçlü benim!" cevabını alamamış. En sonunda onu sivrisineğe göndermişler: Çilbik sivrisineği aramış. Sivrisinek vızzz o yana, vızz bu yana uçmuş. Çilbik'in kirli yüzüne konmuş. Kıkır kıkır gülüp, burnuna iğnesini sokmuş: Çilbik bir şaplak savurmuş: "Eyyy sivrisinek, söyle bakalım, en güçlü sen misin yoksa?" Sivrisinek kaçıp dala konmuş, Çilbik'e nanik yapıp: "Öyle olsaydı, beni kovabilir miydin?" demiş. "Daha kendini bile tanımıyorsun, senden daha güçlüsü olur mu bu dünyada? El, ayak sende, kirli geziyorsun hem de. Akıl sende, çalışmak sende, yazı sende, kitap sende, geriye ne kaldı bende?"

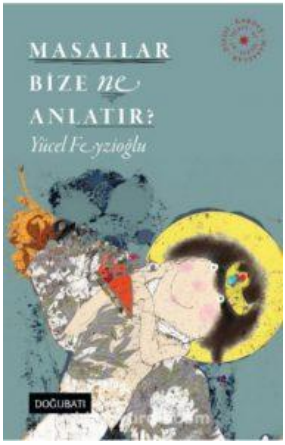

Çilbik, bir an duralamış, başını sallayıp koşa koşa eve varmış, elini yüzünü temizce yıkayıp keyifle kahvaltıya başlamış…"

Bu masal öylesine boyutlu bir masal ki, yüzlerce soruya kapı aralayabiliyor. Böylece okur zihnindeki ***neden***lere cevap bulmuş, insanın önemini kavramış, kendine güveni artmış oluyor. Ayrıca bu masalı şablon gibi kullanarak birçok konunun nedenini araştırmak mümkün.

3- Esnek düşüncenin gelişmesi:

Okurun bir olayda tek değil, birçok gerçeğin ve birçok yönün olabileceğini kavraması esnek düşünmesine bağlıdır. Dolayısıyla çözümün de çeşitli olabileceğini düşünecektir.

Şimdi esnek düşüncenin yerleşmesi için Uygur masallarından birini örnek vereyim. „Sebep Kılsan Sepette Su Durur." Özetleyeyim: "…yaşlı bir adam önce büyük oğlunu çağırmış: "Yavrum, kovamız delinmiş, şu sepeti al, çeşmeden su doldur da gel. Ama dikkat et, su dökülmesin. Fidanı sulayalım, meyve versin, bizi sevindirsin," demiş. Büyük oğlu gitmiş. Sepeti suyun altına tutmuş, su üstten dökülüp alttan akıyormuş. Ne kadar çaba verse de, boşuna. Başı eğik, kaşları çatık

eve dönmüş: "Sepette su durmuyor! Beni boşu boşuna gönderdin!" diye kızmış. Yaşlı adam bu kez küçük oğluna aynı görevi vermiş… O da önce sepetin dip kısmına bir kilim parçası yerleştirmiş, sepeti alıp çeşme başına gitmiş. Sepeti suyun altına tutmuş, su üstten dökülüp alttan yavaş yavaş sızıyormuş. Kilim parçasının üstüne biraz saman koymuş, çamur karıp delikleri sıvamış. Gerçekten de sepet su tutmuş. Alıp suyu eve dönmüş. Baba bakmış, su geldi, fidan sulandı. Çocukların ikisini de yanına çağırmış:

"Yavrularım, ben artık ömrümün sonuna geldim. Benim sizlere söyleyecek bir tek vasiyetim var. Siz aklınızı kullanmakta mahir olun. Sebep kılsanız sepette su

durur, unutmayın," demiş. Böylece esnek ve çok yönlü düşüncenin yolunu açmış oluyor. Eleştirel düşüncenin gelişmesini anlatırken bu masala tekrar döneceğim.

4- Soyut düşüncenin gelişmesi:

Düşüncenin kendisi de soyut bir kavramdır. Çocukta soyut düşünceyi masalla nasıl geliştireceğiz? Hayal, iyi, kötü, mert, cömert soyut kavramlardır. Korku, korkmak, korkunç, cesaret, cesur kavramlarını ele alalım. Bunlar da soyut kavramlar. Hayatın içinde bunlar var. Çocuğun bunları öğrenmesi gerekiyor. Korkuyu ele alalım: *Korkuyu* tanıması ve korku karşısında cesur olması, korkuyu yenmesi gerekiyor. „Çocuğum korkma, cesur ol!" demekle cesur olunmuyor. Bu kavramları bir Tatar masalı olan „Han ile Yılan"[3] nefis bir biçimde somutlaştırıyor. Özetleyeyim: "Bir zamanlar Kırım'da korkunç bir yılan yaşarmış. İnsanlar ondan çok korkar, adını duyan titremeye başlarmış. Bir gün yılan, Kırım Han'ının kızını çok sevdiğini duymuş ve acaba Han kızını gerçekten mi çok seviyor diye merak etmiş. Bir gece yarısı sürünerek saraya gelmiş. Her yanda sütunlar… Nakışlar, nakkaşlar, halılar, halçalar, saz edenler, naz edenler… Karanlık bir merdiven altına girip beklemiş. Gece yarısı Han'ın odasına sürünmüş. Usulca yatağa tırmanıp dilini Han'ın kulağına sokmaya başlamış. Han uyanmış, yılanı yanı başında görünce çok korkmuş ve bağırmaya başlamış: "Yetişin! Kurtarın!" Yılan yumuşacık bir sesle dile gelmiş: "Han dedikleri adam sen misin?" Han titreyerek: "Evet, benim," diye cevap vermiş. "Sen kızını kendinden daha çok severmişsin, doğru mu?"

Han: "Doğru!" demiş.

Yılan: "Ben senin kızınla evlenmek istiyorum. Kızını bana vermezsen, bütün Hanlığını yakıp-yıkacağım, sarayında taş üstünde taş, baş üstünde baş kalmayacak. Seni de dilenci yapacağım."

Han, düşünüp taşınmış. Bütün tehlikeyi göze alarak: "Ben kızımın bir yılanla evlenmesine izin veremem!" demiş.

"Ama ben yılanlar padişahıyım!"

"Ne olursan ol! Kızım bir insan ile evlenmeli. Sen de git kendine bir yılan kızı bul."

Yılan, başını havaya kaldırmış, Han'ı selamlamış: "Şimdi anladım, senin için de dışın da birdir… Şimdi anladım sende hile yoktur, cesur bir insansın. Haydi, seni kızına, kızını da halkına bağışladım," demiş. Yataktan aşağı inmiş, sürünerek saraydan çıkıp gitmiş.

Cesaret gösterilince korkunun yenileceğini bundan daha somut hangi hikâye anlatılabilir?

5- Eleştirel düşüncenin gelişmesi

Üçüncü maddede çocuğu *esnek düşünmeye* yönelten bir masal özetlemiştim:

"Sebep Kılsan Sepette Su Durur"du adı. O masalda baba sepetle su getirmesi için büyük oğlunu görevlendiriyordu. Oğlu işi başaramayınca küçük oğlu abisinin deneğini de dikkate alarak başarıyor, babadan övgü, büyük oğul da dolaylı eleştiri alıyordu. "Yavrularım, benim sizlere söyleyecek bir tek vasiyetim var. Siz aklınızı kullanmakta mahir olun. Sebep kılsanız sepette su durur, unutmayın." Bu vasiyet üzerine büyük oğul da ince bir biçimde babasına şu eleştiriyi yönlendiriyor: "Haklısın atam can, ama unutma ki ben senin ilk çocuğunum. Beni hep kolladın, yapabileceğim her işe kendin gittin, deney elde etmemi engelledin. Ne demiş atalarımız? Aşını pişir söyle! Sözünü düşün söyle!"

Yaşlı baba gülümsemiş: "Ben de bu sözlerden öğüdümü aldım oğul," demiş. "Benim sözlerim senin işine yarasın, seninki de benim."

İkisi de kavga gürültü yapmadan eleştiriyi hoşgörüyle karşılamış, içselleştirmiş, ders almış oluyor.

6- Yaratıcı Düşüncenin Gelişmesi

Herhangi bir konuyu akılda kalacak alternatif bir sonuçla bitirmek kişinin yaratıcı düşüncesinin gücüne bağlıdır. Yeteri kadar 'ilgi görmüş, masalla büyümüş' çocuklar yaratıcı düşünceyi başarılı bir biçimde geliştirebilmektedir. "Her Şey Bir Oyunla Başladı" adlı kitabımızda İsmail Ebuliz el Cezerî'nin çocukluğu anlatılmaktadır. Onu buluşlara götüren yaşam hikâyesi, Kürtler arasında dinlediğim ilginç bir masalla başlıyor. Bey tellalla: "Kim ki Hazreti Hazer'i kırk gün içinde bulur, keseler dolusu altını alır, bulamazsa canından olur…" diye ilan ettirmektedir. Fazıl adında çok yoksul bir köylü, ben bulacağım der ve dopdolu ilk kese altını alır. Pazara gidip iyi bir alışveriş yaparak döner. Karısı şaşkınlık içinde parayı nereden bulduğunu sorar. Fazıl durumu anlatınca karısı, "Sen nerden bulacaksın Hazreti Hazer'i? Sen şaşırdın mı? Vereceksin o canını, götür altını geri ver," der. Fakat Fazıl, "Üzülme sen Gule," diye itiraz eder. "Aramaya gideceğim ben. Bulduysam ne âlâ ne güzel. Bulamazsam, sen bol yap yemeği, kutlayalım kırk

günlük beyliği! Benden sonra siz iyi yaşayın bari." Kırk gün arar Hazreti Hazeri, bulamaz. Saraya giderken Dicle'nin kıyısında İsmail Ebuliz el Cezerî ile arkadaşlarına rastlar. Çocuklar hindi güderken karpuz yemişler ve Dicle'den ince bir ark açıp, suyun önüne karpuz kabuğundan bir çark koyarak suyu yokuşa akıtma oyunu denemektedirler. Fazıl fark etmeden karpuz kabuklarına basıp düşer. "…bu yaptığınız nedir? Allah sizi kahretsin! Hem beyiniz ceza verecek, hem bacak kadar çocuklar…"

"Ne cezası dayı? Ne diyorsun?" diye sorar İsmail Ebuliz el Cezerî.

Fazıl sesini daha da yükseltir: "Asacak beni asacak!"

Çocuklar korkuyla sinerler ama küçük İsmail: "Ben de seninle geleyim mi dayı?" diye ısrar eder ve onunla birlikte saraya gider. Bey ve vezirler ikisini görünce gülerler. Bey alayla, "Senin Hazreti Hazer'in bu mu?" diye sorar. Fazıl da, "Bulamadım beyim, altını da harcadım, kellemi alabilirsiniz," der. Bey, vezirlere döner, "Siz benim yerime olsanız bu Fazıl'ı ne yapardınız?" Vezirlerden biri, "Derhal asardım," diye cevap verir. Küçük İsmail, "Vay katil," diye fısıldar. Bey, "Sen sus!" diye onu azarlayıp öteki vezire döner: "Senin düşüncen ne?" "Ben olsam ona Dicle'nin kıyısında bir toprak verir, kendisini çocuklarına bağışlardım, çalışır harcadığı altını da öderdi," diye cevap verir. İsmail dayanamaz: "Beyim, beyim kırk yıldır Hazreti Hazer yanınızda oturuyor, siz onu bulamıyorsunuz, bu garip Fazıl dayı kırk günde nasıl bulsun?" der. Bu yaratıcı cevap beyin çok hoşuna gider, "Sen gel saray okulunda okumaya başla" der. Böylece İsmail Ebuliz el Cezerî'nin kaderi değişir, çocuklarla Dicle kıyısında çark yapma denemesi okulla birleşince bilim alanında yapacağı büyük buluşların yolu açılmış olur.

7- Sistemli düşüncenin kurulması

Her hangi bir olayın ya da bir durumun içinde birçok faktörün barınması ve bu faktörlerin farklı yönlerde değişim göstermesi mümkün. Böyle bir durumda büyük ya da küçük her insanın şaşırması, karmaşanın içinde boğulması, başarısız olması da mümkün.

Başarısızlığı engellemek için sistemli düşüncenin herkeste yerleşmiş olması gerekiyor. Bu düşünce birdenbire gelişmiyor. Ardıcıl bir gayret ve çabaya ihtiyaç var. Başarılı olmak için bir satranç oyunu gibi üç beş sonraki hamlelerin hesap edilmesi gerekiyor. Yani olabilecekleri önceden sıraya koyup hamle yapmak. İşte buna "sistemli düşünce" diyoruz. Sistemli düşüncenin kurulması için fazlasıyla masalımız var. Yeter ki bu masalları öncelikle öğretmenlerimiz ve ebeveynler okusun ve çocuklarımızın önüne koysunlar.

Hukukçu Gözüyle Milliyetçilik ve Halkçılık

Prof. Dr. Yavuz Abadan

Sunuş

Aşağıda, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki önemli aydınlardan biri olan Prof. Dr. Yavuz Abadan'ın 23 Mayıs 1938'de Ankara'da verdiği ve kitapçık olarak yayınlanan konferans metni sunulmuştur. Kitapçık, o sıralarda sadece hükümet değil, aynı zamanda devlet olan Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından yayınlanmıştır. Konferans metnini sunmadan önce konferansın niteliği hakkında bazı belirlemeler yapmak istiyorum.

Osmanlı Devleti tarihe karışmış ve Türkiye Cumhuriyeti henüz onun yerini almıştır. Türkiye, bir imparatorluk olarak değil, ***Ceditçi ilkelere göre*** *demokratik bir* ***ulus devlet*** *olarak kurulmuştur. Atatürk dönemi kuruluş dönemidir. Kuruluşun ilk 15 yılı devrim yapma ve onları topluma uyarlama ile değerlendirilmiştir.*

Bu süreçte Atatürk'ün karizmatik liderliği etkili olmuştur. Düşman işgali ve zulmü gören milleti bundan kurtaran ve milliyetçi halini her durumda sergileyen Mustafa Kemal Paşa'ya toplumca büyük güven duyulmaktadır. Sadece Atatürk'e güven de değildir. Aydın kitlenin o yıllarda en çok etkilendiği düşünce Ceditçilikti ve Atatürk onun adeta temsilciliğini yapmıştır. Başka türlüsü olamazdı. Ceditçilik adeta seçeneksizdi. Yine de halkı bilinçlendirmek gerekiyordu.

Konferans, Atatürk ilkelerinin değerlendirilmesi ve açıklanması amacıyla verilmiş. Yavuz Abadan, Atatürk ilkelerinin nasıl anlaşılması gerektiğini anlatıyor. Milliyetçilik, Halkçılık ve Devrimciliğin birbiriyle nasıl bir organik ilişki içinde olması gerektiğini söylüyor. Ayrıca bunun şimdilik ve geçici olan bir uygulama değil kalıcı ve sürekli bir düşünce olması gerektiği dile getiriyor.

Abadan, konuşmasında partiyi "milli iradeyi temsil eden dinamik bir organ" olarak nitelemektedir. Bu düzeni sağcı-solcu görüşlere göre biçimlenen liberalizme karşıt ve doğru bir tez olarak sunuyor.

Abadan, hukuk ve siyaset ilişkisini "siyasetin hukuku biçimlendirmesi, hukukun da siyaseti sınırlandırması" yoluyla bir denge ve kontrol sisteminin kurulması olarak görüyor.

Abadan, konferansında hümanizmi de irdelemiş. Hümanizm, devletin muhatabı olarak kavim ya da mezhebi değil, bunları dikkate almadan yurttaşı görmesidir. Bununla ırkçılık ve mezhepçilik gibi dışlayıcılıklar ortadan kaldırılmıştır. Abadan'ın anladığı hümanizm ise bireyci değil ulusal bilince dayalı hümanizmi dikkate almasıdır. Bununla milliyetçiliği bir hümanizm olarak görmektedir: Türkiyecilik.

1938 tarihli bu konferans metni, Cumhuriyet'in devrim ve ideolojik çizgisini oluşturan kavramları –milliyetçilik, halkçılık, devrimcilik, pozitivist hukuk, ulusal hümanizm– sistematik bir biçimde açıklıyor ve bunların birbirleriyle yarattığı dengeli gerginliği "ideal düzen" olarak kurguluyor. Bir yandan klasik liberal ve tarihçi yaklaşımları eleştirip tasfiye ederken; öte yandan toplumu "halk içinden yükselen", "milli ülkü"ye bağlı bir demokrasiye davet ediyor. Atatürk'ün hayatta olduğu son dönemde, bu metin bir süreklilik garantisi, hem de "gelecek kuşaklara miras" şeklinde ifade edilen bir rehber niteliği taşıyor.

Metin, imlasına dokunmadan, olduğu gibi yayınlanmaktadır.

Dr. İkram Çınar

HUKUKÇU GÖZÜ İLE MİLLİYETÇİLİK VE HALKÇILIK[1]

Yavuz Abadan[2]

Sayın ve çok değerli dinleyicilerim;

Sayın Şükrü Kaya'nın tensip ve delâletiyle organize edilen bu konferanslar serisinin güttüğü gaye, Halkevlerinin Kültürel Atmosferiyle üniversiter bilgi muhitinin daha sıkı, daha semereli temasdır. İyiliği hiç tereddüd götürmeyen böyle bir maksadın istihsalinde – küçük de olsa bir payı bulunmak – her fâniye nasip olmaz bir mazhariyettir. Türk Yurdunun kalbi olan Ankara'nın bu değerli kültür ocağında seçkin bir kütleye muhatap olmanın engin ve derin hazzı da buna katılıyor. Böyle bir bilgi ve hassasiyet havası içerisinde yapılacak bir hasbihalin mevzuu, muhakkak surette mukadderatımız ve millî hayatımızı en yakından alâkadar eden mes'eleler olmalıdır diye düşündüm. Bu bakımdan inkılâbımızın verimleri, hukukî ve siyasî bakımdan bütün alâkaların merkezi sikletini teşkil etmek icabeder. Çünkü her türlü kıymetler âleminde yeni bir nizam kurma gâyesini güden inkılâp iradesi, hedefine ulaşmak ve inhisar hukuku sahasında olan ilkeleri, yalnız modern esaslara dayanan yeni bir hukuk sistemi kurmakla kalmadı; kendi siyasî prensiplerine de hukukî mer'iyet kazandırdı. Rejimimizin siyasî prensipleri hepimizin bildiği gibi, zihnî spekülasyonların mahsulü olan mücerred formüllerden ziyade tatbikat ve icraattan alınmış, siyasî hayat bakımından millî bünyemizde iyi tesirler müşahede ve tecrübe edilmiş, iş bu itibarla millî ihtiyaç ve zaruretleri tamamen karşılayan esaslardır. Bu bakımdan riyazî mütearifelerin apriorik bedahatle tespit edilebilen kanunların kör determinizmini içtimai hayat hâdiselerine mal etmek iddiasında olan bazı felsefî ve hukukî nazariyelerin damgasını onlarda göremeyiz. Esasen içtimai hayat her zaman ve her yer için muteber muayyen kalıplara sokmak ve bu itibarla küllî ve mutlak mer'iyet kazanmak isteyen nazariyelere akamete ve bunların kıymetleri ise farklısızlık, nüanssızlık ve imkânsızlık içerisinde erimeğe mahkûmdurlar. Bizim prensiplerimiz ise sade kendimizindir. Tamamen millî bir karakter taşırlar.

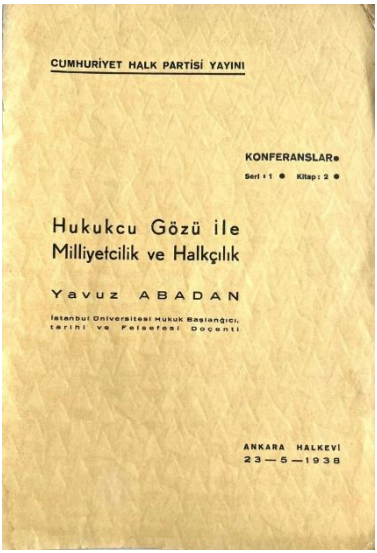

Mer'iyet sahaları millî varlık sınırlarıyle çerçevelenmiştir. Bu tahdid, onların esas kıymetlerini düşürmek şöyle dursun gerçekleştirmelerini kolaylaştırmış, millî hayatı yürütme ve ilerletmedeki dinamik tesirlerini arttırmıştır. Bu sebeplerle rejimimiz karşısında ilmî tefekküre düşen vazife: Tamim ve tecritten ziyade izah ve teşhistir. Ben de huzurunuzda sırf kendi meslekî görüş zaviyemden rejimimizin "Milliyetçilik ve Halkçılık" prensipleri üzerinde bir izah teşebbüsünde bulunacağım. Bir konferansta riayet edilmesi gereken zaman çerçevesi, kemmî mevzuun şümul ve azameti de keyfî bir tahdidi zarurî kılıyor. Bu tahdid zarureti karşısında "Milliyetçilik ve Halkçılık" prensiplerini seçme suretiyle yapılan tercihten maksat, bunlarla diğerleri arasında bir kıymet farkı ihdas etmek değildir. Yalnız milliyetçilik, inkılâbın ilk hareket mebdeini teşkil etmesi ve diğer prensipleri kendî mihveri etrafında toplaması itibariyle onlardan önce gelir. Ve Halkçılıkla – şimdi belirtilecek olan – hususî, sıkı, içten bir alâka ve bağı vardır. Hukukî normun vasfı bir yandan iradî bir tezâhür, yahud iradeler muhassalası ifadesi olması diğer yandan iradeler bağlamasıdır. Bu itibarla hukuk bakımından "Milliyetçilik ve Halkçılık" prensipleri, cemiyet ve onun hukukî teşekkülü olan devlet hayatında millet ve halk iradesinin hâkimiyetini ve yalnız bu istikameti takip mecburiyetini icabettirir. İşte bundan dolayıdır ki büyük harbın sarsıntılarıyle göçen eski dünya nizamlarının çöküntüleri arasında Türk milletinin bizzat ve enginliğini kurtarma ve temin etme gayesini güden Türk inkılâbının ilk ve en esaslı davası, millî iradenin mutlak hâkimiyeti dileğinde toplanıyordu. Bunu açıkça tespit için inkılâp iradesinin kristalleştiği mihraka, büyük Şefin Amasya tamimindeki (24/25 Haziran 1919) direktiflere bakmak kâfidir. Millî istiklâli ancak milletin azim ve kararı kurtaracaktır. (Madde: 2 – Her türlü tesir ve mürakabeden azade millî bir hey'etîn vücudu lâzımdır. (Madde: 3). Bu direktiflerde esas teşkilât tamamen yenilenmek, devletin siyasî faaliyetine hâkim kaidelerin teşekkülünü doğrudan doğruya millî irade kaynağına bağlamak dileği barizdir. Bu dileğin bugünkü esas teşkilât kanunumuzda da yer alan hukukî ifadeleri, milletin kayıtsız ve şartsız hâkimiyeti kaidesiyle Ulusun yegâne ve hakikî mümessili olan Kamutay müessesesidir. Bu suretle halk iradesi, hak iradesi şekline girmiş oluyor.

Görülüyor ki Milliyetçilik ve Halkçılık prensiplerinden hareket, yalnız millet ve halk iradesinin fiilî hâkimiyetini teminle kalmıyor. Bu üsûl içinde, millî ruha uygun yeni bir hukuk sistemi yaratmakla hukukî mer'iyet de kazanıyor. Esasen bir hukuk

sistemini mücerred ve boş bir kalıp olmaktan çıkaran şey, onun millî hayat ve varlıkla sıkı alâkası, Ulusun siyasî hayatiyeti ve faaliyetinde tecellî eden müşahhas nizam bütününe bağlanışıdır. Bu bakımdan her hakikî inkılâp, zarurî surette yeni hukukun da kaynağıdır. Bu yeni hukuk, bizde olduğu gibi milliyetçilik ve Halkçılık prensiplerini benimseyince, siyasî birliğin hukukî teşahhusu olan Devlet ve onunla birlikte millî ve siyasî hayatın bütün teşkilât ve fonksiyonları halk ve millet iradesi desteğine dayatılmış, bu temeller üzerine kurulmuş olur. İnkılâpla vücut bulan yeni nizamın şekli ve mücerred ifadesi mahiyetini taşıyan esas teşkilât kanunumuz böyle demokratik bir bünyeyi haizdir. 1, 2, 3 üncü maddelerimiz birbiriyle münasebet halinde millî bir demokrasinin, millî ve demokratik bir Cumhuriyetin temel taşlarıdır. Millî demokrasi derken pekişik yani millî şuurun teşekkül ve tebeyyünle mütecânis hale girmiş bir halk kütlesine dayanan Devlet ve idare sistemini kastediyorum. Bu tecenüsün esasları, toprak, dil, tarihî mukadderat, siyasî gayeler, kültür, kan vesairede tam bir iştiraktır. Bu iştirak, aynı zamanda siyasî birlik ile müşahhas millet varlığını birleştiren bir esastır.

Demokrasinin asıl karakteri de bunu, yani millet ve halk dediğimiz müşahhas varlıkla Devlet dediğimiz siyasî birliğin birbirinin ayni olmasıdır icabettirir. Demokrasi hakkındaki belli başlı tariflerin hepsi de sonunda bu ayniyet esasına varırlar. Demokrasi, "Halkın halka tarafından idaresidir", veya "Amme kanaatinin devlet idaresinde hâkimiyetidir", yahut "Umumî intibah hakkına dayanan Devlet şeklidir" ve en nihayet Machiavelli adını yerleştirmiş ve umumiyetle kabul edilmiş – bir tarif olmak üzere "Demokrasi monarşinin zıddı yani Cumhuriyettir" diyenler – şekil değişiklikleri bir tarafa bırakılırsa – esasta hep aynı şeyleri, yani esas teşkilât kanunumuzun işaret ettiğimiz hükümlerini tekrar ediyorlar. Şu halde kısa bir ifade ile demokrasi, siyasî birlikle halk varlığının ayniyeti yani Devlet = Halk ve Millet demek oluyor. Bu prensibin hâkimiyetin istimâli ve idare salâhiyeti bakımından tecellisi, kanunu yapanla kanuna bağlananın, idare edenle idare olunanın, emredene itaat mükellefiyetinin taşıyanın aynı oluşu hükmen ve de hukuken birbirinden ayrılmayış şeklindedir. Yeni demokraside halk üzerinde hâkimiyet, yine halkın kendine düşer. Yalnız bu hukukî ayniyet ve birlik, hepsi müsavî cüzülerden mürekkep millet varlığı içerisinde, idare edenle idare olunanın fiilen birbirinden ayrılmasına mani teşkil etmez. Bilâkis böyle fiilî bir ayrılma, hayatın zarurî icabıdır. Yalnız demokraside fiilen idare vazife ve salâhiyetini taşıma, halktan ayrı ve üstün oluşun değil, bu salâhiyeti kullanmak üzere yine halk tarafından seçilişin neticesidir. Başka bir deyimle, halkçı bir rejim içerisinde idare mevkiinde bulunan bu vazife ve salâhiyetî meselâ asil ve nesep hususiyeti gibi bir kaynaktan değil, doğrudan doğruya halktan, milletin bağrında müsavi bir yurttaş olmaktan alır. İdare eden kendini halktan ayırmamış halk onu idare için seçmiştir. Bu seçime esas olan tek düşünce de seçilenin ehliyet ve hizmetidir. Bu itibarla seçilen halkın itimad ve tasvibine mazhar olduğu müddetçe, kendine verilen salahiyeti icabında ve umumun nefinne olmak üzere şiddetli bir tarzda da

kullanabilir. Salahiyet kaynağı halk, salahiyete sınır tayin eden de onun itimadıdır. Bu düşünce halkçı bir rejim içerisinde Şefin ehemmiyetli ve mesuliyetli durumunu göstermeye kafidir. Hakiki ve büyük bir Şefin yüklendiği ağır mesuliyete mukabil geniş salahiyet sahibi olması da tabidir. Böyle bir vaziyet demokratik müsavat prensibini ihlal etmek şöyle dursun, bilakis onu tekid ve takviye eder. Çünkü demokratik müsavat, mutlak değil, nisbi bir mahiyet taşır. Her insan çehresi taşıyanın her hususta denk olmasını âmîr bulunan mutlak bir müsavat telakkisi nüansları ile ve fonksiyon bölümünü, istidad ve karakter ayrılığını yok edeceği cihetle ne hukukî, ne iktisadî, ne siyasî bir kriterayım, bir kıymet hükmü ölçüsü veremez. Hayatım ise böyle insanlar taşıdıkları hususi kıymetlerden tecrit ederek mekanik ve sabit parçalar haline koyan yıkıcı ve ezici bir müsavata tahammülü yoktur. Müstahsıl ile müstahlek, alacaklı ile borçlu, öğretmenle talebe, iktisadî, hukukî kültürel alanlarda birbirini tamamlayan fonksiyon ayrılığı vardır. Fakat bunlar, aralarındaki hüviyet farkı ne olursa olsun, şahsiyetleri dolayısıyla, insan olmaları nisbetinde müsavi haklara sahiptirler. İşte demokratik müsavattan kastedilen de budur. Millî hayat içerisindeki faaliyette tenevvü imkânını selbetmeksizin halkdan olan her kesin müsavi bir hak ve salahiyetle kendi işini kendi kabiliyet ve istidadının kifayeti nisbetinde icra edebilmesini garanti eden bu hukukî müsavatın, âmme hakları sahasındaki süresi, yurttaştır. Esas teşkilât kanunumuzun 69.uncu maddesi "Türkler kanun nazarında müsavi ve istisnasız kanuna riayete mükelleftirler" derken elbette ecnebileri kanunlarımızın himayesinden ve hele kanunlarımıza riayet mecburiyetinden istisna düşüncesini gütmüyor. Buna rağmen kanunun fertler demeyip de Türkler tabiri üzerinde ısrar edişi, demokratik hak ve mükellefiyet müsavatının ancak Türklük ve yurttaşlık icab olduğunu tekid maksadelidir. Her türlü sınıf, aile ve ferdî imtiyazlarını kaldıran, önce medenî sonra da siyasî haklar sahasında kadın – erkek farkını bertaraf eden kanunî mevzuatımız, halkçılığın tesbit ettiği yurttaş müsavatını bütün şumulle gerçekleştirmiş oluyor.

Halk hakimiyetinin temeli ve ifadesi olmasından dolayı demokrasi, millî şuurun yükselmesi ve milliyet cereyanlarının kuvvetlenmesiyle müyazi bir inkişafaa erişmiştir. Bu yüzden ve ideal bir mefhum haline gelmesi dolayısıyla bir zamanlar onu adalet, sulh, insaniyet, hürriyet sosyalizm ilâh nevinden fikirlerle karıştırıp benimseyenler çoğalmıştır. Son zamanlarda ise bunun aksi bir düşüncenin, endüvidüalist hattâ egoist tandanslar isnad edilen demokrasinin iflâsa mahkûmiyeti kanaatını yer tutmağa başladığını görüyoruz. Memleketimizde de umumî fikir ve siyaset cereyanlarının tesirine tâbi olarak ve sağ, sol, yahut klâsik demokrasi, otoriter rejim parolalarıyle bazı münevverlerin leh ve aleyhde iki zümre halinde gruplaştığı sezilir gibidir. Bir çok taraftarları gibi aleyhdarları da demokrasiyi en çok liberalizm ile karıştırıyorlar ve kanaatınca bu hususstaki fikir ve telâkki ihtilâfının hakikî sebebi, bu karışmadır. Halbuki liberalizm yalnız iktisadî doktrin olması itibariyle değil, hukukî bakımdan da demokrasiden kat'iyette

ayrılır. İkisi arasında yalnız derece ve kademe değil, belki mahiyet ve bünyede fark da vardır.

Bir kerre her ikisinin istinad ettikleri prensipler ayrıdır. Demokrasi esasde müsavat, liberalizmde hürriyet esastır. Birinin yurttaşlara bahşettiği hak ve hürriyet müsavi, diğerinin fertlere tanıdığı hak ve hürriyet mütefâvittir. Demokrasi ferdî eşitliğin, liberalizm ölçüsüz bir kıymet içtiharıdır. Birinde ahlâkî kıymet, sosyete birliğinde işin çokluk iradesi hâkim, diğerinde ahlâkî kıymet ferdî telâkki neticesi yalnız indi esasat. Bu ve saltanatla telif kabul etmez. Halbuki ferd iradesine mutlak ve üstün bir kıymet biçen liberalizm hükümdarlıkla pek alâ barışıabilir. Birinde cemiyet ferdin önce, diğerinde ferd cemiyetten üstündür. Bu itibarla demokrasi disiplini icabettirdiği halde liberalizmin ifrat anarşidir. Birinde içtimâî nizam ve kanunîlik, diğerinde tâbiî hal ve muayyeniyet hayatı; birinde gaye, diğerinde sebep fiil ve hareketi tayin ve idare eden müessirdir. Hak ve hürriyet demokraside yurttaş; liberalizmde insan olmanın neticesidir. İçtimâî bağ ve tesanüdün temeli birinde yurttaşların aynı hedefe çevrilmiş müşterek millî menfaatleri, diğerinde ise fertlerin birbiriyle çarpışan karşılıklı zıd menfaatlerini uyuşturma zaruretidir.

Organizasyon itibarile de her ikisinin çıkış noktaları ve vardıkları neticeler yekdiğerinden ayrıdır. Demokrasi kuvvet birliği ve üstünlüğü, liberalizm ise kuvvet ayrılığı prensiplerinden hareket eder. Kuvvet birliği esası, hâkimiyetin icrasında millî emek ve meslek mevcûde çıkararak bütün selâhiyetleri onun manevî şahsiyetinde toplar. Bu suretle hem süratli, hem isabetli hareket ve faâliyet imkânı elde edilir. Memleket mukadderatı üzerinde mühim kararlara varma zaruretinin baş gösterdiği millî mücadelenin Türklüğün muvaffak ve muzaffer çıkmasının belli başlı âmillerinden biri de kuvvet birliği ve bütünlüğü esasının kabul ve tatbik edilmesidir. İnkılâp kendi eşsiz zaferine müessir olan bu esasa sadık kalmış; bugünkü esas teşkilât kanunumuzda teşri, kaza, icra selâhiyetlerinin esas itibariyle millette ve onun biricik ve hakikî mümessili olan mecliste toplanmıştır. (4, 5, 6)

Halbuki liberalizmin kuvvetleri ayırma prensipi, evvelâ Devlet organları arasında bir selâhiyet muvazenesi kurmak, sonra da fertler lehine "Devlet faaliyetini tahdîd ve kontrol eden kaideler yekûnundan" ibaret bir engeli Devlet cihazı önüne çıkarmak suretiyle hareket ve faaliyetiyi güçleştirmiştir. Böylece birbirine düşman ve zıd iki uzuvlu bir devlet teşkilâtı vücut bulmuş olur.

Türk demokrasisi böyle iki cüz'i birbirine hakikârile devlet faaliyetini zıd kudretler halinde karşılaştıran liberal muvazene ve kontrol kontrüksiyonunu kökünden yıkmıştır. Onun yerinde memleketimizde halk, parti ve devletten ibaret üç uzuvlu bir ahenk ve nizam teşkilâtı kamu menfaatini ifade etmiştir. Burada halkdan maksad gayrî siyasî tekâlif, içtimaî ve iktisadî nizam küllî devletin meskûn

adesi ise makam ve müeyyidelerden mürekkep siyasî – statik devlet cihazıdır. Bu ikisi hâli hâlinde nüfuzsuz devlet cihazı arasında bir ahenk ve irtibat, daimi bir kontakt tesis eden siyasî – dinamik organ halk partisidir. Böylece Türk demokrasisinde adâletin icapları ile millî siyasî hayatın zaruretleri, ni karşılıklı gözetmeğe imkân veren bir nizam ve kudret tevazünî vücut bulmuştur. Türk ferdi, Türk halkının özü, Türk Ulusu, Türk yurtdaşının bütünüdür. Ferd egoizmi, devlet otoritesine karşı gelemez. Fakat yurttaş şeref ve hakkının en hassas bekçisi de devlettir.

Milliyetçilik ve halkçılık prensiplerinin hukukî hayat ve müesseselerimiz üzerindeki tesirlerini kısaca tesbit ettikten sonra bir de az milliyetçiliğimizin fikrî farukalarını beraber mütalaa edelim. Bu mütalaa, yurdumuz dışındaki diğer fikrî ve siyasî cereyanlara karşı vaziyet almamızı kolaylaştıracaktır. Bu hususstaki en iyi hareket mebdeini, millî anlarımızda görüyoruz. Türk rejiminde millet; yurttaşların teşkil ettiği siyasal, sosyal bütünüdür. Yurttaşları bir bütün halinde yoğuran bağlar, dil, kültür ve Ülkü birliğidir. Şu halde Türk millî varlığını vasıflandıran şey, insanın fikrî bünyesinden ziyade maddî uzviyetine bağlı, kana mikroskobik hususiyetler arayan ve bu hususiyetlerin fikrî ve ruhî kaliteye tesirini iddia eden fizyolojik veya fizik – organik bir rabıta yahut mitolojik bir tasavvur değildir. Demek ki mevhûm veya indî vasıf ve hasılasara değil, sosyal ve siyasal bir realitenin objektif vaka ve münasebetlerine dayanan millet düşüncemizin karakteri pozitivisttir. Yalnız bu pozitivist ve realist görüş, milletin maddî ve iktisadî alâkaları yanında ve belki onlardan ziyade fikrî ve manevî ihtiyaçlara da kıymet verdiği cihetle materyalist değil, ancak idealist bir pozitivizmden bahsolunabilir. Kemalizm, idealist görüşünü millî Ülküye imandan, pozitivist cephesini de millî benliği idrâkten alıyor. Bu suretle Kemalist ideolojide asırların fikir tarihine hâkim olan duygu ve düşünce tezadı, bu iki cevherden her biri lâyık olduğu rol ve yeri almak suretiyle ortadan kalkmış bulunuyor. Bu sebeplerdir ki her Türk'ün kalbinde millî Ülküye ve bu Ülkünün hedefi olan büyük Türk istikbaline inanç duygusu yerleşmiş, her Türk dimağında millî benliği idrâk hevesi uyanmış bulunuyor. Millî benliği idrâk ise millî dili, millî tarihi bilmekle olur.

Millî duyguya ve millî tarihe biçilen bu yüksek değer, Kemalist tefekkür sisteminin zahiren, fikir tarihinde adına "Tarihî mektep" denen bir cereyanla müşterek noktasıdır. Fakat hakikatta bu iki tefekkür sistemi arasında esaslı farklar vardır. Tarihî mektebin hareketi medenî olan halk ruhu, tâbiî ve tedricî tekâmülü besleyen kök, Kemalizmin millî duygusu hayatı yürüten ve yenileyen bir enerji kaynağıdır. Biri geçmişe ait hatıraları tekrar ve milletin benliğini eski hatıralar temelinde değil, belki daha parlak bir istikbal medeniyeti kurma hususunda maziden hamle ve kuvvet kazanmadır. İki telâkkî arasındaki bu gri ve ileri farkı hukukî müesseselerde de kendini gösterir. Tarihî mektebe göre ancak halk ruhundan doğan teamüle vücut bulup örf ve âdet halinde yerleşen bir hukuk sistemi makbul ve muteberdir. Bu düşünce yazılı hukuka, hele vaz'î kanuna hiç yer

vermez. Halbuki bizim telâkkîmizde Millî duyguya uyan, millî ihtiyaçları karşılayan her hukuk sistemi değerlidir. Bundan dolayıdır ki hayatımızı yenileme ihtiyacına cevap teşkil eden modern mevzuatın bir çoğu yazılı olarak vaz'î kanun eliyle hukuk sistemimize mal edilmiştir. Tek bir cümle ile tarihî mektep düşüncesi konservatiftir, Türk telâkkî tarzı inkılâpçıdır.

Rejimimizde demokratik müsavatın cevheri olan millet varlığı en yüksek siyasî kıymettir. Milletin şerefini her şeyden üstün tutan böyle bir telâkkî, tabiatile diğer milletlerin mevcudiyet ve şerefine de aynı hisle ve aynı şekilde riayetkârdır. Esasen ancak yurttaşların millî birlik ve beraberliğinde tecellî eden, halkı hususî ve siyasî bir şuurla birbirine bağlı bulunan bir devlet; bir millet – bir devlet — bir devlet – bir millet halinde yaşamış bir kütle, normal bir mevcudiyettir. Bunun haricinde kalan her vahdetsiz teşekkül, anormallği sebebiyle dünya nizamı için daimî bir tehlikedir. Demek oluyor ki milliyetçilik prensibine dayanarak millî tecanüsü temin eden bir devlet aynı zamanda sulhun ve devletler arası münasebet ve hukukun da temeli ve şartıdır. Bu bakımdan Türk milliyetçiliği, hümanist bir felsefenin siyasî ifadesi olan bir demokrasyayı gerçekleştirmiş, millî manzumeler arasında karşılıklı riayet esasına müstenit daimî bir ahenk, umumi bir sulh ve refah nizamı içerisinde insanlığı ve insanlık kıymetlerini inkişaf ettirmeye teveccüh etmiş bulunuyor. Bu zihniyet ve durum, adına "Millî hümanizm" demek istediğimiz yepyeni bir cereyanın beşareti ve müjdesini taşımaktadır. Bu yeni hümanizme millî vasfını vermek isteyişimizin sebebi, eski hümanist telâkkîdeki ferdî akla itimad yerine bizimkinde millî şuura güvencin geçmiş olmasıdır.

Rejimimizin hem siyasî, hem de hukukî prensipleri olan milliyetçilik ve halkçılık hakkındaki bu kısa tahlilin sonuna siyaset ve hukuk münasebeti hakkında bir iki mülâhazanın eklenmesi pek de yersiz olmaz sanırım. Umumiyetle siyaset denince Cemiyet hayatında millî gayelere ulaşma ve erişmeye taallûk eden cehd ve kararların hepsini, hukuk ve idarede ise bu amellere mahsus şekilleri anlarız. Siyaset asla özde, maddeye; hukuk dışa, kalıba, şekle taallûk eder. Şekil daima bağlayıcı, zincirleyici bir şeydir. Yaratıcı düşünceyi, aksiyonu sınırlayıcı özelliği tasniften çıkar. Bazı görüşlerin şekle, kalıba karşı gösterdiği şiddetli şekilde düşmanlığı bundandır. Halbuki nasıl organik bir varlık mekân ve zaman içinde şekline yardımıle hakikaten var olabilir ise her kültürel tezahür de bir şeklin mahsulüdür. Kafamız içinde yanan bir düşüncenin bilgi haline gelmesi şekle bürünmekle mümkündür. Bunun gibi siyasî cehd ve kararların da muayyen hukukî şekiller alması zarurîdir. Öz, kalıbsız görülmez, sade bir tasavvurdur. Kalbda da özsüz, boş ve cevhersizdir. Öz ve kalıp, siyasî hayat ve hukukî sistem birbirini tamamlayan bir bütündür. Esasen siyasî birliğin hukukî teşahhusı olan devlet ile hukuk arasındaki bağ da buna uygun, çok sıkı, içten ve zarurîdir.

Bu samimî alâkaya rağmen bir yandan siyaset ve devlet diğer yandan da hukuk tıpkı edebî bir eserdeki esas ve şekil gibi birbirinden ayrı, mütalaa ederken birbirine

karıştırılmaması gereken iki mefhumdur. Ne Kelsen gibi devleti hukuk kaideleri içerisinde, eritmekle, ne de Hegel gibi bunun aksine hukuku devlette gerçekleştirmekle, ne de Tain ve Herx gibi hukuku, iktisadî şartların ve hayatın bir gölgesi saymakla tatminkâr bir neticeye varılamaz. Siyasî hayatı ve onun şeklini birbirinden ayır tutmak; Devlet ve hukuktan her birinin kendine hâs bir mevcudiyet ve rolünü tanımak gerektir. Hukukçunun vazifesi millî hayatın icaplarına en uygun şekli bulmaktır. İnkılâpçının vazifesi de eskiyen ve millî hayatın icablarıyle rabıtasız kesilen hukuku tasfiye ve bertaraf etmektir. Hukukun siyasî hayatı çerçevelenmesi ve siyasî hayatın hukuk sistemini tayin etmesinden ibaret bu iki taraflı tesir ve aksi tesirdir ki siyaset ile hukuk arasındaki münasebeti hem sıkılaştırıyor hem gerginleştiriyor. Bu gergin münasebet içerisinde siyaset ile adâletin, devlet ile hukukun en esaslı iştirâk noktaları haklı ve yararlı bir nizamın mevcudiyetidir. Hukuk kadar devlet de bu nizamın mevcudiyetile, bu nizamın korunmasıile alâkadardır. Haklılık hukukun adâlet fonksiyonuna, yararlık devletin âmme intizamı ve refah gayesine tevafuk eder. Ne mücerred haklılık, ne de mücerred yararlılık bir nizama temel teşkil edemez. Bu iki hedefi birden ve en mütevazîn bir şekilde gerçekleştiren nizam, ideal bir nizamdır.

Hayatın her gün sayısız farklarla tenevvü' eden bütün vak'aları için teker teker hem haklıyı hem yararlıyı tayin kolay bir şey değildir. Her müşahhas ve münferid hâdisede hem haklı hem yararlı bulacak olan hak duygusu hassas, siyasî terbiyesi yüksek insan, ve millet camiası içerisinde bu vasıflarla seçkinleşmiş yurttaşdır. Milleti ve devleti yaratan ve yaşatan insanlığı yükselten ve ilerleten kaideler değil insanlardır. J. J. Rousseau ne güzel söylüyor:

"Hürriyetsiz vatan, faziletsiz hürriyet, yurttaşsız fazilet olamaz. Yurttaş yetiştirir ve yükseltirseniz her şeyi temin etmiş olursunuz. Bu yetiştirme ve yükseltme ise bir günün işi değildir…"

Türk halkının siyasî rüşdüne ve sönmez istiklâl aşkına en canlı delil olan Türk demokrasisi ezelden ebede akıp giden feyizli bir nehrin kültür ve medeniyet yüklü kolları halinde yedi iklime çağlamış olan Türk ırkının temiz kanını ve adını taşıyanların ellerinde ve omuzlarında yükseldi. İnkılâp bayrağı bundan sonra da kuvvetli eller tarafından taşınmalı, feyizli bir ışık ve alev halinde yarının ufuklarını aydınlatmalı ve ziynetlendirmelidir. Asil, müşfik, fedakâr, ve mütecellit Türk ruhunun varisi olan, halkı seven, kalbî tatminini o sevgide bulan, millî varlığın aynasında insanlığı idrâk eden bir Türk nesli, milletimizin olduğu kadar insanlığın da ümididir. Böyle bir neslin kültürel yükselişi dâvasında çok ehemmiyetli bir rolü olan Ankara Halkevindeki ilk konferansımı bitirirken kıymetsiz izahatıma huzurunuzda değer verdiğinizden dolayı sizleri sevgi ve şükranla selâmlarım.

Savaşa Karşı Umudu ve Adaleti Aramak

Prof. Dr. İbrahim Ortaş

Dünyanın Çivisi Gerçekten Çıktı mı?

13 Haziran 2025 sabaha uyandığımda radyoda İsrail'in İran'a saldırdığı anlatılıyordu. Haberlerden anlıyoruz ki çok kapsamlı ve büyük bir saldırı gerçekleşmiş ve önemli mevkilerdeki kişileri ve merkezleri bombaladığı belirtiliyor.

Lübnanlı Amin Maalouf'un çok önemsediğim *Çivisi Çıkmış Dünya* kitabını okuduğum dönemde, sanırım dünyanın çivisi bugünkü kadar çıkmamıştı gibi gelmişti bana. Kitap, temelde dünyanın kaotik küresel sorunlarına dair derin bir analiz sunuyor. Bu analiz, esas olarak insan faaliyetlerinin sonuçlarına odaklanıyor.

Alman filozof Arthur Schopenhauer'in ifade ettiği gibi biz insanlar, "doğumdan 5 dakika sonra ismimize, dinimize, milliyetimize ve mezhebimize karar verilir. Ve sen ömrünün geri kalanını seçmediğin şeyleri savunarak geçirirsin." Çoğumuz, sorgulamadan ve anlamaya çalışmadan bize verilen bu kimliklerin etkisiyle ya hak etmediğimiz değerleri görürüz ya da ötekileştirilmiş, dışlanmış bireyler olarak yaşamaya zorlanırız. Sanırım Schopenhauer'in bu ifadesi, binlerce yıldır yaşadığı toprakların sahibi olan Filistinliler ve bölgedeki diğer mazlum topluluklar için söylenmiş gibi. Sabah iç ve dış haberlere bakınca, Filistin'de yardım almaya giden, her şeyini kaybetmiş, evsiz barksız ama yine de topraklarında direnen, ekmeğe muhtaç kadınların üzerine ateş açılması, bombalar atılması ve yardım götürmeye çalışanların engellenmesi; insanlığın geldiği noktayı ibretle gösteriyor.

Ortadoğu'da Artık Rahat Yok Gibi

Anlaşılan başta ABD ve diğer bölgesel güçler önceden saldırı olacağı biliniyorlarmış. İran'ın cevap vereceği ABD'nin gerektiğinde İsrail'i koruyacağını belirtmesi ile ortalık kötü karışacak gibi. Bölge için yeni bir savaş ve çatışma kapıda ve bölgeye bizlere rahat yok gibi. Devletlerin ve liderlerin birbirini tehdit ettiği bir dünya nasıl insani ilişkiler gelişir. Umarım Türkiye sürecin dışındadır ve dışında kalır. Yoksa çatışma öngörülemez bir duruma evrilebilir.

Dünyanın gelişmiş ülkeleri sahip olduğu teknolojik üstünlük ile diğer ülkelerin güç olmasını istemiyorlar. Bu dünyanın bir durumu, insanın elindeki teknolojik

üstünlüğü diğer insanlara üstünlük olarak kullanması durumunun olmasının yaratığı yıkıcı bir durum olacaktır.

Batsın bu ülkelerin geçmişten gelen çıkar ilişkileri ve husumetleri. Dünyanın geldiği yerde nükleer ve diğer silahların yok edilmesi artık herkes tarafından karşı çıkılması gereken bir durum haline gelmiş. İnsan insanca yaşasın. Hayvanlar kadar bile olamadık.

Yabancı Düşmanlığı Irkçılık Dünyada Artıyor mu?

ABD ve İrlanda'daki göçmen karşıtlığı, artan ırkçı söylemler ve savaşa dönen sokaklar da "çivisi çıkmış Dünya'nın artık tam anlamıyla darmadağın olduğunu düşündürüyor. İktidar sahiplerinin yaşananları ve tepkileri tarihsel süreç içinde analiz etmeden "güç bende, kolluk gücüyle bastırırım" anlayışı, insanları ve toplumları kutuplaştırıyor. Bu tutum, sebep-sonuç ilişkisi içinde yeni kaotik durumlar yaratıyor ve sorunları daha da derinleştiriyor.

Daha iyi bir yaşam umuduyla Avrupa ve ABD'ye giden milyonlarca insan, bu süreçte ırkçılığa ve dışlanmışlığa maruz kalıyor. ABD Başkanı'nın elinde olsa, ülkenin entelektüel sermayesini, iş gücünü ve tarihine yön veren beyin göçünü durduracak; hepsini ülkeden kovacak neredeyse. Söz konusu göçmenlerin sayısının 20 milyonu aştığı söyleniyor. Benzer şekilde Avrupa'da da artan ırkçı söylemler siyasete alet ediliyor ve bu durum, Avrupa'nın aydınlanmacı geleneğine ve hukuk temelli yapısına ters düşüyor.

Anlamıyorlar ki, insan insandır. Tarihsel süreçte, coğrafyanın ve doğanın sunduğu çeşitlilik, insanları farklılaştırdı. Bu farklılaşmış insan toplulukları da doğanın bir parçası olarak daha iyi bir yaşam arayışı içindedirler. Tabii, küçük çıkarları uğruna her yolu mübah gören istisnalar hariç. Ancak buna rağmen, bazı topluluklar diğerlerini istemiyor; zira işin altında yatan temel sebep, ekonomik ve doğal kaynakların paylaşılmaması meselesidir.

Dünya Farklılaştı ve Yeni Bir Toplumsal Sözleşmeye Gereksinim Var Görülüyor

Bir yanda yapay zekâ ve ileri teknoloji, diğer yanda hâlâ ilkel kabile yaşamı süren toplumlar. Farklılaşan eğitim seviyeleri, bilgi birikimi, gelişmişlik düzeyleri ve insan gücü, "insanın insan olarak görülmesi" anlayışının henüz tam olarak benimsenmediğini gösteriyor.

Hititlilere atfedilen ifa de: *"Tanrım, bana değiştiremeyeceğim şeyleri kabul edebilmek için huzur, değiştirebileceğim şeyler için cesaret ve aralarındaki farkı anlayabilmek için de gereken bilgeliği bağışla." diyor.* Yaşamaları anlamak ve çözüm üretmek için bilgi, bilinç plan ve bunları yapmak için cesur olmak gerekiyor.

Yaşananlar, yeni baştan derin bir dünya analizi yapılmasını zorunlu kılıyor. Adaletin ve hukukun hâkim olduğu, ayrışmanın yapılmadığı bir dünyada barış

içinde bir arada yaşamak için yeni bir toplumsal sözleşme yapmanın vakti geldi. Ancak her şeyden önce, yöneticiler, elitler ve sorumluluk sahibi eğitimli bireylerin bu konuyu samimiyetle tartışması ve ortak paydada buluşma çabası içinde olmaları gerekiyor.

Nobel ödüllü kimyager Linus Pauling'in dediği gibi: *"İyi bir fikir bulmanın en iyi yolu, bir sürü fikir bulmaktır.* Bizlere düşense yaşanan savaş ortamını kökten ret etmek, ve barış sürecini savunmak ve insani değerleri yüceltecek çabalara katkıda bulunmak ve talebi güçlü biçimde dile getirmektir. Fikri olan herkes, kendi penceresinin dışına çıkarak bütünlüklü ve objektif bir analiz yapmalı; düşüncelerini paylaşmalıdır. Bölgedeki ülke liderlerinin çıkarları uğruna yaratıkları ve yaratacakları tehlikeler hepimizin hayatını yok edecek nitelikte.

Artan kaotik gelişmeler, ister istemez insanın ruh halini etkiliyor. Yine de enseyi karartmayalım diyeceğim ancak ense de kalmayacak gibi. Dünyanın bilim çevreleri, aydınları, sorumluluk duyan her insanın aklıselim ile adaletin ve insani duyguların öncelikli olarak egemen olduğu, ayrışmanın değil birliğin ön planda tutulduğu bir dünyada yaşamayı savunmalı ve her türlü savaşa karşı tutum almalı. Dünya savaş çığlığı atanların tekelinde değil, yer yüzeyindeki her canlı dünyanın sahibidir. Sen ben yok, biz olarak hep beraber doğayı ve insanın naif yapısını kendi haline bırakın deme zamanı.

Ümmetten Millete

Prof. Dr. Şahin Filiz

Ümmetten Millete: Bir Bekâ Stratejisinin Tarihsel Analizi

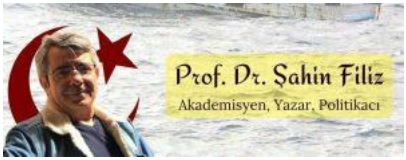

"Ümmet" kavramı, İslam medeniyetinin kolektif hafızasında derin izler taşıyan hem teolojik hem de siyasi bir ağırlığa sahip bir mefhumdur. Ancak bu kavramın tarihsel gerçeklikten koparılarak hamasi bir siyasi söyleme dönüştürülmesi, altında yatan karmaşık dinamikleri ve acı tecrübeleri göz ardı etmek anlamına gelir. Bugün Türkiye'ye yöneltilen "ümmet birliği" çağrılarını doğru analiz edebilmek için, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan tarihsel kopuşu ve bu kopuşun nedenlerini soğukkanlılıkla irdelemek gerekir.

TARİHSEL BİR PROJENİN ÇÖKÜŞÜ: DAĞILAN ÜMMET GEMİSİ

Osmanlı İmparatorluğu, altı asır boyunca, farklı etnik ve dini unsurları "ümmet" ve "millet sistemi" potasında bir arada tutmaya dayalı muazzam bir siyasi proje yürüttü. Ancak 19. yüzyıldan itibaren yükselen milliyetçilik akımları, bu projenin temellerini sarstı. İmparatorluğun Arap vilayetlerinde filizlenen ulusal hareketler, "ümmet" bağının siyasi sadakati garanti etmediğini ve Arapların kendi ulusal yollarını çizmeyi tercih ettiğini gösterdi.

Benzer şekilde, Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren başlayarak Cumhuriyet döneminde de devam eden ve sayısı onlarcayı bulan ayrılıkçı isyanlar, aynı din ve coğrafyayı paylaşmanın siyasi birliği sağlamak için tek başına yeterli olmadığını gösteren bir başka tarihsel derstir. Bu isyanların belirli gruplar tarafından Kürtler adına çıkarılmış olması, elbette tüm Kürt yurttaşlarımızı bağlamaz. Ancak bu olgu, "dinsel aidiyet" çatısının, ulusal ve bölgesel talepler karşısında ne denli kırılgan olabildiğini göstermesi açısından göz ardı edilemez.

TARİHSEL BİR ZORUNLULUK: MİLLET OLMA KARARI

Bu tarihsel çözülme sürecinde "ümmet" gemisinde yalnız kalan Türkler, varoluşsal bir tehditle yüzleşti. Milli Mücadele, bu acı tecrübenin bir sonucudur ve Türk milletinin bekasını artık dağılmış bir "ümmet" kimliğinde değil, kendi egemenliğine dayalı bir "ulus" kimliğinde gördüğünün en net ilanıdır. Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet, romantik hayallerin yerine tarihsel gerçekleri koyan, bekasını ulus-devlet formülünde bulan rasyonel bir projedir. Türk halkı, İslam

dünyasında belki de binlerce yıllık devlet geleneğinin getirdiği tecrübeyle "milletleşme" sürecini başarıyla tamamlamış ve bu sayede ayakta kalmıştır.

GÜNÜMÜZÜN PARADOKSU: YANLIŞ ADRESE GÖNDERİLEN DAVETİYE

Bu tarihsel arka plan ışığında, bugün Türk milletine yönelik "ümmet birliği" çağrılarındaki mantıksal ve tarihsel tutarsızlık belirginleşmektedir.

İç Çatışmalar Gerçeği: Aynı dinin ve hatta mezhebin mensupları olan İslam ülkelerinin asırlardır süren çatışmaları, mezhepsel gerilimlerin yol açtığı kanlı boğazlaşmalar ve siyasi rekabetler inkâr edilemez bir vakıadır. Kendi aralarında asgari birliği sağlayamayan, Gazze gibi ortak bir yara karşısında dahi bir araya gelemeyen bir dünyaya birlik çağrısı yapmak yerine, bu çağrının muhatabının neden bizzat kendileri olmadığı sorulmalıdır. 400 milyonluk Arap dünyası kendi içinde bir "birlik" kuramazken, bu yükü neden Türkiye'nin omuzlaması beklenmektedir?

Temel Sorun Milletleşememektir: Dünden bugüne İslam dünyasının temel sorunu, "ümmet" olamaması değil, modern anlamda "milletleşme" süreçlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayamamış olmasıdır. Hukukun üstünlüğüne, kurumsal yapıya, ortak vatandaşlık bilincine dayalı istikrarlı ulus-devletler kurulamadığı müddetçe, "ümmet" çağrısı içi boş bir hamasetten öteye geçemeyecektir. Dolayısıyla Müslüman topluluklara bugün yapılması gereken çağrı, "ümmet olalım" değil, "önce kendi evinizde istikrarlı ve adil birer millet olun" çağrısıdır.

TÜRKİYE İÇİN STRATEJİK RİSK: İSTİKRARSIZLIĞI İTHAL ETMEK

Bu çağrının ardındaki en büyük tehlike ise, Ortadoğu'nun kronikleşmiş istikrarsızlığını, etnik ve mezhepsel fay hatlarını "ümmet" potası adı altında Türkiye'ye ithal etme riskidir. Türkiye'nin ulus-devlet yapısıyla elde ettiği görece istikrarı, bu "yamalı bohça" denklemine dahil etmek, ülkenin kendi iç barışını ve geleceğini tehlikeye atmak anlamına gelecektir. Kaldı ki, bölücü terör (PKK ve türevleri) ve onun coğrafyadaki uzantıları, sadece Türkiye'nin milli birliğine değil, "halkların kardeşliği" gibi sahte sloganlar ardına gizlenerek "ümmet" fikrinin dahi altını oyan birer fitne unsurudur.

SONUÇ: TARİHİ DOĞRU OKUMAK

"Ümmetin birliğini savunmak" kendi başına bir suç ya da ayıp değildir; ancak bu çağrının kime, ne zaman ve hangi tarihsel gerçeklik içinde yapıldığı hayati önem taşır. Yüzyıllar süren acı tecrübelerle kendi bekasının ancak milli egemenlikte olduğunu görmüş ve bu yolda bedeller ödemiş Türk milletine bu çağrıyı yapmak, tarihi tersinden okumaktır.

Bu çağrı, teolojik bir derinlikten veya tarihsel bir samimiyetten çok, güncel siyasi hedeflere hizmet eden, jeopolitik gerçeklikten kopuk bir proje olarak

karşımızda durmaktadır. Asıl davet, Gazze'yi yapayalnız bırakan 400 milyonluk Arap dünyasına ve kendi içlerinde barışı bulamamış diğer Müslüman topluluklara yapılmalıdır: Önce kendi evinizi düzene koyun, önce aranızda "milletler" olarak bir barış ve iş birliği hukuku geliştirin. Ancak bundan sonra daha geniş bir iş birliğinden bahsedilebilir.

Dahası ümmet tasavvuru, naslarla belirlenen inanç konuları içinde değildir. Şimdi bu kavrama Kur'an ayetlerinden de örnek vererek yakından bakalım.

Metinde karşımıza çıkan "ümmet" tasavvuru, belirli özelliklere sahip, modern bir siyasi projenin adıdır:

Jeopolitik ve Etnik Bir İttifak: Söylemdeki "ümmet", tüm dünya Müslümanlarını kapsayan soyut bir kavramdan ziyade, belirli bir coğrafyadaki (Türkiye ve çevresi) Türk, Kürt ve Arap halklarının somut bir ittifakı olarak çerçevelenir. Bu, "kardeşlik manifestosu" ve "kucaklaşma" gibi ifadelerle duygusal bir zemine oturtulur. Amaç, bu halklar arasında siyasi ve sosyal bir birlik inşa etmektir.

Savunmacı ve Dışlayıcı Bir Kimlik: Bu ümmet anlayışı, kendisini bir "düşman" veya "öteki" üzerinden tanımlar. Konuşmada bu "öteki", "batılı patronlar" ve onların yerli işbirlikçileri olarak tasvir edilir. Ümmet birliği, bu dış tehdide ve onların yaydığı iddia edilen "fitne" ve "nefrete" karşı bir kalkan görevi görür. Dolayısıyla bu, evrensel bir davetten çok, bir savunma ve beka refleksidir. "Bir duvarın tuğlaları gibi kenetlenmek" metaforu, dışarıdan gelecek darbelere karşı yekvücut olma gerekliliğini vurgular.

Teolojik Meşruiyet: Siyasi proje, teolojik referanslarla kutsanır. "Hz. Muhammed'in ümmeti" ve "kalu beladan beri ümmetin sevdalısıyız" gibi ifadeler, bu modern siyasi duruşu ezeli ve ebedi bir hakikatin parçası olarak sunar. Bu sayede, politik bir tercih, ilahi bir zorunluluk ve tarih ötesi bir bağlılık olarak kodlanır. "Ümmetçilik" eleştirisi, bu kutsal davaya karşı çıkmakla eşdeğer tutularak "inançtan ve değerlerden kopukluk" olarak yaftalanır.

Özetle, siyasi söylemdeki "ümmet", belirli etnik grupları ortak bir düşmana karşı birleştiren, teolojik argümanlarla meşrulaştırılan, içe dönük ve savunmacı bir jeopolitik birlik projesidir.

KUR'AN'DAN 'ÜMMET' KAVRAMI: ÇOK BOYUTLU VE EVRENSEL BİR TANIM

Geniş Anlam: Her Türlü Topluluk: Kur'an'da "ümmet" kelimesi, sadece Müslümanlar için kullanılmaz. İnsanlık tarihi boyunca var olmuş her türlü topluluğu, milleti veya cemaati ifade eder.

"Her ümmetin bir resulü vardır." (Yunus, 10:47) Bu ayet, her topluluğun kendi içinde bir "ümmet" olduğunu ve onlara peygamberler gönderildiğini belirtir. Yani Nuh'un kavmi de Musa'nın kavmi de birer ümmettir.

"Yeryüzünde yürüyen hiçbir hayvan ve kanatlarıyla uçan hiçbir kuş yoktur ki, sizin gibi birer ümmet olmasınlar." (En'âm, 6:38) Bu ayet, kavramın sınırlarını insan topluluklarının da ötesine taşıyarak, benzer bir yaşam tarzı veya yasa ile bir arada bulunan hayvan topluluklarını bile "ümmet" olarak tanımlar.

Özel Anlam: Müslüman Topluluğu ve Ahlaki Misyonu: "Ümmet" kelimesi, elbette Hz. Muhammed'e inananlar topluluğu için de kullanılır. Ancak bu kullanımda bile vurgu, siyasi bir yapıdan çok, ahlaki bir misyonadır.

"Siz, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah'a inanırsınız." (Âl-i İmrân, 3:110) Bu ayette Müslüman ümmeti "hayırlı" kılan şey, siyasi gücü veya etnik bileşimi değil, üstlendiği evrensel ahlaki görevdir: iyiliği yaymak ve kötülüğe engel olmak. Misyonu içe dönük değil, "insanlar için" yani tüm insanlığa yöneliktir.

"Böylece sizi vasat (dengeli, adil ve seçkin) bir ümmet kıldık ki, insanlara karşı şahitler olasınız…" (Bakara, 2:143) Burada da ümmetin görevi, siyasi bir hakimiyet kurmak değil, tüm insanlığa karşı adaletin ve doğruluğun "şahidi" yani canlı bir örneği olmaktır. Vurgu yine evrensel ve ahlakidir.

SİYASİ PROJEKSİYON MU, KUR'ANİ HAKİKAT Mİ?

Kur'an'daki ümmet kavramı, bütün Müslüman halkların bir hilafet çatısı altında dinî naslarla yönetilmesi anlamında mı kullanılıyor?

Cevap nettir: Hayır.

Anlam Kayması: Siyasi söylem, Kur'an'ın "tüm insanlık için ahlaki bir model olma" misyonuna sahip evrensel "ümmet" kavramını alıp, onu belirli bir coğrafyadaki etnik grupların siyasi birliğine indirgemektedir. Kur'an'daki "ümmet" kapsayıcı ve ahlaki iken, söylemdeki "ümmet" savunmacı ve siyasidir.

Amaç Farklılığı: Kur'an, ümmeti "iyiliği emretme" gibi evrensel bir amaçla tanımlarken; siyasi söylem, ümmeti "batılı patronlara" ve "fitneye" karşı bir savunma aracı olarak tanımlar. Birincisi proaktif ve evrensel, ikincisi reaktif ve bölgeseldir.

Hilafet ve Siyasi Model: Kur'an; adalet, meşveret (danışma), ehliyet gibi yönetimin temel ilkelerini ortaya koyar ancak "hilafet" veya "imamet" gibi belirli bir siyasi model dayatmaz. Hilafet, Peygamber'in vefatından sonra Müslümanların tarihsel koşullar içinde kendi içtihatlarıyla (yorum ve çabalarıyla) geliştirdikleri tarihsel bir yönetim biçimidir. Kur'an'ın doğrudan bir emri değildir. Dolayısıyla

"ümmetin birliği"ni "tek bir halife altında siyasi birlik" olarak okumak, tarihsel bir yorumu Kur'an'ın mutlak emri gibi sunmaktır.

Sonuç olarak, bahsi geçen siyasi aktörün yaptığı, Kur'an'daki kutsal ve çok katmanlı bir kavramı alıp, onu kendi güncel siyasi hedefleri için yeniden yorumlamak ve bir araç olarak kullanmaktır. Bu söylem, "ümmet" kavramının Kur'an'daki ahlaki ve evrensel derinliğini göz ardı ederek, onu modern ulus-devletler çağının siyasi rekabetleri içinde bir kimlik ve seferberlik aracına dönüştürmektedir. Kur'an'ın "ümmet" tasavvuru, herhangi bir siyasi projenin sınırlarına hapsedilemeyecek kadar geniş ve ahlaki bir ufka sahiptir.

Türk milleti, ırklar ve mezhepler mozaiği olarak tanımlanamaz. Önce parçalara ayırıp sonra bu parçaları 'ümmet' söylemiyle birleşmeye çağırmak, Bertrand Russell'ın dediği gibi," duvarları ve kolonları yıkınca çatı ayakta duruyor mu bakalım" sormaya benzer.

Bu makalenin yayınlandığı ilk kaynak: https://www.veryansintv.com/yazar/sahin-filiz/kose-yazisi/ummetten-millete-bir-beka-stratejisinin-tarihsel-analizi

Kayıtsızlar – Gli indiffereti

Antonio Gramsci

Açıklama: İtalyan düşünürü Antonio Gramsci, bu metni henüz 26 yaşındayken, 1917 Şubat ayında "Geleceğin Şehri" adlı gazetede yayınlamıştır. Yazı İtalyancadır. Yazıda halkı insan, yurt ve dünya sorunlarıyla ilgilenmeye, bilinç sahibi olmaya, taraf tutmaya ve tarihin öznesi olmaya çağırmaktadır. Yurt ve dünya sorunlarıyla ilgilenmeyen insanlardan nefret ettiğini daha ilk cümlede söylemekte ve açık ifadelerle siyasetsizleştirilmişliği yermektedir. Bu yazı, siyaset bilimi ve sosyolojinin önemli metinlerden biridir.

Metni, web tarayıcınızın çeviri özelliğini kullanarak Türkçe olarak okuyabilirsiniz.

Gli indifferenti

Antonio Gramsci

Odio gli indifferenti. Credo come Federico Hebbel che "vivere vuol dire essere partigiani". Non possono esistere i solamente *uomini*, gli estranei alla città. Chi vive veramente non può non essere cittadino, e parteggiare. Indifferenza è abulia, è parassitismo, è vigliaccheria, non è vita. Perciò odio gli indifferenti.

L'indifferenza è il peso morto della storia. E' la palla di piombo per il novatore, è la materia inerte in cui affogano spesso gli entusiasmi più splendenti, è la palude che recinge la vecchia città e la difende meglio delle mura più salde, meglio dei petti dei suoi guerrieri, perché inghiottisce nei suoi gorghi limosi gli assalitori, e li decima e li scora e qualche volta li fa desistere dall'impresa eroica.

L'indifferenza opera potentemente nella storia. Opera passivamente, ma opera. E' la fatalità; e ciò su cui non si può contare; è ciò che sconvolge i programmi, che rovescia i piani meglio costruiti; è la materia bruta che si ribella all'intelligenza e la strozza. Ciò che succede, il male che si abbatte su tutti, il possibile bene che un atto eroico (di valore universale) può generare, non è tanto dovuto all'iniziativa dei pochi che operano, quanto all'indifferenza, all'assenteismo dei molti. Ciò che avviene, non avviene tanto perché alcuni vogliono che avvenga, quanto perché la massa degli uomini abdica alla sua volontà, lascia fare, lascia aggruppare i nodi che poi solo la spada potrà tagliare, lascia promulgare le leggi che poi solo la rivolta farà abrogare, lascia

salire al potere gli uomini che poi solo un ammutinamento potrà rovesciare. La fatalità che sembra dominare la storia non è altro appunto che apparenza illusoria di questa indifferenza, di questo assenteismo. Dei fatti maturano nell'ombra, poche mani, non sorvegliate da nessun controllo, tessono la tela della vita collettiva, e la massa ignora, perché non se ne preoccupa. I destini di un'epoca sono manipolati a seconda delle visioni ristrette, degli scopi immediati, delle ambizioni e passioni personali di piccoli gruppi attivi, e la massa degli uomini ignora, perché non se ne preoccupa. Ma i fatti che hanno maturato vengono a sfociare; ma la tela tessuta nell'ombra arriva a compimento: e allora sembra sia la fatalità a travolgere tutto e tutti, sembra che la storia non sia che un enorme fenomeno naturale, un'eruzione, un terremoto, del quale rimangono vittima tutti, chi ha voluto e chi non ha voluto, chi sapeva e chi non sapeva, chi era stato attivo e chi indifferente. E questo ultimo si irrita, vorrebbe sottrarsi alle conseguenze, vorrebbe apparisse chiaro che egli non ha voluto, che egli non è responsabile. Alcuni piagnucolano pietosamente, altri bestemmiano oscenamente, ma nessuno o pochi si domandano: se avessi anch'io fatto il mio dovere, se avessi cercato di far valere la mia volontà, il mio consiglio, sarebbe successo ciò che è successo? Ma nessuno o pochi si fanno una colpa della loro indifferenza, del loro scetticismo, del non aver dato il loro braccio e la loro attività a quei gruppi di cittadini che, appunto per evitare quel tal male, combattevano, di procurare quel tal bene si proponevano.

I più di costoro, invece, ad avvenimenti compiuti, preferiscono parlare di fallimenti ideali, di programmi definitivamente crollati e di altre simili piacevolezze. Ricominciano così la loro assenza da ogni responsabilità. E non già che non vedano chiaro nelle cose, e che qualche volta non siano capaci di prospettare bellissime soluzioni dei problemi più urgenti, o di quelli che, pur richiedendo ampia preparazione e tempo, sono tuttavia altrettanto urgenti. Ma queste soluzioni rimangono bellissimamente infeconde, ma questo contributo alla vita collettiva non è animato da alcuna luce morale; è prodotto di curiosità intellettuale, non di pungente senso di una responsabilità storica che vuole tutti attivi nella vita, che non ammette agnosticismi e indifferenze di nessun genere.

Odio gli indifferenti anche per ciò che mi dà noia il loro piagnisteo di eterni innocenti. Domando conto ad ognuno di essi del come ha svolto il compito che la vita gli ha posto e gli pone quotidianamente, di ciò che ha fatto e specialmente di ciò che non ha fatto. E sento di poter essere inesorabile, di non dover sprecare la mia pietà, di non dover spartire con loro le mie lacrime. Sono partigiano, vivo, sento nelle coscienze virili della mia parte già pulsare l'attività della città futura che la mia parte sta costruendo. E in essa la catena sociale non pesa su pochi, in essa ogni cosa che succede non è dovuta al caso, alla fatalità, ma è intelligente opera dei cittadini. Non c'èin essa nessuno che stia alla finestra a guardare mentre i pochi si sacrificano, si svenano nel sacrifizio; e colui che sta alla finestra, in agguato, voglia

usufruire del poco bene che l'attività di pochi procura e sfoghi la sua delusione vituperando il sacrificato, lo svenato perché non è riuscito nel suo intento.

Vivo, sono partigiano. Perciò odio chi non parteggia, odio gli indifferenti.

Kaynak: https://www.marxists.org/italiano/gramsci/17/cittafutura.htm#c

Aile İnsanın Yuvası, Milletin Temelidir

Dr. İkram Çınar

Dünya genelinde uzun süredir aile karşıtı bir program uygulanıyor. Ailenin kötü ve modası geçmiş bir kurum olduğu, bir insana (hayat yoldaşına) yıllarca katlanmanın sıkıcılığı dillere dolanıyor, ihanet ve aldatmanın kaçınılmazlığından söz ediliyor, yuva kurmanın pahalı, çocuk yetiştirmenin masraflı, zahmetli ve zaman alıcı olduğu propagandası bulabildikleri her kanaldan topluma şırınga ediliyor. Bu kötü propaganda evlenme çağında olup duyargalarını açmış halde izleyen gençlere bombardıman halinde yerleştirilip aile ve çocuktan uzak durmaya ikna edilmeye çalışılıyor.

Bu konudaki görüşlerimi ve uyarılarımı *"Neden ve Nasıl Mankurtlaştırılıyoruz"* adlı kitabımda yazmıştım. Bu yazıda aile, evlenme ve çocuk sahibi olmanın anlamı ve değeri hakkında bazı düşüncelerimi yazmak istiyorum.

İnsan, doğası gereği bir başkasına bağlanmaya, bir yuvaya ihtiyaç duyar. İnsanın hem sevme hem de sevilme gereksinimi vardır. Bu gereksinim karşılanmazsa psikolojik sorunlarla karşılaşılır. Bunun güvenli ve sürekli olarak karşılanacağı yer bireylerin özgür istemleriyle kurdukları kendi aileleridir. Konuşmak, dertleşmek, sorunları paylaşmak, psikolojik destek bulmak hatta minik çekişmeler insanın kendisini iyi hissetmesini sağlar.

İşte aile, bu bağlamda hem bir sığınaktır hem de bir okuldur. Evlenen kadın ve adam, sadece birlikte yaşamakla kalmaz; birlikte olgunlaşır, birlikte sorumluluk alır. Aile, kişiyi bireysel kaygılarından uzaklaştırır, benlikten bizliğe taşıyan bir köprü olur. Bu köprü, hayata anlam katar.

Aile bir örgüttür. Tek başına yapılamayan ya da birlikte daha başarılı olarak yapılabilecek işler için başka biriyle gönüllü el birliği yapmak etkili ve verimli bir yaşamı ortaya çıkarır. Karı koca olmakla edinilen akrabalar da bu dayanışma ve işbirliği ortamına katılınca büyük bir sinerji yakalanabilir. Sadece dünyevi davalar değil, felaketler karşısında da ailesi olan hatta geniş bir ailesi olanların dayanıklılık ve güçleri çok daha yüksektir.

Evlenmek, sadece iki insanın hayatını birleştirmesi değildir. Aynı zamanda bir uygarlık iddiasıdır. Kuşakların devamı, değerlerin aktarımı, kültürün sürekliliği ancak sağlıklı ve güçlü ailelerle mümkündür. Bir milletin geleceği, o milletin aile yapısı kadar sağlamdır. Çocuk yapmak ve onu sağlam bir kültürle yetiştirmek, toplumla uyumlu birey olmasını sağlamak toplumsal bir görevdir.

Evli olup sadece bir çocuk sahibi olmayı tercih eden bazı kardeşlerimiz ise çoğu zaman bu tercihin daha kolay ve daha konforlu olduğunu düşünmektedir. Fakat unutmamalıyız ki çocuk, sadece bir masraf kalemi değildir; o aynı zamanda

geleceğe yatırımdır. Çok yoksul ailelerin çok çocuk yapmasındaki gerekçelerini düşündünüz mü? Çoğunuzun dedelerinin daha yoksul olmakla birlikte neden daha çok kardeşinin olduğunu da irdelemelisiniz. En kazançlı yatırım insana yatırımdır!

Bir evin şenliği, bir hanenin neşesi, bir toplumun ümidi çocuklardır. Tek çocukla yetinilmemelidir. Tek çocuklu ailelerde çocuğun üzerine fazla yük binmekte, çocuk hem anne-babanın hem toplumun beklentisini tek başına taşımaktadır. Hâlbuki kardeşlik, bir çocuğun sosyal gelişimini hızlandırır; paylaşmayı, yardımlaşmayı, sabretmeyi öğretir. Çok çocuklu ailelerde büyüyen çocuklar, hayatın zorluklarına karşı daha dirençli, daha anlayışlı ve daha toplumsal bireyler olarak yetişir. Bir kız abla olma ya da ablası olma duygusunu yaşayabilmelidir. Aynı durum erkeklerin ağabeyliği için de geçerlidir. Çocuklar birbirlerinden sorumlu tutularak sorumluk sahibi olmayı öğrenirler.

Bir çocuğun çok çocuklu bir evde büyümesi uyaranlar açısından ayrıca değerlidir. Çocuk kardeşleriyle işbirliği ve rekabet içine girebilir. Anne babanın gözüne girebilmek için zihnini daima uyanık tutmak, yaratıcı çözümler geliştirmek, başka çocuklarla yaşayabileceği çekişmelerde kardeşlerinin varlığını bilmek çocuğa ayrıca güven verir. Bu güvenle daha atak ve girişken olur. Arkasında anne, baba ve birçok kardeşlerinin varlığını ve desteğini bilen bir çocuk daha büyük projeler peşinde koşabilir.

Birden çok kardeşi olan çocuk, ailede karşı cinsten bir kardeş veya bacı ile büyüyecek, karşı cinsin mantığının nasıl işlediğini, onunla nasıl iletişim kurulabileceğini, karşı cinsin olayları nasıl algılayıp sorunları nasıl çözdüğünü gözleme olanağı da bulacaktır. Tek çocuğun bu olanağı olmayacaktır.

Bazı gençler, günümüzün bireyci yaşam tarzından etkilenerek evlenmeye uzak durmakta ya da evliliği ertelemektedir. Oysa evlilik, insanın olgunlaşma sürecini hızlandırır; sorumluluk duygusunu geliştirir. İnsan, ancak bir başkasını korumayı, bir başkası için yaşamayı öğrendiğinde gerçek anlamda büyür.

Öte yandan, ailenin bir yük olduğunu kabul etmek zorundayız. Ama aynı zamanda bir nimettir. Bir çocuk, sizi geceleri uykusuz bırakabilir ama aynı zamanda hayatınıza benzersiz bir anlam da katabilir. Kalabalık bir sofra zaman zaman gürültülü olabilir ama o sofrada atılan her kahkaha, geleceğe tutulan bir ışıktır. Anne babayı destekleyip işlerini kolaylaştırıcı toplumsal ve kurumsal destekleri artırma sorumluluğu da hükümet, belediyeler ve işyerlerine düşmektedir.

Unutmayalım: Toplumu ayakta tutmak için ne teknoloji ne ekonomi ne de siyaset tek başına yeterlidir. Bu milletin asıl gücü, evinde huzur olan aileleridir. Aile güçlü olursa millet güçlü olur. Aile çökerse, toplum çözülür! Son yıllarda bu konuda alarm zillerinin çaldığını da gözlüyoruz. Bunu aşmanın yolu daha güçlü aile kurmak ve bunun önündeki ekonomik ve yasal sorunları ortadan kaldırmak olmalıdır.

Gençlere evlilikten korkmamalarını öneriyorum. Aile kurmaktan çekinmeyin. Çocuk sahibi olmaktan geri durmayın. Onlar birçok güzelliği de kendileriyle birlikte getirecektir, hayatınıza anlam ve amaç katacaktır. Siz yalnızca kendi mutluluğunuzu değil, bu milletin geleceğini de inşa ediyorsunuz. Ülkenizi ve milletinizi seviyorsunuz değil mi? Vatana başta asker olmak üzere elemanlar da lazım!

***

Yapay Anlak Chatgpt'ye aile konusunda birkaç slogan üretmesini istedim. Şunları söyledi:

- Evlilik; iki insanın değil, iki hayatın birleşmesidir.
- Aile, insana aidiyet duygusu, güven ve sevgi sunar.
- Sadece bir eş değil, bir yol arkadaşı edinirsin.
- Çocuk, yük değil; sevginin meyvesi, geleceğin umududur.
- Tek çocuk yalnız büyür. Kardeşlik, karakteri büyütür.
- Çok çocuklu aile; neşeli ev, güçlü toplum, sağlam millet demektir.

Görsel de benim marifetim değil, chatgpt üretti. Teşekkürü kime edeceğimi bilmiyorum.

İyi insan Olmak

Prof. Dr. İbrahim Ortaş

İyi İnsan Olma Sürecinde, Zeka, Erdem ve Etik Değerler Ne Kadar Önemli

İyi İnsan Olmak İçin Zeki mi Olmak Gerekir

Aşağıdaki sosyal medyada alınan yazının Ömer Hayyam tarafından belirtildiği belirtiyor. Ömer Hayyam'ın eserlerini inceledim, ancak bu metnin ona ait olduğuna dair açık bir kanıta ulaşamadım. Yazı şöyle, "Zeki bireyler ahlaki olmaktan çok etik olmaya eğilimlidir, ahlakın kültürler ve toplumlar arasında farklılık gösterebileceğini bilirler. Zeki bireyler adalet duygusuna sahiptirler ve adalete değer verirler, sadakatsiz hareketlerden ve kısa yollu haydutluklardan uzak dururlar. Kurnazlar ise erdemde zavallıdırlar ve iyi duygulara sahip değiller ve insanlara daha yüksek güçlere inandıklarına inandırmaya eğilimlidirler. Kurnazlar fırsatlarını daima iyi değerlendirirler, ancak akıllı değildirler. Kurnazlar belirlenen varış noktasına ulaşmak için mümkün olan her yolu kullanacaklardır. Analitik düşünce yeteneğinden yoksun ve akıllı olmadıkları için de zekâ kapasiteleri onların doğru ve yanlış veya iyi ve güzel kavramlarını da sağaltmıyor."

Dün ve günümüz modern bakış açısı ile bu ve benzeri konular sıkça işlenmektedir. İnsanın insan olma sürecinde, insan ilişkilerindeki sorunlar hep aydınlanmış, farkındalığı yüksek inşaların işlediği ve uğrunda can verdiği konulardır. Bu bağlamda bu tür özlü sözlerin düşünürünü ve zamanını bilmek merak konusudur. Yazının filozof Hayyam'a ait olduğu bilmiyor. Ancak yazıdaki konular günlük olarak her ortamda tartışılan konulardan birdir. Bu tür metinler sosyal medya platformlarında veya çeşitli bloglarda anonim yazarlar tarafından da paylaşılabiliyor. Ayrıca insanın geçmişte de günümüzde halen önemli bir yer tutan ahlaki duruş, bilgi, bilinç zekâ olgusunun işlenmiş olması önemli. Sözün kaynağın gerilere kadar gitmiş olması özellikle insan bilinci ve ahlaki duruşu üzerinden zekânın ve erdemli duruşun etkisi her zaman önemsenmektedir. Literatürde ve özlü sözlerde bu tür ifade ve konular genellikle Aristoteles, Immanuel Kant, Nietzsche, John Stuart Miller gibi filozoflar yanında, Ömer Hayyam ve Anadolu aydınlanmasının düşünür ve ozanları tarafından da değişik şekillerde işlenmiştir. Bu filozofların bilgi ve görgüsü bizleri de aydınlatsın bu değerli insanların zekâsı ve öngörüsü.

İyi İnsan, Zeki İnsan, Erdemli İnsan ile Etik İlişki Arasındaki Arayış

Yazıdaki, iyi insan tanımlamasında, iyi ve zeki insan kurallara ve doğa kanunlarına saygı duyan ifadesi kullanılmış. İyi bir insan olma arayışı insanın insan olma yolunda toplumsallaşması ile başlamış ve halende üzerinde en çok konuşulan, tartışılan ve aranan bir olgudur. İyi insan olma bilgi, bilinç kadar aynı zamanda iyi bir zekâya sahip olmayı da gerektirebilir. Zeka içinde bulunulan ortamı anlamak ve kısa sürede adapte olmak için önemli İyi bir insan ancak iyi bir bilince ve etik değerlere sahip olmak bence işin esasını oluşturur. Neyin doğru, neyin yanlış olduğunu anlamak için okuyarak öğrenmek kadar zekânın olayı anlaması ve içinde bulunduğu ortama adapte olmasında gerekli görülüyor. Zeki, bilinç sahibi bir birey aynı zamanda erdem sahibi olması ile taçlanırsa daha da anlamlı olur.

İyi insan Olma Çabası Baş Belası mı Olmaktadır

İyi insan olma yolunda verilen çaba ve mücadeleler bazen insanın başına belada olabilir. Çoğu insan düşünceleri uğruna idama da gittiler. Korkusuzca baldıran zehiri içen bir Sokrates örneği var tarihin beleğinde. Konuya yakın geçmişte vefat eden Sayın Nihat Genç şöyle yaklaşıyor. "Dünya delilerin cehennemidir. Bilanço okumayı öğrenenler, ihaleleri takip edenler, annesinin uygun bulduğu kızla evlenenler akıllıdır. Düzenin, ahlakın, inancın kurallarının ötesine geçenler delilikle sınanır. İşte bu yüzden bilinmeyen kıtaları keşfetmeye çıkana, atomu parçalamaya yeltenene ya da dev düşmanlarla mücadele etmeye karar verene "deli misin" derler. Bu bağlamda "deli" olmak önemli

Önemli Değil, Değerli Olmak Gerekir

Bu bağlamda tarihsel yaşamda iyi insan olma arayışı devam ede gelmektedir. İyi gibi göreceli ifadeden öte etik değerleri olan, bilinç ile hareket edebilmesi önemli. Değerli insan hep değerlidir. Ancak önemli insan, sahip oluğu öneli porsiyonu kaybettiğinde önemini de kaybedebilmektedir. Çok sayıda kişi önemli bir makamda söz sahibi iken, görevden ayrılması ile tam tersine istenmeyen insan konumunda hatta tepkilere daha çok maruz kalmaktadırlar. Değerli ve önemli olanlar önemini kaybetseler de değerleri ile toplumdaki yerini koruyabilmektedirler. Nasıl ki altın her koşulda değerini içeriğinden alıyorsa, insanda değerini sahip olduğu bilgi ve bilinci ile harmanlanmış etik/ahlaki erdemliğinden almaktadır. Önemli olan değerli insanı tanımanın ötesinden onun bilgisinden, irfanından ve yaşam pratiğinden yararlanarak öğrendiklerimizi yaşamımıza ve toplumun yaşamına değer katacak şekilde uygulamaktır. Erdemli etik değerleri olan iyi insan olmak çok da zor olmaması gerekir. Önemli olan yaşadığı dünyayı, ekoloji, coğrafi, tarih ve etik bilgi ve bilinç ile analiz edecek konuma ulaşmasıdır. İnsanlığın üzerinde yaşadığı toprak ile çevrilmiş kürenin bütünlüğünü insanın duygu dünyası ile anlayarak sağlıklı gelişimi için sorunlara

çözümler araması ile sağlanacaktır. Birlikte ekolojinin yasları içinde doğayı bozmadan barış içinde yaşam sürdürmek için insanın aç gözlülük, bencillik ve aşırı iktidar hırslarından arınması, birlikte üretmeyi ve yetenekleri ölçüsünde yaşamdan yararlanması benimsenirse iyi insan hâllide yakalanmış olur!

Özet olarak; iyi insan olmak için tek başına zekâ olmak yeterli olmaya bilir. Etik değerleri olan, erdem sahibi olmak, doğa, tarih ve coğrafya bilgisi olan bütünlüklü bir doğa ve insan analizi yapabilmek iyi insan olma çabasının tarih sürecinde zorlu/riskli ama anlamlı bir yolculuk olduğu görülmektedir. Önemli değil, değerli insan olmayı başarabilirsek, doğayla barış içinde yaşama ilkesini benimser, hep berabere birbirimize katkı sunarak anlamlı bir yaşam sürdürmüş oluruz. İyi insan olmak için söylem değil, toplumsal olarak olması gereken bir ihtiyaç görülmeli; içten, özde samimi ve bilinçle istemelidir. Yoksa gar dolabındaki elbiselerin değiştirilmesi dekoratifine dönüşür. İyi ol, iyilik yap. Kimsen bir şey bekleme. Bu nedenle örneğim olan anemin mezar taşına "İyilik iyidir" yazdırdım.

Sosyalleşme ve Medya

Doç. Dr. Hüseyin Gül

En yakın sosyal çevremiz ailemiz…

Akraba, dost ve arkadaş sosyal çevremiz de yabana atılır gibi değil.

Ya öğrenim gördüğümüz, çalıştığımız sosyal çevremiz?

Sarar sarmalar bizi.

Farkında olmadan hayatı öğretir.

Dilimizi, inancımızı, gelenek ve göreneklerimizi bu sosyal çevrelerden öğreniriz.

Öğrendiklerimizle kaynaşırız aile, dost, arkadaş çevremizle…

Hayat okuludur sosyal çevremiz.

Yüz yüze iletişim ve etkileşimle ediniriz sosyalleşmeyi, kültürleşmeyi.

Geniş kitleleri saran "Sosyal Medya" denilen yeni bir başka çevre daha var günümüzde.

"Sosyal Medya"…

"Medya" kavramının önüne konulan "Sosyal" kavramı sosyalleşebilmek için uygun mu?

Tartışılır…

"Sosyal Medya"…

Medya sosyalleştiremez bireyi…

"Akıllı Telefon"…

Hiçbir nesne akıllı olamaz.

Telefon veya bilgisayarlar programlanabilir birer aygıt.

Nerede görülmüş bir aygıtın bireyi sosyalleştirdiği?

Sosyalleşebilmek için bireyin kendisi dışında en az bir kişinin daha olması beklenir.

Karşılıklı, yüz yüze iletişim ve etkileşimle gerçekleşebilir "Sosyalleşme…"

Hayat okulu pratiğiyle, yaşayarak öğrenilebilir sosyalleşme.

Doğru ve yanlış davranımlarımızı sosyal çevremiz ödül ve ceza işlevini devreye koyarak düzenler.

Medya ortamlarında sıkça rastladığımız; özenle bezenmiş yiyecek ve içecek sofraları, plaj gibi ortamların fotoğraf, video görsellerini takip etmemiz sosyalleşme aracı olabilir mi bizler için?

Üretim değil de, yoğun tüketimin görsel olarak servis edilmesine ne demeli?

-"Bakın, görün; bakın işte neler yiyor, içiyorum…" "Görün işte…"

-"Beğenin üretmeden tükettiklerimi…" Olarak anlaşılmalı bu görseller.

Sürekli tüketimi, kolaycı ve lüks hayat anlayışını özendirmekten başka neye yarar bu türden servis edilen görseller?

Arkadaş, eş-dost sohbet ve tartışmalarının olmadığı yerde nasıl gerçekleşebilir "sosyalleşme?"

Okumadan ve okuduğunu yorumlayıp yüz yüze tartışmadan gerçekleşebilir mi "sosyalleşme?"

Çevremizde, yurtta ve dünyada olup biten güncel olayları karşılıklı tartışmadan, söyleşmeden "sosyalleşme" gerçekleşebilir mi?

Kuşkusuz hayır, hayır…

Toplumumuzun geniş bir kitlesi yoksulluk, hatta açlık sınırına dayanmışken, sözü edilen görsellerin "sosyal medya" denilen mecralara servis edilmesi, olsa olsa "görgüsüzlüğün" dışa vurumu olarak nitelendirilebilir.

Uzayan halk ekmek kuyruklarını göremeyecek kadar özürlü mü olduk sahi?

Medya bir araçtır.

Bilgi, beceri, haber, düşünce, fikir ve olayların aktarıcısı işlevini görür medya.

İnternet ortamında akıllı denilen, oysa programlanabilen aygıtlarla edinilen arkadaşlıkların hiç birisi sosyalleştiremez bizleri.

Ev, iş, arkadaş "medya grupları", ivedi olarak bilgiye ulaştırıcı araçtır.

Bu araç, konumuza yoğunlaşmamızı engellediği gibi dikkat süremizi de kısaltıyor…

Sosyalleşme olmazsa "yalnızlaşma" ve "yabancılaşma", ortaya çıkar.

Yalnızlık; benzer şeyleri düşünmeye yöneltir, set koyar bireysel gelişimin önüne.

Bunalıma sürükler bireyi sessiz ve derinden.

Arayış başlar.

Medya bağımlılığı yetmezmiş gibi, başka bağımlılık yapıcılardan medet umar hale getirir bireyi bu arayış.

Tütün, alkol… vs.

Sevgisizlik, sevimsizlik, umutsuzluk, çaresizlik, çözümsüzlük böyle başlar iç dünyamızda.

Teslim alır, esir alır bizleri medya.

Jest ve mimiklerimize yansır mutsuzluk…

"Bunalımdır" bunun adı işte…

Önemli bir ruhsal sorun oldu günümüzde medya kaynaklı bunalım…

"Denge" ve "doyum" gerçekleşmez iç dünyamızda…

Biter tükenir; içimizdeki aşk, heyecan, sevgi, şevk…

Uyum sorunu başlar. Yani uyumsuzluk…

Bu da "anti-sosyallik" tir.

Yoğun medya kullanımı bizleri gerçeklerden koparmaya, uzaklaştırmaya zorlar.

Çözümsüzlük akıntısına kapılır duygu, düşünce ve imgelem dünyamız.

Medya yetinmez yarattığı bu sorunlarla.

Hareketsizlik, eylemsizlik…

Fizyolojik rahatsızlıklar…

Görme bozukluğu…

Baş, diş, boyun, omuz, mide, bağırsak, böbrek ağrıları…

Bel, kalça, bilek, parmak uyuşmaları…

Bitmez tükenmez baş dönmeleri…

Uykusuzluk…

Biteviye artar baş belalarımız.

Alarm zilleri çalar bünyemizde.

Süreğenleşir, ölçüsüz olarak kullandığımız medya ile rahatsızlıklarımız.

Ölçülü ve kontrollü kullanılabilirse, medya çok iyi bir dost olabilir; ölçü, ayar kaçar ise olur bize bir düşman.

Medya bağımlığından kurtulmanın en önemli yolu sosyalleşme araçlarını kullanabilmektir.

Medya bizi değil, biz medyayı bir araç olarak kullanıp ondan yararlanabiliriz.

Sağlıklı bir sosyal ve kültürel çevrenin oluşturulması bizim elimizdedir.

Kolaylıkla bu çevreyi oluşturabiliriz.

Farklı arkadaşlar edinerek farklı bakış açılarıyla düşünerek analitik düşünme yetimizi geliştirebiliriz

Düşünce dünyamızda farklı gözeler açabiliriz.

Düşünce kalıplarımıza uymasa bile, farklı düşünen arkadaşlarımızla buluşup tartışarak hoşgörülüğümüzü geliştirebiliriz.

Duygu, düşünce ve imgelem dünyamızı mutluluğa yöneltebilen arkadaşlarımızla bir araya gelebiliriz.

Yalnızlığın yarattığı mutsuzluğa yol verebiliriz dost ve arkadaş edinerek…

Yakın çevre, yurt ve dünya olaylarını arkadaş çevremizle takip edebiliriz.

Grupsal spor aktivitelerine ve grup halde buluşmalara önem verebiliriz.

Medyaya esir olunmadan sosyalleşebiliriz böylece.

Sosyalleşme, mutluluğun önemli bir anahtarıdır.

Bu bağlamda; içtenlikli dileklerimle sağlıklı, yalnızlıktan uzak, yüz yüze konuşulabilen bol arkadaşlı ortamlarda sosyalleşmeler diliyorum tüm öğrenci, dost ve Arkadaşlarıma…

Not: Bu makalenin tamamı yazarın kendisine aittir… Alıntı bir makale değildir. Yazarın unvan, ismi ve soy ismi yazılmak kaydıyla paylaşılabilir…

Kara Lastikle Kanatlanan Umutlar

Gülsen Dede

Gittiğim bir etkinlikte sergilenen çocukluğumda ayağımda özenle taşıdığım kara lastik ayakkabıları minyatür sempatik haliyle görünce gözümün önünde neler canlandı bir bilseniz. Yetmedi yıllar öncesinden zihnime kazınan kokusu da ansızın gelip yeniden burnumun ucuna konuverdi. Kokuyla birlikte çocukluğum, memleketim, ailem ansızın gelip oturdu tüm sıcak yüzleriyle göğsümün orta yerine. Bazı nesneler ve kokuları böyle büyülüdür işte.

Rahmetli babamla Ardahan'daki küçücük dükkanımıza ışınlandım ansızın. Kapkara, gıcır gıcır ve ayna gibi parlardı o güzelim lastik ayakkabılar. Toptancıdan aldığımızda kocaman tahta sandık içinde gelirdi bize. Henüz açılmadan kokusu da sandıktan çıkar konardı burnuma. Hepsi özel bir kâğıda özenle sarılıp konulmuş olurdu. Sandıktan tek tek çıkarıp o ayna gibi parlayan, adeta gülümseyen yüzüne dokunup, kokusunu içime çekmek tarifsiz mutluluk verirdi. Hele vitrine dizerken apayrı heyecan duyardım. Çok geçmeden alıcıları sırayla gelirdi dükkâna. Bu sefer de birileri daha mutlu olacak diye sevinirken bir taraftan da veda hüznü çökerdi içime garip bir şekilde. Satın almak isteyen müşteri önce eline alıp evire çevire incelerdi. Ben de direkt ayağına bakardım alıcının. Eğer ayağındaki ayakkabının bir tarafında yırtılma yoksa kesin olarak bir yakını için baktığı sonucuna varırdım. Çünkü o dönemde ekonomik koşullar hemen herkesin kısıtlıydı. Bir de bütçesi iyi durumda olsa bile her ailenin vazgeçilmez prensibi şuydu: gerektiği kadar harcamaya evet, lüzumsuz ise, giderler asla yapılmamalıydı. Ee… kolay mı çarıkla, yalınayakla yaşamış neslin o eşsiz hayat deneyimlerine kafa tutmak. Ya da itiraz etmek mümkün ötesi bir şeydi.

Birgün kocaman sandık içinde toptancıdan gelen lastik ayakkabıları özenle çıkarıp yerleştirdikten hemen sonra orta yaşlarda bir köylü amca geldi dükkanımıza.

İçeri girer girmez lastik ayakkabıların sergilendiği yere yöneldi. Kâğıt ambalajından özenle ayırarak eline alıp incelemeye başladı. Uzaktan izlerken her zaman yaptığım gibi önce amcanın ayağına baktım. Ayakkabısı birkaç çizik olsa da sağlamdı. İlk fikrim başkasına aldığı yönündeydi. Köylü amcanın inceleme durumu biraz uzayınca yanına yaklaşıp, yardımcı olmak için sordum:

"Kaç numara olacaktı amca hemen bulayım hangisi lazımsa?"

Yüzüme derince düşünce içinde baktıktan sonra dudağını bükerek yanıtladı:

"Sarı kızım önce sen söyle kaç pangılot bu lastikler?"

Fiyatını söyler söylemez göğsünü belirgin bir şekilde şişirme pozisyonu alarak, beni de yukarıdan aşağıya doğru süzer tavır içinde konuştu:

"Bu lastiği iki kişi giyecek. Şimdi sen öyle bir para iste ki alan da memnun olsun satan da"

Doğrusu şaşırdım kaldım. Ne diyeceğimi bilmez hâlde bakışlarımı merakla babama yönelttim. Çok meşgul olsa bile her zaman bir kulağı bende olan babam pazarlık yapmaya çalışan müşterilerine daima anlayış ve şefkatle yaklaştırdı. Çok düşünmeden yanıtladı :

"İmkanın neyse yettiği kadar ver amca. Gerisini kazanırız elbet bir şekilde."

Duyduğu bu yanıttan sonra rahatlamıştı sanki. Derince nefes alarak konuştu:

"Benim en küçük oğlan Ezzurum'da böyük mekteplerden birisini kazandı da amcası şimdi bu lastiği hem ona alacam hem de kendime. Niye dersen bugün kaymakama çıkacam. Böyük mektebin zahmeti de böyük olur dediler. Dört sene boyunca evdeki külfetemi yetişeyim, oğlana mı şaşırdım kaldım. Gideceğim işte. Devlet böyüktür bizden. Son beşik bu oğlan. Öbürlerini okutmak için gücüm yetmedi. Bu çocukta çok heveslendi okumaya. Emekleri boşa gitmesin. Belki bize de faydası olur. Az buçuk belimizi doğrultsak yeter. Son umudum bu. İnşallah böyük adam olur da bizi de fukaralıktan kurtarır. Kaymakam efendiye bir bir anlatacam. İşte bu lastiği de ona sebep aldım. Hökümetin başındaki adama hürmet etmek lazım ki o da sana hürmet etsin, kıymet bilsin. 'Devlet elini, merhametini uzatsın' diyecem. Elimi boş çevirmezse kaymakam, bu lastikleri ayağımdan çıkarıp yalınayak koşarak dörtnala köye gidecem. İçimden öyle geçti. Yeter ki hökümet bu sabiye destek olsun. Daha ne isterim Allah'tan."

Düş dünyasından uyanan çocuk gibi buğulu gözlerle yüzümüze bakan amcaya yanıt veremedim.

Babam yüreklendirerek konuştu.

"Benim de kardeşlerim büyük mekteplerde okudu. Onları görünce göğsüm kabardı her zaman. Senin çocuğunda kardeşim gibi olsun. Al git lastikleri amca. Yolun açık olsun. Para istemez hediye olarak kabul et."

Elindeki lastik ayakkabıya bayram şekerine kavuşmuş çocuk gibi sarıldı amca. Heyecanla nefessiz konuştu:

"Kaymakam efendiye gideyim önce. Orada giyerim saygı için. Sonra kapıda çıkarıp oğlana götürür teslim ederim."

Babamla birlikte yüreğimizden gözlerimize süzülen nemlerle dinlerken amcayı, kapıya doğru heyecanla yönelirken durdurduk.

"Ayak numarası kaçtı çocuğun? Yanlış numara olmasın."

Göğsüne bastırdığı ayakkabılara bakarak, sanki elinden alacakmışız gibi biran önce çıkıp gitmeye çalışarak heyecanla konuştu

"İdare ederiz bir şey olmaz. Benimki 42 onun 40 olması lazım" dedi tereddüt içinde…

Eliyle işaret ederek durmasını istedi babam.

Lastik ayakkabıların bulunduğu sandığa yönelerek kısa bir karıştırmadan sonra elindekileri köylü amcaya gülümseyerek uzattı:

"Bunlar 41 numara. İkinizin numarasının ortası. Eğer olmazsa kirletmeden getir, değiştirelim" "Hadi uğurlar olsun "dediğimizde hızla kapıya yöneldi.

Dışarı çıkıp ana caddeye doğru yürüdüğünde görünmez kanatlı kuş gibi uçuyordu. Umuduna, düşlerine su serpilmesinin heyecanı içinde yarınları şimdiden kucaklamış gibi gökyüzüne karışmış gidiyordu.

Güne mutlulukla başlamanın iç huzurunu bize de bulaştırıp, kanatlanmış uçuyordu köylü amcam.

Çocukları Tanıma ve Okuma Alışkanlığı

Yahya Türkeli

Çocukların okuma alışkanlığı 06-12 yaş arasında kazandırılır. Bu yaş aralığı okul öncesi, ilkokul ve ortaokul sınıflarına denk gelmektedir. Bu yaşlarda okuma alışkanlığı kazanan çocuklar iyi bir okur olur. Sonucunda bilgilenme ve başarılı olma eşgüdümlü olarak sürüp gider.

Bireysel farklılıklar hep vardı, var olacaktır. Bireysel farklılıklar zenginlik sayılır. Yeter ki anlayıp içselleştirebilmek. Bireysel farklılıkları yaratan temel unsurların başında; genetik yapı, aile, çevre, beslenme, eğitim gibi faktörler gelmektedir.

Bireysel farklılıkları ailede, okulda, çevrede ve toplumsal ilişkilerde kişileri ötekileştirmeden; ilgi, istek, yetenek, yaratıcılık gibi özellikleri fark ederek yaşamlarıyla bütünleşebiliriz.

Toplum içinde görme ve işitme engelli, bedensel, zihinsel engelli insanlarla birlikte üstün zekalı ve üstün yetenekli insanlarla birlikte yaşıyoruz.

Zekânın sınıflandırılmasında kabul edilen "Çan Eğrisi"nin iki ucunda; %10 zihinsel engelli bireylerle, üstün zekâlı ve üstün yetenekli insanlarla yer almaktadırlar. Geriye kalan %80'lik dilimi ise normal zekâya sahip bireyler oluşmaktadır. Nüfusu çoğunluğu %80'lik dilim oluşturmaktadır. Bu bireylerin zekâsının aynı olmayıp farklı zekâ türlerine sahip oldukları bilinmektedir. Bilim adamları farklı zekâ türelerini 'Çoklu Zekâ Kuramı' olarak ele almaktadır.

Çoklu Zekâ' kuramının kurucusu Horward Gardner'dır. (1983) daha sonra Armstrong tarafından Çoklu Zekâ Kuramını geliştirmiştir. Günümüzde yaygın bir biçimde ilgi görmektedir. Okullardaki ders programları, ders kitapları, planlama ve ders uygulamalarına da yansımıştır.

Benimsenen çoklu zekânın türlerine göre çocukları tanıma ve ona göre yapılacak etkinliğe okuma alışkanlığını pekiştirilebilir.

1- Sözel-Dilsel Zekâ

Dille yapılan her türlü çalışmayla ilgilidir. Dinleyiciler önünde konuşma yapma, başka birinin konuşmasını dinleyebilme, konuşmacının; ne söylediğini ve nasıl bir mesaj vermek istediğini anlayabilme; yazı, şiir, rapor, mektup yazabilme gibi davranışlar, sözel zekânın alanı içinde yer almaktadır. Kısacası sözel-dilsel

zekâ, günlük yaşamın içindeki birçok anlatma, dinleme, anlama eylemlerini kapsamaktadır.

Bu zekâya sahip bireyler; okuma, yazma ve dille ilgili sözlü, yazılı ifadeleri etkili bir biçimde kullanmada olabildiğince başarılıdırlar.

Sözel-dilsel zekâya sahip çocuklar:

- Normal çocuklardan daha güzel yazarlar.
- Uzun öykü ve fıkralar anlatırlar.
- Dil gelişimine uygun sözcükleri doğru bir biçimde ifade ederler.
- Yaşıtlarına göre sözcük dağarcıkları daha zengindir.
- Okumayı çok severler.
- Dinleyerek öğrenirler.

Başarılı olabileceği meslekler: Şair, yazar, politikacı, bazı bilim adamları, hukukçu, spiker, gazeteci…

2- Matematiksel-Mantıksal Zekâ

Bir takım matematiksel işlemlerde benzerlik, eşleme, karşılaştırma, arama zekâsıdır. Matematiksel-mantıksa zekânın ilk gelişim aşaması çevremizde bulunan somut nesneleri kullanma ve onlarla oynama gibi eylemleri kapsamaktadır. Matematiği kullanma çok erken yaşlarda başlar.

Bu zekâya sahip bireyler, sorunlar karşısında; akıl yürütme, kanıtlama, matematiksel yetenekleri ve olayların sonucunu mantıklı yürütmede olabildiğince başarılıdırlar.

Matematiksel-mantıksal zekâya sahip çocuklar:

- Sayılarla ilgili hesaplama ve problem çözmeyi çok severler.
- Matematik dersini tüm derslerden daha çok severler.
- Satranç oynama, bulmaca çözme, bilgisayar oyunları oynamadan büyük keyif alırlar.
- Alet ve makinelerin işleyişine ilişkin çok soru sorarlar.
- Olayların oluşumu ve işleyişini ilgi ve merakla izler ve sorarlar…

Başarılı olabileceği meslekler: Matematikçi, bilim adamı, bilgisayar programcısı, muhasebeci, felsefeci…

3- Görsel-Uzamsal Zekâ

Bazı açılardan görsel zekâ, insan beyninin ilk dili olduğu söylenir. Çevremizdeki görüntüleri resimlerle düşünür. Onları sözcüklerle ilişkilendirmeden önce her türlü şekil, desen ve tasarımlarını; düzenli veya düzensiz canlandırarak hayal kurabilme, hayal dünyasına dalarak, hayali yolculuklar yapabilme ve daha önce hiç yapılmayan şeyleri yaratabilme gibi yetenekleri kapsamaktadır.

Bu zekâya sahip bireyler; harita okuma, yönleri ve yerleri akılda tutma ve bu bilgilerden yeri geldiğinde yararlanma, bir yerden bir yere varmada edindiği izlenimleri farklı bir biçimde algılama ve uygulamada olabildiğince başarılıdırlar.

Görsel-uzaysal zekâya sahip çocuklar:

- Renklere karşı oldukça duyarlıdırlar.
- Harita, çizelge, tablo, resim ve şekillerle daha kolay öğrenirler.
- Sanat içerikli etkinlikleri oldukça severler.
- Yaşıtlarına göre daha çok hayal kurarlar.
- Yaşıtlarına oranla daha güzel resim çizerler.
- Durdukları yerde sık sık şekil ve resimler çizerler.

Başarılı olabileceği meslekler: Dekoratör, mimar, ressam, haritacı, pilot, izci, rehber, fotoğrafçı, denizci…

4- Müziksel-Ritmik Zekâ

Nörologlara göre zekâ türleri içinde ilk önce gelişen zekâ türüdür. Ses ve titreşimlerin anne karnında iken hissedildiği ileri sürülmektedir. İster doğal olsun, isterse insanların yarattığı ortamlardan gelen; makine, müzik aletleri veya koro olsun bu zekâ tüm ses ve titreşim dünyasıyla ilgilidir. Müziğin ritmi, sesin titreşimi bilinci etkilemede diğer zekâ türlerinin hepsinden daha güçlüdür. Ses, ritim ve titreşimin ruh halini değiştirme, dinsel duyguları coşturma, yaşama dair sevinçleri uyandırma, başka birine sevgi, derin üzüntü, acı vb. duyguları içermektedir.

Bu zekâya sahip bireyler; müzikle ilgili ürünleri, (şarkı, türkü, senfoni, konçerto vb.) beste yapma, şarkı söyleme ve müzik aletleri çalma, müzikten hoşlanma yetenekleri olabildiğince gelişmiştir.

Müziksel-ritmik zekâya sahip çocuklar:

- Şarkı ve melodilerini çok iyi hatırlarlar.
- Güzel şarkı söyleyebilme yeteneğine sahiptirler.
- Müzik aletlerini çalmayı çabuk ve kolay öğrenirler.
- Farkında olmadan kendi kendilerine melodiler mırıldanırlar.

- Bir iş yaparken veya ders çalışırken farkında olmadan önündeki masaya vurarak ritim tutarlar.
- Tüm seslere karşı aşırı derecede duyarlıdırlar.

Başarılı olabileceği meslekler: Şarkıcı, besteci, müzisyen, orkestra şefi, müzik eleştirmeni…

5- Bedensel / Kinetik Zekâ

Her gün hiç farkında olmadan çeşitli bedensel-kinetik işler yaparız. Bu zekâ modeli bedensel olarak gerçekleştirebileceğimiz hareketlerin tümüyle ilgilidir. Sadece insanlık tarihinde bedensel olarak gerçekleştirilmiş başarılar değil şimdiye kadar fark edilmemiş doğuştan gelen kinetik potansiyelleri de kapsamaktadır. Beden-diliyle birçok şeyi ifade edebilme ve fiziksel beden hareketlerinin; işlevlerini geliştirme, kuvvetlendirme zihinsel güç ve yetenekleri kapsamaktadır.

Bu zekâya sahip bireyler koşma, dans etme, spor yapma gibi etkinliklerde vücudun bütün halinde veya bazı bölümlerini etkin, hızlı ve estetik biçimde kullanma becerisine olabildiğince sahiptirler.

Bedensel-kinetik zekâya sahip çocuklar:

- Bir veya birden çok sportif faaliyette başarılıdır.
- Bir yerde fazla kalmaktan sıkılır yerlerinde duramazlar.
- Başkalarının jest ve mimiklerini kolay taklit ederler.
- İlk kez gördükleri cisimlere dokunarak incelerler.
- Koşmayı, zıplamayı, ve benzeri fiziksel hareketleri yapmayı severler.
- El becerisi gerektiren etkinliklerde oldukça başarılıdırlar.
- Yaparak ve yaşayarak öğrenmeden oldukça hoşlanırlar.

Başarılı olabileceği meslekler: Sporcu, aktör, dansçı, heykeltıraş, estetik uzmanı…

6- Kişiler Arası (Sosyal) Zekâ

İnsan ilişkileri, başka kişilerle ortak çalışma, onları tanıma ve onlardan bir şeyler öğrenme; insanlarla iletişim kurarken tutum ve davranışların, yoğun çalışmalar gerektiren durumu yeterince anlayabilme ve değerlendirebilme gibi eylemleri içermektedir.

Bu zekâya sahip bireyler çevresindeki insanların duygu, düşünce, istek ve ihtiyaçlarını anlama, ayırt etme, insani ilişkileri kurmada olabildiğince başarılıdırlar.

Sosyal zekâya sahip çocuklar:

- Arkadaşlarıyla çabuk ve kolay ilişki kurarlar.
- Gurup içinde doğal bir lider görünümü sergilerler.
- Sorunu olan arkadaşlarına yardım etmede zevk alırlar.
- Yalnız kaldıklarında güçlük çekmezler.
- Başkalarıyla birlikte olmaktan haz duyarlar.
- Empati yeteneği oldukça gelişmiştir.

Başarılı olabileceği meslekler: Öğretmen, rehber öğretmen, psikolog, terapist, pazarlamacı…

7- İçsel Zekâ

Bildiği üzere kendi varlığı, düşüncesi ve eylemlerinin farkında olan tek yaratık, insandır. Kendini yenileme, başarılı olma, stresli, kızgın ve endişeliyken ruh halini değiştirme gibi durumlarla; kendisiyle ilgili düşüncelerini değiştiren olaylar, sahip olduğu yetenekler; diğer insanlarla ilişkiler veya işi hakkındaki konuşmalar ve kendi hedeflerini değerlendirme gibi eylemleri kapsamaktadır.

Bu zekâya sahip bireyler kendini anlama, kişisel meseleleri halletme, kendini ifade etme ve karşısındakiyle iletişim kurmada olabildiğince başarılıdırlar.

İçsel zekâya sahip çocuklar:

- Güçlü ve zayıf yanları hakkında gerçekçi bir görüşe sahiptirler.
- Başkalarının işlerine karışmasını istemez, bağımsız olmayı severler.
- Yalnız olmaktan sıkılmaz, tek başına ders çalışmada başarılıdırlar.
- Duygu ve düşüncelerini açık bir şekilde ifade edebilirler.
- Başarı ve başarısızlıktan ders almasını bilirler.
- Kendi geleceği hakkında belirgin fikirlere sahiptirler.

Başarılı olabileceği meslekler: İş adamı, sosyal hizmet uzmanı, sanatçı, psikoterapist, din adamı, bilim adamı…

8- Doğacı Zekâ

Çevredeki doğal dünyayı algılama, beğenme ve anlamayla doğrudan ilişkilidir. Doğadaki türleri birbirinde ayırt edebilme; çeşitli bitki örtüsünü ve hayvan türlerini tanıyabilme, sınıflandırabilme ve doğal dünyaya ilişkin bilgileri; rahatlama, yorgunluğu giderme, ruhsal olarak yenilenme, istenildiğinde doğaya

kaçma, doğadaki göz alıcı görüntüler karşısında tepki verme gibi duygu ve düşünceleri kapsar.

Bu zekâya sahip bireyler doğadaki canlıları tanıma, onların özelliklerini birbirinden ayırt etme, doğanın yapısıyla birlikte deprem, sel gibi felaketlerin oluşumlarına karşı oldukça başarılıdırlar.

Doğacı zekâya sahip çocuklar:

- Doğadaki canlı ve cansız varlıklara karşı aşırı ilgi duyarlar.
- Doğal çevre, tarihi ören, müze gibi yerleri gezmekten zevk alırlar.
- Doğal olaylara karşı oldukça duyarlıdırlar.
- Mevsimler ve iklim olaylarına karşı aşırı ilgi duyarlar.
- Yakın çevresindeki çiçek ve bitkileri sulama ve bakmadan hoşlanırlar.
- Doğayı ve canlıları içeren belgesel filmleri izlemekten hoşlanırlar.

Başarılı olabileceği meslekler: Biyolog, jeolog, arkeolog, meteoroloji uzmanı, botanikçi, çiçekçi, belgesel film yapımcısı…

Armstrong, (1994) H. Gardner'in çoklu zekâ kuramının dayandığı temel fikirleri şöyle özetlemektedir. Her insan, çeşitli zekâ alanlarının tümüne sahiptir.

- Her insan çeşitli zekâ alanlarından her birini yeterli düzeyde geliştirebilir.
- Çeşitli zekâ alanları, genellikle bir arada ve karmaşık bir yapıda çalışırlar.

Bütün zekâ türlerinin bir arda bulunmasına az rastlanır. Bir veya birkaçı bir arada ve birbiriyle etkileşim içinde çalışabilir.

Zekâ, insanların meslekleri ile konuştuğu dili olarak ve kısmen de içinde yaşadığı kültürün yansıması, problem çözme ve yaratıcılıkta kullanabileceği en değerli bir organizma olarak ele alınmaktadır.

Anne, baba ve öğretmenlerin çocuğun zekâ düzeyini çok iyi tanımaları gerekmektedir. Çocuklar kardeş dahi olsalar, zekâları farklıdır. Zekâ türlerinin farklı olabileceğini dikkate alarak çeşitli etkinliklere katılma, canlı ve hareketli ortamlara, çeşitli araç ve gerece yer vererek çalışmaları sürdürmeleri gerekir. Çünkü her çocuğun zekâ alanı; aynı özelliğine ve yeterliliğine sahip değildir. Zekânın türlerinin bir veya birkaç daha baskın olabilir.

Eğitim-öğretim ortamında genellikle farklı zekâ alanları olan öğrenciler aynı sınıf paylaşmaktadırlar. Bu tür çocukların bulunduğu eğitim ortamlarında, ders işlenirken çoklu zekâ kuramına uygun öğretim teknikleriyle ve materyaller

kullanıldığında daha iyi verim elde edilebilir. Bunun için öğretmenler, dersleri planlayarak işlemektedir.

Çoklu Zekâ Etkinlikleri

Sözel-dilbilimsel zekâya sahip olan bireyler söyleyerek, duyarak ve görerek öğrenir. Öykü, makale, şiir gibi; okuma, yazma, konuşma, araştırma, drama, kompozisyon yazma, sunu yapma, dinleme, yüksek sesle okuma vb. etkinlikler yapılabilir.

Örneğin, çocuklar; gazete ve dergilerin ekinde verilen; içinde çapraz bulmacalar, karışık sözcük ve benzeri oyunları; haftanın her günü farklı bir oyun ya da bulmacayla uğraşabilir. Kolaydan başlayan ve giderek daha karmaşık oyun ve bulmacaları çözebilir. Çocuklar, bu tür etkinlikleri yapabildiği kadar yalnız yapabilir. Gerekirse başkalarından yardım isteyebilir.

Matematiksel-mantıksal zekâya sahip olan bireyler gruplayarak, sıralayarak ve soyutlayarak öğrenir. Problem çözme, üretme, ölçme, sıralama, sınıflandırma, kestirme, mantık oyunları, veri toplama, deney yapma, eleştirel düşünme, geometri vb. etkinlikler yapılabilir.

Örneğin, çocuklar; gün içinde ilgi çekici veya insana garip gelen; hesaplar, tahminler ve ölçümler yapabilir. İş yeri, okul, yol gibi toplu yaşamın yaygın olduğu yerlerden günde kaç kişinin geçip gittiğini hesaplayabilir. Veya çalışma masasının uzunluğunu ve genişliğini parmak, karış, kalem, kibir kutusu, şeker vb. şeylerle ölçebilir. Bu tür etkinlikleri oyun haline getirebilir. Her gün hesaplayabileceği, tahmin edebileceği veya ölçebileceğin yeni ve ilginç bir şeyler bularak sürdürebilir.

Görsel-uzamsal zekâya sahip olan bireyler görselleştirerek, hayal kurarak, renklerle çalışarak öğrenir. Fotoğraflar, resimler, çizimler, haritalar, görsel benzetmeler, renkler, semboller vb. etkinlikler yapılabilir.

Örneğin, çocuklar; yemek yerken çevrenizdeki renklerden nasıl etkilediğini çabuk fark edebilir. Yediği yiyeceklerin renkleriyle çevrenizdeki insanların giysi, makyaj, takı, saç vb eşyalarla ilişkilendirebilir. Akşam o gün yaşadığı ve gördüklerini eksiksiz olarak hayalinde canlandırmaya çalışabilir.

Müziksel-ritmik zekâya sahip olan bireyler ritim, melodi ve müzik ile öğrenir. Şarkı söyleme, ritim tutma, mırıldanma, tempo tutma, fon müziği, müzik aleti çalma vb. etkinlikler yapılabilir.

Örneğin, çocuklar; biriyle yaptığı bir konuşmada karşısındakinin ses tonunu, ritmini ve sesinizin yüksekliğini izleyebilir. Kendi ses tonunu değiştirerek konuşmanın havasını değiştirmeyi; heyecan, kızgınlık, sıkıntı ve benzeri mesajları; söylediği şeyleri değil onları söyleme şeklini değiştirerek iletmeye çalışabilir. Değişik ses ve ritimler konuştuğunu kişiyi nasıl etkilediğini gözlemleyebilir. Hızlı,

kesik veya daha yavaş konuştuğunda ne olduğuna; konuşan veya dinleyen olarak düşündüğünde ses tonunu nasıl etkilediğine bakabilir.

Günlük çalışma ortamında, karşı karşıya kaldığı sorunları daha etkili çözebilmesini sağlamak amacıyla ruh halini veya duyarlılığını etkileyecek değişik türde müzikleri dinletebilir.

Kendini çok stresli, sıkıntılı gergin hissettiğinde, rahatlamasını sağlayan müziği dinleyebilir. Hangi müziğin enerji vereceğini biliyorsa onu dinlesin ve ruh halini gerçekten değiştirip değiştirmediğini fark edebilir.

Bedensel-kinetik zekâya sahip olan bireyler dokunarak, tadarak, koklayarak öğrenir. Beden eğitimi ve çeşitli spor etkinliklerinden uygun fiziki yapısına uygun olanını yapma, oturarak veya yatarak kültür fizik hareketleri yapma, vücut dilini kullanma, dram, deneyler yapma, spor yarışlarına katılma vb. etkinlikler yapılabilir.

Örneğin, çocuklar; yavaş, düşünceli bir yürüyüş; canlı, enerji dolu ve kararlı bir yürüyüş; sekerek, neşeli bir yürüyüş yapabilir. Farklı türlerdeki bu yürüyüşlerin ruh halini nasıl etkilediğine dikkat edin. Diğer insanlarla konuşurken beden-dillini; duruşlarına, el kol hareketlerine, yüz ifadesinin söylediklerine nasıl yansıdığını fark edebilir. Diğer kişilerle iletişimini geliştirmek için kendi duruş stilini, el kol hareketlerini, yüz ifadesini bilinçli olarak değiştirerek denemeler yapabilir.

Sosyal zekâya sahip olan bireyler paylaşarak, karşılaştırarak, ilişkilendirerek öğrenir. İşbirliğine dayalı ekip veya grup çalışmalarında; tartışma, drama, kültürel faaliyetlerden folklor, koro, temsil çalışmalarına katılma, beyin fırtınasına katılma vb. etkinlikler yapılabilir.

Örneğin, çocuklar; biriyle yaptığı söyleşinin sonunda, "Sizi doğru anladığımdan emin olmak için konuşmalarınızı özetleyeyim," diyebilir. Söyleşiyi özetledikten sonra hata varsa düzeltmesi istenebilir. Ayrıldıktan sonra iyi bir dinleyici olup olmadığını sınamak üzere söyleşide yaptığınız ve önemli olan en az üç sözü listeleyebilir.

Bir ekipte çalışırken sıralayabildiği kadar etkili çalışmalarını listeleme; herkesin kendi üstüne düşeni yapması, uzlaşmaya istekli olması, birbirini cesaretlendiren veya destekleyen bireyleri, takımın hedef ve misyonunun kolay anlayabilme gibi ekip çalışmasını daha verimli hale getirebilecek stratejileri de listeleyebilir. Gelecek aylarda çalışmayı sürdürürken bu iyileştirme yönelik uygulamayı gözden geçirebilir.

İçsel zekâya sahip olan bireyler kendi başına, bireysel projelerle, öğrenir. Bireysel çalışmalarda; anı, günce, şiir yazı yazma ve okuma projeler hazırlama, ev

işlerinde ve okul ortamında çeşitli etkinliklerde bireysel sorumluluk alma vb. etkinlikler yapılabilir.

Örneğin, çocuklar günlük yaşantı içinde farklı durumlarda kullandığı; sorun çözmeye dönük düşünme, yaratıcı düşünme, hayal kurarak düşünme ve benzeri gibi değişik düşünme biçimlerinin listesini çıkarabilir. Bir düşünme biçiminde karşılaştığı durumu veya olayı da yazabilir. Günün sonunda kaydettiği her bir düşünme biçimini ve bunları geliştirebileceğini veya kuvvetlendirebileceğinin farklı yollarının olup olmadığını araştırabilir. Bu tür alıştırmayı birkaç hafta sürdürebilir ve düşünme biçiminde ne tür değişiklikler olduğuna bakabilir.

Doğacı zekâya sahip olan bireyler araştırarak, inceleyerek, gözlem yaparak öğrenir. Doğadaki canlı ve cansız varlıkları izleme ve gözleme çalışmaları, orman, dağ, tarihi ören yerleri gibi yerlere gezi yapma, müzelerde bulunan tarihi eşyalarla günümüzde kullanılan eşyaları karşılaştırma; doğal olayları, mevsim ve iklimleri inceleme; çiçek ve bitki yetiştirme, belgesel filmler izleme gibi etkinlikler yapılabilir.

Örneğin, çocuklar; bir hayvanat bahçesine, hayvan hastanesine veya sirkte;.eşitli hayvanların türlerine (sürüngenler, memeliler, uçanlar, goriller, kediler, vb); bazı hayvanları bir arada barındırılması gerekse hangilerini bir araya getirebileceğini düşünebilir

Bulunduğu ortamda veya evinizde, bahçenizde; ağaç dikme, çiçek veya çim ekme gibi bir işe başlamadan önce başarılı bir dikim veya ekim için gerekli olan yazılı veya sözlü yönergeleri izleyerek dikim veya ekim yapılabilir. Dört, beş günde bir dikim ve ekim yaptığınız yeri gezilerek, gözlenen değişiklikler ve duygularını not edilebilir. Dikilen her neyse toprağın üstünde ilk kez kendisini gösterdiğinde nasıl duygular yaşadığı not edilebilir.

(Çoklu zekâ: T. Şahin, 2001: 276 – M.Mangır, 2005:59, A. Aydın 1999, Y. Özden 285 kaynaştırma.)

Duygusal Zekâ

Duygusal zekâ, kendisini ve başkalarının hislerini gözleyip düzenleyebilmek; hisleri düşünce ve eyleme kılavuzluk edecek şekilde kullanabilmek, olarak tanımlamışlardır. *(Salovey & Mayer, 1990)*

Daha çok duygusal zekâ başarı için önemli görülen empati, duyguları ifade edebilme ve anlama, mizacını kontrol etme, bağımsızlık, uyum sağlayabilme, beğenilme, kişiler arası sorunları çözme, sebat, sevecenlik, nezaket, saygı… gibi duygusal nitelikleri betimlemek için kullanılmaktadır.

Duygusal Zekânın Kapsamı;

Özbilinç, duyguları yönetebilme, kendini harekete geçirebilme, başkalarının duygularını anlayabilme, ilişkileri yürütebilme şeklinde olduğu belirtilmektedir.

– Özbilinç: Kendini tanıma, bir duyguyu fark edebilme, duyguların farkında olabilme, gibi.

– Duyguları yönetebilme: Duyguları uygun biçimde idare edebilme, denetleyebilme, gibi.

– Kendini harekete geçirebilme: Duyguları bir amaç doğrultusunda harekete geçirmek, içsel güdüleme. Başarma dürtüsü, inisiyatif, iyimserlik gibi.

– Başkalarının duygularını anlayabilme (empati) Kendini başkalarının yerine koyabilme, onların düşünce ve duygularını anlama. Başkalarını anlamak ve geliştirmek, hizmet yönelimi olmak, farklılığı değerlendirmek gibi.

– İlişkileri yürütebilme: Kişiler arası etkili ilişkiler kurabilme, sosyal beceriler. Başkalarına etki edebilme, iletişim, çatışma yönetimi, liderlik, bağ kurma, işbirliği , ekip yetileri gibi duygusal yeterlikleri kapsar.

Duygusal Zekâ ve Eğitimi;

Duygusal zekâ ile ilgili çalışmalar; akademik yönden parlak zekâlı insanların gerek iş, gerekse özel yaşamlarında her zaman en başarılı kişiler olmadıklarını ortaya koymuştur. Uzmanlara göre akademik zekâ (IQ)'nın yaşamdaki başarıyı etkileyen faktör içindeki payı en kötümser tahminle % 4, en iyimser tahminle % 20'dir. *(Cooper&Sawaf, 1997, Goleman, 1998)*

Bilim adamları duygusal zekânın her zaman ve her yaşta geliştirilip ilerletilebilen, öğrenilebilir bir zekâ alanı olarak görmektedir.

Eğitimsel işlevi; bireyin kendine özgü zekâ profili, toplum içinde gelişmesini sağlayacak görev alanlarda ustalaşmak için kullanılmasına yardım etmektir. Günlük pek çok etkinlikte, farklı zekâ alanları uyum içinde çalışır, birbirini etkiler. Bu nedenle eğitimde zekânın belli bir yönünü değil, farklı alanlarını birlikte geliştirmek amaçlanmalıdır.

"Duygusal zekânın gelişimi, özellikle bir yandan bilişsel, diğer yandan da biyolojik olgunlaşma süreçleriyle iç içedir. Bu gelişimde okulun işlevi çok önemlidir. 06- 12 yaş başlangıç, ve 12 – 16 yaş çocuğun uyum sağlaması açısından kritik dönem olarak ele alınmalıdır. Kritik dönemde duygusal zekâ yeterliklerini

geliştirmek için ana sınıfından başlanarak tüm eğitim süreci boyunca; özellikle de ilköğretimde açık ya da örtük programla ilgili etkinlik ve yaklaşımlara yer verilmelidir." *(B. Yeşilyaprak 2005)*

Son yıllarda zekâ alanında yapılan çalışmalarda çoklu zekânın akademik boyutunun ağır bastığı; duygusal zekânın, çoklu zekâ içinde yer alan; sosyal zekâ,

içsel zekâ, bedensel/kinetik zekâ kavramlarıyla örtüştüğü ve bu zekâ özellikleri içinde yer alan insan ilişki ve davranışlarını daha kapsamlı ele aldığı ileri sürülmektedir.

İnsan zekalarını ve kombinasyonlarını fark etmemiz ve geliştirmemiz son derecede önemlidir. Birbirimizden bu kadar farklı oluşumuz, hepimizin farklı zeka kombinasyonlarına sahip olmamızdan kaynaklanmaktadır. Bunun farkında olursak hayatta karşımıza çıkan sorunlarla baş etmemiz kolaylaşır. *(H.Gardner)*

Yaratıcı Zekâ

Yaratıcılık kavramı oldukça karmaşık ve pek çok anlamı olup, açık ve evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı bulunmamaktadır. (Prentice, 2000) Yaratıcı zekâ uzmanlarından J.P.Guilford yaptığı araştırmalarda yaklaşık olarak 120 karakteristik belirlemiştir. İnsanla ilgilenen birçok meslek sahibi, yaratıcılıkla yakından veya uzaktan ilgilenmektedir. Yaratıcılığı doğrudan gerçekleştiren herhangi bir unsurun olmadığı; eğitim, çevre gibi birtakım etkenler sonucu gerçekleşebileceği, bilinmektedir. Yaratıcılık daha çok nörologların çalışma alana girmektedir. Yaratıcılığa ilişkin ileri sürülen düşüncelere baktığımızda:

– "Yaratıcılık; zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanılarak. / O zamana kadar görülmeyen yeni bir şey ortaya koymak. / Bir şeyin olmasına, ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak". (TDK)

– *"Bütün çocuklar yaratıcı yetenekleriyle dünyaya gelirler." (Fisher)*

– *"Bireyin, öğrenme yaşantısı sonucunda öğrendikleriyle ilişkilendirerek karşılaştığı sorunu çözebilmesi; bu ilişkileri kurarak ortaya yeni özgün bir düşünce ya da ürün koyabilmesi."(H. Güleryüz, 46)*

– *"Yaratıcılık, değişik durumlarda esnek, akıcı, özgün, alışılmıştan farklı bir şekilde düşünmeyi kapsar." (N. Senemoğlu,12)*

Yaratıcılık, başta insan olmak üzere, insanın yarattığı ve ortaya çıkardığı ürün ile alışılmışın dışında bireysel olarak geniş zaman sürecinde yaşanır. Yaratıcı eğitim konusunda çocuklara sınırlı bilgi vermek yerine hayal etme ve yaratıcı düşünme olanaklarını sağlamak, yaratıcı düşünce eylemini ortaya çıkarır.

– Eğitim niçin yapılır?

– Eğitim sonucunda ürün elde ediliyor mu?

– Eğitim bir süreç midir?

Bu, üç ana düşünce etrafında yaratıcılığa baktığımızda; insan, belli bir ortamda doğar, büyür, gelişi, ürer, olgunlaşır…yaşadığı süreç içinde bulunduğu çevre ve toplumun değer yargılarını alır. Sonuçta o toplumun bireyi olur. Geçen süreç içinde düşünce yapısında oluşan değer yargıları bireyin üretkenliğiyle yakından ilgilidir.

Toplumların kültürel yapısı yaratıcılığa açık olduğu kadar yaratıcılığı engelleyici olduğu da görülmektedir. Yaratıcılığı engelleyici ve cesaretlendirici özlü sözleri yeri geldikçe kullanırız. Ya kendimizi teselli ederiz, ya da karşımızdakini susturmaya veya rahatlatmaya çalışırız. Kullanılan özlü sözlere baktığımızda:

"Söz gümüşse, sukut altındır."

"Su küçüğün, söz büyüğündür."

"Bilirsen söyle bilgin sansınlar, bilmezsen sus seni insan sansınlar."

"Her doğru, her yerde söylenmez."

"Elinin hamuruyla, erkek işe karışma."

"Kızını dövmeyen dizini döver."

"Doğruyu söyleyeni, dokuz köyden kovarlar."

Yaratıcılığı cesaretlendiren özlü sözler:

" Erken kalkan yol alır…"

"Aslan yatağından bellidir."

"Akıllı çocuk neyler babanın malını…"

"Türk, çalış, öğün, güven." (M. Kemal Atatürk)

"Cesaret, tehlike karşısında akıl ve zekânın kullanılmasıdır." (Eflatun)

"Hayatı o şekilde yaşa ki her an kendinin elini sıkabilesin." (Fc.Wildhan)

Olumsuz ve olumlu özlü sözler bununla sınırlı olmayıp, birçok özlü söz vardır.

Yaratıcılık, zekâyla bağlantılıdır. Zekâyla yaratıcılık arasındaki ilişkiye baktığımızda, yaratıcılık zekânın bir alt kümesi olarak görülür. Yaratıcılık mevcut olmayıp, sonradan ortaya çıkan bir sorunu veya problemi çözme yeteneğidir. Yaratıcılık beynimizde oluştuğuna göre fiziksel olarak beynimizi geliştirebiliriz. Hepimiz az çok aynı beyine sahibiz.

Yaratıcılık bireyin içsel motivasyonuna, alanıyla ilgili becerilerine ve belli bir sürece dayalı olarak gerçekleştiği belirtilmektedir. Bireyde yaratıcılığı ön plana çıkaran yüksek motivasyon, bireyin belli bir alan bilgisine dayalı projeye kendini adaması ve bu süreç içinde belli bir zamana bağlı olmaksızın gelmesi sonucu ortaya çıkar.

Yeri gelmişken belirtmekte yarar vardır. Yaratıcılığın ortaya çıkmasında herhangi bir teşvik, ikna ve ödüle gereksinim duyulmaksızın içsel bir motive sonucu ortaya çıkar. Motive edici niteliklerin başında yapılan iş veya projeye

bağlılık, yapılan işi sevme ve standartların dışına çıkılması yaratıcılığın gelişiminde önemli etkenlerdir.

Zekânın üretim merkezi beyindir. Beyin kalıtsal birtakım özellikler içerdiği gibi yaşam süreci içinde geliştirilmesi ve çevresel faktörlerden etkilenmesi de söz konusudur. Yaratıcı zekâyı bu bağlamda ele aldığımızda farklı uzmanlık alanlarıyla da ilintili olduğu görülmektedir.

Buradaki bakış açımız, çocuğun yaratıcı yönlerini tanımak ve ona yardımcı olmaya çalışmaktır. Yaratıcılığın geliştiği yaşlar ilköğretim çağı olarak ileri sürülmektedir.

Yaratıcılığı Geliştirme ve Etkinlikleri

İnsan yaratıcılığı önemsiz olmadığı gibi esrarlı da değildir. Birkaç kişinin sahip olduğu ayrıcalığı da gerektirmez. Potansiyel olarak hepimiz genellikle üstün zekâ ya da özel kabiliyetlerle bağlantılı düşünülen yaratıcılığa sahibiz. Önemli olan hedefe odaklanma, problemi tarama, sürece yayma, dışı etkilerden arınma, motive olma gibi unsurları içeren yaratıcı adımlar atabilmektir. Bunun için çocuklara:

- Zevk aldığı şeyleri yaptırın.
- Yeni deneyim ve bilgilerle düşüncelerini zenginleştirin.
- Kendisine elindeki işe vermesini sağlayın.
- Güdülendiği (motive) olduğu, akışı değiştirmeyin.
- Öğrenilen varlıkları etkili biçimde kullanmasını engellemeyin. (Bilgisayar kullanmak gibi)
- Yapılacak etkinlik ve denemelerde risk almaktan çekinmelerine destek olun. (Top oynamak, buz pateniyle kaymak…)
- Farklı doğal bir çevrede gezi yaptırın.
- Bedeni ve zihin dinamik tutacak aktiviteler yaptırma. (Spor yapma, yarışmalara katılma, bulmaca çözme.)
- Doğaya ve olaylara farklı gözle bakabilmesini sağlayın. (empati – başkasının gözüyle bakabilmek.)
- Olaylarla, araçların ilişkilendirmesini ve karşılaştırmasını özendirin.
- Elde edilen verileri kullanarak, farklı bulgular elde etmesini önerin.
- Yapılan etkinliği onamak ve güdülenme. (teşvik ve takdir etme)
- Yaşanan olay ve olgularla ilgili soruları sormasını sağlayın. (neden-sonuç ilişkisi gibi)

- Var olan veya yapmak istenilen bir düzenekle ilgili tasarılar yapmasına fırsat verin. (özel eşyalarını yerleştirebileceği bir köşe oluşturma, pul koleksiyon defteri hazırlama…)

Yaratıcılığı geliştirecek etkinlikler bunlarla sınırlı olmayıp, daha farklı etkinlikler de yapılabilir.

Yaratıcı bireyler; orijinallik, bağımsızlık, risk alma, ilgi, merak, enerji, yeniliklere karşı duyarlık, estetik, açık fikirlilik, yalnız çalışma gibi özelliklere sahiptirler. (H. Adler, 181)

Gardner, zekânın sadece matematik veya fenle ilgili olmadığını, dil ve düşünce, sosyal ilişki, müzik, doğa, spor gibi aktivitelerde içinde de bulunduğu görüşündedir.

Tüm insanların yaratıcı özelliği bulunmaktadır. Ancak yaratıcılık bireylere farklı olduğu gibi yaşam süreci içindeki farklılıklarla baskın veya zayıf etkiler olabilir. "Her insan kendi çapında yaratıcıdır." Sözü doğrudur. Yaratıcılığın ortaya çıkabilmesi için birtakım unsurların bir arada bulunması veya gelmesi gerekir.

Yazarlar ve esin kaynakları;

1- Yazarın yaşamı ve anıları:

Kişisel Deneyimler: Yaşanan her an, her duygu, her karşılaşma potansiyel bir hikâye tohumu olabilir. Kendimizle ilgili unutulmaz anılar, yaşadığımız zorluklar, sevinçler, hayal kırıklıkları, hepsi yazının ham maddesini oluşturur.

2. Çevresi ve gözlemleri:

İnsanların davranışları, konuşmaları, ilişkileri, yazarın gözünden birer karaktere dönüşebilir. Sokakta rastladığımız bir yüz, duyduğumuz bir konuşma, bir romanın ana fikrini verebilir.

Doğadaki güzellikler, değişimler, döngüler, yazarın hayal gücünü besler. Manzaralar, mevsimler, hava olayları, hikayelere derinlik katar.

Yaşadığımız toplumun sorunları, değişimleri, kültürel zenginlikleri, yazarın eleştirel bakış açısını ortaya koyar. Toplumsal konulara duyarlılık, yazarın okurla daha güçlü bir bağ kurmasına yardımcı olur.

3. Okuma ve öğrenme:

Okuduğumuz kitaplar, yazarların dilini, anlatım tarzını, kurgu tekniklerini güçlenmesine katkı sağlar. Klasiklerden çağdaş edebiyata kadar geniş bir yelpazede okumak, yazarın birikimini artırır.

Tarih, felsefe, bilim, sanat gibi farklı alanlardaki bilgiler, yazarın hayal gücünü genişletir. Örneğin, bir tarihçi roman yazmak istediğinde, o dönemin yaşam koşullarını, insanların düşünce yapısını bilmesi gerekir.

Sinema, müzik, resim gibi diğer sanat dalları da yazarlara ilham verir. Bir filmdeki sahne, bir şarkının sözleri, bir tablodaki renkler, yeni bir hikâyenin başlangıcı olabilir. Bir örnek verecek olursam:

Yazarlık, yaşamın her alanından beslenen ve sürekli öğrenmeyi gerektiren bir süreçtir. Kendi deneyimlerimiz, çevreyi gözlemleme yeteneği ve okuma alışkanlığı, yazarın en önemli silahlarıdır. Bu üç kaynağı bir araya getiren yazarlar hem kendilerini hem de okurların okuma alışkanlığına katkı sağlayabilirler.

Çocukların tanıma ve okuma alışkanlığı kazandırma tek yönlü olmayıp, çocukların gelişim özelliklerini; bedensel, zihinsel, sosyal yönleriyle birlikte çevre, okul, aile gibi faktörlerin bir arada ele alınması gerekir.

Kaynak: Çocuğunuzu Tanıyın (Yahya Türkeli)

www.yahyaturkeli.com

Eğitilmiş Köpekler

Selçuk Sarıçam

Yıllar önce okuduğum Einstein'ın eğitim, din, siyaset hakkındaki veciz sözlerinin toplandığı kitapta eğitim hakkında söylediği, zihnime kazınan şu sözünü görmüştüm:

"İnsani ve ahlaki şeylerden yoksun bir eğitim alanların eğitilmiş bir köpekten farkı yoktur." Ne tesadüftür ki; büyük beğeni ile okuduğum bu kitabın, bu sözünün görsel açıklamasını okuduktan birkaç gün sonra bir televizyon haberinde gördüm.

Seyrettiğim kendiliğinden yaşanan sahne sanki bu sözü canlandırmak için bilerek hazırlanmıştı.

Evet televizyonda haberleri seyrediyordum ve yeni bir haberin başlangıcı şu girişle verildi: Polis teşkilatımızın kuruluşunun yüz altmış bilmem kaçıncı yılı törenlerle kutlandı. Sonra haberin görseline geçilerek haber sunulmaya devam edildi.

Bir stadyumun içinde eğitilmiş polis köpeklerinin gösterileri için engeller, alanlar hazırlanmış bu alanda üzerlerinde polis yazan yelekler giydirilmiş K9 köpekleri eğitici polislerin eşliğinde öğrendikleri becerilerini sergiliyorlar. Stadyumun dış kısmında ise yüksek protokol için hassasiyetle düzenlenmiş bir kısım var. Protokol sahipleri kendilerine özel koltuklarda oturmuş, önlerinde büyük sehpalar ve sehpaların üzerinde onlara özel ikramlar var. İkramlar kuru pasta ve içecekler olarak görünüyor. Sıradan polisler ve halk ise gösteriyi stadyumun tribünlerinden izliyor.

Protokolün düzenini haberin sonunda görüyorsunuz. Çünkü haber polis köpeklerinin gösterisiyle başlıyor. Köpekler eğiticilerinin gözetiminde tüm hünerlerini gösteriyorlar. Engellerden atlıyorlar, halat köprülerden yürüyüp, boruların içinden geçiyorlar vb.

Böylesine göz dolduran, takdir edilen bir gösteri bitince, eğitmen polisler köpekleriyle birlikte, haklı bir gururla protokolün önünden geçiyorlardı.

Tam bu geçiş sahnesini seyrediyordum ki; bir K9 köpeğinin protokolün önünden geçerken sehpaya doğru yönelip ön ayaklarını sehpaya bastırarak kuru pastalardan bir tane aldığını gördüm. Eğiticisi bunun farkına varır varmaz köpeğin

bağına ters yönde asılıp kendine çekti. Çekti ama olan olmuştu. Köpek ön ayaklarıyla protokol sehpasına çıkıp yiyeceklere ağzını bulaştırmıştı.

Bu sahnenin gözüme çarpmasıyla benim de habere bakışım, değerlendirmem ve algım alt-üst olmuştu. Anında bana birkaç gün önce okuduğum kitabın o sözünü anımsatmıştı.

Evet köpeğimiz üst düzeyde eğitimliydi. Kuşkusuz diğer köpeklerden çok akıllı ve farklıydı. Onun zekası, becerisi eğitilerek başka köpeklerden ayrılmıştı. Hatta onun bir mesleği vardı da denilebilir. Nasıl denilmesin? Üstündeki yelekte polis yazıyordu. Polis bir eğiticisi vardı. Onun yemeğini, barınmasını, sağlık bakımını İçişleri Bakanlığı sağlıyordu. Polislerle birlikte mesai yaparak toplumun güvenliği için hizmet edip katkı sağlıyordu.

Bunlar inkar edilemez gerçeklerdi. Evet bu gerçekler inkar edilemezdi fakat onun bir köpek olduğu da inkar edilemezdi. Zaten olay kahramanımız olan köpekte kendisinin köpek olduğunu inkar etmiyor; tam tersine insanların bunu unutmaması, kendisini bir insan gibi görüp yanılmamaları için her fırsatta hatırlatıyordu.

Sehpaya sıçrayıp tabaktaki pastayı kaparak adeta insanlara şöyle sesleniyordu: Ey! İnsanlar biraz önceki gösterimize aldanıp yanılmayın. Evet biz eğitimliyiz. Sizden daha iyi koku alır, daha iyi duyar ve sezeriz. Uyuşturucu yakalamakta, doğal felaketlerde vs. Size yardımcı olur, hizmet ederiz. Doğrusu tüm bunları bizim eğitimimizden geçen her köpek yapar. Ancak bizim bir köpek olduğumuzu hiçbir zaman unutmayın. Bizden beklentileriniz eğitimimizin ötesinde olmasın…

Dedim Dedi

Azal Turanoğlu

Dedim Dedi

Dedim, suvalıma cevap ver, felek,
Ne sebepten bize zulum edersin?
Zulümkâr olmişsin kolun bükülmez
Bilmem felek, gene neler edersen?

Dedi, beni yaratmışdır şahların şahı,
İnsana vermiştir devleti, malı.
Siz içün kalmamiş hakikat yoli,
Ne dilegin vardur söyle, ey insan?

Dedim, sana hep ayandur insanın feli,
Koymazsın axmaya denizi, göli.
Neyle çeksen yıxarsın tağları, yeri,
Bilmem ki, sonun ne olur, felek?

Dedi, beni sözün geçmez, ey insan,
Özgeler yoluna verme şirin can.
Hani bu dünyada severlerin?
Haber ver onlardan sen, insan oğlu.

Dedim, yeri-gögi tolanursun, gezersin,
Şeytana uymişsin, felin bozmişsin.
Ne sebebden dosti düşmen etmişsin?
Ne olur işlerin, söyle, ey felek?

Dedi, ben bir çarxıfelek dünyada,
Aylar, yiller gücüm getmez kolumdan,
İzinimsiz kimse geçmez yolumdan.
Sözlerimi heç unutma, sen insan.

Dedim, zulümkarısın, asla rahim bilmezsin,
Bağri taş olmişsin, dert nedür bilmezsin.
Yoksuli de, zengini de sen ki heç ayirmazsın.
Axıbette halın ne olur, felek?

Dedi, yoksul da, var da benimdür.
İnsan da benimdür, gög de benimdür,
Hak yolunda gezenler de benimdür,
Bu sözleri kulağan sar, insanoğlu.

Dedim, eglen felek, sözüm var sene,
Sende etikam yok, durmasın hele,
Kime toy verürsün, kime velvele,
Bunların halına gülersin, ey felek.

Dedi, ben tabiyim hakkın yolunda,
Siz kalmişsiz lanet şeytan şerine.
Emir altındayım, dünya gelmez gözüme
Benim bu sözüme bil, insanoğlu.

Dedim, sen insaf et, yetim kalmişux,
Şirin canı ne hallara salmışux.
Ezel baştan zati bele yanmişux,
Bize bu zulumi verme, ey felek.

Dedi, garip kalmamışsız, şahlar şahı var,
Yerde mucizeleri gögde güni var.
Ana-yurt sevene cennet payı var.
Bu sözleri öz milleten de, ey insan.

Dedim, diyne, felek, şimdi sözümi,
Sana tanıdacağım şimdi özümi.
Emir gelse çıxardursun gözümi,
Bağri taş olmişsinn, ey çarxıfelek.

Dedi, kimsin, ne istersin canımdan?
Aklını şaşurmışsın, git bu yolumdan.

Nerede ne iş olsa, bil ki o benden.
Çekil get başımdan, ey insanoğlu.

Adım Azal, imtihana girmedim,
Heçbir suvalıma cevap almadım.
Vatan toprağında oynap gülmedim,
Devrin dönsün, senin, ey çarxıfelek.

Azal Turanoğlu

Ahıska Vatan Cemiyetinin Kabardin-Balkarya Cumhuriyetindeki şubesince yayınlanan "Vatan Yolunda" adlı yerel gazetesinin 2001 tarihli No: 1(13) sayısından alınmıştır. Şiir kiril alfabesiyle Ahıska Türkçesi ağzında yazılmıştır.

Ana Kür'üm

Alim İsmailoğlu

Vatan

Vatan yoluna gel sen de belin sık,
Sabırlar tükendi, beklemez artık.
Karanlık gecede yanmayan ışık,
Gün doğandan sonra kime lazımdur?

Vatandan savuşma Allah aşkına,
Olmiya ki insanlar geri sakına.
Toyda ellerinde olmiyan kına,
Toy geçenden sonra kime lazımdur?

Koççax oğulların gözliyer, Vatan,
Yer yoktur, çalışmak olmaz ki haçan.
Ağır bir hasta vermiş ise can,
Geç kalan doktor kime lazımdır?

Nece ki bu halini biliyer Âlem,
Sana, dostum, vardır tekçe sualım:
Haçan ki vatan için yanmasan Alim,
Senin Âlimluğun kime lazımdur?

Alim İsmailoğlu

Ana Kür'üm

Sularındur Vatanımın bağrından,
Ele çıktın tağ sızladı zarından.
Söz mi aldın Araz gibi yarından?
Ana Kür'üm bir şirin söz de bana.

Amanatsın Ata-babadan bize,
Her görüşte düşmeliyim ben dize.
Gel ana ol yurtsuza, vatansıza,
Ana Kür'ün bir şirin söz de bana.

Sen ki varsın Vatanımda hayat var,
De vatansız hangi yerde rahat var?
Onide de nerelerde nacat var?
Ana Kür'üm bir şirin söz de bana.

Ben yavrunum, yavruların yavrusi,
Bene ana heç olamaz ayrısi.
Beni yordi eziz vatan ağrısi,
Ana Kür'üm bir şirin söz de bana.

Alimin, kavuştum sene Şemkir'de,
Hasretini çektim yarım esirde.
Seninle Vatanda görüşax bir de,
Ana Kür'üm bir şirin söz de bana.
Alim İsmailoğlu

Sarıtepe, Şemkir. Azerbaycan

Şiirler, Ahıska Vatan Cemiyetinin Kabardin-Balkarya Cumhuriyeti şubesince yayınlanan Vatan Yolunda adlı yerel gazetenin 2001 yılına ait bir nüshasından alınmıştır.

Cumhuriyet

Âşık Hafız Öner (İkrami)

Cumhuriyet
Bütün dünya arzun çeker,
Fen aldı bu Cumhuriyet.
Çinpolattan temel dizer,
Ön aldı bu Cumhuriyet.

Zulmeti aydınlattı,
Bir güldür dünyada bitti,
Milleti çok hür yaşattı,
Fen aldı bu Cumhuriyet.

Kemal Ata'nın değeri,
Bu dünyanın cihangiri,
Düşmanından kan damarı,
Kan aldı bu Cumhuriyet.

Hafız İkram, Türk ünümüz,
Şerefli, şanlı günümüz,
Ebedî, bakî, dinimiz,
Gün aldı bu Cumhuriyet.

Hafız Öner (Hafız İkram)

Not: Hafız Öner, Posof'un Aşıkzülali köyündendir ve Âşık Zülali ile de akrabadır. Âşık İkramî olarak saz ve söz ustasıydı. Aşıklık geleneğini sürdürüp birçok hikâyeyi topluma aktarmıştır. (İkram Çınar)

Yaylada

Temcit Özdemir

Y A Y L A D A
Bizler kağnılarla çıkardık yola
Yolumuz uzaktı çekerdik çile
Boğaza varınca verirdik mola
Yine böyle çıkan var mı yaylaya

Yaylada çiçekler renk renk açardı
Her tarafa güzel koku saçardı
Koyun kuzu meler neşe saçardı
Meleyen kuzular var mı yaylada

Kırk beş elli hane çıkar yaylaya
Bazan dizilirler idi halaya
Sütler sağarlardı koca kovaya
Şimdi bu güzellik var mı yaylada

Sular soğuk soğuk buzlu çağlardı
Ağustosda bile dağda kar vardı
Zamanı gelince seyran başlardı
Böyle güzel günler var mı yaylada

Traktör araba taksiler yoktu
Yürüyüp gitmenin neşesi çoktu
Seyran zamanında yorulmak yoktu
Şimdi böyle giden var mı yaylaya

Yaylalar şenlikti neneler cesur
Duyunca seyranı hazırlık başlar
Yağlı çadı kuymak pişmeğe başlar
Böyle yapan var mı şimdi yaylada

Gece gündüz devam ederdi seyran
Sevenler birbirine olurdu hayran
Böyle güzellikle biterdi devran
Böyle devran süren var mı yaylada

Neneler inerken yayladan köye
Heybeler dolardı yağlı keteyle
İkram ederlerdi rastlayanlara
Bu adet kaldı mı şimdi yaylada

Yaylalar harabe çıkan azaldı
Eski coşkunluğu zevki kalmadı
Çıkanlar da asla memnun olmadı
Var mı mutlu olan şimdi yaylada

Temcit ÖZDEMİR

“Ben”

Sabircan Celil

“B Ə N”
“Bən” ġaftani çox ġalındur
Hərkeş oni cıramaz ki.
Yürəgə də sıx yapuşur
Əlləşsə də yolamaz ki.

Çox “bən” demə bənin galmaz,
“Bən” sözündən xeyir gəlməz.
“Bən” diyanın yüzi gülməz
Gendi yolun bulamaz ki.

Kibrin “bən”in gudurdiyer,
Halal-haram yedurdiyer,
İnsanluğun yügüdiyer
Yerdə bişe galamaz ki.

Dost-tanışdan uzax gezma,
Gıniyana haman gızma,
Xoş sözdən hallanıb sızma
Əldə bişe galamaz ki.

Bənin bir az aşşağı dut
Kin nifrətin içinə yut
Fitnə – fəsədi san unut
Kimsa sani gınamaz ki.

İnsanlara nifrət gusma,
Tələ gurub yolun pusma,
Haxsızluğa garşi susma
Dönüb sani bulacax ki.

Samandan sapi ey saçsan,
Dostluxlara gucax açsan,
Lovğaluxdan uzax gaçsan

Ömrün gözəl olacax ki.

Güc birluğundan nur doğar,
“Bən”i içimizda boğar.
Şifalar da gögdən yağar,
Başxa cürə olamaz ki.

Çalış “bən”ən san sahab dur,
Ömrün eylük üstünə gur,
Xoşbəxtluğun yoli budur,
Başxa cürə olamaz ki.

Saralmış Yapraklar

Doç. Dr. Minara Aliyeva Çınar

Saralmış Yapraklardan Yükselen Ses: İbrahim Seferov'un Hafıza ve Mücadele Güncesi

Bazen bir insanın hayatı, sadece kendi ömrünü anlatmaz; o yaşamın izleri, bir milletin hafızasına, bir halkın acılarına, sevinçlerine, sürgünlerine ve umutlarına da dokunur. Geçtiğimiz yıllarda tanıma şansına eriştiğim ve tanıştığımızda 80'li yaşlarında olup günümüzde ise doksan yaşını geride bırakmış İbrahim Safarov, böyle bir hayatın taşıyıcısıydı. O, diri bir hafızayla geçmişi taşıyan bir insan olarak karşıma çıktı. Onun anlattıkları, sadece bireysel bir yaşam öyküsü değil, aynı zamanda bir dönemin tanıklığıydı. Onun yaşadıkları, göç yollarının, kimlik arayışının, vatana dönme umudunun ve kültürel hafızanın satırlara sığmayan bir hikâyesiydi.

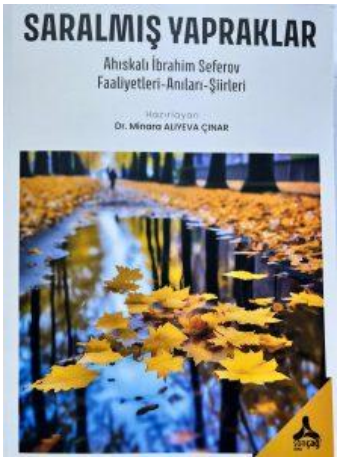

İbrahim Safarov, 2016 yılının bir sonbahar gününde ziyaretime geldi. Oturduk, uzun uzun sohbet ettik. Ahıska sürgününden, hayata tutunmak için yürüdüğü o zorlu yolculuğundan, mesleğini elde etmek için karşısına çıkan engellerden, kendisine karşı yapılan haksızlıklardan, kardeşlerinden uzak alarak çektiği özleminden, ailenin yaşadığı travmalarından, ülke ülke dolaştığından, Türkiye'ye gelişinden, kısacası yaşadığı o trajik hayatından bahsetti. Onu dinlerken hayat hikâyesinden etkilenmemek elde değildi. İçimde bir ses, o an bu hikâyenin kaybolmaması gerektiğini fısıldıyordu. Ben de naçizane kendisine bunların bir kitaba dönüştürülmesini ve genç nesillerin yaşanan bu tarihî hayat hikâyesini okumaları gerektiğini dile getirdim. Meğerse İbrahim dede, yıllar boyunca defterlerinin arasına gizlediği anılarını, yazdığı şiirleri, mektupları ve düşüncelerini çoktan bir araya getirmişti ve kaleme alınanların bir gün kitaplaşacağı umuduyla da yanıma gelmişti.

Ziyaretin sebebi anlaşılınca kitabı hazırlama konusunda yardımcı olacağımı söyleyerek yazdıklarını getirmesini söyledim. Kitap hazırlama serüveni de böylece

başlamış oldu. Yeri geldi bazı belgeleri birlikte inceledik, yeri geldi çocukluğunu, ilk sürgün günlerini, kaybettiklerini, şiire sığınışını ve hep içini yakıp geçen "dönüş" umudunu gözleri uzaklara dalarak anlattı. O anlattı, ben dinledim, notlarımı aldım ve kitabı yazmaya başladım. Nihayet kitap 2025 yılı içinde "Saralmış Yapraklar: Ahıskalı İbrahim Safarov Faaliyetleri-Anıları-Şiirleri" adıyla Sonçağ Yayınlarında hayat buldu.

Bu kitabı hazırlamak benim için kolay olmadı. Akademik görevlerim, lisansüstü öğrencilere yaptığım danışmanlıklar, idari sorumluluklar ve yoğun ders programı arasında ancak sınırlı zamanlarda bu çalışmaya dönebildim. Ama içimde hep aynı kaygı vardı: Bu kitap, onun gözleri önünde, onun nefesi henüz hayattayken yayımlanmalıydı. Çünkü bu kitap yalnızca bir hayat hikâyesi değil; onun da en büyük hayaliydi. Gecikirse, sadece bir eser eksik kalmazdı; bir emek, bir ömür, bir tanıklık sessizce kaybolabilirdi.

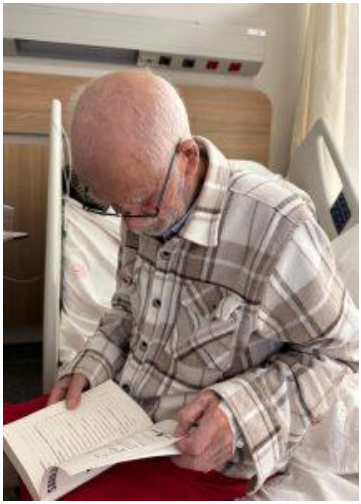

Uzun uğraşlar sonunda nihayet kitap yayımlandı ve ben çok gecikmeden kitabı kendisine teslim ettim. Kitabı eline alıp sayfaları çevirdiği anı, gözlerinin içindeki o parıltıyı, sessizce başını sallayışını hiç unutmayacağım. Sanki sadece bir kitap değil, yarım kalmış bir hayat tamamlanmıştı onun için. O an, benim için tüm yorgunluklar anlam kazanmıştı.

Ancak kitap yayımlandıktan kısa bir süre sonra, başka bir tesadüfle karşılaştım. Bir gün eski gazete arşivlerini incelerken, onun adını gördüm. Sonra bir yazı, sonra bir şiir daha… Ardından onunla ilgili yazılmış değerlendirmeler, mektuplar… Gözlerim doldu. Çünkü bu kıymetli belgeler, kitabın içinde yer almamıştı. O an içimi bir burukluk kapladı. Keşke biraz daha bekleseydim, dedim içimden. Keşke bu yazıları da dâhil etseydim. Keşke biraz daha sabretseydim… Ama artık çok geçti. Kitap çıkmıştı. Eksik mi olmuştu? Belki evet. Ancak aynı zamanda çok kıymetli ve derin anlamlar taşıyordu. Çünkü bir insanın, daha doğrusu 90 yaşını geçmiş bir insanın duygu ve düşüncelerinin tercümanı olmak, bunların kalıcılığını sağlamak, ondan kalan bir eseri genç nesillere bırakmak anlamlı bir davranış olmanın yanı sıra, sürgün hayatı yaşamış bir Ahıskalı dedenin vatana dönüş mücadelesinde yaptıklarını tarih sayfalarına yazdırmak benim için ayrıca çok değerliydi.

Kitabın arka kapak sayfasında şöyle bir açıklama yer almaktadır: "Ahıska Türkleri, insanlığın tarihte yaşadığı büyük acılardan birini yaşayarak bugüne

gelmiş, üstelik tarihî adalet gerçekleştirilmediği için vatanlarına kavuşmamış, huzur bulmamış mazlum bir toplumdur. Ahıska Türkleri, adaletin yeniden

kurulması için daha ilk günlerden itibaren, korkunç acılarına karşın yasal zeminde kalarak haysiyet mücadelesini sürdürmüştür. Bu kitabın anlatıcısı olan İbrahim Seferov'un bu mücadele esnasında kendi başından geçenler de buna tanıklık etmektedir. Seferov, öğretmenlik ve gazetecilik yapmış birisi olarak eli kalem tutmaktadır. Yaşadıklarından bir tutam anı tarihsel belge niteliğindedir ve sürgünün tarihini yazacak olanların eline belge tutuşturmaktadır." Bu açıklamayla kalmayıp İbrahim Seferov'un kim olduğunu siz okuyuculara biraz daha tanıtmak istiyorum.

İbrahim Safarov, 1 Temmuz 1932 yılında Ahıska'nın Persa köyünde dünyaya gelmiştir. Annesi Kudret Hanım, babası Mirza Bey'dir. İbrahim Seferov'un babası, dokuz çocuklu bir ailenin altı erkek çocuğundan biriydi. Mirza Bey, 1917 Bolşevik İhtilali öncesine kadar bir zenginin evinde, ihtilal sonrasında ise marangoz olarak çalışmıştı. Mirza Bey Kudret Hanım'la evlendikten sonra dokuz çocuğu dünyaya gelmiştir. İbrahim Seferov, kardeşleri Bayram, Fatima, Mevlut, Hediye, Halil, Kelime, Edeham ve Tahmine'den sonra gelen ailenin en küçük çocuğudur.

Okul eğitimine Ahıska'da başlamıştır. Latin harfli Azerbaycan Türkçesiyle eğitim almakla başlamış, ancak üçüncü sınıftayken eğitim dilinin Gürcüceye dönmesi sebebiyle bu dilde okumaya devam etmiştir. Fakat Gürcü dilindeki eğitim de bir yıl kadar sürmüş ve 1944 tarihinde on iki yaşında olan İbrahim, ailesi ile birlikte, diğer Ahıska Türkü aileleri gibi Orta Asya'ya sürgün edilmiştir. Yirmi üç gün süren sürgün yolculuğunun sonunda ailesiyle birlikte Özbekistan'ın Mirzaçöl köyüne bırakılmıştır. Hayatta kalabilmek ve ailesine destek olabilmek için o yaşlarda pamuk işlerinde çalışmaya başlamıştır. Bir yandan çalışmış, bir yandan eğitimine devam etmeye gayret göstermiştir.

Özbekistan'da eğitimi üçüncü sınıftan Özbek Türkçesiyle başlatılmıştı. Bir taraftan Almanca, bir taraftan Rusça öğrenmeye de gayret göstermiştir. Liseyi bitirdikten sonra 1960 yılında kazandığı Nizami adındaki Taşkent Devlet Pedagoji Enstitüsünün (şimdiki üniversite) Coğrafya Öğretmenliği Bölümünden 1966 yılında başarıyla mezun olmuştur.

Meslek hayatına çizim öğretmeni olarak başlamış, ardından uzmanlık alanı olan coğrafya öğretmenliğine geçerek bu görevini sürdürmüştür. Bir süre sınıf öğretmeni olarak çalışsa da 1969 yılına kadar coğrafya öğretmeni olarak görev yapmıştır. Sağlık sorunları sebebiyle mesleğinden ayrılmış ve ailesiyle birlikte Rusya Federasyonu Kabardin-Balkarya'nın başkenti Nalçik'e göç etmiştir. Bir süre farklı mesleklerde çalıştıktan sonra yeniden öğretmenlik mesleğine dönmüştür.

Nalçik'te vatana dönüş mücadelesinde öncülük yapanların faaliyetlerine katılmış ve vatana dönüş komisyonunun üyesi olmuştu. Bu mücadeledeki

görevlerinden biri de "Vatan Yolunda" adlı gazetenin yayımını sürdürmek ve redaktörlüğünü üstlenmekmiş.

Vatana dönme konusunda yazılar kaleme alırken şiire de ilgi duymuş. Şiirlerini Ahıska, Balkar ve Özbek Türkçelerinin yanı sıra Rus ve Gürcü dillerinde de kaleme almıştır. Türkiye'ye yerleştikten sonra da şiir yazmaya devam etmiş; bu defa ise Türkiye Türkçesiyle.

İbrahim Seferov, kardeşlerinden uzak kalmış. Bayram ve Mevlüt ağabeylerini 2. Dünya Savaşı'ndan sonra hiç görememiş; biri şehit düşmüş, diğerinden haber alınamamıştı. Halil ağabeyi uzun yıllar esir kalmış, daha sonra ailesine katılmıştı; Fergana olaylarından sonra da Ukrayna'ya göç etmiş, orada vefat etmişti. Fatima ablası sürgün öncesinde Ahıska'da vefat etmiş, diğer ablaları Hediye, Kelime ve Tahmina ise Özbekistan'da yaşadıktan sonra Fergana olaylarından sonra biri Rusya'nın Voronej iline, biri Kırgızistan'ın Budenovka köyüne, diğeri ise Rusya'nın Krasnodar bölgesine göç etmiş ve orada vefat etmişlerdi. Edehem ağabeyi de Rusya'nın Stavropol bölgesine göç etmiş ve orada vefat etmişti.

Kardeşlerin birbirinden ayrı düşmeleri, uzun yıllar görüşememeleri, cenazelere dahi katılamamaları, hatta bir düğün yolculuğunun kazayla son bulup cenazeyle dönülmesi gibi trajik olaylar, İbrahim Seferov'un yüreğinde derin izler bırakmıştır. Bu duygularını yazıya dökmüş ve yazılarını, şiirlerini "Saralmış Yapraklar" adlı el yazması defterinde toplamıştır.

Kısacası, İbrahim Seferov'un hayatı, sadece bir bireyin hikâyesi değil, aynı zamanda bir halkın sürgün, dağılma ve kimlik arayışı tarihidir. Kaleme aldığı her satır, sadece bir anıyı değil; çoğu zaman yazılamayan ve dile dökülemeyen bir çileyi ve direnci anlatmaktadır. "Saralmış Yapraklar" adlı eser, onun bireysel hatıralarının ötesinde, bir toplumun da belleğidir.

Bu yazı, sadece bir kitabın hazırlanma sürecini değil; gecikmelerin, pişmanlıkların ve yeniden fark edilen değerlerin izini de sürmektedir. Çünkü bazen bir kitap zamanında yetişir; bazen de bir insanın sesi, kitap bittikten sonra bile duyulmaya devam eder. Ve bazen, kitaplar eksik olsa da, gerçeklikleriyle tam olur.

İbrahim Seferov'un kaleminden dökülenler, Ahıska'nın unutturulmak istenen tarihini satır satır yeniden kuruyor. Bu yazı da o satırların tanığı ve bir vefa borcunun sessiz kaydıdır.

Bu yazı, kitapta yer almayan, ancak redaktörlüğü yürüttüğü "Vatan Yolunda" adlı gazetenin 2001 Mart tarihli 1. Sayısının 6. sayfasında yer alan ve Türkiye Türkçesine uyarlanan bir yazıyla son bulacaktır.

Sanat Milletin Hizmetinde Olmalıdır

Türk milletimizin asırlar boyu revaçta olan müzik sanatı dünya çapında tanınmıştır. Müzik tarihimizde adları ün salmış çok değerli âşıklarımız vardır. Kıldeli Âşık Savay, Georgiysmindalı Âşık Muadi'den söz edilir; benim tanıdıklarım arasında da Sakunetli çalgıcı İlyas Horoz, Persalı Cumali Huseyinoğlu vardır. "Hani, şimdi nerede bulalım öyle sanat ustalarını?" diyeceksiniz. Günümüzde de eski saz ustaları kadar olamazsa da genç delikanlı müzisyenlerimiz vardır. Ancak sanatımız çok zayıflamıştır, bundan dolayı da eski destanlarımız günden güne unutulmaktadır. Mey, davul, zurna, keman, kaval, tulum gibi müzik aletleri unutulmuş, onların yerine Avrupa'dan gelmiş "İonika" adlı bir org kullanılmaya başlamıştır.

Müzisyenlerimiz Ahıska Türklerinin "Âşık Garip", "Karami", "Mahmudi", "Latifşah", "Şah İsmail", "Köroğlu" ve diğer destanlarından türküleri artık söyleyemezler. Azerbaycan ve Türkiye'de farklı lehçelerde türkü söyleyen âşıkların türkülerini söylüyorlar. Bu ne anlama geliyor? Bizim kendi ağzımızla sanat yapmak yerine, başka lehçelerde türkü söylemek daha kolay geliyor, demektir. Çünkü yemek yapıp yemek yerine, hazır yemeği yemek kolaydır. Benim düşüncem şudur: Bizim ana dilimizde çıkan "Vatan Yolunda" adlı gazetemizde Azal Turanoğlu, Hemeşe Hamitkızı, Köşeli ve başka şairlerimizin şiirleri vardır. Bu şiirleri besteleyip söyleseler kendi öz sanatımızı yaşatmış oluruz. Genç müzisyenlerimiz çoktur; Allah onların eksikliğini vermesin. Ancak para avcılığını bırakıp millî müziğimizi unutmasalar daha da iyi olurdu. Bizim gibi yaşını almış insanları sağ sağ toprağa gömüyorlar, çünkü yeni modanın müziğini anlamıyoruz. Biz düğünlerde eski Ahıska müziğini dinlemek istiyoruz, maalesef dinleyemiyoruz. Gazetemizin yayın komitesi müzisyenleri defalarca davet etmişti. Kendilerine "Müzisyenlerimiz, gelin bir büyük konser düzenleyelim." dendiğinde pek çoğu kabul etmiş, ancak bugüne kadar gelen olmamıştır.

Doğrusunu söyleyecek olursak düğünlerimiz gereken seviyede geçmiyor. Düğün dendiği zaman insanların bir araya gelmesi, gülmesi, oynaması ve hasret gidermesi demektir. Bazı düğünlerde düğünün düzeni de bozuluyor, yetersiz kalıyor. Bana göre, düğün sahibi kimse düğüne ne kadar insanın geleceğini bilmeli, ona göre hazırlığını yapmalıdır. Örneğin 100 kişilik bir düğüne 150 kişi geliyor. Böyle durumlarda düğün sahibi kişi sıkıntıya düşüyor, ne yapacağını bilmiyor. Gelin biz şöyle yapalım. Herkim ki düğün geçirecekse düğüne gelecek kişilere davetiye yazıp göndersin. Böylece düğün sahibi, düğüne kaç kişinin gelebileceğini bilir. Ona göre hazırlığını yapar, düğün de sorunsuz bir şekilde geçirilir. Düğüne giden insanların insafı yok maalesef. Her evden bir kişiyi davet etseler de evcek toplanıp düğüne gidiyorlar ve sadece içlerinden bir kişi davetli parasını veriyor. Bu insafsız bir davranıştır. Bir şey daha var. Gelenler arasında dedelerimiz de olmalıdır. Çoğu zaman düğünler ikiye ayrılıyor: arak içen gençler ve oyun oynamak için birbiriyle yarışan genç kızlar. Eğer benim dediğim gibi uygularsak, halkımız bunu kabul ederse dedelere de

yer kalır. Nurlu sakallı ihtiyarlarımızı müzik ve oyunlardan mahrum bırakıyoruz. Bu hoş olmayan âdetimiz ortadan kaldırılmalıdır. Zengin adamlarımız düğün geçirdiğinde varlığını ortaya koyuyor ve git gide bu bir âdet hâline geliyor. Ancak geride kalan yoksul bir aile çaresizliğe düşüyor. Arak, koli koli geliyor. Ne yani, Rusya'da çıkan bütün içkileri içebileceklerini mi düşünüyorlar? Şeytan suyu insanın kanına karışınca insan kendini kaybediyor, ağzından bir insana yakışmayan küfürlü sözler dökülmeye başlıyor, ortalık çirkinleşiyor ve kavgaya yol açıyor. Böyle durumlarda düğün sahibi, düğünü yapmaktan pişmanlık duyuyor. Her şey olması gerektiği gibi olsa, her şey düzenli geçse olmaz mı? Aziz kardeşler! Bu konuda düşünmenizi ve görüşlerinizi gazetemize göndermenizi rica ediyoruz. Mektuplarınızı bekliyoruz."

İbrahim Safarov

"Vatan Yolunda" gazetesi,

Mart 2021, Sayı 1, sayfa 6.

2025 ÖSYM Sınav Sonuçları

Prof. Dr. İbrahim Ortaş

2025 Yılı ÖSYM Sınav Sonuçları ile Ülkenin Gelişmişliği Arasında Bir ilişki Var mı?

Bir ülkenin gelişmişliği şöyle tanımlanır; ülkenin ekonomik büyüklük (GSYH), insani gelişmişlik (HDI), eğitim düzeyi, sağlık hizmetlerine erişim, teknolojik altyapı gibi birçok gösterge üzerinden ölçülür. Ancak her olgu doğrudan eğitimin niteliği, gelişmişlik düzeyinin hem nedeni hem de sonucu olarak ta ilişkilendirilmektedir. Eğitim kalitesi ve niteliğinin önemi günümüzdeki 200 devletin farklılığının temel göstergesi verdikleri eğitim ile ilişkilidir. Aynı toplum içinde bazı okulların başarısı ve etkinliği de bina değil, niteliği ve bilgi birikimi yüksek, iç disiplini sağlamış donalı kişilerin hazırladığı plan, programı ve hedefe olan kişi ve kurumlar tarafından sağlanmaktadır. Okullar arasındaki farklılaşma ve ülkenin gelecekteki insan gücünü seçerek belirlemek için dünyada olduğu gibi ülkemizde de belirli dönemlerde sınavlar düzenlenmektedir. Sınavalar o ülkenin çocukları içinde geleceklerini nerde ve nasıl gerçekleştirmek isteyenler içinde liyakate dayalı olarak hak edenlerin seçicilikle belirlemek için yapılır.

Ülkemiz genç nüfusun fazlalığı, işe girme potansiyeli olan alanların az olması sınavlara olan ilgiyi artırıyor. Yarış öğrenciler kadar, aileler içinde bir itibar, siyaset de kendi dünya görüşünde insanların yükseköğretimde görmek istediği görülüyor.

Sınavların sonuçları doğal olarak ülkenin genel potansiyelini bilmek öğrencinin başarı düzeyi verileri ülkenin politika yapıcıları içinde önemli. Üniversiteler için ayrıca kendi bilgi havuzundaki öğrencilerin eğitim kalitesi bilinmesi bakımından önemli. Ancak ülkenin ve bölgenin gündemi yoğun oluğu için sınavların sonuçları ve eğitimin kalitesi gerilerde gelebilmektedir. Ancak ülkenin gelişmişliği ve yakıcı sorunlarının temel sorunları ülkenin ve bireylerin ortalama eğitim kalitesi ile doğrudan ilişkilidir.

2025 yılı ÖSYM YKS sınav sonuçları açıklandı.

Fen ve matematik sorunlarına verilen cevaplar ile ülkenin gelişmişliği arasında bir ilişki olmalı sorusunu akla getiriyor. Aşağıda sorulan sorular içinde ortalama doğru sayısı uzun zamandır bendeki verilere göre değişmiyor. Aşağıdaki alanlarda yıllık 2,351,641 iki milyon üçüyüz elli bin öğrencinin içinde kaç öğrenci üniversiteye okuyacak düzeyde. Öğrencilerin aldığı puanalar baktığımızda soruların yarısından fazlasını yapan öğrenci potansiyeli ve sayısı ne kadar.

Öğrencilerin Ortalama Başarı Düzeyi (Tüm Adaylar) için;

Türkçe (40 soru) testinde 21,707,

Sosyal bilimler (20 soru) testinde 9,722,

Temel matematik (40 soru) testinde 6,648 ve

Fen bilimleri (20 soru) testinde 4,606'dir.

Bu sonuçlar, Türkçe testi ortalaması 21 doğru ile görece yüksek olsa da öğrenciler ancak %52 düzeyinde soruları cevaplamış. Buna karşın matematikte 6 net oldukça düşük olup temel bilişsel becerilerde sorun olduğunu göstermektedir. Fen sorularına verilen 4.6 is çok daha sorunlu. Matematik ve Fen bilmeyen bir toplumun teknolojik gelişme yapması beklenmemeli. Ayrıca özellikle de fen ve matematik testlerinde yüksek standart sapmalar, adaylar arasında başarı düzeyinin çok değişken olduğunu ortaya koymaktadır.

AYT Test Tüm adalar için ortalamaları

Matematik:	6,79	/	40
Fizik:	2,44	/	14
Kimya:	1,76	/	13
Biyoloji:	2,60	/	13
Edebiyat:	6,63	/	24
Tarih-1:	2,24	/	10

Coğrafya-1: 1,44 / 6

Alan Yeterlilik Testlerinde de matematik ve fen bilimleri testlerinde adayların performansları oldukça düşüktür. Sayısal alanda, ortaöğretim düzeyinde kazanılması beklenen temel bilgi ve kavrama düzeyinde ciddi eksiklikler göze çarpmakta olduğu görülüyor.

Yüksek başarı grubunda 400+ puan alan öğrencilerin 2025'te hem nicel hem oransal olarak azalma olduğu görülüyor. Ancak matematik ve fen net ortalamalarının düşüklüğü göz önünde bulundurulduğunda, genel başarı düzeyinin düşmekte olduğu görülüyor.

Temel Yeterlilik Testinde (TYT) 400 ve üzerinde puan alan öğrenci sayısı 44.193, Sayısal 40857, Sözel 652, Eşit ağırlık 2,823, Dil 5789 öğrenci üniversiteye okuyabilir durumda. Bu da öğrencilerin %1,87'si anacak üniversitede akademik yeterliliğe sahip denilebilir. 200 ve üzeri puan alan öğrenci sayısı 1.686.626 tüm öğrencilerin yaklaşık %71,7'sine tekabül etmektedir. Yerleştirme Puanı TYT 400 puan ve üzeri öğrenciler yaklaşık 201 bin, sayısal puan türünde 450 ve üzeri alan öğrenciler ise 46.142. 500 tam puan alan öğrenci sayısı ise yalnızca 1 kişi. 410 ve üzerinden puan alan öğrenci sayıları sırası ile 137.133, 87.117, 5.036, 20.244 ve 17.830. (TYT) 14, sayısalda 57, sözelde 1, eşit ağırlıkta 4, dilde 12 aday 550 ve üstünde puan aldı.

Eğitişim Dergisi, Sayı 87, Temmuz 2025

ÖSYM tarafından yayınlanan rapordaki verilere göre 500 tam puan alan adayların tek haneli sayılarda olması sınavın seçici olduğunu, ancak öğrencilerin çoğunluğunun 300-400 aralığında büyük bir yığılma oluşturduğu görülmektedir. Bu da eğitimin kalitesinin düşüklüğünü göstermektedir.

İngilizce testinde başarı düzeyi, diğer yabancı dillere göre görece daha yüksek olsa da (%44) bu oran hâlâ yetersiz düzeyde denilebilir. Sonuçlar nedeyse son 10 yıldır hemen hemen aynı eğilimde. Bu durum PISA ve diğer sınav sonuçları ile kıyaslandığında çok değişen bir şey yok. Hatta 2025 YKS sonuçları, özellikle sayısal ve fen alanlarında geçmiş yıllara kıyasla ciddi başarı gerilemeleri içeriyor denilebilir

2024 yılı verileri ile kıyaslandığında puan aralığı		**2025**	**Yılı için**
Puan Aralığı	**2025**	**2024**	
500 (TYT)	1 kişi	1 kişi	
480 ve üstü (Sayısal)	701 kişi	986 kişi	
400 ve üstü (Genel)	44 bin	74 bin	

ÖSYM tarafında yayınlanan veriler (ÖSYM 2025,https://cdn.osym.gov.tr/pdfdokuman/2025/YKS/sayisalbilgiler_tayd19072025.pdf)

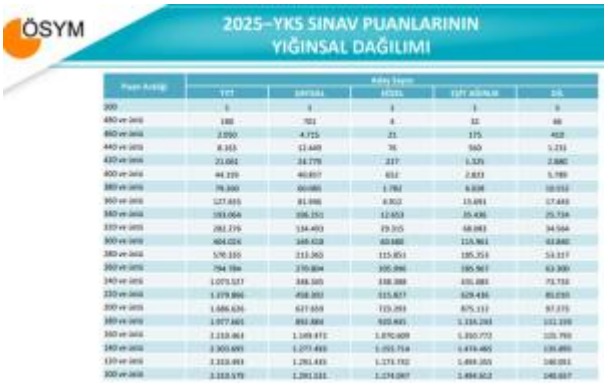

2024 yılına göre üst puan alan öğrenci düzeylerinde sayısal başarı azalmış görülüyor. Yıllar içinde değişimler aslında ÖSYM verileri üzerinden genel ortalama ile uyumlu olarak düşük ve yetersiz oluğu görülüyor.

Sonuç ve Öneri

Özellikle temel matematik ve fen bilimleri test sonuçları, eğitimin erken evrelerinde temel bilimsel okuryazarlığın geliştirilmesinde sorunlar olduğuna işaret etmektedir. Bugüne kadarki sonuçların sonuçlarından testlerin tümünde standart sapmaların yüksek olması, eğitimde fırsat eşitsizliğini göstermektedir. Bu konu yetkililer tarafında incelenmeli. 480 + ve üzerinde yüksek puan bandındaki öğrencilerin sayısının çok düşük olması ileride ülke için yetersizlikler görülmektedir.

Eğitim kalitesinde yaşanan sorunlar, yükseköğretimdeki yüksek işsizlik, ücretlerin düşüklüğü uzun vadede ülkenin geleceğini etkileyecektir. Yükseköğretime yerleşme oranlarında daralma görülecektir. Bilim ve mühendislik

alanlarına yönelimin azalması görülebilir. Bilim ve teknoloji alanda geride kalana toplum ve ülkelerin gelecekteki varlıkları için hiçbir şansları olmayacaktır.

Ülkemizde her yıl yaklaşık 2.5-3 milyon öğrenci sınava hazırlanıyor. Ancak sınava giren öğrencilerin sadece 1/3 civarının son sınıf öğrencileri. Bu durum, bir önceki sınavda başarılı olmuş çoğu öğrenci girdikleri programdan memnun olmaması nedeniyle yeniden aradığı bir program ve üniversite için sınava hazırlanıyor. Bir kısmı öğrenci bir yıl daha sınava hazırlanmak için kazandığı program kayıt yaptırmayarak geleceğini sınavlara bağlamış görülüyor. Ancak son yıllarda yaşanan sınav şaibeleri söylentilerinin sık yaşanıyor olması insanların yükseköğretime ve sınava hazırlık süreçlerinin sorgulanması gibi sonuçlar doğurabilir. Son yıllarda çok sayıda öğrencinin gerek gelecek görememesi ve ekonomik nedenlerden dolayı eğitime devam etmeme durumu yükseköğretime olan ilgiyi azaltır.

Türkiye'nin geleceği nitelikli eğitim ve bilime bağlı oluğu gerçeği ile yurdun her tarafında eğitimin niteliği yükseltilecek programlar geliştirmek durumundadır. Eğitim ve bilim politikası yeniden siyaset üstü bir yaklaşımla çağın gereklerine hatta ilerisini düşünerek planlanmalı ve devlet politikası olarak benimsenerek uygulanmalıdır. Başta Milli Eğitim bakanlığı YÖK ve ÖSYM öncelikle insanların sınavların şaibesizliğini sağlayarak toplumu sınavın herkese eşit davrandığı konusuna ikna etmesi gerekir. Sınav sonuçları fen okuryazarın düşük olduğunu göstermekte olup bu durum ülkenin gelecekteki teknoloji gelişimi için kritik. Ülke genelinde eğitimde uzmanlar tarafından hazlınmış fen-matematik eğitimine önem veren müfredatlar geliştirilmeli. Eğitim birliği sağlanmalı, ders, dershane, özel ders vs. son bulmalı, ezbere dayalı sınav yerine yetenek ve bilgiye dayalı ölçme değerlendirme sınav yapılmalıdır. Öğretim eğitimi en üst düzede özel bir yasa ile nitelikten taviz vermeyen bir yaklaşıma kavuşturulmalı. Eğitim Fakülteleri ülkenin uzun erimli başarısı için en üst düzeyde donatılmalı. Akademik kadroları liyakate dayalı en iyi bilim insanlarınca güçlendirilmeli.

Cılavuz Köy Enstitüsü Yaşantılarım-7

Rasim Bakırcıoğlu

Yeni Yerleşkeye Taşınıyoruz

Çorum'un ortasından Ankara-Samsun yolu geçiyor. Kentin doğusuna doğru ilerleyen Samsun yolunun kenti geride bıraktığı yerde, yolun üstündeki parkın doğusunda Devlet Hastanesi bulunuyor. Onun karşısında ve yolun altında da yeni Çorum İlköğretmen Okulu yerleşkesi yer alıyor. Doğu-Batı yönünde dikdörtgen prizması biçimindeki üç katlı ana yapının önündeki geniş toplanma alanına on on beş basamaklı bir merdivenle iniliyor.

Ana yapının giriş kapısının solunda eğitim şefinin odası; kapının tam karşısındaki merdivenle çıkılan ikinci ve üçüncü katta solda kat müdür yardımcısının odası ve onun güneyinde de sınıflar ve tuvaletler yer alıyor. Ben, ikinci kattaki sınıfların müdür yardımcılığını yapıyorum.

Giriş kapısının sağında müdür, müdür başyardımcısı ve memurların odaları var. Sola doğru ise kocaman bir salon uzanıyor. Salonun sonundan sola dönüldüğünde, oldukça büyük olan öğretmenler odasına; onun karşısındaki kapıdan da kitaplığa giriliyor. Kitaplığın sağında, salonun sonundaki merdivenle de üst kata, kat müdür yardımcısı odasının, sınıfların ve tuvaletlerin bulunduğu yere çıkılıyor. Katlardaki dersliklerin pencereleri güneye bakıyor.

Bu yapının arkasında işlik ve laboratuvar bloku ve spor salonu bulunuyor. Ana yapının kuzey ve doğusundaki boşluklarda okulun bahçesi yer alıyor. Tarım öğretmeni, özellikle ilkbahardaki Tarım derslerinde öğrencilere burada uygulama yaptırıyor.

Ana yapının ve güneyindeki geniş toplanma alanının doğusunda, kuzey-güney yönündeki üç katlı dikdörtgen prizma biçimindeki yapıya toplanma (bayrak töreni) alanının bittiği yerdeki birkaç basamaklı merdivenle çıkıp biraz yürüdükten sonra giriliyor. Girişin solunda, pencereleri toplanma alanına bakan geniş bir yemekhane yer alıyor. Burası belli günlerde toplantı salonu olarak da kullanılabiliyor. Girişin hemen sağında, penceresi toplantı alanına bakan oda, revir görevi yapıyor. Revirin doğusuna düşen bir odada da idare nöbetçisinin

yatak odası bulunuyor. Girişin karşısındaki koridorun sağında ise mutfak var. Yatılı öğrenciler, bu yapının üst katlarındaki geniş odalarda ikili ranzalarda yatıyorlar.

Toplanma ve tören alanının batısında, yolun hemen altında müdür ve müdür başyardımcısının birbirine bitişik, iki şer katlı lojmanları bulunuyor.

1968-1969 Öğretim Yılında taşındığımız bu yeni yerleşkemizdeki yönetim odalarında ve öğretmenler odasındaki masa, sandalye, koltuk, dolap, tümüyle yenilenmiş bulunuyor. Sınıflardaki öğretmen masası, öğrenci masa ve sıraları da öyle. Eski yapıdan buraya nasıl iseler öylece, yönetici, öğretmen ve öğrenciler aktarılıyor.

Aralıksız Süren Tutkum

Kitap edinme, okuma ve yazma tutkum, gücünden bir şey yitirmeden sürüyor. Burada çalışırken de sıklıkla uğradığım yer, her türlü değerli yayını bulunduran Uysal Kitabevi oluyor. Orada önde gelen yayınevlerinin özellikle yeni yayınlarını inceliyor, ilgimi çekenleri alıyorum. Aldığım her kitabı okumaya zaman bulamasam da istediğim zaman okumak üzere kitaplığıma koyuyorum. Zamanın tama yakınını, okuttuğum çeşitli derslere hazırlanma; onların yazılıları, ödevleri; okul nöbetleri, yönetim işleri dolduruyor. Çok merak ettiklerimi ancak onlardan arta kalan uyku öncesi saatlerde, yazılı sınav saatlerinde ve öteki uğraşlardan çalabildiğim zamanlarda okuyabiliyorum.

Parça parça ve aralıklarla okumalar ne yazık ki bütünsel kavramayı zorlaştırmanın yanı sıra kitabın yarattığı genel coşkuyu da azaltıyor. Kimilerinin yaptığı gibi okul işlerini, dersleri savsaklayarak özel ilgilerime zaman kazanma, benim işim olmadı hiçbir zaman. Bir de müzik dinlemelerimin zamanımı çaldığını söylemeliyim. Ondan da kolaylıkla koparamıyorum kendimi.

Bunlar ve bunların benzeri uğraşların ilgimi çeken yazınsal ve düşünsel yapıtları okumamı engellemeleri yüzünden yazın ve düşün dünyasıyla istediğim ölçüde buluşamıyor, o dünyaları yeterince yaşayamıyorum.

İyi yazmanın çok okuma koşuluna bağlı olduğu bilincinde olmama karşın yeterince okuyamamak, canımı sıkıyor. Fazla sevmememe karşın, meslek yaşamımın her aşamasında yöneticiliklerden yakamı kurtaramıyorum. Bu da benim için önemli bir ayak bağı oluyor. Okuma ve yazmamı ilerlettikçe derslerimi daha anlaşılır biçimde işlediğimi ayrımsıyorum.

Yalnızca belli bir alana yönelik kitap edinme yerine tüm yazın türleriyle ilgili yapıtları, bu türlere ilişkin inceleme, araştırma yapıtlarını; bilimle, felsefeyle ilgili yapıtları, türlü sözlük ve ansiklopedileri edinme merakım, alanımla ilgili bilimsel araştırma ve inceleme yazıları yazarken gerek duyduğum destekleyici bilgileri elimin altında bulmamı sağlıyor.

Yazma yeterliğimi güçlendirmemde ilk katkıları, ilkokulda başyazar olarak duvar gazetesine; Cılavuz'daki duvar gazetelerine, İstanbul Eğitim Enstitüsü ve Yüksek Öğretmen Okulunun ortaklaşa yayımladıkları ***Çim*** dergisine yazdığım yazı ve şiirlerim sağlıyor. Ancak bu katkıların en etkilisini Çorum'da altı yıl boyunca ***Yeni Gün*** ve ***Çorum*** gazetelerinde haftalık köşe yazısı yazmamın sağladığına belirtmeliyim.

Bilgi birikimimi artırdıkça önümü, arkamı daha iyi görüyorum. Sürekli, daha yetkin yazılar, şiirler yazma düşleri kuruyorum. Ne ki bunun gereklerini yeterince yerine getiremediğim için bunu gerçekleştirmem zor oluyor. Yine de haksızlık etmeyeyim kendime. Her şeye sıfırdan başlayan birisi olarak kat ettiğim yolu da küçümsememeliyim.

Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) üyeliğim

TÖS, üyelerinin ekonomik, hukuksal, toplumsal ve kültürel hak ve çıkarlarını sağlayıp korumak; eğitim mesleğinin gelişiminde etken olan genel yurt sorunlarının çözümü için ilgili demokratik kurumlara yardımcı olmak; Anayasamızın temel ilkelerine uygun biçimde ülkemizin ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak amacıyla **8 Temmuz 196**5'te kuruluyor.

Kısa sürede gerçekleştirilen geniş örgüt yapısına dayanarak üyelerine yeni haklar kazandırma, mesleğin niteliğini yükseltme, üyeleri için eğitim çalışmaları ve yayınlar yapma ve **meslek sorunlarının yurt sorunlarıyla bağını araştırarak demokratik baskı grubu işlevi görme** gibi onurlu ve yüce sorumluluğunu yerine getirmeye başlıyor. Bu devrimci girişimleri, gerici çevrelerin saldırısı ve siyasal erkin türlü baskıları ve kıyımı ile karşılaşıyor. Ancak bu baskı ve sindirme çabaları, TÖS'ün üyesi olan biz öğretmenleri yıldıramıyor; tersine daha da bilinçlendirip güçlendiriyor.

TÖS'ün Çorum şubesi kurulduğunda üyeleri arasında yer alıyorum. Toplantılarına, etkinliklerine düzenli olarak katılıyorum. Bir okul müdürünün öğretmenlere sağladığı bir arsa üzerinde iki katlı bir yapının yükseltilişine bütün üyeler gibi ben de payıma düşen katkıyı yapıyorum.

Bir ara şube yönetimine girmeye zorlanıyorum. Ancak bunu kabul etmiyor, iyi bir üye olmak istediğimi bildiriyorum. Çünkü örtülü biçimde de olsa, öğretmenler arasında bile bir Alevi-Sünni ayrımından kaynaklı sürtüşmeleri seziyorum. Oysa benim zihnimde böyle bir ayrıma yer yok. Benim iki kesimden de çok değer verdiğim arkadaşlarım var. O nedenle bir kesimin kişisi gibi görünmek, gösterilmek istemiyorum.

Bu yansız tutumumun ödüllendirildiğini görüyorum. Örneğin genel kurul toplantılarında "rakipsiz" genel kurul başkanı olarak seçiliyorum. Yaptırdığımız yapının salonuna arada bir yalnızca gazetelere bakmak, yarım saat kadar

arkadaşlarla söyleşmek için uğruyorum. Oradaki oyun oynamalara hiç katılmıyorum. Oyunu hem sevmiyorum hem de ona ayıracak zamanım da olmuyor. Üyeler, şubemizi **Devrimci Eğitim Şurasında temsil etm**ek üzere de oybirliği ile beni seçiyorlar.

Devrimci Eğitim Şurası'nda Çorum'u Temsil Ediyorum

Millî Eğitim Bakanlığının, eğitim sorunlarına çözüm aranmasını sağlamak üzere üç yılda bir Milli Eğitim Şurası'nı toplaması yasal zorunluluk iken Bakanlık, bu görevini yerine getirmiyor. Bunu gören TÖS, yüklendiği sorumluluğun gereği olarak, **4-8 Eylül 1968** tarihleri arasında, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin salonunda, benim de TÖS Çorum şubesi temsilcisi olarak katıldığım **Devrimci Eğitim Şurası'**nı gerçekleştiriyor. Şurada, TÖS'ün amaçları kapsamına giren on temel sorun üzerinde her alanın uzmanı, birer bildiri sunuyor. Bu bildiriler, temsilci öğretmenlerce tartışılıp kurulan on komisyonda değerlendiriliyor. Ben de **"Devrimci Eğitimin Amaçları, İlkeleri ve Yöntemi"** adlı birinci komisyonda çalışıyorum.

Bütün bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkan metin, "**Devrimci Eğitim Şurası"** adıyla 524 sayfalık bir kitap olarak **Mart 1969**'da yayımlanıyor.

Süheylâ Yıldırım

Yeni yapıya taşındığımız yılın başında, Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Müzik Bölümü'nü üstün başarıyla bitiren, asistan olarak kalması istenen; ama onu kabul etmeyip Anadolu'da öğretmen olarak çalışmayı yeğleyen **Süheylâ Yıldırım**, bizim okula atanıyor. Bu genç öğretmen, kısa süre içinde beni güvenli bir liman olarak görmeye başlıyor. Özellikle öğrencileriyle ilgili sorunlar yaşadığında odama gelerek yaşadığı sorunu ve o sorunu çözme konusundaki görüşümü soruyor.

Yıldırım, hemen her tür duygu ve düşüncesini benimle paylaşıyor. Duruşumu, tutumumu beğendiğini, öğretmenlik deneyimimi, bu konudaki görüşlerimi önemsediğini, bana çok güvendiğini görüyorum. Ben de istediği konulardaki düşüncelerimi onunla severek paylaşıyorum. Süheyla Hanım düşünen, iyiyi, doğruyu, güzeli arayan bir kişilik sergiliyor. Sonra ablası geliyor yanına. Ailecek görüşmeye başlıyoruz. Avukat olan (daha sonra savcı olarak çalışan) **Uğur Uysal**'la tanışmasında rolüm oluyor. Bu tanışmaları evlenme ile sonuçlanıyor.

Yıllar sonra **Süheylâ Uysal, "***Sen Ağlama (2010)"* adıyla yayımladığı özyaşamöyküsünde benimle ilgili olarak şunları tazıyor:

"Okullar açıldığında heyecanla derslere girmeye başladım. Ama istesem de sadece müzik eğitimi veremediğimin farkına vardım. Müziğe gelene çok kadar öğrencilerimizin çok eksiği var gibiydi.

"Bana mı öyle geliyor acaba diye düşünüp bu duygularımı tecrübeli meslektaşım Rasim Bey'le paylaşınca o, bunun nedenini şöyle açıkladı:

"Siz, Ankara'nın entelektüel ortamından taşraya geldiniz. Ayrıca okuyan bir insansınız. Çocuklarla aranızda çok fark olacak elbette. Anadolu'ya hoş geldiniz Hoca'nım!

***"Rasim Bakırcıoğlu**, gerçek bir öğretmendi. Nice öğrencilerini ve üç kızını çok güzel yetiştirirdi. Öğretmenliğin dünyasına girerken eksiğimi ve korkularımı bu büyüğüm gideriyordu…"* (Sa.26)

Çorum Kapalı Spor Salonunun Açılışı

Çorum'a bir Kapalı Spor Salonu yapılıyor. Açılış gecesinde hınca hınç doluyor salon. Bizim okuldan öğretmenler ve Lise Müdür Başyardımcısı **İrfan Bey** ve başka öğretmenler üst ve arkalarda bir yerde oturuyoruz. Bir ara aklımdan geçenleri seslendiriyorum. *"Bu salona harcanan para ile okulu olmayan kim bilir kaç köye okul yapılabilirdi?"* der demez İrfan Bey, anında karşı çıkıyor bu sözüme. "*Burası kocaman bir il*, diyor. *Elbette her şey öncelikle buraya yapılmalı*."

Bir lise yöneticisinin böyle düşünmesi, beynimi yangın yerine çeviriyor. Bulunduğumuz yer, konuyu tartışmaya elverişli olmaması, benim karşılık vermemi olanaksız kılıyor. Bu yüzden geriliyorum. O gerginlikle izliyorum açılış programını. "Atatürk'ün en çok önem ve değer verdiği öğretmenin böyle düşünmesi hüzünleniyor beni. İrfan Bey, daha sonra Talim Terbiye Kurulu üyeliği de yapıyor.

Ulusal Bayramların Sunuculuğunu Yapıyorum

Yeni okulda ulusal günlerin kutlanmasında şiir okuyacak, konuşma yapacak öğrencileri hazırlama, bu günlerde konuşma yapma sorumluluğum gittikçe artıyor. Öğretmen Okullarının kuruluş yıldönümü olan **16 Martlarda sunuculuk** görevim, daha sonra okulun sınırlarını aşıyor. İl düzeyinde yapılan ulusal günlerin kutlanmasında da sunuculuk görevi veriliyor. **Süleyman Altunbulak** müdürümüz olduktan sonra bu sunuculuğu onunla birlikte sürdürüyoruz

TÖS'ün Büyük Eğitim Yürüyüşü

Öğretmeni etkisiz kılmak, halkın öğretmene olan güvenini sarsmak isteyen Adalet Partisi (AP) iktidarının uyguladığı baskı ve kıyımı protesto etmek ve resmi makamları uyarmak amacıyla TÖS ve Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonunun (TÖDMF'nin) yürütme kurulları, Ankara'da bir açık yer toplantısı ve protesto yürüyüşü yapılmasını kararlaştırıyor.

TÖS Genel Başkanı köy enstitülü **Fakir Baykurt,** bu karar sonrasında öğretmenlere şu çağrıyı yolluyor:

"Türk eğitimi ve öğretmenlerimiz üzerindeki şiddetli baskıları protesto etmek; çocuklarımıza ve ulusumuza daha yararlı bir eğitimle ilgili temel istekleri açıklamak amcayla, ***15 Şubat 1969*** *Cumartesi günü, saat 13.00'te Ankara'da, Tandoğan Meydanı'nda bir toplantı var. Ankara dışından binlerce öğretmenin katılacağı bu toplantıya, bütün öğretmen dostları da çağrılıdır. Toplantıdan sonra istasyon, Saman Pazarı, Dikimevi ve Cebeci yoluyla Cemal Gürsel Meydanına kadar bir yürüyüş yapılacaktır. Yürüyüşe katılabilmek için Tertip Heyetinden kart almak ve kartı yakaya takmak gereği vardır. Kartlar, tanıdık öğretmenlerden de alınabilir. Türkiye öğretmenlerinin sesini duymak ve söyleyeceklerini dinlemek isteyen bütün öğretmen dostlarını açık yer toplantımıza bekleriz."*

Birçok engelleme ve yasaklama girişimlerine karşın, bütün devrimci güçlerden de destek alan Tandoğan açık yer toplantısı ve **Büyük Eğitim Yürüyüşü** gerçekleştiriliyor.

Büyük Eğitim Yürüyüşünde; *"Öğretmeni halktan koparmaya çalışan yabancı değil, Bakan. / Kendimize maaş değil, halkımıza aş istiyoruz. / Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar. / Hep çobanın çocuğu çoban, ağanın çocuğu ağa, beyin çocuğu bey mi olacak? / Üretim olmayan yerde, eğitim yoktur. / Devrim için eğitim! / Öğretmene saygı, Anayasa'ya saygı / Türk öğretmeniyiz biz; işbirlikçi değiliz. / Herkes, bilimi serbestçe öğrenme ve öğretme hakkına sahiptir. (Anayasa: 21) / Tam Bağımsız Türkiye, halka dönük eğitim / Beylere servet için, köylüye ahiret için okul / Zorbalık istemiyoruz; kanunlar uygulansın."* gibi dövizler taşınıyor.

Yürütme Kurulu, Anıt-Kabir özel defterine şunları yazıyor:

"Huzurunda bulunan biz Devrimci Türk Öğretmenleri olarak ulusumuzu geri kalmışlıktan kurtarmak için var gücümüzle çalışacağız. Halkımızı iç ve dış sömürüden kurtaracağız. Ülkemizi senin gösterdiğin yönde üretim ve yönetim aşamalarına ulaştıracağız. Bütün karşı güçlere rağmen tarihsel görevimizi başarıyla yapacağımıza ant içeriz."

Tandoğan Meydanı'nda toplananların sayısı, 40.000'i aşıyor. Çorum şubesinden, üç otobüs dolusu üye, Tandoğan Meydanı'na ulaşıyoruz. Tandoğan'da, Genel Başkan ve öbür konuşmacılar, öğretmenin çağdaş yaşam özlemiyle gösterdiği bilinçli çabasını dile getiriyorlar. Kapanış konuşmasından sonra **Hürrem Arman**, öğretmenlere şu andı söyletiyor:

"Devrimci Türk öğretmeni olarak Ulusumuzu geri kalmışlıktan kurtarmak için hep birlikte var gücümüzle çalışacağız. Halkımızı, iç ve dış sömürüden kurtaracağız. Ülkemizi, Atatürk'ün gösterdiği yönde, ileri üretim ve yönetim aşamalarına ulaştıracağız. Bütün karşı güçlere rağmen, tarihsel görevimizi başarıyla yapacağımıza ANT içeriz!"

Toplantı sonrasında, yine büyük bir coşkuyla İstasyondan Cemal Gürsel Meydanı'na doğru yürüyüşe geçiliyor. Konuşmalar ve yürüyüş sırasında sık

sık *"Tam Bağımsız Türkiye, Kahrolsun Amerika", "Grev hakkı istiyoruz"* sloganları haykırılıyor.

YENİ YERLEŞKEDE GÜNLÜKLERİME YANSIYANLAR VE ANIMSADIKLARIMDAN BİRKAÇI

1968-1969 Öğretim Yılında taşındığımız yeni yerleşkede yaşadıklarımdan, savunduğum, ancak birçoğu türlü biçimlerde engellenen söylem ve eylem isteklerimin günlüklerime yansıyanlarının başlıcalarını aşağıdakiler oluşturuyor:

6 Nisan 1969

İki gün önce toplanan öğretmenler kurulunda, yönetmelikle öğrencilere tanınan sınav kâğıtlarını ve onlardaki yanlış ve eksiklerini görme hakkı tartışmaya açılıyor. Coğrafya öğretmeni ve hakkında, çocukları bütünlemeye bırakıp yazın özel ders vererek sınıf geçirdiği dedikodusu yayılan kişi, bu maddenin uygulanamayacağını; uygulanması durumunda birçok gereksiz tartışmalara yol açacağını öne sürüyor

*Coğrafya öğretmeni **Seyhan Eralp,** öğretmen olarak iyi anlaştığım kişilerden biri. Ailece de görüşüyoruz, Seyhan Hanımlarla. Avukat olan eşi **Erdal Bey**'i de çok seviyorum. Seyhan Hanım, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Coğrafya okumuş ve memleketindeki bu okula atanmış. Bir Çorum milletvekilinin kızı aynı zamanda. Yıllardır burada çalışıyor. Bu öğretmen, duyumlara göre derslerinde öğrencilere özet bilgiler aktarıyor. Derste pek soru kabul etmiyor. Sınavlara itirazları da. Sınavlarda çok kısa yanıt gerektiren üç soru soruyor. Beklediği yanıtları veremeyenler zayıf alıyor.*

*Müdürümüz **Tayyar Kerman**, müdür başyardımcısı **Günhan Özkan** ve **Tevfik Akın** ve Matematik öğretmeni **Günaydın Çetiner**, Müzik öğretmeni **Rüştü Aksoy,** Edebiyat Öğretmeni **Nesrin Kıhtır** da Çorumlu. Daha sonra gelen Matematik öğretmeni **Rasim Elverici**, **Ahmet Tüfekçi,** Meslek Dersleri öğretmeni Mustafa **Işıker** ve **Sadık Demir**, **Ünal Leblebici**, **Fatma Kesici,** Resim öğretmeni **Veli Sapaz** ve **Müjgân Serim** ile okulumuz, neredeyse Çorumlulara özgü bir okul gibi bir görünüm kazanıyor*

Müdür Bey, öğrencilerin bu hakkının yönetmelik hükmü olduğunu, bu nedenle uygulanmasının zorunluluğunu vurgulayarak tartışmaları bitirmesi gerekirken öğrencilere tanınan bu hakkı, adeta yok sayıyor ve tartışmaların sonunda bu yönetmelik maddesinin uygulanmasını her öğretmenin kendi isteğine bırakıyor.

Ben, bu uygulamanın öğrencilerin eksik ve yanlışlarını görerek onları gidermelerini sağlayacak olan çok yararlı bir hak olduğunu savunuyorum. Tartışmalardan sonra yeniden söz alarak yönetmeliğin uygulanmasını öngördüğü bir hükmün kişilerin isteğine bırakılamayacağını söylediğimde ise Müdür Bey, bu konuda demagoji yapmamak gerektiğini belirtiyor. Öğrencilerin daha iyi yetişmesine yönelik konular yerine birbirine ödün vermekte duraksamayan ve haklı konuları bile savunmaktan çekinenlerin bu tutumları

karşısında duyduğum yalnızlık ve güçsüzlüğün ağır yükü altında, doruklara tırmanan öfkemi boğmak zorunda kalıyorum.

Rüştü Apaydın'la Derinleşen Dostluğum

Çorum'da, birlikte anlamlı, doyurucu, güzel günler geçirdiğim kişilerin başında **Rüştü Apaydın** geliyor. Ortaokul İngilizce Öğretmeni olan Rüştü Bey, güzel şiir yazıyor. Zengin bir düşünce dünyasına sahip, hoş sohbet bir kişilik. Kimi akşam saatlerinde, bizim zemin kattaki evimizde yola bakan çalışma odamın pencere camını küçücük bir taşla tıklatınca çıkıyorum ve yürüyerek Bahçelievler'den Saat Kulesi'nin bulunduğu alana iniyor, alanın batısındaki apartmanın birinci katındaki **İbrahim Ağa**nın Şehir Lokantası'na çıkıyoruz. Orada birer kadeh içkimizle sürdürdüğümüz edebiyat, şiir üstüne söyleşimiz sonrasında dönüyoruz evlerimize.

Konuklarına içkili, içkisiz güzel bir yemek ikram etmek isteyen herkes, İbrahim Çetintürk'ün Şehir Lokantası'na, bu temiz, gürültüsüz patırtısız nezih yere getiriyor konuklarını. Akşamın ilk saatlerinde İbrahim Ağa, o sınırlı "tek" rakısını eline alarak beş on dakikalığına konuklarının masalarına uğramayı, onlara bir "hoş geldin!" demeyi adet edinmiş. Böyle incelikli bir adam, İbrahim Ağa. Çok sonra, uygulama sınıfımdaki en başarılı öğrencimin, İbrahim Ağanın kızı olduğunu öğreniyorum.

Her düzey ve ayrı mizaçtaki insanlarla söyleşmede Rüştü Bey'le kimsenin aşık atamayacağını düşünüyorum. Yeter ki karşısındakini bir beş dakika dinleyiversin. Onun ne tür bir kişilik olduğunu, düzeyini anında kavrıyor ve ona uygun bir dille onunla kırk yıllık ahbap gibi konuşabiliyor. Şakalı şenlikli konuşmada da üstüne yok Rüştü Bey'in.

Günlerden bir gün, Apaydın, birlikte, "*Şiirimizde Toplumculuk*" başlıklı bir derleme yapma önerisi getiriyor bana. Sevinçle karşıladığım bu konuyu su yüzüne çıkarmak amacıyla toplumcu temaları şiirleştirdiğini bildiğimiz yaşayan şairlere mektup yazıyor, onlardan kitaplarını istiyoruz. Birçok şairimiz, bu girişimimizi sevinçle karşıladıklarını belirten mektuplarıyla birlikte imzalı kitaplarını yolluyor bize. Çok mutlu oluyoruz.

Bir sömestr tatilinde Rüştü Bey'le Ankara'ya gidiyor, Kumrular Caddesi'ndeki Halk Kütüphanesi'nde, erişemediğimiz ve sonsuzluğa göçmüş yazarların yapıtlarından şiirler seçiyoruz. Bu süre, benim için unutulmaz bir anı oluyor. Rüştü Bey'le gündüz saatlerinde halk Kütüphanesi2nde, akşam saatlerinde de kimi zaman aldığımız antolojilerde toplumcu şiir arıyor, kimi de bir gazinoda şarkı dinliyor, içkimizi içiyoruz.

Bir akşam, **Turgut Uyar**'ın bir kitabında "*Büyük Gurbetçi*" başlıklı şiirini okuduğumda, büyük bir coşku duyuyor ve "*Bu şiir kimi anlatıyor?*" diye soruyorum

Apaydın'a. Apaydın, anlatılanı çıkaramayınca, gizli bir sevinç yaşıyorum. Çünkü Apaydın, şiir konusunda benden çok ileride. Onun **Mustafa Kemal'**le ilgili bir şirinin Bulgaristan radyosunda okunduğunu her mürekkep yalayan biliyor, o yıllarda. Şiirdeki "büyük gurbetçinin" **Nazım Hikmet** olduğunu, şiirde verilen ipuçlarıyla açıklıyorum ve o şiiri de ayırıyoruz, "mutasavver" kitabımızda yerini alması için.

Ne yazık ki o derlemeyi sürdürüp yayımlayamıyoruz. Rüştü Bey başka yere atandığında, kendisinde bulunan imzalı kitapları paylaştırıyor ve derlediğimiz şiirleri de bana veriyor. O şiirler hâlâ benim kitaplığımda duruyor.

Turgut Uyar'ın sözünü ettiğim şiiri:

Büyük Gurbetçi

Senin adın bir deftere yazıldı
Eskimez bir mavi deftere
Adın Yazıldı

Erenköyünde bir bahar eskir
Savrulur ve eskir sürek avları
Kuzey yarımkürenin çok koyu mavi bir gecesinde
Aşkı Türkçe kavramanın sağlamlığı başlayınca
Bir öğrenci yatakhanesinde
Uzak Asyalı bir başka öğrenciyle çatışınca
Bir sürü ıvır zıvır ve ekimler
Bir kahramanlık saydığımız kendimizi
Eskir ucuz ormanlarda yürek avları
Ve eskir anaların bel bağladığı hekimler
Eskimez senin gurbetçiliğin
Yanar, tüter, dağılır
Ve ince bir duman eskir bir kalın duman adına

Gurbet bir yazgıdır ulusuna
Güneşe çıkmak gibi, alın teri bilinir
Gurbet bilinir, bir duyarlıktır, bir meslektir

Sen her halde en iyi bilirsin bayramları
Paşalarla, yalılarla uzlaştırılan
Kısa kış akşamlarını, uzun yaz akşamlarını
Kayalar, kayalar ve sahipsiz dağlar adına
Bir türkü gibi öfkede söylenen
Issız hanlar, bilgece susmalar, bakımsız bağlar adına
Puslu ve telaşlı garlardan kaçırdığın

Bir pençeden, bir katılıktan kayırdığın
Her ülkede söylenen bir türkü gibi

Aklığın, eskimez bir kış güzelliğinde
Sıcak evler, karlı yollar, bağlılıklar adına
Bir zorbalığa direnmek adına,
Anlaşılmazsa
Söğütler yeşermez, balıklar bırakmaz döllerini

Ellerin bir gezinmedir uykularda
Kimine korkudur, ısınmak kimine
Eskimez bir kış güzelliğinde
Kuzey Yarımkürenin çok koyu mai bir gecesinde
Büyük bir alanda, küçük bir cezaevinde
Ve çok yabancı dilden iki istasyon – arası biletinde
Biliyorum nasıl yaşadığını senin Türkçe yokken
Mahzun ve yaşamaklı – eskimez elbet –
Ülkeni dirençle yaşamak, ülken olmayınca sözlüğünde

Sen bir ağlayış gibisin neden
Bir çocukluğu sürüklüyorsun kanında
Bir güvercin gibi parlar şaşkınlığın
Ölüme yakınlığında bir köylünün, uymasında
Gök durur ve çocuklar durur pazarlarda
Akşam oldu muydu gaz lambası yakılır
Nerde olursa olsun artık. Coğrafyada
Sürekli bir gurbet vardır.

Eskimezsin bir mayıs serpintisi gibi
Bir mayıs serpintisi ki sağlıklı
Ağustos günlerini hazırlayan. Güllerini
Sürer gurbetçiliğin.
Halksız bir yazarın acısını taşıyan
Kalebent bir şehzade gibi mahzun
Börklüce gibi sabırsız haklılığında
Öyle bir şey
Biraz uzak, biraz çıplak ve yayan.

Rüştü Bey, daha sonra beni bir arsa kooperatifine üye yapıyor. Birkaç yıl sonra o kooperatif arsamı yirmi bin liraya satıyor ve evime ilk buz dolabını o parayla satın alıyor, kalanıyla da biriken borçlarımı ödüyorum. Ayryca cebimde harçlık da kalıyor.

Apaydın'la dostluğumuz, yıllar sonra Ankara'da da sürüyor. Orada da kalmıyor; o, yazlarını Dikili'de, ben de yazımı kışımı Foça'da geçirirken de görüşüyoruz.

10 Nisan 1969

*Bu ara iyiden iyiye şiir yazmaya merak sardırıyorum, biraz da Rüştü Apaydın'ın etkisiyle. Ancak çalışmalarımın çoğu yüzüstü duruyor. Şiirlerimi Rüştü Bey'e beğendirecek düzeye eriştirme zamanını bulamıyorum. Onunla başlattığımız "*Şiirimizde Toplumculuk*" da bitmeyi bekliyor. Halk Eğitim Başkanı* ***Hayrettin Koyuncu****, Halk Eğitimin yayın organı olan* ***İğdeli Gelin*** *adlı dergi için bir yazı istiyor. Özgün bir konu ararken her insan için kurtarıcı rolü oynayan yönelimlerin var olduğu düşüncesi düşüyor aklıma ve "*Kurtarıcılar*" adlı denememin kısa ilk örneği orada yayımlanıyor.*

Bu konuyu daha geniş bir biçimde işlemek gerektiği düşüncesini belleğimden bir türlü atamıyorum. Ne ki o denememi genişletmek için bir türlü zaman ayıramıyorum. Onlarca yıl sonra onu genişleterek Mayıs 2006'da ***Çağdaş Türk Dili*** *dergisinde yayımlatıyorum. Yazmayı düşündüğüm "*Okullarda Eğitsel ve Toplumsal Etkinlikler*", "*Öğrenciyi Tanıma Teknikleri*" konularında da bir arpa boyu yol alamıyorum. Bakalım, bunları ve yazmayı düşündüğüm başka konuları yazmaya ne zaman başlayabileceğim.*

Bir Öğretmenin Yaşattığı Düş Kırıklığı

19 Nisan 1969

Genç öğretmen ***Mustafa Bey****, TÖS'ün Çorum şubesinin hemen her toplantısında söz alıyor ve sözü toplumcu görüşün mimarlarına getirerek onların görüşlerini oldukça sağlam bir mantık örgüsüyle dile getiriyor. "*Bütün bunları Mustafa Bey, ne zaman, nasıl öğrendi acaba? Bu öğretmen, okuttuğu sınıfta kim bilir nasıl harika çocuklar yetiştiriyordur, bu bilinciyle…*" diye merak ediyorum.*

Mustafa Bey, üstelik tam da insanca yaşama haklarını ölesiye savunduğu kesimin; Çorum'un yoksul ailelerinin yaşadığı Hürriyet Mahallesi'ndeki Hürriyet İlkokulu'nda çalışıyor. Bu bilinçli sendikalı öğretmenin nasıl başarılı öğrenciler yetiştirdiğini mutlaka göstermek istiyorum uygulama sınıfıma. Okul yönetiminden gerekli izinleri alıyor ve nisan ayının ortalarında, Mustafa Bey'in sınıfına götürüyorum uygulama sınıfımı. Mustafa Bey, kalabalık bir birinci sınıfı okutuyor. Kocaman sınıfın duvar diplerinde ayakta yerimizi alarak izlemeye başlıyoruz Mustafa Bey'in dersini.

Mustafa Bey'in ders işlemesi sırasında da TÖS toplantılarındaki coşkulu konuşmalarından izler görmeye can atıyorum. Ama bir türlü göremiyorum o coşkuyu. Çocuklardan bir şey yazmalarını istediği bir anda çocuklara yaklaşıyor ve tek tek isteneni yazıp yazamadıklarına bakıyorum. Bir de ne göreyim? Kimileri yazamıyor, isteneni.

Sonra Mustafa Bey'e sınıfında okuma yazmayı öğrenemeyen kaç öğrencinin olduğunu soruyorum. Aldığım yanıt, beni derin bir düş kırıklığına uğratıyor. Mustafa Bey, sınıfın üçte ikisinin ancak okuma yazmayı öğrenebildiğini söylüyor. Bu bölgenin ailelerinin çok

sayıdaki çocuklarıyla fazla ilgilenmediklerinden, çocukların okumaya karşı ilgisizliğinden ve daha başka birçok şeyden yakınmaya başlıyor.

Dona kalıyorum bu durum karşısında. TÖS toplantılarında bütün dünyanın sömürülen yoksullarını içinde bulundukları o acı durumdan kurtarmanın yollarını kendinden geçercesine anlatan Mustafa Bey'in sınıfında zehir zemberek çocuklar yetiştirmiş olacağını düşünürken, nisanın ortasında sınıfındaki çocukların tümünü okur yazar bile yapamamasına bir anlam veremiyorum. "Evde kendi başını bağlayamayanın, düğünde gelinin başını bağlamaya kalkıştığında düştüğü gülünç durumu" düşünüyorum, ister istemez. Eyleme dönüştürülemeyen söylemin ne denli boşlukta kaldığını, ne denli anlamsız olduğunu bir kez daha görüyorum.

Bir de Öğretmen Gibi Bir Öğretmenin Dersleri

27 Nisan 1969

*Çorum ilkokulları içinde bir de öğretmen gibi bir öğretmene rastlıyoruz. O yıllarda ünlü **1968 İlkokul Programı** uygulanıyor okullarda. Bu Program, Hayat Bilgisinin, Fen ve Tabiat Bilgisi derslerinin ilgi kümeleri; Türkçe ve Matematik gibi derslerin de düzey kümeleri oluşturularak işlenmesini öngörüyor. Her ünitenin, ünitenin yedi basamağına uygun olarak işlenmesi gerekiyor.*

*Bizim öğretmenimizin yetiştirilme düzeyinin çok üstünde bir yeterliliği gerektiren bu programı her öğretmen, amacına uygun biçimde uygulamayı başaramıyor. Ben ise uygulama sınıfıma tanıtmaya çalıştığım bu programın, okullarda amacına uygun biçimde nasıl uygulanmakta olduğunu göstermek istiyorum. Bu amaçla sınıfımı götürdüğüm birçok okullarda bu programın amaç ve ilkeleri doğrultusunda uygulanışını bir türlü göremezken, bir uygulama günümüzde **Ali Öztürk**'ün sınıfına girdiğimizde, bu programda yazılanların neredeyse harfi harfine uygulandığını görüyor ve bunun mutluluğunu yaşıyoruz. O gün öğleden sonraki iki dersimizde gördüklerimizi değerlendirirken her öğrencimin gözünde, gözlemlediği uygulamanın ışığını görüyorum.*

29 Nisan 1969

***Rüştü Apaydın**'la sömestr tatilinde Ankara-Kızılay'da dolaşırken ben, yapılan haksızlıklardan, yaptığım eleştirilerin bir işe yaramadığından yakınınca konu üzerindeki konuşmalarımız sonucunda şu konularda görüş birliğine varıyoruz: Her şeye karışmamak, her şeyi düzelteceğimizi sanmamak. Her konuyu yargılamamak. Gerektiğinde susmayı bilmek. Kimi konuları konuşacağımıza yazmayı yeğlemek.*

*Bugün Rüştü Bey'le İngilizce çalışma sırasında **Süheyla Hanım** da üstü örtülü biçimde eleştiriyor beni. "Siz, diyor, az konuştuğunuzda daha etkili oluyorsunuz." Deneyeceğim bunu. Etkili olmak için değil; işe yarar eylemlere daha fazla zaman ayırabilmek için. Süheyla Hanım, hemen her sorununu açık yüreklilikle açıyor bana, görüşümü soruyor. İngilizce çalışmalarımızdan sonra Rüştü Bey'le bana piyano dinletebileceğini söylüyor ve ilkini bugün gerçekleştiriyor.*

Uğraşı konularım çok. Bu nedenle birçoğunu savsaklıyorum. Önce düzenli olarak günlüklerimi, sonra gazete yazılarımı yazmam; yönetim işlerine, öğrencilere rehberliğe, okumaya, üzerinde derinliğine çalışmayı tasarladığım konulara, öykü ve roman okumaya, şiir yazmaya ve İngilizce çalışmaya zaman bulmam gerekiyor.

Bunları iki nedenle savsakladığımı biliyorum. Bunlardan ilki zamanı iyi kullanamamam; ikincisi de çalışmak üzere çok konu belirlemem. Önce ilk nedeni ortadan kaldırmalı, sonra da daha az önemli olanları son sıralara almalıyım. Geçici konulara değil; daha kalıcı, tutarlı olanlara odaklanmalıyım.

Bu akşam, kaç gündür hep geriye attığım devam defterlerini işlemeyi düşünürken Dolap Beygiri'ne bilet alınca yarınki ders sonrasına kalıyor, bu iş.

10 Mayıs 1969

*Bugün saat 14 30'da Dulkarının Çukur'da (Akaydın Düğün Salonunda) Çorum Hademeleri Sendikası'nın İlk Genel Kurul Toplantısı yapılıyor. Türkiye Üniversite ve Okulları Hademeleri Sendikası Genel Başkanı **Mevlüt Köle** de orada bulunuyor. Hakları dile getiren yalın konuşmalar yapılıyor. "*Bir yerde memur sayıyorlar bizi; ama çocuk zammına gelince yok. Şu yok, bu yok! Bir başka yerde de işçi diyorlar. Neyiz biz? Hangi sınıftanız? Bilelim şunu." *diyor bir hizmetli. Türkiye uyanıyor.*

23 Mayıs 1969

***F. Chopin'**in yaşamöyküsünü okudum az önce, "Ünlü Bestecilerin Hayat Hikâyeleri" adlı yapıttan. Yaşama bağlanışını, yaşamayı başarmayı biraz da ona hem annelik hem de arkadaşlık eden **George Sand**'a borçlu, Chopin.*

Erkeğin yaşamındaki kadının yerini düşünüyorum yeniden. O, erkeğe göre daha dengeli, daha düşük derecede tutkulu, hesaplı kitaplı oluşu ile erkeğin çok önemli bir kurtarıcısı olan kadını… Kadının benim yaşamımdaki yerinin ayrıcalıklı oluşu da bu temel görüşe dayanıyor.

22 Haziran 1969

İki tür uğraşım oluyor, gün içinde. Biri zorunlu uğraşlar; öbürü de isteyerek, beğenerek ilgilendiklerim. Zorunluları çoğu kez engel oluşturuyor istekle sürdürmek istediğim uğraşılarıma. Sonuçta, sevmeden yaşadıklarıma itiyorlar beni. Onların belirli zamanlarda yapılması zorunlu. Zamanında, süreleri içinde yapmadım mı savsaklamış oluyorum onları. O zaman da içinde yaşadığım toplumun bireylerinin bana bakışları, beni değerlendiriş biçimleri değişiyor. Ne ki bu görevlerimi toplumun onaylayacağı biçimde yapsam bile, bunlar bana gözle görünür bir yenilik sağlamıyor.

Beni şu ya da bu eyleme, çalışmaya, çabaya iten, doyumsuz bıraktığım isteklerim yakamdan düşmediği gibi onların yaşantılarıma düşen gölgeleri, içimi karartıyor.

Toplumsal devrimler gerçekleşse insan, mutluluğu yine mi bulamaz acaba? O zaman mutsuzlukların biteceğine inanmasam da kesinlikle azalacağını düşünüyorum.

Sorunlarımı arkadaşlarımla tartışma olanağı bulamayışımın ana nedeni de zorunlu uğraşlarıma öncelik tanımam.

Peki! Neden hep başkaları, onların değer yargıları? Yıllar yılı oluşturulup biriktirilen bu değer yargıları, kurallar, kişinin ve çağın gerçekleriyle ne kadar uyumlu? Bunlar içinde bizi sıkıntıya sokanlar, insan gerçeklerine aykırı olanlar, çağdaş yaşamın gerisinde kalanlar, bu nedenle de bize ayak bağı oluşturanlar, yaşantılarımızdan ivedilikle çıkarılmayı bekliyor

14 Eylül 1969

*Çoktandır kafamda dönüp duran "*Kurtarıcılar", "Öğrencileri Tanıma Teknikleri", "Eğitsel Kollar", "Verimli Çalışma Yolları", *üzerinde çalışmayı tasarladığım konular. Boş günlerimi iyi değerlendiremiyorum ne yazık ki! Nedensiz mi bu? Değil elbette. Zihnimde çözümü güç birçok sorunun varlığı, onların zihnimi uğraştırması söz konusu.*

Bir şeyler başarmalıyım. Başarı, şu dönemimde tek kurtarıcı gibi görünüyor bana. Sürekli kafamı kurcalayan sorunlarımın yarattığı sıkıntıyı yalnızca başarılarımla oyalayabileceğimi sanıyorum. Bu arada İngilizceye ağırlık vermek de aklımda.

20 Eylül 1969

En etkili kurtarıcım, müzik oluyor çoğu kez. Onunla soluk aldırıyorum, beni sıkıştıran duygularıma. Belli bir biçim ve düzen içindeki seslerden oluşan güzelim ezgileri, çoğu kez o ezgilerle uyumlu sözleri piyano, saz, keman ve öbür çalgılar eşliğinde dinlemek, çok iyi geliyor. Bildik ya da unutulmuş yaşantılarımın oluşturduğu duygularımı, öbür sanat dallarının da sevdiğim ezgiler kadar güzel anlattıklarını düşünüyorum.

Kimileyin yazınsal ürünlerle müzikten daha çok ilgileniyorum. Ne ki yazınsal yapıtlar, şu günlerimde müzik kadar etkili olmuyor, doyumsuz bırakılmış isteklerim üzerinde. Derinlikli duygularımı sözcüklerin yüklendiği anlamlar, ezgiler kadar dinginleştiremiyor. Ezgiler, daha doyurucu geliyor.

"Öğretimde Gazetelerden Yararlanma Tekniği"

Öğretim yılının ilk öğretmenler kurulu gündeminde bir de öğretmenlerin, istedikleri bir konuda istekli öğrencilerle bir saatlik bir seminer konusu seçmeleri maddesi var. Ben, Pedagoji öğrenimim sırasında **Fevzi Selen** öğretmenimden öğrendiğim "*Öğretimde Gazetelerden Yararlanma Tekniği*" başlıklı bir seminer yapabileceğimi söylüyorum ve isteğim kabul görüyor. Bütün beşinci sınıflardan, bir sınıfı dolduracak sayıda öğrenci katılıyor bu çalışmaya.

Seminerin ilk saatinde, öğretimde yararlanılan araçlardan birinin de gazeteler olduğunu; bu, haftada bir saatlik süre içinde öğretimde gazetelerden nasıl yararlanabileceğimizi uygulamalı olarak öğreneceğimizi belirtiyorum. Bunun için

herkesin istediği bir ya da birden çok gazeteyi alarak onları okumaları ve okudukları arasında saklanarak günü gelince öğretimde yararlanılabilecek yazıları, resimleri, karikatürleri belirleyeceklerini, onları göstereceğim biçimde kestikten

sonra o gazete kesiklerini hazırlamış oldukları ambalaj kâğıtlarına uygun bir düzende yapıştıracaklarını; böylece zengin bir öğretim aracı hazırlamış olacaklarını anlatıyorum.

Ertesi hafta derse herkes okuduğu gazete, aldığı kâğıt yapıştırıcısı, cetvel ve makas ile geliyor. Herkesin hangi yazı, resim ve karikatürleri seçtiğine bakıyorum tek tek.

Benim *Cumhuriyet* okuru olduğumu bilen ya da hangi gazeteleri okumayacağımı kestiren kimi öğrencilerin, örneğin *Tercüman* gibi gazetelerden seçimlerini yapanların tedirginliklerini seziyorum. Onların seçimlerini de öbür öğrencilerin seçimleri gibi onaylayınca rahatlıyorlar. Çünkü açıktan açığa olmasa da kimi sağ görüşlü öğretmenlerin, öğrencilerin elinde örneğin **Aziz Nesin**'in bir kitabını gördüklerinde kitabı ellerinden aldıklarını, herkesin yasak olmayan her gazeteyi, kitabı okuma özgürlüğünün bulunduğu gerçeğine müdahale ettiklerini duyuyorum. Bu kısıtlayıcı tutum, öğrencilerde gereksiz kaygılar yaratıyor.

Öğrenciler, bu notsuz çalışmayı büyük bir hevesle sürdürüyorlar. Her öğrenci hem gazete okumaya alışıyor hem de bu yolla zengin bir kaynak sahibi oluyor. Ayrıca başkalarının seçimlerine saygı göstermeyi öğreniyorlar.

Ulusal günlerde, 10 Kasım'da, olanakları ölçüsünde birden çok gazete almalarını, o günlerde değişik gazetelerde çıkan yazıları okumalarını öneriyorum. 29 Ekim'de, 10 Kasım'da, 23 Nisan'da gazete bayilerinde gazeteler tükeniyor. 23 Nisan günü öğle üzeri Saat Kulesi'nin olduğu meydanda bir kişinin, bugün insanların gazetelere çok ilgi gösterdiğini, bayilerde gazetenin kalmadığını söylediğini duyuyorum. Bu kişi o gün gazeteleri, benim seminer öğrencilerimin tükettiğinde habersiz olduğu için böyle yanlış bir yorum yapıyor.

Bu öğrencilerin hazırladığı dosyaları, yıl sonunda kitaplığın okuma salonunda sergiliyoruz. Bütün öğrenciler, bu dosyaları karıştırarak bunlarda saklı hazine değerindeki öğretim araçlarını yakından görüyorlar.

Bu dosyaları il düzeyinde sergileme ve bu yolla bu verimli çalışmayı çok kişinin görmesini sağlamayı ne ben akıl ediyorum ne de kimse aklıma getiriyor. **Tayyar Bey**, o dosyalardan kimilerinde ağırlıklı olarak ***Cumhuriyet*** gazetesinden kesilmiş yazıları görünce, okul hakkında olumsuz bir söylenti yayılır kaygısıyla, belki de buna izin vermezdi.

3 Ekim 1969

Rüştü Apaydın *yarın Çorum'dan ayrılıyor. İyi bir dost, içten arkadaşlık kurduğum kişi, Rüştü Bey. Kendisini anlıyorum; o da beni anlıyor. Sık sık birbirimizi arama gereksinimi duyacak kadar yakın oluyoruz Rüştü Bey'le. Sıra üstü nitelikte bir arkadaşlık oluşuyor aramızda. Onun etkisiyle girişkenlik, özgüven, kişilerle iyi ilişki kurma konuları, bilincimde daha bir netlik kazanıyor.*

*Bulgarlar, "**Atatürk** öldü; dünya artık eskisi kadar ilginç değil." demişler. Bu sözün benzerini ben de onun için söyleyebilirim: "Rüştü Bey olmayınca Çorum, benim için artık eskisi kadar ilginç değil." Önemli bir dayanağımdı Rüştü Bey. Bundan sonra en çok kendime dayanmak durumundayım.*

Kitaplık Kolu Gözetici Öğretmenliğim

Bu yıl, yıllardır sürdürdüğüm Kültür Edebiyat ve Yayın Kolu gözetici öğretmenliği yerine Kitaplık Kolu Gözetici öğretmenliğini alıyorum. Amacım, **kitaplığı Onlu sisteme göre tasnif ettirmek,** bir de öğrenciler arasında bir **kitap piyangosu** düzenleyerek kitaplığa sokulmayan ve ders kitaplarında yer verilmeyen çağdaş yazarlarımızın yapıtlarını öğrencilere tanıtmak.

Kitaplık kolunun ilk toplantısında yıllık çalışma programında bu iki girişime de yer verilmesini sağlıyorum. Okul yönetiminin de onayından geçen programı uygulamaya başlıyoruz. Kitapları onlu sisteme göre tasnif etme işi, kitaplıkta boş boş oturan kitaplık memurunun biraz rahatını kaçırıyor. Bu işi oldukça ağırdan alıyor. Sık sık uğradığımda bir arpa boyu yol alınmadığına tanık oldukça canım sıkılıyor. Nedenini sorduğumda, bir dizi neden sıralanıyor. Yönetimin dışarıda bir işi olduğunda kendisinin gönderildiği, en çok öne sürdüğü neden oluyor.

Birçok yönetici, öğretmen ve memur gibi Çorumlu olan bu görevliyle kötü olmak da istemiyorum. Çareyi, sıklıkla kitaplığa uğrayarak nereden nereye varıldığını izlemekte buluyorum. Birkaç ayda bitirilebilecek tasnif işini bu içten pazarlıklı genç, yıl sonuna dek uzatıyor.

Sıra kitap piyangosuna geldiğinde aramın çok iyi olduğu Uysal Kitabevi ile öğretmen Faik Bey'in kitabevinden yeterince ödünç kitap seçiyor ve onları, piyangonun çekiliş tarihinden on beş gün önce okula getirerek okulun salonunda sergiliyorum. Kitaplıklara pek uğramayan öğrencilere de öbür öğrenciler gibi yeni yazarlarımızın kitaplarını görme ve piyangoda onlardan birinin kendilerine çıkması düşlerini kurma olanağını sağlıyorum.

İlköğretmen Okullarının İlk Öğrenci Boykotu

18 Ekim 1969

İlköğretmen okullarının ilk öğrenci boykotunu *bizim okulda benim idare nöbetçisi olduğum gün,* ***17 Ekim 1969*** *Cuma günü saat 7 30'da beşinci ve altıncı sınıf öğrencileri başlatıyor. Bu boykotla ilgili olarak bugün 16 30'larda ifade veriyorum.*

Her nöbetimde, kimi öğrencilerin gürültü, şamata ile geçirme eğiliminde oldukları etütlerinin sessizlik içinde geçmesini ve çalışmak isteyen öğrencilerin bu hakkını korumak amacıyla her sınıfa en az bir kez sessizce uğruyorum. Ayrıca gürültü duyduğum sınıf olduğunda, oraya ikinci, üçüncü kez de uğruyorum. Dersine girdiğim çocukların sınıflarında fazla sorun yaşamıyorum, nöbetlerimde. İşimi öbür sınıflardaki gürültücü çocuklar, zorlaştırıyor.

O akşam, görülmedik bir sessizlik içinde sürüyor bütün sınıflarda etütler. Etüt sonrasında da el ayak zamanında yıkanıyor, zamanında yatağa giriliyor. Bu pek rastlamadığım duruma bir anlam veremiyorum. Kafamda beliren bilinmezlikle birlikte ben de nöbetçi öğretmen odasına çekiliyorum.

*Sabah kalkışı ve etüdü de dikkatimi çeken bir düzen ve sessizlik içinde geçiyor. Sabah etüdünden çıkış zili ile kahvaltı için yemekhaneye yöneliyor çocuklar. Ben de yemekhanede öğretmenlere ayrılmış olan masaların birinde kahvaltıya oturuyor ve çayımı dolduruyorum. Öğrenciler de çaylarını dolduruyor; ancak o arada bir sesin ardından duyduğum bir uğultu üzerine karşımdaki öğrenci topluluğuna baktığımda, öğrencilerin ayağa kalkarak mutfağa doğru yöneldiklerini görüyorum. Birden paniğe kapılıp bir tabure üzerine çıkıyor, ellerimi havaya kaldırarak "*Çocuklar sakin olun! Nereye gidiyorsunuz? Ne var? Ne oluyor?*" diyorsam da sorularıma karşılık veren olmuyor.*

*Bunun üzerine tabureden inerek mutfağın bulunduğu aralıkta, onların aralarına giriyor "*Durun!*" diye önlerini kesmek istiyorum. Çünkü "*Çayda olumsuz bir şey gördüler ve o öfkeyle mutfakta aşçıbaşına saldıracaklar.*" korkusu uyanıyor zihnimde. En öndekilerin mutfağa değil de dışarıya, arkaya açılan kapıya yöneldiklerini görünce korkum dağılıyor ve yerini bir bilinmeyene bırakıyor. Bu kez, arkaya niçin yöneldiklerini anlamak için ben de dışarı çıkıyorum. Çıkan öğrencilerin orada bir yerlerden iki yanında çıta bulunan pankartları ellerine alarak üstteki Samsun yoluna yöneldiklerini görüyorum.*

Binanın arkasından Ankara-Samsun yoluna çıkıyorlar. Peşlerinden oraya koşuyor, orada önlerine geçiyorum. Bunun üzerine soldaki Devlet Hastanesi yoluna yöneliyorlar. Oraya koşup ellerindeki pankartları almaya kalkışıyorum. Sıkıca tuttukları pankartlardan hiçbirini alamıyorum ellerinden. Yürüyüşlerini kararlılıkla sürdürdüklerini görünce yine panik içinde okula dönüyorum. Müdüre haber vermem gerektiğini düşünüyorum.

*Müdür Bey'e telefon edip durumu anlattıktan sonra yine öğrencilerin yanına gitmek için yola çıkıyorum. Öğrenciler, arkadan dolanıp parkın batısında yine ana yola indiklerinde, Müdür Bey de yıkılmış bir durumda oraya geliyor. Müdür Bey, öğrencilerin önüne geçerek onları durdurmak istediğini söylüyor. Kendisine benim onları durdurmaya giriştiğimi; ancak durmadıklarını belirterek bir olumsuz tepkiyle karşılaşmasın diye "*İsterseniz, önlerine geçmeyin Müdür Bey!*" diyorum.*

Ancak Müdür Bey, düzgün dört sıra olarak ve marşlar söylemeye başlayarak ana caddede yürümekte olan öğrencilerin önüne geçiyor ve iki elini öndekilerin göğüslerine

*dayayıp "*Durun!*" diyorsa da öndeki öğrenciler Müdür Bey'in ellerini göğüsleriyle iterek yürüyüşlerini sürdürüyorlar.*

*Müdür Bey, geri çekiliyor ve "*Gelin, durumu Milli Eğitim Müdürüne bildirelim.*" diyor. Oraya gidiyoruz, Müdür Bey, Milli Eğitim Müdürüne durumu anlatıyor.*

Milli Eğitim Müdürü, Milli Eğitim Müdür Yardımcısı, Müdür Bey ve ben dışarı çıkarak bir süre öğrencilerin yürüyüşünü izledikten sonra yeniden Milli Eğitim Müdürünün odasına dönüyoruz. ***Milli Eğitim Müdürü, Tayyar Bey****'e, "*Öğrencileri boykota kışkırttığından kuşkulandığınız bir öğretmen var mı?*" diye soruyor. Müdür Bey, "*Böyle bir şey söyleyemem.*" diyor.*

Ne ki yıllar sonra yine ***Rüştü Aksoy****'dan, Tayyar Bey'in bu boykotta benim parmağımın olduğundan kuşkulandığını öğreneceğim. Çünkü dersine girdiğim öğrenciler üzerindeki etkimi biliyor Müdür Bey.*

Kırda bir yere giderek üç gün gece gündüz orada kalan öğrencilere TÖS Çorum Şubesinin ve esnafın battaniye ve yiyecek sağladıklarını duyuyoruz. Boykota katılan öğrenciler içinde TÖS üyesi birçok öğretmenin çocuğu da var. Ben de TÖS'ün üyelerinden biriyim. Ancak ne boykot öncesinde ne de boykottan sonra TÖS üyelerinden birilerinin bu boykotta rolünün olup olmadığını ne görüyor ne de duyuyorum. TÖS yönetiminin ise bu tür gizli kapaklı bir işe karışamayacağını düşünüyorum. Çünkü TÖS, bütün eylemlerini yasalar çerçevesinde ve saydam biçimde yürütüyor. Kimi hakları elde etmek için yasaları zorlama gereğini duyduğunda da siyasal erkin uygulayabileceği cezaları göze alarak o konularda ne yapmak istediğini de önceden kamuya duyuruyor.

Benim zihnimde de bu tür yasa dışı, gizli kapaklı eylem ya da söylemlere girişme de birilerini bu tür davranışlara yöneltme de hiçbir zaman yer bulamamıştır. TÖS üyelerinin birçoğu ve yöneticileri benim gerek sendikamızda gerekse okulumda öğrencilerime karşı tutumumu bildikleri için içlerinden birilerinin bu işte bir parmağı olsa bile bunu benden saklamalarına hiç şaşırmıyorum. Çünkü ben, bütün olanaksızlıklarıma karşın, hiçbir kuruluşa ve kişiye bağımlı davranmayan bir tutum sergiliyorum. TÖS'ün amaçlarını beğendiğim için onun üyesi olmuş bulunuyorum. Hiçbir kişi ya da kuruluşun beni kullanmasına da hiçbir kişi ya da kuruluşu kullanmaya da asla sıcak bakmıyorum. Bu tür yaklaşımları çok çirkin buluyorum.

İşte bu tutumum nedeniyle olmalı, öğrencilerin bu boykotu nasıl planladıkları, kimin, kimlerin etkisiyle planladıkları konusunda hiçbir bilgim ve duyumum olamıyor. Boykottan haberimin olmadığını kendisine bildirerek kendisini bu kuşkudan kurtarmayı düşünürken ne yazık ki Tayyar Bey'in sonsuzluğa göçtüğü acı haberini alıyorum.

Öğrencilere bir arkadaş gibi davranan, öğrencilerin çok sevdiği Eğitim şefi ***Yusuf Güneş****, boykotun ikinci günü öğrencileri ikna ederek okula döndüreceğine kesinlikle inanarak kırdaki öğrencilerin yanına gidip onlardan okula dönmelerini istiyor. Ancak*

öğrencileri bu kararından vazgeçiremeyince ağlayarak geri dönüyor. Ardından, öğrencilerin çok sevdiği Kimya öğretmeni ***Mehmet Özdemirci*** *ile Beden Eğitimi öğretmeni* ***Halis Demirci*** *şanslarını deniyor. Onlar da elleri boş dönüyorlar.*

Bir de Beden Eğitimi öğretmeni ***Kadir Sever****, bu konuda öne atılıyor. Öğrencileri kendisinin okula döndüreceğini öne sürüyor. Beni en çok onun bu savı şaşırtıyor. Gerekli gereksiz, haklı haksız demeden, birçok öğrenciyi eşek sudan gelinceye dek tokatladığı, onları aşağıladığı ayyuka çıkan; çocukların ise çaresizlikleri yüzünden ses çıkaramadıklarını ve o acılara katlanmak zorunda kaldıklarını düşünemeyen bu öğretmen, öğrencilerin kendi sözüne mutlaka boyun eğeceklerini sanıyor ve öğrencilerin bulunduğu kıra, o da gidiyor. Tabii o da eli boş dönüyor.*

Öğrenciler, "Haklarımızı elde etmeden dönmeyiz. Derdimizi Bakanlık müfettişlerine anlatacağız." *diye karşılık veriyorlar, gidenlere. Müdür Bey'in söylediğine göre "Okul müdürü ve müdür başyardımcısı 15 gün izne ayrıldığı takdirde döneriz" diyorlar.*

Öğrencilerin yürüyüş sırasında dağıttıkları bildiride sıralanan ***çay bardağı eksikliği, pis sularla yemek pişirmek, bulaşık yıkatmak, öğrencileri yerde yatırmak, hakları olarak gelen paranın hesabını vermemek*** *gibi isteklerin dışında,* ***bazı öğretmenleri istemediklerini, bazı öğretmenlerin kendilerine sürekli hakaret ettiklerini, "Yerseniz yiyin, yoksa defolun gidin!",*** *dediklerini, "****Kitap verilmediği halde öğretmenlerin öğrencilere zayıf not verdiklerini, kendilerine kötü davranıldığını*** *belirttiklerini duyuyoruz.*

Boykotla ilgili olarak ben, yukarıda anlattıklarım kadarını yaşıyor ya da duyuyorum. Ancak şunu belirtmem gerek: Pis sularla yemek pişirme, bulaşık yıkatma savı, bildiğim kadarıyla doğru değildir. Çocuklar, bunu hangi yanlış gözlemlerine dayanarak yazmışlar, onu bilemiyorum.

Bakalım, yaşananların bundan sonrası nasıl gelişecek, sonuç ne olacak. Okuldan gitmemiz de kalmamız da olası. Herkes bir şey söylüyor. Destekleyen öğretmenler varmış. Bugün güya bir öğretmen gitmiş, "Yiyin, için, yatın!" demiş öğrencilere.

Başka etkenlerin, kışkırtmaların olduğu düşünülse bile bu boykotta, Müdür Bey'in ve onun en yakını olan Müdür Başyardımcısının ihmallerinin payı olduğu açık. Çay bardaklarının bir kısmı günlerdir, kullanılamaz durumda. Önce 5. Ve 6. Sınıflar kahvaltı yapıyor, ardından da dördüncü sınıflar kahvaltıya geliyor, bardak eksikliği yüzünden. Revirde aspirin bile bulunmuyor. Kimi öğretmen ve yöneticiler, kahvelere baskın yapıyorlar. Sigarayla savaşım amacıyla ders ortasında sınıflara girilerek öğrencilerin ceplerinde sigara aranıyor. Belli ki hiç de hoş olmayan bu tür polisiye önlemler de öğrencileri iyice geriyor. Öğrencilerin kimi önemli gereksinimlerinin karşılanması, günlerce savsaklanıyor.

Müdür Bey, sorunların çözümüne odaklanacağına, bir cumartesi törenindeki konuşmasında kasket zorunluluğunun kaldırılmasını isteyen öğrencilere, "*Size okul kasketi değil, fötr şapka bile yakışır*" gibi bir tümceyle sesleniyor. Öğrenciler daha sonra bunu pankartlarında "*Biz fötr şapka değil, revirde aspirin istiyoruz*." biçiminde yansıtıyorlar. Okulda birkaç öğretmen, öğrencilere baskı uyguluyor, onları aşağılıyor, azarlıyor, onlara sık sık gerekli gereksiz dayak atıyor. Birilerinin öğrencileri boykota yönlendirip yönlendirmediklerini bilemiyorsak da eksikliklerin ve baskıların yarattığı gerilim bu eylemi körüklemiş olabilir.

Öğretmen yetiştiren bir kurumun bu durumunu görünce, **Mustafa Necati** döneminde, daha sonra köy enstitülerinde öğrencilere **Atatürk**'ün istediği üstün değerin verildiğini; özgüvenli, kişilikli, girişimci öğretmenler yetiştirilmesinin hedeflendiğini anımsadığımızda, içimiz yangın yerine dönüyor. Mustafa Necati, öğretmen yetiştiren okullarla, köye öğretmen olarak atanan öğretmenlerin kişisel sorunlarıyla bile yakından ilgileniyor ve onların çözümüne yardımcı oluyor. **Tonguç,** köy enstitüsü öğretmen ve yöneticilerinden, öğrencileri aşağılayıcı, onların onurunu kırıcı söz ve davranıştan kesinlikle uzak durulmasını öğrencilere mutlaka sevgiyle, sevecenlikle yaklaşılmasını istiyor. Buna uygun davranmayan yönetici ve öğretmenleri köy enstitülerinde barındırmıyor.

Çeviksoy'un Asılsız Savları

Boykotun üzerinden çok yıl geçtikten sonra Ankara'da bir kitap fuarında okurlara çocuk kitaplarımı imzalarken o dönem öğrencilerimizden biri olduğunu söyleyerek kendisini tanıtan **Osman Çeviksoy** ile yine o dönem öğrencilerimizden biri olduğunu söyleyen **İsmet Aci**, yanıma gelecek. Osman Çeviksoy, *Bebiha-Aşkın ve Yokluğun Romanı*-adlı imzalı kitabını verecek bana. İç kapakta *"Değerli öğretmenim Rasim Bakırcıoğlu'na en derin saygıyla… 20.02.2018 Ankara"* yazısını okuyacak ve kendisine teşekkür edeceğim.

Romanda Yer Verilen Gerçek ve Gerçek Dışı Konular

Okuduğumda romanın baş kişileri olan **Erhan**'ın (**Osman Çeviksoy**'un) ve sevgilisi **Rüya**'nın (**Bebiha**'nın) çevresinde geliştirilen gerçek ve gerçek dışı olayların ele aldığını göreceğim. Bu konuların başlıcalarını şunların oluşturduğunu göreceğim: Erhan'ın kendi köyü, komşu köyleri, ortaokul öğrenimi sırasında kaldığı Çorum'un yoksul kenar mahallesi. Onu okumaya, yazmaya özendiren, çok anlamlı ve değerli yardım ve destekleriyle onun yaşamakta olduğu birçok olanaksızlıklarına çare üreten eli öpülesi Türkçe öğretmeni **Nesrin Hanım.** Yaz tatillerinde çalıştığı tuğla, kiremit ve lastik fabrikaları. Çorum İlköğretmen Okulu yaşantıları ve Çorum İlköğretmen Okulu beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin benim nöbetimde başlattıkları ve üç gün kırda sürdürdükleri boykot ile okulda yapılan bir öğrenci örgütü seçimi.

Çeviksoy'un, kendisinin, köylülerinin bütün yokluk ve yoksunluklarına karşın onurlu, erdemli gerçek yaşantılarını anlattığı bu romanında bir de tümüyle düş ürünü olup belli kişi, kurum ve kuruluşları kimi yasa dışı karanlık işlere

yönlendiren kırmızı arabalı yıkıcı bir karaktere yer verdiğine büyük bir şaşkınlıkla tanık olacağım.

Çeviksoy, bu karanlık işler çeviren "*süpürge bıyıklı, yüzünde iğreti duran beni olan, işçiyi, köylüyü, nasırlı elleri, açlığı, emekçiyi, ezilmişliği, sömürüyü, kapitalizmi, sosyalizmi anlatan, kravatlı adamı"* ilkin ilkokulu bitirdiğinde kırmızı arabasıyla kendi köyünde iki arkadaşıyla birlikte karşımıza çıkarıyor. Bu adam köylerine geldiğinde, Erhan'ın çalışkan, umutları olan bir çocuk olduğunu görecek ve kendisini okutacağı sözünü verecek. Ancak bir daha köye uğramayacak.

Yazar, bu karanlık adamı yıllar sonra bu kez, Çorum İlköğretmen Okulu öğrencilerinin boykotunun başladığı günün önceki akşamında, Erhan'ın yatmakta olduğu koğuşta sabahleyin boykota başlayacaklarını anlatan, tanıyamadığı (!) son sınıf öğrencisinin yanında karşımıza çıkarıyor. Bitmiyor; ertesi gün, öğrenciler yürüyüşe geçtiklerinde Erhan, "*gece koğuşlarına kadar gelen, uzun boylu, uzun saçlı, gür bıyıklı, yüzü benli adamı"* bu kez Türkiye Öğretmenler Sendikasının Çorum Şubesi önünde görecek.

Kırdaki çocuklara yiyecek getiren dört arabanın en önünde de o karanlık işler çeviren adamın kırmızı arabası yer alacak. *"Kırmızı arabayı Erhan tanıyor, yıllar önce köylerine gelen, eliyle dokunduğu arabadır, bu. Artık markasının 'Cehevrolet' olduğunu da biliyor Erhan."* Arabaların bagajlarının ekmek üzüm dolu olduğunu gören öğrenciler, gelenleri coşkuyla alkışlayacaklar.

Erhan'ın tanıdığı yüzü benli adam, kalabalığa "*Genç meslektaşlarım!"* diye seslenerek başladığı bir konuşma yapacak orada:

"*Biz,* diyecek, *Türkiye Öğretmenler Sendikası olarak, size bu haklı eyleminizde sonuna kadar destek olacağız. Sizi bu kırsal alanda aç ve açıkta bırakmayacağız. Başarıncaya kadar eyleme devam…"*

Yazar, *"Konuşan kişi gerçekten öğretmen miydi? Onu komite üyelerinden tanıyanlar var mıydı? Kimse tanımasa da boykotçulara üzüm ekmek getirmişlerdi ya destek sözü vermişlerdi ya yeterdi. Alkışı fazlasıyla hak etmişlerdi."* biçimindeki sözleriyle o karanlık, gizemli işler çeviren düşsel karakter aracılığıyla koskoca TÖS'ün Çorum şubesini gizli işlere bulaşan bir örgüt gibi gösterecek.

Romanın devamında da doğru-yanlış, boykotun sona ermesine dek ve ondan sonrasını anlatıyor.

Bu karakter aracılığı ile Çeviksoy, kendi tutucu ideolojisini geçerli, devletin yanında bir görüş; daha eşitlikçi bir yaşamı savunan, **Atatürk**'ün devrimci

anlayışından yana olan kişileri ve TÖS'ü ise devlete karşı ve yıkıcı olarak göstermek gibi çok sakıncalı bir yola sapıyor. Bunu, romanını kendisinin benimsemiş olduğu ideolojiden yana olanlar için daha ilginç kılmak amacıyla kurgulamış olsa da ne yazık ki demokratik, laik ve bilimsel temelli çağdaş değerleri savunanları, o karanlık işler çeviren karakter gibi kişiler gibi göstermeye girişiyor. Bu tutumu ile yazar, romanında ele aldığı, **insanı insan kılan değerlere** de gölge düşürüyor.

Onca güzelim gerçeklikleri, insanın içini ısıtan bir dille anlatan yazar öğrencimin çağdaş düşünceye böylesine aykırı, dahası belli kurum, kuruluş ve kişileri karalamaya dönük bu çabasını anlamakta, doğrusu çok zorlanıyorum.

Yazarın, Çorum İlköğretmen Okulunda öğrenci iken benden de ders aldığını öğreniyorum. Ancak, belli ki benim katıksız Aydınlanmacı Atatürkçü düşünceden kaynaklı yaşam görüşümü Çeviksoy, ya anlayamamış ya da bu görüşüm kendisine fazla sıcak görünmemiş. Bu nedenle olmalı ki bana pek yaklaşmamış o yıllarda. Yoksa kimi yazmaya hevesli öğrencilerim gibi onunla da yakından ilgilenir ve şairliğini, yazarlığını geliştirmesi için kendisine kesinlikle yardımcı olmaya çalışırdım. Yalnız, dil devriminin kazanımı olan ve derslerimde de kullanmaktan büyük mutluluk duyduğum öz Türkçe sözcüklerden pek çoğunu romanında kullanması, sevindirici.

Sorumluluğunun bilincinde olan bir yazar, yazdığı romanda ele aldığı olayların içinde gerçek kurum, kuruluş ve kişilere yer veriyor ve onların adlarından söz ediyorsa, çok duyarlı davranması, o kurum, kuruluş ve kişilerle ilgili gerçek dışı anlatımlara asla yer vermemesi; adından söz ettiği kişiler yaşıyorsa, onları bulup olayları onların bilgisine de başvurarak doğru biçimleriyle anlatması gerekirdi. Romanı ilginç kılacağım, okurun merakını artıracağım diye, asılsız anlatımlara yer verme, kurum, kuruluş ve kişilerin saygınlığına gölge düşürme, onların onuruyla oynama gibi bir hakkı yoktur, yazarın.

Bu bağlamda ben, gerek kendimle gerek görev yaptığım Çorum İlköğretmen Okulu ile gerekse üyesi olduğum TÖS Çorum Şubesiyle ilgili olarak romanda yer verilen asılsız anlatıları belirtmeyi bir vicdan borcu biliyorum.

Gelecekte eğitimimizin yakın tarihini araştıranlara bu olayla ilgili doğru bilgileri sunmak amacıyla yukarıda, idare nöbetçisi olmam nedeniyle boykot günü yaşadıklarımı ve tanıklıklarımı anlattım. Aşağıda da yazarın roman havası içinde olayı sorumsuzca nasıl betimlediğini verdikten sonra o dönemde Öğrenci Örgütü Başkanı olan Turan Akpınar'ın bu olayın hazırlık evresine ve oluş biçimine ilişkin yazısına ve sözlü açıklamalarına yer vereceğim

Romanın Boykota ilişkin Bölümünden Bir kesit

Yazar, romanının "BIÇAK KEMİĞE DAYANINCA" başlığı altında boykotu şöyle anlatıyor (sa.276):

"Yoklama alınıp ışıklar söndürüldükten yaklaşık yirmi dakika sonra koğuşun kapısı hızla açıldı, içeriye biri uzun, diğeri kısa boylu iki karartı girdi, kapı kapatıldı. Erhan henüz uyumamıştı. Başka uyumamış olanlar da vardı. Nöbetçi öğretmenin geri döndüğünü sandılar.

"Uyanın arkadaşlar" dedi karartılardan biri.

"Uykuya yeni dalanlar da bu gür ve kararlı sese uyandılar. Yataklarının içinde oturur duruma geldiler. Ses öğretmenlerine ait değildi.

"Sabah boykota başlıyoruz arkadaşlar!" dedi aynı ses. Okula bu yıl kaydolan kardeşlerimizden ranza bulamadığı için hâlâ soğuk beton üzerinde yatanlar var. Yemekler berbat. Makarnadan, nohuttan, mercimekten bıktık. Yemek masalarında onar kişi oturduğumuz halde ancak yedişer, sekizer bardak konulabiliyor masalarımıza. Sınıflarımız yeterince temiz değil. Öğretmenlerimiz tarafından aşağılanıyor, hatta dövülüyoruz. Bunlar gibi sayısız eksiklerin ve hataların giderilmesi için sabah kahvaltı saatinde boykota başlıyoruz.

"Odanın ışığı yakılmadığından, konuşanın ve yanındakinin yüzlerini gece lambasının soluk aydınlığında kimse açık seçik göremiyordu. Görebildikleri kadarıyla; sesi, duruşu, özellikle de pijamalı oluşu hesaba katıldığında konuşan kişi son sınıflardan birisi olmalıydı. Erhan, daha çok sesinden hareketle Öğrenci Örgütü Başkanı Turan'a benzetti. Ancak ihtimal veremedi. Örgüt Başkanı idareyi karşısına alır da boykota öncülük eder miydi? Yanındaki açık seçik görülemeyen takım elbiseli, kravatlı, uzun saçlı, uzun bıyıklı adam Erhan'a pek yabancı gelmedi. Okul personelinden biri olduğunu sanmıyordu. Başını sağa sola çevirerek sürekli ranzaları gözetleyen adam, gece lambasının ışığına bir dönse…

"Arkadaşlar! Bu eylem en ince ayrıntısına kadar düşünülerek planlanmıştır. Kimse aç susuz kalmayacaktır. Kimsenin kılına dokunulmayacak, burnu kanamayacaktır. Boykotumuz tümüyle içinde bulunduğumuz şartların iyileştirilmesine yöneliktir. İnsan onuruna yakışır şartlar ve insan onuruna yakışır eğitim öğretim istiyoruz. Bakanlığın bizim için gönderdiği ödeneğin bize harcanmasını istiyoruz. Yani öğrenci olarak doğal haklarımıza sahip çıkıyoruz, o kadar…"

"Kısa suskunluk anlarında, bitişik koğuşlardan gelen sesler duyuluyordu. Demek ki aynı anda bütün öğrencilere ulaşılmıştı. Bütün öğrenciler, yarınki eylem konusunda bilgilendiriliyordu. Yine:

"Arkadaşlar!" diye başladı pijamalı konuşmacı. "Programı açıklıyorum. Lütfen dikkatli dinleyin. Eylemi sabah etüdünden sonra yemekhanede başlatacağız. Kahvaltıda peynir, yağ, reçel çıkacak. Herkes masalardaki yerlerini aldıktan sonra çay servisi yapılacak, kimse ekmeğe, peynire, yağa, reçele dokunmayacak. Çaylar içilmeyecek. Birkaç dakika öyle sessiz beklenecek. O sıra nöbetçi öğretmenlerden ***Rasim Bey*** *yemekhanede bulunacak ve bizim kahvaltı yapmamızı ısrarla isteyecek. Rasim Bey'in söylediğini yapmayacağız.; çaya, ekmeğe, kahvaltılıklara el sürmeyeceğiz. Hocamızın dediğini yapmayacağız ama ona karşı*

en ufak bir saygısızlıkta da bulunmayacağız. Hocamızın yemekhaneyi mutfağa bağlayan kapıdan iyice uzaklaşmasını sükûnet içinde bekleyeceğiz. Sonra hep birlikte ayağa kalkarak "Yeter artık! Bıçak kemiğe dayandı." *sloganlarıyla mutfağa yürüyeceğiz. Mutfağın arka kapısını kullanarak ana caddeye çıkacağız. Süheylâ Hocamızın bize öğrettiği marşları söyleyerek* ***Atatürk Anıtı****'nın bulunduğu alana gideceğiz. Anıta çelenk koyup İstiklal Marşını söyleyeceğiz. Sonra da "Boykot Komitesi" aldığı kararlar doğrultusunda bizi yönlendirecek. Boykot komitesinin görev verdiği kişiler dışında idareciler, öğretmenler dahil, kimse dikkate alınmayacak. Komite tarafından boykotun sona erdiği duyuruluncaya kadar tek ses, tek yürek, tek yumruk olarak hareket edilecek. Komitenin kararı ve izni dışında hiçbir eyleme girişilmeyecek. Anlaşılmayan bir nokta var mı arkadaşlar?"*

"Kimseden ses çıkmadı.

"Konuşmacı, koğuştakileri rahatlatmak, tereddütleri gidermek için olsa gerek:

"Hiçbir şeyi kafanıza takmayın arkadaşlar!" *dedi.* "Komite tarafından her şey en ince ayrıntısına kadar düşünüldü. Yarınların bugünlerden daha güzel olabilmesi için biz bu eylemi yapmaya mecburuz. Böyle düşünün ve şimdi rahat bir uyku çekin. İyi geceler!"

"Herkes şaşkınlık içindeydi. "İyi geceler!" *diyen bir iki cılız ses duyuldu. Çoğunluktan ses çıkmadı. Zaten onlar da karşılık beklememişlerdi. Kapıyı pijamalı konuşmacı açınca koridorun ışığı uzun boylu karartlının yüzünü iyice aydınlattı. Aynı anda Erhan'ın belleğinin bir noktası da aydınlanıverdi. Uzun boylu adamın yanağındaki siyah, büyük et benini gördü ve onu tanıdı. İlkokulu bitirdiği yaz kırmızı arabayla köylerine gelen üç kişiden biriydi. Cami önünde Erhan'la konuşmuş, kendinden daha yaşlı, saçları dökülmüş birine notlar aldırmış, Erhan'ı okutacaklarını söylemişti. Sonra da ne aramış ne sormuştu. Onu tanıdı. Beş yılda hiç değişmemişti. Gür ve uzun bıyığı yine üst dudağını kapatıyordu. Açılan kapıdan önce o, ardından pijamalı çıktı, kapı kapandı. Koridordan gelen ivedi ayak sesleri, bir hayli devam etti. Sonra yatakhane derin bir sessizliğe gömüldü.*

"Erhan, kafasında üç soruyla uykuyu beklemeye başladı,

"Birincisi*, okulda şartlar gerçekten çok mu kötüydü? Erhan'a hiç de öyle gelmiyordu. Hatta harika bile diyebilirdi. O, hiçbir zaman yakalayamadığı rahat ders çalışma olanağını, beslenme düzen ve kalitesini bu okulda yakalamıştı. Kendi evinde ve başka hiçbir yerde yemediği, yiyemediği yemekleri burada yemişti. Sadece adlarını duyduğu "imambayıldı"yı, "karnıyarık"ı da burada yemişti. Gülden reçeli, yapıldığını burada tadarak öğrenmişti. Soğuk, karlı, yağmurlu havalarda giyebileceği bir paltoyu ilk kez bu okul vermişti ona. İl Halk Kütüphanesini saymazsa masada ders çalışmaya burada başlamıştı. Okulda Erhan'a sunulan harika, sıcacık olanaklar herkese sunuluyordu."*

Yazar, sonra kafasındaki öbür iki soruyu, sonra sabah olanları anlatıyor. Orada benimle ilgili olarak yazdıklarının çoğunu, yıllar sonra hayal edebildiği ve ne acıdır ki olmadığı biçimde şöyle yazıyor:

"Yatakhanenin bütün koğuşlarında aynı yönlendirmelerin yapıldığı belliydi. Sabah kahvaltısında çay servisi yapıldı, ancak kimse bir yudum içmedi. Ekmeğe el sürülmedi. Peynire, yağa, reçele uzanılmadı. Herkes birbirinin yüzüne ve dönüp dönüp mutfağın kapısına bakıyordu. Yemekhane sessizdi. Yemekhane fırtına öncesinin sessizliğini yaşıyordu. Derken mutfak kapısında Rasim Bey göründü. Diğer nöbetçi öğretmen yoktu. Rasim Bey yalnızdı. Yemekhaneye dört sıra halinde yerleştirilmiş masaların orta koridorunda yürümeye başladı. Kısa boylu, sert görünüşlü, dersini Türk Dil Kurumunun teklif ettiği en yeni sözcüklerle anlatan, bazen abartılı olsa da Türkçeyi çok güzel kullanan ve Erhan'ın derslerini can kulağı ile dinlediği öğretmenlerden biriydi. Biraz sonra ortalığın karışacağından haberli miydi, bilinmiyordu. Her adımda mutfak kapısından uzaklaşmasına bakılırsa boykot kararından haberi var gibiydi. Kimse kahvaltı etmiyordu. Rasim Bey derslerdeki ödünsüz sert tavrıyla:

Çocuklar, niçin yemiyorsunuz? diye sordu.

Kimsede çıt yok.

"Rasim Bey, adımlarını sıklaştırdı. Şimdi mutfak kapısından daha hızlı uzaklaşıyordu.

"Yesenize çocuklar, niçin yemiyorsunuz?" diye gürledi.

Yine ses yok. Ağızları bıçak açmıyor.

Karşı duvara, yani mutfak kapısına en uzak noktaya kadar yürüdü, durdu, duvara arkasını verip yemekhaneyi bir kere daha gözden geçirdi.

Kimse yemiyor, kimse içmiyordu. Belli ki bir işaret bekleniyordu.

Rasim Bey:

Ne duruyorsunuz! İçsenize çayınızı!" diye adeta azarladı öğrencileri. "Çay" sözcüğünü duyar duymaz, son sınıflara ait bazı masalar ayağa kalktı. Onların ardından bütün yemekhane ayağa kalktı. Hep bir ağızdan yüksek sesle ve aynı ritimle akşam öğretilen slogan atılmaya başlandı"Artık yeter! Bıçak kemiğe dayandı!"

"Artık yeter! Bıçak kemiğe dayandı!"

"Rasim Bey duvar dibindeydi ve sanki böyle bir eylemi beklemiyordu; şaşırdı kaldı. Gerçekten boykota gidileceğinden habersiz miydi? Bu şaşkınlığı geçince iki elini birden havaya kaldırarak kalabalığı yatıştırmaya çalıştı. Böyle bir kalkışma anında bile Türkçeyi güzel kullanmaya çalışıyor, derslerinde olduğu gibi nezaketinden, saygısından ödün vermiyordu. Sadece sesini yükseltmişti, o kadar.

"Çocuklar ne oluyor? Çocuklar lütfen yerlerinize oturunuz!"

"Rasim Bey'in elleri kalabalığı yatıştırmaktan çok kalabalığa yol göstermek için kalkmış gibiydi. Çünkü iki eli de mutfak kapısını işaret eder gibiydi. Belki de bir rastlantı sonucu elleri mutfak kapısını gösterir konumundaydı.

Komite tarafından görevlendirilenler hemen yerlerini aldılar. Yemekhanenin yatakhaneye ve derslikler tarafına açılan kapısı tutuldu. İki kanatlı mutfak kapısı sonuna kadar açıldı, öğrenci sevkine başlandı.

Rasim Bey, olduğu yerden kıpırdamıyor, aynı sözleri tekrarlayıp duruyordu:

"Çocuklar yapmayın! Çocuklar lütfen yerlerinize oturun!"

Buna karşılık öğrencilerin söylediği hep aynı sözlerdi.

"Artık yeter! Bıçak kemiğe dayandı!"

Büyük heyecan yaşanıyordu.

Heyecan herkesin hoşuna gidiyordu.

Mutfak betimlemesinden sonra arkada ağaç saplı dövizlerin alınarak yola çıkıldığı ve sonrası anlatılıyor.

Ancak yolda benim önlerini kesmek istediğim; arkadan dolanıp caddede dörtlü sıra olarak yürünürken Müdür Bey'in önlerine geçip onları durdurmak istemesini anımsamıyor yazar. Bir yanlışı daha ekliyor romanına: Boykotçu öğrencilerin şehir merkezine doğru yürüyüşe geçtiklerinde "Türkiye Öğretmenler Sendikası Çorum Şubesinin yanından geçerken Erhan'ın "*gece koğuşlarına kadar gelen uzun boylu, uzun saçlı, gür bıyıklı, yüzü benli adamı*" görüyor. Çeviksoy, burada gözle görülür bir açık veriyor ve TÖS Çorum Şubesi üyelerini suçlayan asılsız bir kahraman yarattığını ortaya koyuyor. Çünkü şubenin binası yol üzerinde değil, Bahçelievler Mahallesinin içindedir. O nedenle boykotçu öğrencilerin TÖS Çorum şubesi yanından geçmeleri olanaksızdır.

Çeviksoy, ortaokul yıllarının geçtiği yerleri adım adım biliyor; ancak belli ki daha çok üst tabakanın oturduğu bu mahalleyi ayrıntılı olarak tanımıyor. O yüzden, romanında gerek TÖS'e gerekse TÖS'lülere karşı olduğunu, o gizemli karanlık adamı bir de TÖS şubesinin önünde konuşlandırarak TÖS'lüleri karalamak için gerçekleştirdiği bu kurgu ile aslı astarı olmayan bir olaya yer veriyor. Hem bu adam gün ortasında bile TÖS şubesinin önünde dolaşacak kadar pervasız davranabildiğine göre bu adamı ben niçin tanımıyorum?

Hem, TÖS'ün bütün söz ve eylemleri saydam, açık değil mi? Çeviksoy, ayrıca hangi hak ve yetkiyle üstü kapalı da olsa TÖS'ü karalamaya kalkıyor, bu da anlaşılır gibi değil. TÖS, ülkemizde öğretmenliğin **Atatürk** dönemindeki onurlu konumuna gelmesi, ülke insanımızın aydınlanmanın ışığı ile buluşmasının sağlanması yolunda çok değerli savaşımlara imza atmış öğretmenlerin, yüz akı bir kuruluşudur. Çeviksoy gibi eli kalem tutan, dil devrimi ile dilimizde işleklik

kazandırılan ***ayrıntı, önem, algı, sonuç, doğal, biçim, öbek, dize, ak, ilginç, yetki, içerik, kez, Tanrı, içten…*** *gibi* sözcükleri bu yapıtında kullanan bir öğretmen, bu en

güçlü öğretmen örgütünü nasıl karalamayabilir? Bu, ne kadar talihsiz bir yaklaşımdır? Bu asılsız olaylara yer vermese, olaylara nesnel bir tutumla yaklaşsaydı, pek çok güzelliklere, duyarlıklara yer verdiği romanı, kim bilir nasıl değerli bir yapıt olarak kalabilirdi gelecek kuşaklara…

Yazar, o gizli işler çeviren ajan provokatör tipi de romanının karakterlerinden biri olarak kullanmakla gece bekçisinin okulu yeterince koruyamadığını, dolayısıyla yatılı okulun gece güvenliğinin olmadığını anlatmakta olduğunun ayrımında bile değil. Henüz öğrencilerin yataklarına girmelerinin üzerinden yirmi dakika geçmiş iken; bekçinin, okula gireni, çıkanı görebileceği belli yerlerindeki anahtarla saatini belli saatlerde kurmakta olduğunu yazarlığa soyunan bir kişi nasıl bilemez? Gecenin daha ilk saatlerinde bile uzun boylu bir adamın bekçiye karşın rahatça girebildiği yatılı bir okulda öğrencilerin, gece okulda yatan nöbetçi öğretmenin, lojmanda kalan müdür ve başyardımcının, okulun idare odalarındaki değerli evrakın güven altında olduğu düşünülebilir mi?

Yazar, bütün koğuşlarda aynı anda boykot görevlilerine boykotu anlattırıyor; ama yirmi dört saat aynı yemekhanede, aynı yatakhanede, aynı alanlarda yan yana olduğu, kendi koğuşunda dakikalarca konuşan son sınıf öğrencisini tanıyamıyor. Koridorun ışığı, uzun boylu adamı tanımasını sağlıyor; ama konuşmacı öğrenciyi tanımasına yardımcı olamıyor. Yazar, öğrencileri boykota, bu gizemli ve karanlık adamın ittiğini ima etmiyor; arkadan dolanarak açıkça savunuyor.

Erhan, boykota katılıyorsa da boykota karşı görünüyor. Dahası, çok kişinin de karşı olduğunu yazıyor. Arkadaşlarının yakındığı eksikliklerden de rahatsızlık duymuyor. Çünkü daha öncesinde öyle ağır yoksulluklar yaşamış ki burada kavuştuğu olanaklar, onun için erişilmesi çok zor şeyler, onun için.

Boykotun başladığı anlara ilişkin yaptığı betimlemelerinde, benim boykottan haberimin olduğu izlenimini yaratmak istiyor. *"Her adımda mutfak kapısından uzaklaşmasına bakılırsa boykot kararından haberi var gibiydi."* tümcesiyle ortaya koyduğu kuşku, tümüyle asılsız bir kuşkudur. Benim yemekhanede söylediğim söz ve davranışlarım, yukarıda yazdıklarımdan ibarettir, oysa. Onun ötesindekiler, tümüyle kurmacadır.

Çeviksoy, romanında yansıttığı yaşama bakışı ile benim yaşama bakışımı bağdaştıramamış olması yüzünden, benim boykottan haberim olduğu kuşkusuna kapılıyor olmalı. Okurlarım, Çeviksoy'un romanını da okurlarsa, sevgili öğrencimle benim ülkeme, insanıma ve tüm insanlığa bakışımız arasındaki ayrımı kolaylıkla görebilirler.

Ben, her durum ve koşulda sınıfımdaki tüm öğrencilerime olabildiğince eşit ilgiyle yaklaşmaya çalışan bir öğretmen ve yönetici oldum. Benden farklı düşünenlerin görüşlerini benimsememem, onların görüşlerine saygı duymamın önünü kesmemiştir hiçbir zaman.

Derslerimi ilgiyle dinlediğini söyleyen Çeviksoy'un, benim henüz çocuk yaştaki öğrencilerimi boykota yönlendirecek nitelikte birisi olmadığımı anlamış olmasını çok isterdim.

Kırda Geçen Üç Gün

Yazar, kırda geçen üç güne de bir dizi yaşanmamışlığı, yaşanmışlık olarak anlatmakla yetinmiyor, boykotu bir komünist kışkırtması gibi göstermek için de bin dereden su getiriyor. Bir de Basketçi Kerim (Kızıl Kerim) diye bir figür yaratıyor. Kerim, "basketçi" sıfatından çok "kızıl" sıfatından hoşlanıyor. Onu yakından tanıyanlar, "kızıl" sıfatını dünya görüşünden dolayı benimsediğini biliyorlar. Kerim, yaz tatillerinde "Lenin sakalı" bırakıyor.

Öğle geçtiği halde hâlâ yiyecek bir şey gelmediği için iyice acıkan öğrencilere biraz önce toplanan boykot komitesinin kararlarını boykot sözcüsü olarak Kızıl Kerim bildiriyor. Basketçi Kerim, ekmeklerinin mutlaka geleceğini söylüyor.

Biraz sonra "*Araba geliyor!*" diye bağırıyor birisi. Gözler, toprak yolla asfaltın birleştiği noktaya çevriliyor. "*Kırmızı renkli uzun bir arabanın asfalttan toprak yola sapmış, yavaş yavaş boykot alanına doğru geldiği*" görülüyor. Ardından "*toprak yola üç araba daha*" giriyor.

Kırmızı arabayı Erhan tanıyor. O, yıllar önce köylerine gelen, "Cehevrolet" marka arabadır. Bu arabadan inen, Erhan'ın tanıdığı yüzü benli adam, kalabalığa coşkuyla sesleniyor:

"Genç meslektaşlarım!"

Hem "genç" hem "meslektaş" olmak öğrencilerin gururunu okşadı. Can kulağıyla dinlemeye başladılar.

"Biz Türkiye Öğretmenler Sendikası olarak, size bu haklı eyleminizde sonuna kadar destek olacağız. Sizi bu kırsal alanda aç ve açık bırakmayacağız. Başarıncaya kadar eyleme devam…"

Alkışlandı.

Konuşan kişi gerçekten öğretmen miydi? Onu komite üyelerinden tanıyanlar var mıydı, bilinmiyordu. Kimse tanımasa da boykotçulara üzüm ekmek getirmişlerdi ya destek sözü vermişlerdi ya yeterdi. Alkışı fazlasıyla hak etmişlerdi. O konuşurken sağında duran orta boylu, favorisi ona benzeyen, bıyığı benzemeyen, saçları onunkinden daha kısa, gömleğiyle kravatıyla ve açık renk takım elbisesiyle ondan daha çok öğretmene benzeyen genç adamı da Erhan tanıdı."

Yazar, sürdürüp gidiyor, kimi gerçek, kimi uydurma olayları yazmayı.

Komite sözcüsünün duyurmasıyla kalabilecek yeri olanlar ilk geceyi kentte geçiriyorlar. Erhan da o gece Kezban Halasında kalıyor. Sabahleyin döndüğünde

boykot alanının girişinde, taşıdıkları pankartlardan yalnızca "*Çorum İlköğretmen Okulu"* ve "*Yeter artık! Bıçak kemiğe dayandı!"* yazılı pankartlarının kaldığını; öbürlerinin yerine "*daha büyük, daha gösterişli*" olan, turuncuya yakın kırmızı boyayla yazılmış "*Tam bağımsız Türkiye! İşçi köylü el ele! Kahrolsun Amerikan emperyalizmi!"* gibi sloganların asıldığını görüyor.

Kentten gelenlerin hepsi şaşırıyor. "*Elbette tam bağımsız Türkiye herkesin hedefi olmalıydı. Bu hedefi Türk milletine Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu* ***Gazi Mustafa Kemal Atatürk*** *göstermişti. (…) Bunlara kimsenin itirazı olmazdı. Ancak Çorum İlköğretmen Okulu öğrencileri olarak dün bunlar için mi önlerindeki sıcak çayı ve nefis kahvaltılıkları bırakıp buraya gelmişlerdi? (…)*

Çeviksoy, sonrasında "*Neler için yola çıkmıştık, nerelere geldik?"* diyen çatlak seslerin çoğalışına dek düş gücünü sonuna olabildiğince kullanarak anlatımını sürdürüyor. **Yusuf Güneş**'in gelişini ve ağlayarak umutsuz dönüşünü uzun uzun anlatıyor. Basından söz ediyor. *Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinin muhabirlerinin ikindiden sonra aynı araba içinde geldiklerini yazıyor. İki gazetecinin bir ara omuzlara alınarak çayırda tur attırıldığını, alkış ve sloganlarla uğurlandığını yazıyor. Çünkü olayı birinci sayfalarından komitenin açıklamalarına uygun olarak en güzel biçimde bu iki gazete duyurmuştur. *Hürriyet*, iç sayfaların birinde birkaç satırla yer verdiği için muhabirine barikat açılmamıştır, muhabir, girişten geri çevrilmiştir. *Tercüman* da taraflı bir haber yazmıştır.

Üçüncü gün iki Bakanlık müfettişi geliyor. Kürsü olarak kullanılan taşın önünde, "*boykotun çizgi değiştirmesine destek verenler taşın sol tarafında; bu değişikliği onaylamayanlar sağ tarafında"* toplanıyorlar. İki tarafa da eşit uzaklıkta duran bir azınlık da iki büyük grubun arasında toplanıyorlar.

Müfettişlerden biri, öğrencilerin oturmalarını istiyor ve ikna edici konuşması sonunda, derse devam kararı alırlarsa bu eylem nedeniyle kendilerine herhangi bir ceza verilmeyeceği, ahlak notlarının kırılmayacağını; boykota devam kararı alırlarsa sonuçlarına katlanmaları gerekeceğini söylemesi üzerine uzun bir sessizlik oluyor. Sonra komite üyesi basketbolcu Kerim (Kızıl Kerim), "*Arkadaşlar! Okula dönüyoruz."* diyor ve boykot sona eriyor.

Yazar, hızını alamıyor, bir de şu notu düşüyor: Boykot komitesi sağda yer alan öğrencilerin çoğunlukta olduklarını ve kararlılıklarını görünce, çatışmalara fırsat vermemek için boykotu bitirme kararı alıyor ve *"sendikacı öğretmenlerden oluştuğu bilinen, ancak kimlerden oluştuğu bilinmeyen üst komitenin onayına (!)"* sunuyor. Bu komite de kararı değerlendirerek onaylıyor ve "*müfettişler gelmeden az önce*" komiteye ulaştırıyor. Müfettişler gelmese bile boykot, üçüncü gün bitecekmiş.

Yazar Çeviksoy, sonunda baklayı ağzından çıkarmış ve bu boykotu TÖS Çorum şubesinden bir grup öğretmenin düzenlediğini açıkça vurgulamıştır.

Bakanlık müfettişinin ceza almayacaklarını birkaç kez söylemesine karşın, Çeviksoy, köyüne gittiği bir cumartesi günü babasına gönderilen bir yazıdan, boykot nedeniyle kınama cezası aldığını öğrenince devlete karşı güveni sarsılıyor. *"Devlet yalan söyler miydi?"*

Çeviksoy, boykot sonrasını anlattığı sayfalarda müdürün görevden alındığını yazıyor. Müdürün Öğretmen Okulları Genel Müdür Yardımcılığına atanarak görevden ayrıldığını bile bilmiyor yazar.

Kurumları, kuruluşları ve yaşamakta olan kişileriyle birlikte eğitimin romanını yazmaya kalkışan bir kişi, olayları bir bilim insanı titizliği ile inceleyerek, araştırarak yansıtmazsa geleceğin eğitim tarihçileri, eğitim araştırmacıları kendisinden hesap sorar.

Turan Akpınar'ın Öğrenci Boykotuna İlişkin Yazdıkları

Boykot sırasında Öğrenci Örgüt Başkanı olan Turan Akpınar'ı bularak boykota niçin karar verildiği ve nasıl uygulandığı konusundaki bilgisine başvurdum ve olayı gerçek yüzüyle ortaya koymasını istedim. Akpınar, bu isteğim üzerine aşağıdaki şu yazıyı gönderdi:

1969 YILI ÇORUM İLKÖĞRETMEN OKULU ÖĞRENCİ BOYKOTU NASIL OLUŞTU?

*(**Osman Çeviksoy**'un Bebiha romanında boykotla ilgili bazı asılsız anlatımlarına yanıttır.)*

Çorum merkezde olan ve1955 yılından beri İlköğretmen Okulu olarak hizmet veren binadan 1968-1969 yılında yeni binasına taşınınca yeni kayıtlarla birlikte öğrenci sayımızda da belli oranda artış oldu.

Yeni okul; üç katlı dershane bölümü, üç katlı yatakhane binası, spor ve müzik salonları, geniş yemekhanesi ile günün koşullarına uygun olarak planlanmış modern bina topluluğundan oluşuyordu. Ne yazık ki tüm bu yeniliklere karşın, öğrencilerin temel gereksinimleri olan çift katlı yatak ranzaları, yemekhanede kullanılan tabak, çay bardakları, çay demlikleri yeterli olmadığı için sabah kahvaltısında önce 5 ve 6. sınıflar kahvaltı yapıyor, ardından 4. sınıflar gidiyorlardı yemekhaneye. Yeni gelen 4. sınıf öğrencileri beton zemine serili ranzasız döşeklerde yatıyorlardı. Erzak deposunun içinden geçen borulardan zaman zaman akan sular olumsuz görüntüler oluşturuyor, günlük nöbet görevi yapan 6. sınıf öğrencilerinin ambar görevlisi ve nöbetçi öğretmenle girdikleri ambarın durumu öğrenciler arasında yayılıyordu.

*Öğretmen okullarında uygulanan ve Köy Enstitülerinin uzantısı olan ÖĞRENCİ ÖRGÜTÜ Başkanı olarak ben, durumu okul müdürümüz **Tayyar Kerman**'a ilettiğimde her seferinde aynı yanıtı alıyordum:*

"Biliyorum durumu evladım! Bakanlıktan ödenek istedik. Ödenek gelir gelmez noksanlıklar giderilecek."

Eylülde başlayan eğitim öğretimin üzerinden bir buçuk ay geçmesine rağmen noksanlıklar bir türlü giderilmiyor, yer yataklarında yatan öğrencilerde öksürük ağırlıklı hastalıklar artıyordu. Doktora gitmek için başvurduğumuz yönetici öğretmenlerimiz, elimize bir aspirin tutuşturup geri gönderiyorlardı. Akşam etütlerinde sınıfları dolaşıp öğrencilerin istek ve şikâyetlerini dinleyip eğitim şefimiz ***Yusuf Güneş****'e iletiyordum. Tüm bu olumsuzluklar, özellikle son sınıf öğrencileri arasında sert eleştirilere neden oluyor, sorunların bir an önce çözülmesi isteniyordu.*

*Yatakhanelerimizin alt katında bize ayrılan öğrenci başkanlığı odasında haftada bir gün yaptığımız kabine toplantısında da konuyu tartışıp ne yapmamız gerektiği üzerinde konuşuyorduk. 1968 yılları Türkiye'de üniversite öğrencileri, işçileri istediklerini almak için boykot, grev gibi Anayasanın tanıdığı haklarını kullanarak harekete geçtiklerine göre, "*Neden biz de bu hakkı kullanmayalım?*" diye kendi kendime sorular yöneltip son kabine toplantımızda ilk kez seslendirdim BOYKOT görüşümü. Önerim olumlu karşılanınca, öncelikle gizlilik konusu görüşülüp yemin ederek konuyu haftaya yapacağımız toplantıda ele almayı planlayarak dağıldık.*

Bundan sonra yazacaklarım, öğrenci örgütünden çıkan kararlar olduğu için ilişkide olduğum ***Ayhan Altay, Hasan Ali Kalayoğlu, Mustafa Çağlar*** *ile telefon görüşmesi yaparak* ***Rasim Bakırcıoğlu*** *Öğretmenimizin hazırladığı ANILAR kitabının Çorum yılları bölümünde yer alacak 1969 Öğrenci Boykotuna açıklık getirmek amacını taşıdığını belirtip görüşlerine başvurdum. Yazının birer kopyasını kendilerine gönderip ekleme ve çıkarmalar konusunda görüşlerini aldıktan sonra metni öğretmenimize gönderdim. Arkadaşımız Osman Çeviksoy da böyle bir yol izleseydi, boykotla ilgili sağlıklı bilgileri kendisine aktarırdık. Gene de Osman Çeviksoy'a teşekkür ediyorum. Yazdığı romanında boykota yer verip tarihe not düştüğü için. Bizim görevimiz de düşülen notun yanlışlarını belirtip düşülen notun doğrusunu yazmaktır. Ayrıca şunu da belirtmekte yarar görüyorum: O boykota katılan öğrencilerin yüzde 95'i yaptıkları eylemin gurur ve onurunu hâlâ taşımaktadır.*

BOYKOT GÜNÜ

Boykot öncesi yaptığımız toplantılarda eylemin ana hatları ortaya çıkmaya başlamıştı. Ortak görüş olarak hazırlanacak ve yürüyüşümüz sırasında halka dağıtılacak bildiriyi Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) Çorum Şubesinde bastırma işini Hasan Ali'ye verdik. Orada da gizlilik ilkesine uyulması konusunda görevliye yemin ettirildi. Yürüyüşümüzde kullanacağımız pankartları bir gün öncesi herkes yattıktan sonra öğrenci örgütü odasında el becerileri güzel olan arkadaşlar üstlendi.

Eyleme sabah kahvaltısında başlanacak, Saat Kulesi'ne kadar yürünüp geri okula dönülecekti. Yapılan plana göre kahvaltıda kimse yemeğe el sürmeyecek, ***Yüksel Güntürkün*** *uzun boylu olduğu için ayağa kalkıp "NEDİR BU DURUM? ARTIK*

*YETER!" diye bağırınca yemekhanedeki 5. ve 6. sınıflar ayağa kalkıp yemekhanenin arka kapısından kendilerine verilen pankartlarla Samsun yoluna çıkıp parkın önündeki **Atatürk Heykeli** önünde benim gelmemi bekleyeceklerdi.*

Son toplantımıza kadar ne dışarıdan yardım ne de görüş aldık. Sabah boykota çıkılacağı örgüt üyeleri ve komite dışında kimsenin haberi olmayacaktı. Komiteyi üç gruba ayırarak yatakhanenin üç katına dağılıp "YARIN SABAH BOYKOTA ÇIKIYORUZ. NEDENLERİNİ SİZLER DE BİRE BİR YAŞIYORSUNUZ. 4. SINIFLARIN DURUMLARI ORTADA. BOYKOTA SADECE 5. VE 6. SINIFLAR KATILACAK. GÜNDÜZLÜLER VE 4. SINIFLAR KATILMAYACAKLAR. BU KONUDA KİMSEYİ ZORLAMIYORUZ, İSTEMEYEN KATILMAYABİLİR." açıklamalarını üç dört kez tekrarlayıp katlara dağıldık. Osman Çeviksoy'un romanında belirttiği kırmızı arabalı ve bıyıklı kişinin kim olduğu ve aramızda ne işi olduğu hâlâ çözülmemiş bir giz olarak durmaktadır. Öyle ki Çeviksoy, yatakhanede konuşanı örgüt başkanı Turan'a benzetirken, loş ışıkta kırmızı arabası olan bıyıklı kişiyi rahatlıkla seçebiliyor.

Yatakhaneleri dolaşan gruplar örgüt odasına döndüklerinde, son olarak onlara şöyle bir öneride bulundum: "ARKADAŞLAR! SABAH BÜYÜK VE SONU BELLİ OLMAYAN BİR İŞE GİRİŞİYORUZ. HEPİMİZ DE DEVLETİN SAĞLADIĞI OLANAKLARLA OKUYORUZ. BOYKOT SONRASI YAPILACAK SORUŞTURMALARDA KİMSENİN ADI VERİLMEYECEK. BUNUN İÇİN DE ŞİMDİ BİR YAZI HAZIRLAIP BU EYLEME KOMİTE OLARAK KARAR VERDİĞİMİZİ YAZIP İMZALAYACAĞIZ." diyerek yazıyı hazırlayıp imzalayarak çekmeceye kilitledim. Yataklarımıza yattığımızda sonucun bizlerden neler alacağını düşünüp, okuldan atılmadan sürgüne razı olmanın umudu ile uyuduk.

*Sabah etüdünden sonra yemekhaneye giderken her günkü bağırtılı ve koşuşturmalı durumun yerini sessizlik almıştı. 4. sınıflar sınıf pencerelerinden bu duruma anlam veremeyen bakışlarla izliyorlardı. Rastlantının bize yaptığı en büyük sürpriz, çok sevip saydığımız öğretmenimiz **Rasim Bakırcıoğlu**'nun nöbetçi olması idi.*

Yemekhanede sessizlik öğretmenimizin de dikkatini çekmiş, sorgulayıcı bakışlarla etrafı süzüyordu. Bardak ve tabaklar gene noksandı masalarda. Planlandığı gibi Yüksel Güntürk'ün gür sesi ile birlikte yemekhane boşalmaya başladı. Arkadaşlarımız, yemekhanenin arka kapısına doğru yürüyünce, Rasim Öğretmenimiz bir taburede, ben de başka bir taburede bağırıyoruz: "ÇOCUKLAR SAKİN OLUN!", "ARKADAŞLAR NEREYE GİDİYORSUNUZ?" Bu arada çıkışta küçük bir karmaşa yaşandı. Sonradan öğrendiğimize göre yemekhane görevlileri arkadaşların önüne sandalyeleri atıp gitmelerine engel olmaya çalışmışlar.

*Arkadaşlar ana yola çıktıklarında Baş Muavin **Tevfik Bey**, oturduğu lojmandan çıkarak bana doğru geldi ve **Turan** neler oluyor? Koş arkadaşlarını geri çevir!" dedi. Ben de Tevfik Bey'e yanıt olarak; "Hocam beni dinlemezler artık, ben de onların yanına gidiyorum."*

diyerek merdivenleri koşarak çıkıp parkın önündeki Atatürk heykeli önünde bekleyen arkadaşlarıma katıldım.

Sabahın saat sekizinde Bahçelievler Mahallesi boykotçu Öğretmen Okulu öğrencilerinin yüreklerinden gelen coşku ile İstiklal Marşını dinlediler. Ana caddeden Saat Kulesine doğru yürüyüşe geçtik. Burada bir parantez açıp Osman Çeviksoy'un yürüyüşte TÖS önünden geçerken gene o kırmızı arabalı ve bıyıklı kişiyi gördüğünü yazmış. Oysa ana cadde ile TÖS binası aynı yol üzerinde bulunmuyordu. Yani biz, TÖS binası önünden hiç geçmedik.

*Yürüyüşümüz boyunca güvenlik güçleri hiçbir müdahalede bulunmadılar. Biz hem yürüyor hem de hiç durmadan marşlar söylüyorduk. Kortejin önünde ve sonunda komite görevlileri yürüyor, gelen öneriler bana iletiliyordu. Bu arada lise binası önünden geçerken Okul Müdürümüz Tayyar Kerman hızla geldi ve öndeki arkadaşların göğüslerine ellerini dayayarak "*Durun*! dedi. Ama başarılı olamadı. Öğrenciler göğüsleriyle Müdür Bey'in ellerini iterek yürüyüşlerini sürdürdüler.*

Plan gereği Saat Kulesi'nden dönülecekti ki gelen bir öneri ile şehir dışında bulunan ve Çorum halkınca kutsal kabul edilen "ERZURUM BABA TÜRBESİNE" kadar yürüyüp orada değerlendirme yapalım denildi. Saat Kulesi'nin önünden geçerken oradaki kitapçı dükkânının sahibi tarafından hakaretlere uğradık. Ancak duymamış gibi yürüyüp geçtik. Yaklaşık üç dört kilometre uzaklıktaki yerimize vardığımızda dinlenme olanağı bulduk.

Kahvaltı yapmamıştık. Hemen Çorum merkezi tanıyan arkadaşlardan komite oluşturup esnaftan yiyecek toplanmasına karar verdik. Öğleye doğru iki taksi bulunduğumuz yere yiyecek ekmek, helva ve üzüm getirdiler. Akşama doğru TÖS şubesi ve halktan battaniye, yorgan gibi malzemeler gelmeye başladı. İlk parasal yardımı TÖS yaptı. Ayrıca Çorum içinde görevlendirdiğimiz arkadaşlar da yiyeceğin yanında biraz da para toplamışlardı.

İlk geceyi sonbaharın soğuk sabahlarının ayazını yiyerek geçirdik. Arkadaşımız Lütfü Merdoğlu'nun babası, yakınımızdaki tahıl ambarında görevliydi. Bizim ikinci geceyi de dışarıda geçireceğimizi düşünerek tahıl ambarının kapısını açtı. Tahıl çuvalları üzerinde soğuktan korunaklı; ancak çuvalların üzerinden yere düşme korkusu içinde bir gece geçirdik. Bu arada başta öğretmenlerimiz ***Yusuf Güneş, Mehmet Özdemirci, Halis Demirci, Kadir Sever*** *olmak üzere, hatırlı kişiler toplanma yerine gelerek okula dönmemizi isteseler de biz, "*Bakanlıktan müfettiş gelmeden dönmeyiz.*" diyerek direndik. O geceyi de biraz ilerideki tepelerin arasında rüzgâr almayan çukur yerlerde yatarak geçirdik.*

Üçüncü günün akşamında bizi desteklemek için gelen diğer okulların öğrencileriyle birlikte eğlence yapmaya hazırlanırken Bakanlıktan gelen iki müfettiş yanımıza gelerek konuşma yaptılar ve onların verdiği garanti ile ertesi gün okula döndük.

Müfettişler, akşam öğrenci örgütünü bir sınıfta toplayarak dağıttıkları soru kâğıtlarındaki beşer soruyu yer, zaman ve kişi belirterek yanıtlamamızı istediler. Başka da bir soruşturma olmadı.

Boykota katılan tüm öğrencilere verilen uyarı cezalarını şeref madalyası gibi dosyalarımıza yerleştirdik. İşin ilginç yanı ise aynı uyarı cezasının boykota katılmayan arkadaşlarımıza da verilmiş olmasıydı.

Bu yazılanlar 1968-1969 öğretim yılı Öğrenci Örgütü Başkanı ***Turan Akpınar*** *olarak arkadaşlarımın da görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Saygılarımla. 6 Ağustos 2025*

Çeviksoy'un, romanında boykot yerine erzak götüren arabaların önündeki kırmızı arabanın yer alışının, o arabadan çıkan yüzü benli kişinin yaptığı konuşmanın, boykota katılan öğrencilerin sağda solda toplanmalarının ve TÖS'lü öğretmenlerden oluştuğu öne sürülen bir üst kurulun aslı astarının olup olmadığını da soruyorum Turan'a. Turan, bunların hiçbirinin gerçek olmadığını, yalnızca yazarın gerçek dışı kurguları olduğunu belirtiyor.

22 Kasım 1969

Geçen gün ne yazık ki nöbetçi öğrenci başkanı ***Hüseyin****'i tokatladım nöbetimde. İnsan tokatla eğitilir mi? Doğru bir davranış mıdır tokatlamak? Tokat, saygısızlığı, kural tanımazlığı, görevi kötüye kullanmayı önler mi? Bu tür davranışların öğrenci üzerinde değişik olumsuz etkiler bırakmaktan başka bir yararı olmadığını bilmeme, okulda dayak, azarlama, kötü söz söyleme, aşağılama gibi davranışlara baş vurmayanlar arasında yer almama karşın tokatladım ne yazık ki o öğrenciyi.*

Sonra düşündüğümde, bende o öğrenciye yönelik bir öfke birikmiş olduğunu gördüm. Öğrencilerle ilişkilerimde sağlıklı davranma konusundaki tutumuma kocaman bir gölge düşürdüğümü anladım, bu davranışımla. Otoritemi bilinçli ve tutarlı tutum almalarımla sağlayacağıma, yetkime dayanarak öğrencide türlü olumsuz duygular yaratan, onun kişiliğini zedeleyen bir çareye başvurdum.

Bu öğrencinin Boykot Komitesinin etkili üyelerinden biri olma olasılığı da var mı acaba? Bu olaydan sonra son sınıfları edilgin bir protestoya hazırladığımı duyuyorum bu öğrencinin. Bunun sonucu olarak bugün, kimse başkan olmak istemiyor. Başkanlık önerilen her öğrenci, "Arkadaşlar istemiyor." karşılığını veriyor. Düşüncesini açıkça savunma hakları kısıtlı olduğu için etkin biçimde direnemeyen, kendilerine insanca davranılmasını, insanca yaşamayı isteyen, öğretmen ve yöneticilerin onur kırıcı, özgüveni zedeleyici davranışları karşısında dik durmak isteyen öğrenciler, en güvenli tepki biçimi olarak bunu seçiyorlar.

Dingin kafayla bu tepkimi gözden geçirdiğimde şu yargıya varıyorum: Öğrenci en akıl almaz davranış gösterse bile öfkeme yenilerek ona dayak atmaya, hakaret etmeye, onun kişiliğini zedelemeye, ona sağlıklı kişilik gelişimini zedeleyen bir söz söylemeye, davranış göstermeye hakkım yok. Yapmam gereken, yanlış davranışını düzeltmenin her yolunu denemek; bunlarla bir sonuç elde edemediğimde de cezasının belirlenmesi için onu disiplin kuruluna vermek olmalıdır, eski okulda bir kez yaptığım gibi. Hem çağdaş eğitimi savunacağım, eğitim psikolojisi okutacağım hem de bu disiplinlerde yeri olmayan tutum ve

davranış sergileyeceğim. Bu çelişkiden kesinlikle kurtarmam gerek kendimi. "Hak etti; sabrımı taşırdı" gibi gerçek dışı savunmalara sığınma hakkım yok.

Bu öğrencimi tokatlamama yol açan, bardağı taşıran olay, şöyle gelişiyor:

Bu başkan, aşçı başının mutfakta bayat ekmeği ufalayarak kıymaya kattığını görünce, bu yolla kıymanın çalındığı savıyla aşçı başına müdahale ediyor; onu yapmaması gerektiğini söylüyor. Kendisini denetleme hakkı ve yetkisi olmayan bu öğrencinin bu yanlış müdahalesi, aşçı başının gururuna dokunuyor ve bu durumu bana bildiriyor. Üstüne üstlük bu başkan, defalarca kural dışı davranışlarıyla canımı sıkmış birisi. Onun çizmeyi iyice aşan bu davranışı, nöbet saatlerinin yarattığı gerginliğin de eklenmesiyle benim kendimi denetleme gücümü iyice azaltıyor ve kendisini tokatlıyorum.

Ardından pişmanlık duyuyorsam da iş işten geçmiş oluyor.

Bu öğrencim, daha sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Türkçe Bölümü öğrencisi olacak. Oradan bana yazdığı mektupta yanlışlarıyla beni defalarca üzdüğünü, öfkelendirdiğini; şimdilerde ise yaptığı yanlışların bilincine vardığını, doğru yolu gördüğünü belirterek benden özür dileyecek. Ben de ona verdiğim yanıtta, yanlış davranışlar gösterse de kendisini tokatlamamam gerektiğini yazacağım. O tarihten sonra bu öğrencimle dost olacağız. Birçok kez de telefonla görüşeceğiz.

Fakir Baykurt'un Konferansından Sonraki Taşlı Saldırı

Birlikte yediğimiz akşam yemeğinden sonra TÖS Genel Başkanı **Fakir Baykurt**, Çorum Belediye binasının üst katındaki toplantı salonunda Çorum TÖS üyeleriyle öbür katılımcılara öğretmenliğin yetkinleştirilmesine, öğretmenlerin başarılı bir sendikal savaşımına yönelik çok doyurucu, çok etkili bir konuşma yapıyor. Bize umut aşılıyor, bizim güzel günler düşlememizi sağlıyor.

Coşkulu duygular içinde çıkıyoruz toplantı salonundan ve TÖS binamıza doğru yürümeye başlıyoruz. Kimi yerde karanlık olan sokaklarda ilerlerken bir taş yağmuruna tutuluyoruz. Neye uğradığımızı anlayamıyoruz. Neyse ki kimsenin burnu kanamadan binamıza ulaşıyoruz. Kısa süre sonra Çorum'un karanlık gerici güçlerinin, İmam Hatipli öğrencileri kullanarak bizi taşa tutturduklarını öğreniyoruz.

O güne dek, bu tür sabotajların, saldırıların yapıldığını duyduğumda, bunların durup dururken yapılamayacağını; örneğin din, inanç üstüne yanlış bir söz söylendiği için bu gibi saldırıların yapıldığını düşünüyordum. O gece anladım ki ortada hiçbir neden olmadan da çağ dışı kafalar, bu tür saldırıların yapılmasında etken olabiliyorlar.

Ne Baykurt ne de onun bilinçli, ağır başlı dinleyicileri hak ediyordu böyle çirkin bir saldırıyı. Dahası konuşmasının bir yerinde Genel Başkan, sözü, yasalara aykırı

davranışların yanlışlığına getirerek bize şunları söylüyordu: *Arkadaşlar! Mevcut yasaların bize tanıdığı hakları sonuna dek kullanarak savunacağız, hakkımızı. Onların bize tanıdığı hakları sonuna dek kullanmadıkça yasaları asla zorlamayacağız. Eğer mevcut yasalar hakkımızı elde etmemize yetmiyorsa, ancak o zaman, bize tanınan direnme hakkımızı kullanmayı düşünebiliriz. O noktada olmadığımıza ve yasaların tanıdığı pek çok hakka sahip olduğumuza göre durup dururken asla suçlu duruma düşmemeliyiz."*

Dört Günlük Öğretmen Boykotu

15-18 Aralık 1969 *tarihleri arasında* ***TÖS,*** *dört günlük Öğretmen Boykotunu gerçekleştiriyor. Boykota Müdür Vekilliği yapan* ***Tevfik Akın****, Eğitim Şefi* ***Yusuf Güneş*** *ve Din Dersi öğretmeni* ***Mahmut Keskin*** *dışındaki öğretmen ve yöneticilerin tümünü oluşturan 28 kişi katılıyor.*

Boykot için şube şöyle bir hazırlık yapıyor ve ona uygun olarak boykot şöyle sürdürülüyor:

Genel Merkezin isteği doğrultusunda şubemiz, okullardaki boykota katılımı yönetmek üzere her okuldan iki kişiyi görevlendiriyor. Bizim okuldan, yakın dostum Resim öğretmeni ***Veli Sapaz'****la bana görev veriliyor. Okullar adına görevlendirilen üyeler, boykottan önceki günün akşamında şube yönetimince çağrılıyor ve kendilerine, okullarında kaç kişinin boykota katılabileceği soruluyor. Bizim okuldan 15 kişinin boykota kesin olarak katılabileceğini bildiriyoruz. Bu görevlilere, boykot sabahında okula gitmemeleri; boykota katılacak olanlara da aynı şeyi iletmeleri bildiriliyor.*

Veli Bey'le ben ise, tam tersine boykota katılacakların sabah erkenden okula gitmelerini, ders zili çalınca sınıflara girmeyip öğretmen odasında oturmalarını öneriyoruz. Bu durumda birçok arkadaşın daha derse gitmeyeceklerini düşünüyor ve bunu uyguluyoruz. Öngörümüz doğru çıkıyor. Biz boykotçular, öğretmen zili çaldığında yerimizden kımıldamayınca, öğretmen odasına uğramadan sınıfına çıkan Din Dersi Öğretmeni ***Mahmut Keskin*** *ve iki yönetici dışındaki öğretmen arkadaşlar da yerlerinden kalkamıyorlar.*

Bir süre sonra ***Günaydın Çetiner****, "****Rasim Bey!*** *TÖS üyesi olmayan bizler de boykota katıldığımıza göre, biz de sendikaya üye olalım da yarın TÖS'ün avukatları bizi de savunabilsin."* diyor. Bunu fırsat bilerek *"Günaydın Bey! Şaka yapmıyorsan, seni alnından öpebilir miyim?"* deyince *"Ne şakası? Ciddi söylüyorum!" diyor.* Gidiyor, Günaydın Bey'i öpüyorum. *"O zaman üye kayıt belgelerini isteyeyim şubeden ve üyeliklerinizi gerçekleştirelim."* diyorum. **Süheylâ Hanım**, *"Üye olmak şart mı?"* diyor, *"Şart!"* diyorum.

Öğretmen odasında telefon yok. Müdür Vekili ***Tevfik Bey****'in odasına gidiyorum ve "Tevfik Bey! TÖS'e üye olmak isteyen arkadaşlar için şubeden üye kayıt belgesi isteyeceğim. Telefonunuzu kullanabilir miyim?"* der demez, Tevfik Bey, yerinden sıçrıyor ve "Telefon ahizesini alıp bana uzatıyor, *"Buyur arkadaş!"* diyor. Şube başkanına

durumu anlatıp kayıt belgelerinden istiyor, Tevfik Bey'e de teşekkür ederek öğretmen odasına dönüyorum. Bir süre bekliyoruz. İkinci dersin zili çalıyor, biz hâlâ belgelerin gelmesini bekliyoruz.

Arkadaşlar daralınca bir kez daha gidiyorum Tevfik Bey'in odasına. Bir daha rica ediyorum. Tevfik Bey, yine aynı titizlikle uzatıyor ahizeyi. Başkana, bizim belgelerin neden hâlâ gelmediğini sorduğumda başkan, *"Her okuldan çok sayıda üye olma isteği geliyor. Elimizde belge kalmadı. Belgeleri çoğaltarak okullara ulaştırıyoruz. Sizin okula daha çok güvendiğimiz için sizi sona bıraktık. Biraz sonra size de ulaşacak belgeler."* diyor. Bu gelişmeyi sevinçle duyuruyorum öğretmen arkadaşlara.

Biraz sonra gelen belgeler doldurulup imzalanıyor. Kimi arkadaşlar, fotoğraflarının olmadığını söylüyorlar. Onların sonradan da yapıştırılabileceğini söylüyorum. Ardından şunu ekliyorum: *"Şimdi buyurun şubemize gidelim ve orada size çay, kahve ikam edelim."* diyorum. 28 kişi, birlikte şubenin salonuna girince şiddetli bir alkışla karşılanıyoruz.

Daha sonra duyuyoruz ki Din dersi öğretmenini, girdiği sınıftaki öğrenciler protesto etmişler ve öğretmen, dersi tamamlayamadan sınıftan çıkmak zorunda kalmış.

Boykottan bir gün önce Milli Eğitim Bakanı, boykota katılanların beş yıla kadar hapsedilebileceklerini, o nedenle kimsenin boykota katılmaması gerektiğini duyuruyor, radyolardan. Boykotun ilk akşamının ilk saatlerinde ilin baş savcısı şubemizin salonuna giriyor. Boykotumuzun başarılı olmasını diledikten sonra Bakanın söylediklerinin doğru olmadığını, var olan yasalar gereği çok düşük bir ceza verilebileceğini açıklıyor. Kendisini ayakta şiddetli alkışlarımızla uğurluyoruz. Bu, bizim özgüvenimizi daha da güçlendiriyor.

Ertesi gün bir arkadaş, beni kapıda bir öğrencimin beklediği haberini veriyor. Çıktığımda kapıda Öğrenci Örgütü Başkanı **Turan Akpınar**'ı görüyorum. Turan, *"Öğretmenim! Biz öğrenciler, boykotunuzu nasıl destekleyebiliriz?* diye soruyor. Ben de Turan'a duyarlığı için teşekkür ettikten sonra bu boykotun öğretmen boykotu olduğunu, öğrencilerin buna hiçbir biçimde karışmaması, karıştırılmaması gerektiğini belirtiyorum.

Aldığımız karar gereği, her akşam şube binamızın toplantı salonunda hiçbir oyun oynamadan oturuyor, sohbet ediyor, boykot haberlerini izliyoruz. Boykot boyunca geceleri de perdeleri açık tutuyor ve saat 24 00'da da evlerimize dağılıyoruz.

Boykot Sonrasında Yaşadıklarımız

Bir hafta sonra soruşturma başlıyor. Bu eylem, değişik yüzlerin, değişik karakterlerin, iki yüzlülerin, korkakların, pısırıkların ve dürüst, gerçek devrimcilerin tanınmasını da sağlıyor.

Hem mahkemede soruşturma açılıyor boykota katılanlara hem de idari soruşturma. Mahkemeye, her birimiz, avukatımızın hazırladığı savunma metnini sunuyoruz. İdari soruşturmada da Genel Merkezimizin belirlediği ve bize duyurmuş olduğu boykotun amaçları doğrultusunda savunma yapıyoruz. Her iki soruşturma sonunda da beraat ediyoruz.

Köylere gönderilen müfettişlerce öğretmenlere baskı yaptırılarak boykota katılım sayısı azaltılmaya çalışılsa, boykota katılanlara katılmamış gibi ders defterleri imzalatılmaya çalışılsa da bilinçli ve inançlı öğretmenler, bu baskıya boyun eğmiyor ve boykotlarına kararlılıkla sahip çıkıyorlar. Çorum, katılımın en yüksek olduğu iller arasında yer alıyor. Gerek mahkeme heyetinin gerekse Milli Eğitim Müdürünün sağduyu sahibi oluşları, hak aramanın doğallığına inanan kişiler oldukları biliniyor. Milli Eğitim Müdürü arada bir TÖS Şubesinin salonuna uğrayan, bir süre gazetelerin olduğu köşede gazete okuyarak oradan ayrılan kişidir.

Bu eyleme katılanlardan kimileri bir yerde, alandan çekilse de savaşım sürüyor. Çünkü sorunlarının bilincinde olan yeter sayıda öğretmenin varlığı söz konusu. Bizim okuldan boykota katılanlar, bu eylemlerini fire vermeden dört gün boyunca sürdürüyorlar.

Bu Boykot Nedeniyle Yıllar Sonra Verilen Ceza

Yıllar geçecek, ben Gazi Eğitim Enstitüsü'nde öğretmen ve müdür yardımcısı olarak çalışmaya başlayacağım. 12 Eylül ile kara bulutlar çökmüştür ülkenin üzerine. Bu boykotla ilgili olarak Gazi Eğitim Enstitüsü'nde bana şu asılsız bildirim imzalatılıyor:

Olağan üstü hal koşullarını yaşıyoruz, ülke düzeyinde. Karanlık havayı sevenlerin muhbirlikleri ortalıkta kol geziyor. Bir sol, komünist (!) avıdır, başlıyor.

Pek çok kişi, öğretmen, sorgusuz sualsiz tutuklanıyor. Hak hukuk arama olanakları, hak getire. O günlerde Bakanlıktan adıma gelen bir yazıda, **15-18 Aralık 1969** tarihleri arasında katıldığım boykotla ilgili olarak iki ay önce savcılığın aldığı ifade (!) sonucunda bir günlük maaş kesim cezasına çarptırıldığım bildiriliyor. Üst yazıya ekli 28 kişi ile birlikte alınan savcılık ifadesinden sonra verildiği bildirilen bir günlük maaş kesim cezasının verildiği belirtilen kişilerden ikisinin o tarihten önce öldüğü halde onların da adının olduğu ve ifadelerinin alındığını belirten bu resmi yazı, **Öğretmen Boykotu**na katılanları kara listeye almak için hazırlanmış bir tuzaktan başka bir şey olmadığını ortaya koyuyor.

Hak arama yollarının tıkalı olması, MHP'li olduğu duyumu yayılan bir kişinin Ankara Sıkı Yönetim Komutanı olduğu, sesini çıkaran solcuların içeri atılmasını bildiğim için söz konusu boykot nedeniyle ne mahkemenin ve idarenin hakkımda beraat kararı vermiş olduğunu ne de iki ay önce bir savcının ifademe

başvurmadığını bildirebiliyorum, bir yere. Çünkü biliyorum ki o günlerde, **La Fontaine**'nin "*Kurtla Kuzu* "masalındaki oyun oynanıyor ülkemizde. Bu asılsız "bildirim"in amacı, beraat etmiş olsalar da TÖS üyelerinin siciline bir suç notu düşürmek olsa gerek. Oysa TÖS, yasal bir sendika olarak kurulmuş ve çalışmıştır.

Bu asılsız bildirime itiraz hakkımı kullansam, belki de sorgusuz sualsiz içeri atılabilirim. O yüzden, içeri atılmaya katlansam bile benim maaşımla geçinmekte olan çoluk çocuğumun perişan olmasını göze alamıyorum. Bu, hak arayamamamın yarattığı derin acı, bütün canlılığı ile içimde duruyor.

1 Ocak 1969

*Bu yılbaşı, güzel geçti geçen yıllardakinden. **Ayten** ve **Süheylâ** hanımlar bize geldi. Akşam yemeğini birlikte yedik. Saat 2 00'a dek oturduk. Süheyla Hanım'la kimi derinlikli konularda söyleşip, tartıştık, yorumlar yaptık. Duyguları coşkulu, sezgileri güçlü, yaşantıları ilginç bir kişilik, Süheylâ Hanım.*

Kopya Çeken Öğrenciye Müdahale Biçimim

6 Şubat 1969

Sınavlar, bana özellikle okumak istediğim kitapları okuma zamanı kazandıran zamanlar arasında yer alıyor. Kürsüde, kimi de aralarda gezerek kitabımı okuyup arada bir de öğrencileri izlerken sağ sıraların orta yerinde oturan bir öğrencinin, masanın gözündeki, dersimizle ilgili tutturduğum dosyayı açtığını ve dosyadaki bilgilere bakmaya çalıştığını görüyorum.

Biraz sonra yerimden kalkıyor, önce pencere tarafına düşen aradan yürüyor, sonra onun bulunduğu araya yönelip duvar dibinden geri dönüşümde sol elimi masanın gözüne sokup dosyayı kapatıyor ve öğrenciye bakarak el işaretiyle "Devam et!" diyorum. Yeniden kürsüye geçip kitabımı okumayı sürdürüyorum.

Arada bir baktığımda, o çocuğun, moraran yüzüyle donup kaldığına ve zil çalıncaya dek tek sözcük yazmadan oturduğuna tanık oluyorum.

Yazılıları okurken, bu öğrencimin daha önce yazdıklarını değerlendiriyorum. O yazdıklarından üç alıyor.

Sigara ile Bir Savaşım Denemesi

10 Mart 1969

Sigara içme konusu, ikide bir öğretmenler kurulunda gündeme getiriliyor, ders saatlerinde sınıflarda öğrencilerin üzeri aranarak içenlerin saptanıyor, disiplin kurulunca cezalandırılıyor; ancak bu polisiye önlemlerle bir türlü önüne geçilemiyor sigara içmenin. Bu konuda yeni yerleşkede kat müdür yardımcılarından katlarında sigara içilmemesi için titizlik bekleniyor. Bu amaçla katımda yeni bir savaşım yöntemini uygulamaya koyuyorum. Sınıflarımı ders yapılmayan çarşamba günü öğleden sonra toplantıya çağırıyorum.

Tümünün katıldığı bu toplantıda onlara dilimin döndüğü ölçüde sigaranın özellikle taze ciğerlere büyük zarar verdiği için kendilerine yasaklandığını anlatıyorum. Bu zararlıyı bırakmaları için disiplin yolu dışında bir yol deneyeceğimi; bu amaçla sigara içenlerin, yalnızca bende kalmak üzere bana adlarını yazdırmalarını istiyorum.

Kısa bir duraksamadan sonra, parmaklar kalkmaya başlıyor. Parmak kaldıranları yazıyorum ve kendileriyle haftaya görüşeceğimi bildiriyorum. Hafta içinde birkaç kişi daha yanıma gelerek adlarını yazdırıyorlar. Ertesi hafta, onlarla yaptığım toplantıda, kendilerine ne zaman, kimlerin, nelerin etkisiyle bu zararlıya alıştıklarının öyküsünü dinliyor, sigarayı bırakıp bırakamayacaklarını soruyorum. İçlerinden biri sıra dışı bir öykü olarak ilgimi çekiyor. Bu öğrenci henüz on bir-on iki yaşlarındayken babası onu birlikte kahveye götürüyor, orada kendisi bir sigara yakarken bir sigara da oğluna veriyormuş. Çocuk sigaraya böyle başlamış.

Bu zararlı alışkanlıktan vazgeçme sözü istiyorum her birinden. Bir kişi dışında içicilerin tümü söz veriyor bana. Bu yolla sigara savaşımını kazanıyorum derken, öbür katın müdür yardımcısı olan ***Seyhan Hanım*** *bir gün, sitem dolu bir sesle "****Rasim Bey!*** *Kendi katında sigara içmeme sözü aldığın öğrencilerin, benim katımdaki tuvaletlerde sigara içiyorlar." diye yakınıyor.*

24 Mayıs 1970

Neredeyse bir yıl boyunca olumlu-olumsuz hiçbir yaşantımı yazamamam, ne acı! Şimdi de yetişmeyen ders konularının tedirginliği, teksir yapma, yazılı sınavlar, yönetim işleri, yazılıların zihnimi uğraştırması yetmezmiş gibi bir de sendikanın 30 Mayıs'a ertelediği ***"Devrimci Eğitim"*** *konulu açık oturumda konuşma yapacağım. Bu konuşmaya hazırlık amacıyla okumaya başladığım "Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç" adlı*

yapıtı yarılayamadım bile. İşlerimi hep böyle dar zamanlarda yapma eğiliminde olduğumu ayrımsıyor, bunun anal evreyi yaşama biçimiyle ilgili olduğunu öğreniyorum. Bakalım, ne denli başarılı olacak oturumumuz.

18 Temmuz 1970

*Nice olumlu-olumsuz yaşantıları yazamadım yine. Sanırım ben, yazmayı zaman yitirme olarak düşünüyorum, kimi zamn. Yazmak geçince içimden, bir acelecilik duygusu beliriyor bende. 30 Mayıs'ta TÖS şubemizin düzenlediği "****Devrimci Eğitim"*** *konulu açık oturumda sevindirici bir başarı gösteriyorum.*

Şubemiz, 1 Temmuz'da da yeni mezun olan öğretmenleri çağırıyor lokale. Konuşmalar oluyor sağlı sollu. Son sözü bana veriyor başkan. Öğrencilerime derslerde söyleyemediğim şeyleri söyleme olanağını bulmamın sevincini yaşıyorum. Örgütçülüğün öneminden söz ediyorum onlara.

2 Ağustos 1970

Günler, ses çıkarmadan, "Gidiyorum!" demeden akıp gidiyor. Dün öğleden sonra TÖS'ün sağa yatkın bölümünü oluşturan dört yüz üyenin imzalı önergesiyle şubemizde genel kurul toplantısı yapılıyor. Biraz geç gidebiliyorum toplantıya. Başkan açış konuşmasını yapmış, genel kurul başkanı seçilmiş, sıra başkan yardımcısına gelmiş. Adımı söylüyorlar, içeri girer girmez ve başkanın yanına oturuyorum.

Toplantıdan sonra bir kez daha düşünüyorum: Her açıdan gelişmem için önemli bir yol kat ettim. Anılmaya değer bir düzeyi yakalamış bulunuyorum. Daha ileri bir düzey için de olabildiğince çaba gösteriyorum. Buna karşın içimden silip atamadığım, yaratıcılarının neler olduğunu tam olarak bilmediğim eksiklik duygusunu, topluluk karşısına çıkma korkusunu yaşıyorum. Böyle bir görev verildiğinde orada eksik, yanlış bir şey yapma, bildiklerimi istediğim biçimde söyleyememe, pot kırma kaygısıyla toplantı öncesi zamanımın çoğunu kendime zehir ediyorum. Konuşma sırasındaki ufak pürüzlerimi bile büyütüp duruyorum.

Çok kimseden iyi olduğumu bildiğim halde neden hâlâ bu duyguyu yaşıyorum?

Bir gün, bu duygularımın altında yatan nedenleri ve onlar yüzünden bugüne dek nerelerde, neler yaşadıklarımı öğrenip bundan nasıl kurtulduğumu yazmak, iyi bir çalışma olacak benim için.

21 Eylül 1970

Bugün yaşadıklarımı tüm ayrıntıları ile yazmayı çok isterdim. O denli ilginç tipleri, onların içyüzlerini ortaya çıkaran tepkilerini izledim ki bunları gelecek kuşaklara ibret olsun diye yazmalıydım. Ne yazık ki bunun için gerekli zamanım yok. Zorunlu işler, zihnimi ele geçiren birçok sorunum var.

Öğretmenler kurulu toplandı bugün. Klikler, bunların karşı grupları gizliden gizliye yeme çabalarını seziyorum. Toplantı sonrasında da zümre toplantıları ve ders bölüşümü yapılıyor. Orada da istediği dersleri kapma amacıyla sergilenen ilkel tutumları izliyorum. Bunları yazabilseydim, öğretmenliğin nerelere dek gerilediğinin acı veren belgeleri olurdu bunlar, benim de bu yüzden içinde bulunduğum gerilimi azaltırdı az da olsa.

2 Ekim 1970

*Kimi gün, tek bir üzüntü bile yanıma yöreme yaklaşamıyor. Her şey iyi, güzel görünüyor gözüme. Dahası başkalarının haksızlığı, kötülüğü ilgilendirmiyor beni. "*Herkesin yaptığı ettiği kendisini bağlar.*" diyorum. Ama bugün tanık olduklarım karşısında böyle düşünemiyorum. Dün gündüzlü sınavı yapılan öğrenciler, mülâkata alınıyor; bugün de Matematik ve Türkçe yazılıları okunuyor. Ben de Türkçenin okuyucularındandım. Arada* ***S. Bey*** *yanımıza geliyor, kendince uygun bir anı kollayarak yazılı kâğıtlarını çeviriyor tek tek. Sonra* ***M. Bey*** *geliyor, o da aynı işi yapıyor.*

Mülakat salonunda da bu öğretmenlerin, tanıdık, dost, akraba çocuklarına kazanma şansı sağlamak için didinip durduklarını görüyor, iyice geriliyorum. Öğretmenliğe ahbap

çavuş ilişkisiyle gelme kapısının aralanmasıyla gelip herkesten çok adaletten, doğruluktan, dürüstlükten söz eden arkadaşlar, her fırsatta tanıdıklarına, yakınlarına bu tür yollarla çıkar sağlama çirkinliğini gösteriyorlar. Bu, kimsesiz, yoksul, ama başarılı çocukları, bu haklarından yoksun bırakmak isteyenlere karşı direnmek de bize düşüyor. Bu iğrenç davranışlar bende gittikçe artan bir baş ağrısına yol açıyor.

Köy enstitülerinin özgün yapısından hayli uzaklaştırıldığı yıllarında bile bu tür kayırmacılıklar kimsenin aklından bile geçmezken, şimdi aynı işlevi görmek durumundaki bu okulların içine düşürüldüğü duruma tanık oldukça içim içimi yiyor. Kendini halkının kurtuluşuna adamış olan bilinçli kişilerin güç birliği ile çağdaş, adil bir düzen kurulmadıkça ülkemizin bu durumlardan kurtulabileceği olasılığı yok. Bu yapılmadığı sürece, çıkarcıların at oynattığı bir alan olmaktan kurtulmayacak, ülkemiz.

"Başıma Ne Geldiyse Kadınlar Yüzünden Geldi"

12 Haziran 1970

Karşılaştığım her ilginç olayın öyküsünü not etseydim, insan psikolojisini en iyi onlar anlatırdı. Birlikte çalıştığım öğretmen ve öğrencilerin tanık olduğum ilginç yaşantıları da bu konuda oldukça öğretici olurdu. ***Mustafa,*** *sınıftaki öğrencilere göre hem daha yaşlı hem de iri yapılı, serkeş görünüşlü biri. Örneğin, öğretmenlerinin yanında ceketini düğmeleme gereğini duymuyor. Oysa büyük saygısızlık sayılıyor, bu durumda öğrencinin ceketini düğmelememesi. Kendisine söylenen hemen her söze kimi kabaca, kimi bilgiçce, kimi de küçümseyen karşılıklar veriyor.*

Mustafa'nın yaşı, cüretkâr görünüşü, güçlü beden yapısı, birkaç okuldan sürülmüş olması, genellikle saygı görmediğinde içlerindeki eksiklik duygusu canlanan, küçük düştükleri kaygısına kapılan öğretmenler için önemli bir sorun oluşturuyor. Bu yüzden bu öğrenciyle o öğretmenler arasında çatışmaların olduğu duyuluyor. Mustafa, kendisini ezdirmek, aşağılatmak istemeyen; ama aynı zamanda ciddi sorunları olduğu anlaşılan bir öğrenci. Cezalandırılacağını bilse bile kendisine topluluk içinde hükmetmeye çalışana anında tepki gösteriyor. Nitekim bu nedenle ceza da alıyor.

Benimle de çatışıyor birkaç kez, ders içinde olumsuz diye nitelediğim davranışlarından ötürü. Belki ben de yukarıda belirttiğim nedenden ötürü öyle yorumlayarak gidiyorum Mustafa'nın üstüne. Ancak benim yoğurdu üfleyerek yemelerim sayesinde çoğunlukla iyi ilişkiler içinde oluyoruz, Mustafa'yla.

Yıl sonu, okulu bitirme sınavlarının başladığı günlerde Resim-İş dersi sınavında Müjgân Öğretmen, "Kopya çekiyorsun!" *diyerek dikiliyor Mustafa'nın tepesine, bağırıp çağırıyor, sınav kâğıdı Mustafa'nın elinden almak istiyor. Mustafa,* "Alamazsınız kâğıdımı!" *diyor, öğretmene. Öğretmen, kâğıdı çekiyor; kâğıdın yarısı öğretmenin elinde, öbür yarısı Mustafa'nın elinde kalıyor.*

Olay, disipline götürülüyor. Disiplin Yönetmeliğinin 10. maddesine göre Mustafa, okuldan uzaklaştırma cezası alıyor. Okuldan ayrılmadan önce bana gelip benden kitap

listesi istiyor okumak için. Ayrıca benimle konuşmak istediğini söylüyor. "Oturabilir miyim?" *diyor. Oturmasını söylüyorum. Oturur oturmaz,* "Şimdiye kadar benim başıma ne geldiyse kadınlar yüzünden geldi." *diye söze giriyor.*

Mustafa'ya "Benim dersimde en arka sırada otururken ikide bir Kuran'ı açıp okuyor, arada bir de bana bakıyordun, müdahale edecek miyim, diye. Eğer müdahale etseydim, o kadın öğretmenden önce başına gelenlerden biri de bir erkek öğretmen yüzünden gelebilirdi." *demiyorum. Yalnızca şunu söylüyorum.* "Mustafa! Senin annen de kadın değil mi?".

Bunu der demez, Mustafa morarıyor, ardından hüngür hüngür ağlamaya başlıyor. Niçin ağladığını sormuyorum Mustafa'ya. Ağlamasının durmasını bekliyorum. O arada okuyabileceği birkaç kitap adını yazıyorum bir kâğıda. Ayağa kalkıyor ve "Hoşça kalın!" *derken, bunları okuyabilirsin." diyerek kâğıdı uzatıyorum kendisine. Mustafa,* "Sağ olun! *"diyerek odamdan çıkıyor.*

HASAN BOZALP'IN MÜDÜRLÜĞÜ DÖNEMİ

Tayyar Bey'den sonra yine Edebiyat öğretmeni olan Hasan Bozalp müdürümüz oluyor. Hasan Bey, duygusal, herkesle sıcak ilişki kurma eğiliminde, alçakgönüllü, işini seven bir kişi. Örneğin müdür yardımcısı olarak bana havale ettiği bir yazıyı, zile bastığında anında yanına gelecek olan görevliyle göndermiyor, çoğu kez. O yazıyı elinde sallaya sallaya odama geliyor, yazıyı masama bırakıp karşımdaki koltuğa oturuyor. Bir süre sohbetten sonra kalkıp gidiyor.

Âşık Mahzuni Okula Çağrılıyor

Bir gün, akşamın geç bir saatinde bir şey almak için okula gitme gereğini duyuyorum. Okulun salonuna girdiğimde, benim katımdaki öğrencilerin etüt saatinde merdivende toplandıklarını; Müdürün de salondan onlara *"Çocuklar! Şimdi sınıflarınıza girin,* ***Mahzuni****'yi yarın okula getireceğim."* dediğini duyuyorum. Bu sözü duyunca *"Eyvah!"* diyorum içimden. Çünkü Mahzuni, deyişleriyle dönemin yönetiminin haksız hukuksuz uygulamalarını sert bir dille eleştiren, bu nedenle de siyasal erkin kendisine iyi gözle bakmadığı bir halk ozanımız. Ancak, belli ki Müdür Bey, yatılı öğrencilerin etüt saatinde Mahzuni'nin konser verdiği salona gitmelerini, ozanın okula getirilmesinden daha sakıncalı görüyor.

Ertesi gün sabah saatlerinde hizmetli odama geliyor ve beni Müdür Bey'in çağırdığını söylüyor. Gidiyorum. *"****Rasim Bey****,* diyor, *Mahzuni, sizin iyi konuştuğunuz ilkokul öğretmeni* ***Faik Bey****'in konuğu imiş. Sizden oraya gidip Mahzuni'nin bugün öğleden sonra okulumuza gelmesi isteğimi iletmenizi istiyorum"*

Bunun üzerine Faik Bey'i bularak müdür Bey'in isteğini Mahzuni'ye iletmesini söylüyorum. Mahzuni, "Öğleden sonra Gümüşhacıköy'e verdiğim randevum var. Ancak bir okulun bu daveti için oraya telefon edip o randevumu erteleyecek ve memnuniyetle bu okula gideceğim." diyor. Bu olumlu haberi Müdür Bey'e ulaştırınca Müdür Bey,

öğleden sonra öğrencilere Mazuni'nin okulun toplantı salonunda konser vereceği haberini duyuruyor.

Öğleden sonra okulun arabasıyla getirdiğim Mahzuni'yi Müdür Bey'in odasına götürüyorum. Bir süre sonra salona indiğimizde dün akşamki öğrencilerin ancak yarısının orada olduklarını görüyoruz. Öbürleri çarşıya gitmeyi yeğlemişlerdi.

Müdür Bey, kulağıma, sahneye çıkarak âşığı takdim etmemi istiyor. Çıkıyor, kısa bir konuşma sonunda Mahzuni'yi sahneye çağırıyorum. Mahzuni, alkışlarla sahneye çıktıktan ve sandalyesine oturduktan sonra bir konuşma yapıyor. Konuşmasında çağrıya teşekkür ettikten sonra sözü halka getiriyor ve bazılarının halka inmekten söz ettiklerini; oysa halkın aşağıda değil, yukarıda olduğunu, o nedenle halka çıkmaya çalışmak gerektiğini belirterek, bestelerinden, okulda söylenmesinin uygun olanlarını özenle seçerek dinletiyor.

Ortak Sınav için Önceden Hazırlanan Sorular

Bir sınav sabahı, üç zümre öğretmeni, sınav saatinden iki saat önce Müdürümüz Hasan Bozalp'ın odasında bir araya geldiğimizde ders öğretmeni, "*Ben soruları hazırladım. Bakın, bir değişiklik yapmak istediğiniz bir soru yoksa, bunları yazalım ve altını imzalayalım."* der demez, benim midem bulanmaya başlıyor. **Müdür Bey**, herhangi bir şey söylemeden durumu izliyor. Bir yandan hazırlanan sorulara bakıyor, bir yandan da uygun bir neden bularak bu duruma müdahale etmeyi düşünüyorum. Sonunda, "*M. Bey! Bu sorular, çok genel. Bu sorulara verilen yanıtları değerlendirmede çok zorlanırız. Daha somut sorular soralım ki hem öğrenciler neyi yazmaları, neyi yazmamaları gerektiğini anlasınlar hem de biz yazılan yanıtları daha kolay değerlendirelim.*" diyorum. Asıl amacım, bu dayatmaya boyun eğmemek, soruların burada ortaklaşa hazırlanmasını sağlamak.

Sınav kuruluna tanınan hakkı bir başına kullanmaya kalkışan M. Bey, oyununun bozulması üzerine öfkelenerek "*O zaman ben karışmıyorum. Neyi istiyorsanız onu sorun!"* deyip kenara çekiliyor.

Ben, karşı çıkan olarak yeni bir şey söylemeden ders kitabını açıyor, oradan uygun gördüğüm soruları öneriyorum ortaya, öbür arkadaşın da onaylamasıyla soruları belirliyoruz. Soru kâğıdının altını imzalayarak sınav salonuna gidiyoruz.

Bu ve bunun benzeri davranışları gördükçe devamlı bir öğrencisi olarak okulu bitirmiş olmanın sağladıklarını bir kez daha anımsıyorum. Bir zamanlar, Eğitim Bölümü'nü üstün başarıyla bitirenler köy enstitüsü ve İlköğretmen Okulları meslek dersleri öğretmenliğine atanıyor, öbürleri de ilköğretim müfettişi olarak görevlendiriliyordu. Zamanla öğretmen okulu müdürlüğüne meslek dersleri öğretmenlerinin getirilmesi gibi bu yaklaşım da ortadan kaldırılıyor.

İki Öğrencimin Yüzüklerini Takıyorum

Bir gün TÖS Şubesinin salonunda otururken, okulumuzu bitiren öğrencilerimden ***Cemal Türkmen*****,** yanıma geliyor ve Sınıf arkadaşı olan **Hanım**'la evlilik yüzüklerini benim takmamı istediklerini söylüyor. Bunun için evlilik töreninin yapılmakta olduğu TÖS Şube binamızın zemin katına iniyoruz. Böyle bir işlevi iki kez yerine getirmenin coşkusuyla yüzükleri takıyorum. Türkmen, yıllar sonra beni anlatan bir yazısında bu mutlu olaydan da söz ediyor ve yazısına o yüzük takma anının fotoğrafını da koyuyor.

Bir Yıl Sonra Gerçekleştirebildiğim Ziyaret

Tayyar Bey'in okulumuzun müdürlüğünden ayrılışından ve Öğretmen Okulları Genel Müdür Yardımcısı oluşundan sonra Ankara'ya bir türlü ayağım düşmüyor. Bir yıl sonra gittiğimde Müdür Bey'i makamında ziyaret ederken "*Herkes geldi ziyaretime, bir siz gelmediniz*." diye sitem ediyor. Ben de "*Bugüne dek Ankara'ya ayağım düşmedi ve bu gelişimde de ilk size uğradım."* diyorum.

Bir süre sohbet ettikten sonra "*İsteğiniz?"* diye sormasını çok yadırgıyorum. İsteğimin olmadığını; yalnızca kendilerini ziyarete geldiğimi ve geç kalan "*yeni göreviniz hayırlı olsun!"* dileğimi iletmek istediğimi söyleyince yüz çizgilerinde hoş bir görüntü oluştuğunu gözlemliyorum.

Sağlıklı Bir Öğrenim Ortamı Oluşturma Çabam

İstiyorum ki öğretme-öğrenme etkinliklerinde kullandığım yöntem ve teknikler, sınıfta sağlıklı bir toplumsal-ruhsal ortam yaratacak nitelikte olsun. Bunu **öğretmenlikle ilgili bilgi, beceri ve değer duygularımın; özel alan bilgi ve becerilerimin, genel kültürümün yeterli olması** ölçüsünde başarabildiğimi çoktan kavramış bulunuyorum. O nedenle bu alanlardaki eksiklerimi tamamlama yolunda aralıksız çaba gösteriyorum. Bunu başarmam ise **bilinçli, eleştirici bir okur** olmamla olanaklı. Onun için kitaplığımı bu alanlarla ilgili başyapıtlarla donatıyorum ve gerek duydukça onlara başvuruyorum. İşi burada da bırakmıyor, geçmişte öğrendiklerimle şimdi öğrendiklerimi harmanlayarak oluşturduğum duygu, düşünce ve değer duygularımın ışığında yeniden düzenlediğim tutum ve davranışlarımla sınıfı yönetiyor, konuları bu yeni tutum ve davranışlarıma uygun biçimde işliyorum.

En küçük bir duygusal soğukluk yaratan durumun bile sınıfın toplumsal havasını bozduğunu biliyorum. O nedenle öğrencilerime içten davranmaya, sınıfla sağlıklı bir iletişim kurmaya özen gösteriyorum. Bu nitelikte bir duygusal, bilişsel ve toplumsal alışveriş ortamı yaratılmadığında, en iyi bilgi, beceri ve değer duygularını bile öğrencilerle buluşturmanın olanaksızlığının bilincindeyim. Örneğin, öğrencilerin büyük çoğunluğunun ilgileri ders konusu üzerinde yoğunlaşmış iken, onu sürdürmek yerine, aykırı bir davranış gösteren bir iki öğrencinin bu davranışlarına müdahaleye yöneldiğimde, sınıftaki yüksek güdülenim bir anda dibe vurabiliyor.

O nedenle sınıftaki olumlu havayı bozan o bir-iki öğrenciyi sınıfın dikkatini dağıtmayacak biçimde uyarmaya; konuya odaklanmış çoğunluğun ilgilerini dağıtmamaya özen gösteriyorum.

Her Şeye Karşın…

Her şeye karşın şunları uygulamaya çalışıyorum:

. Zor da olsa, sınıfta öğrencilerin olumsuz davranışlarının önünü kesmenin en etkili yolu olan **"her öğrenciyi etkin kılmaya** çaba gösteriyorum.

. Dünyanın en zor işlerinden biri olan, **anlatılanları edilgin olarak dinlemeye** dayanan öğretme-öğrenmeyi asla yeğlemiyorum.

. Öğretme-öğrenme süreçlerini **dış denetim** yerine, öğrencide **iç denetim oluşturarak** sürdürmeye önem veriyorum.

. Öğrencilerimle sıcak; ama laubaliliğe varmayan bir ilişki kurmaya özen gösteriyorum.

. Her öğrencimin isteğine kulak veriyorum. Bunlardan uygun bulduklarımı yerine getiriyor; uygun bulmadıklarımı da nedenleriyle birlikte kendilerine bildiriyorum.

Öğrencilerimin başarma, kazanma umutlarını sarsan söz ve davranışlardan sakınıyorum. Bu tür bir kuruntuya kapıldıklarını sezdiğimde, uygun bir durum yaratarak öğrenen her öğrencinin sınıfını geçeceğini vurguluyorum.

. Onları, çok özel durumlar dışında hiçbir zaman başkalarıyla yarışmaya özendirmiyor; özellikle kendileriyle yarışmaya, kendilerini geçmeye yöneltiyorum.

. Derslerde, örneğin sürekli anlatıp dinletme, sürekli soru-yanıta yer verme, sürekli söyleyip yazdırma gibi tekdüze öğrenme etkinliklerinden uzak duruyorum. Derslerimi olanak ölçüsünde birden çok etkinlikle sürdürmeye çalışıyorum.

. Öğrencilere hazır, kuru bilgiler verme yerine, onları olabildiğince düşünmeye araştırmaya incelemeye, sorun çözmeye, yaratıcı etkinliklere yöneltiyorum. Her ders planımda, konunun özüne yönelik sorulara yer veriyorum. Öğrencileri o sorular üzerinde düşündürüyor, tartıştırıyor ve birtakım sonuçlara vardırıyorum. Kimi konuları da ödev olarak veriyorum. Bunları yaparken öğrencilerin bulundukları yerden yola çıkıyorum. **Ön bilgi** olarak bilmeleri gereken kavramları açıklayarak, örnek vererek öğrenmelerini sağlıyor, resim, şekil şema gibi araçlardan da yararlanıyorum.

. Dersin son on-on beş dakikasını o saatte öğrenilenlerin özetlenmesine ayırıyorum.

. Öğrencileri, anlamadıklarını, uygun bir zamanda sormaya alıştırıyorum.

. Zaman zaman grup çalışmasına yer veriyorum.

. Gerektiğinde öğrencileri günlük olaylardan, gazete haber ve yazılarından da yararlandırıyorum.

. Yaptığım tanım ve açıklamaların, içermesi gerekenleri kapsamasına; gereksiz olanları da dışta bırakmasına önem veriyorum.

. Dersleri, öğrencilerin katılımıyla belli bir düzen içinde işliyorum. Öğrenciyi fazla sıkmayan, laçkalığa yol açmayan, zamanın boşa harcanmasını önleyen, her söylenenle ilgilenmeyi, çalışmaya istekle katılımı sağlayan bir düzen oluşturmaya çalışıyorum.

. Nöbetlerimde koşuşma ve bağrışmayı, koridorda oyun oynamayı engelliyorum.

. Yıl sonunda, son zamanlarda işlediğimiz konular ile ilgili sorular ile yıl içinde uyguladığım testlerdeki soruları harmanlayarak hazırladığım bir test uyguluyorum.

Son derslerimin birinde öğrencilere birer kâğıt dağıtarak "*Birlikte yaptığımız öğretimin sizce olumlu ve olumsuz yanları nelerdir? Yerimde olsaydınız, neleri nasıl uygulardınız?"* sorusunu soruyorum. Kâğıtlara adlarını yazmadan yanıtlamalarını ve bitirince masamın üzerine tersine koymalarını istiyorum. O kâğıtlara yazılanları okuyarak onlardan kendim için dersler çıkarıyorum.

Sonuç olarak öğrencileri, yıllarca uygulaya geldikleri ezberci, verimsiz, sözde öğrenme alışkanlıklarından kurtarmak için bütün öğretmenleri, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimle öğrencilere **sorun çözücü, yaratıcı bilgi, beceri ve değer duyguları** kazandırabilecek öğretme-öğrenme yöntem ve tekniklerini uygulayabilme yetkinliğinin kazandırılmasının zorunlu olduğunu düşünüyorum. Bu yapılmadıkça dünyanın en iyi öğretim programlarını yapmanın bile bir işe yaramayacağı kanısını taşıyorum.

"Bu, Bir Namus, İffet Meselesidir"

Öğrenciler arasında maç yapılıyor, okulun spor salonunda. Çalışkan son sınıf kız öğrencimiz, geçen yıl sınıfta kaldığı için bu yıl beşinci sınıfı yeniden okumakta olan erkek arkadaşıyla birlikte tribünde yan yana oturarak maçı izliyor. Tribünde maçı izleyen başka öğrenciler de var. Bu öğrencilerin birbirini sevdikleri duyulmuştur. O sırada salonda olan Matematik öğretmeni **Osman Bey** de bunu duyanlardan biridir. Başka öğretmen gibi Osman Bey de bu çalışkan kızı, o tembel öğrenciye yakıştıramıyor ve o öğrenciyi cezalandırmak için neden arıyor.

Osman Bey, o erkek öğrenciyi sahaya çağırıyor, herkesin içinde tokatlıyor, arkasından da disiplin kuruluna veriyor. Disiplin kurulu, bu öğrenciyi cezalandırıyor ve ahlak notunu da düşürüyor.

Yıl sonu geliyor, öğretmenler kurulu toplanıyor. Kurulun gündem maddelerinden biri de düşürülen ahlak notlarının yükseltilmesidir. Sıra bu çocuğun ahlak notunun yükseltilmesine gelince tartışma uzuyor. Ben ve birkaç arkadaş, bu öğrencimizin cezasını çektiğini o nedenle ahlak notunun düzeltilmesini istiyoruz.

Mustafa Bey, buna şiddetle karşı çıkıyor ve "*Bu,* diyor, bir *namus, iffet meselesidir. O nedenle bu öğrencinin ahlak notu iade edilemez!*"

Sonra oylamaya geçiliyor ve bu öğrencinin ahlak notunun yükseltilmemesini savunanların oy çokluğu ile ahlak notu düzeltilmiyor. Bu sonuç beni çok üzüyor. Çünkü bu çocuk bir nöbetimde akşam etüdünde bana gelip babasının öldüğünü, bir ağabeyinin bulunduğunu; onun da Almanya'da çalıştığını, kimi yanlış davranışları yüzünden birkaç öğretmenin kendisini sürekli aşağıladıklarını ağlayarak anlatmıştır.

Ne yazık ki bizim okulda sınıfta kalanlara, kurallara uymayanlara, "**sorunlu öğrenci**" olarak bakma yerine, kötü gözle bakılıyor, çoğunlukla. O nedenle birçok öğretmen, o çalışkan, uyumlu kızı, bu tembel (!) ve uyumsuz (!) öğrenciye yakıştıramıyor. Bu nedenle o kızı seven bu delikanlıya öfke kusuyorlar.

Ertesi yıl, bu delikanlı da okulu bitirip öğretmen oluyor. Bir gün o iki öğrencimizden, bütün öğretmenlere şöyle bir çağrı geliyor:

"Biz ikimiz, düşünüp taşındık ve yaşamımızı birleştirmeye karar verdik. Siz öğretmenlerimizin de bu mutlu günümüzde bizimle olmanızı diliyoruz."

N.'yi çalışkan, uslu kız öğrencimize yakıştıramayan öğretmenlerin hiçbiri bu düğüne katılamıyor.

Yusuf Bolat'la Derinleşen Arkadaşlığımız

Meslek Dersleri öğretmeni **Yusuf Bolat**, memleketim olan Artvin'deki İlköğretmen Okulu'ndan bizim okulumuza atanıyor. Doğup büyüdüğüm yörenin yerel kültürünü algılamış olması, aynı dal öğretmeni olmamız gibi ortak özellikler, kısa sürede kaynaşmamızı sağlıyor.

Daha sonra bana, birlikte **Çorum'un Kabartma Haritası**'nı yapma önerisini getiriyor Bolat. Hem de uyarıcı bir ileti ile birlikte. Benimle deneyeceği ortaklık da yürümezse, bir daha bu tür bir girişinde bulunmayacağını söylüyor.

Kabartma haritayı yapmak için günlerce uğraşıyoruz, derslerden ve mesai saatlerinden sonra. Bunları okullara satıp para kazanacağız. Ancak yaptığımız kabartma harita umduğumuz ilgiyi görmüyor. Yusuf Bolat yine de bana artık "ortak" diye sesleniyor sürekli.

Bolat yılmayacak; bu kez de "**Çorum'un Yerüstü Zenginlik Kaynakları**"nı gösteren renkli bir harita yapmayı gündeme getirecek. İki büyük kartonu birleştirerek Çorum'un yerüstü kaynaklarının renkli resimlerini içeren bir harita yapacağız.

Okulu Dışardan Bitirmede Bir Dosta Yardımım

O yıllarda lise mezunlarına ilköğretmen okulunu dışarıdan bitirme hakkı tanınıyor. İsteyenler, bizim okulda da yapılacak meslek dersleri sınavlarını kazanınca öğretmen olacaklar. Çorumlu olan öğretmenler, tanıdık, bildik kişilerin bu sınavları vermeleri için adeta seferber oluyorlar. Açıktan yapamadıkları yardımlar için akla gelmedik yollara başvuruyorlar.

Benim de orta okulda İngilizce öğretmeni olan ve beni çok seven bir tanıdığım var. Bu hanım da sınava girecek olan kız kardeşine yardımcı olmam için beni buluyor. Benim kendisine yardımcı olma biçimimin başka kişilerin yardımından çok farklı olacağını; benim, sınav salonunda değil, sınavdan çok önce yardımcı olabileceğimi belirtiyorum arkadaşıma. Kardeşinin uygun zamanlarımda evime gelmesini ve sınava nasıl hazırlanması gerektiğini kendisine anlatabileceğimi, o çalışmaları yaptıkça kendisini yoklayabileceğimi söylüyorum.

Meslektaşımın kardeşi bunu memnuniyetle kabul ediyor ve bana gelmeye başlıyor. İstediğim çalışmaları yaptıkça onları öğrenip öğrenmediğini yokluyorum. Kızcağız, zekâsı ve çalışkanlığı ile beni şaşırtıyor. Her konuyu neredeyse noktası noktasına öğrenmiş olarak geliyor. Kısa bir sürede bütün dersleri en iyi biçimde öğreniyor. Bu durumda kendisinin üstün bir başarıyla sınavları kazanabileceğini söylüyorum. Gerçekten girdiği her sınavdan bileğinin hakkı ile sekiz, dokuz, on alıyor. Ben de yardım isteyen birisine onurlu bir yardım yapmış olmanın kıvancını yaşıyorum.

SÜLEYMAN ALTUNBULAK'IN MÜDÜRLÜK DÖNEMİ

1 Mayıs 1971

Hava açık ve sıcak. Toprakta bir telaş bir telaş ki sormayın. Döllenme, çoğalma yolunda her canlı, büyük bir çaba içinde. Üremek, çoğalmak ve yaşamak en güçlü dürtüsü, doğanın. İnsan, daha üst düzeyde evrimleşmesi nedeniyle bu dürtüsüne bir de toplumsal-ruhsal boyut katmış. Bu yolla yapıcı, buluşçu ve yaratıcı bir kimlik kazanmış. Bu yolla ***insan olma*** *katına yükselmiş. Türlü nedenlerle yıkıcı yanı da varlığını sürdürmüş.*

Evrimleşmenin bu üst aşamasında mutlu bir yaşam sürdürebilmesi için insanın her türlü gereksinimlerini doyurucu düzeyde ve dengeli bir biçimde giderebilmesi gerekiyor. Ancak o zaman, ***kendini yaşama*** *olanağını elde edebiliyor. Kendini yaşama olanağı sağlanamadığında ise türlü savunmalarla ayakta durmaya çalışıyor.*

19 Mayıs 1971

*İl düzeyinde yapılan 19 Mayıs kutlamasının sunuculuğunu yapıyorum. Sunumum güzel oluyor. Tören sonrasında karşılaştığım Müzik öğretmeni **Hasan Turşucu**, heyecanla bana sarılıyor ve dün akşam, benim tutuklandığımı duyduğunu, çok üzüldüğünü; bugün sunuculuk yaptığımı görünce çok sevindiğini söylüyor.*

*"Ben, akla, bilime inanan, kurtarıcı ve kurucumuz **Atatürk**'ün yaptıklarını candan benimseyen bir öğretmen ve yurttaşım. Bütün yapıp ettiklerim, o doğrultudadır. O nedenle beni tutuklamaya bir gerekçe bulamazlar." diyorum.*

4 Temmuz 1971

*Öğleye doğru okula vardığımda **Müdür Bey**'in toplanma alanında **Yusuf Bolat**'la dolaşmakta olduğunu görüyorum. Yanlarına vardığımda "**Rasim Bey**'e soralım." diyor ve Yusuf Bey'e eğitim şefliğini önerdiğini söylüyor. Önce bozuluyorum. Şeflik konusunda geçmişte bana oynanan oyunu anımsıyorum. Bu, ona bile taş çıkartacak kadar ilginç görünüyor bana. Bu kez, en yakın arkadaşım çıkarılıyor karşıma. Yoksa bu tezgâhı, saman altından su yürütmede çok başarılı olan **Tevfik Akın** mı hazırlıyor? Eğer o ise bu oyunun hazırlayıcısı, doğrusu çok başarılı bir oyun, bu.*

Altunbulak, daha önce Bolat'a bu görevi önereceğinden söz etmiş değil bana. Oysa daha önce, açık olan müdür yardımcılığına kimin getirilmesinin uygun olacağını sormuştu. Herkes eğitim şefliğine bu kez benim getirileceğime kesin gözüyle bakıyor. Onlardan biri de Yusuf Bey. Dahası, kabul ettiğimde onların istediklerini yapamayacağımı söylüyor. Ben de ona Müdürün açık olan müdür yardımcılığına kendisini düşündüğünü sezdiğimi söylüyorum. O da müdür yardımcısı olmak istemediğini belirtiyor.

Müdür, Yusuf Bey'e ardından, "İster eğitim şefliğini, istersen Rasim Bey'in işini al, o eğitim şefi olsun." biçiminde gönül alan bir yaklaşım sergiliyor. Ancak Yusuf Bolat'ın tutumu şaşkına çeviriyor beni. Bu öneri ve ısrardan, çok mutlu olduğu okunuyor, yüzünden. Kovalandığı için kaçıyor Yusuf Bey. Eğitim şefliği sırasının bana geldiğinin geçmişte konuşulmuş olduğunu bilmesine karşın ne Müdürün yanında ne de daha sonra bana ondan tek bir söz etmiyor.

Gerçi müdür yardımcılığı, eğitim şefliği yanında çok rahat bir iş. Zamanın çoğu benim, bu işte. Özel tasarılarım üstünde çalışmama daha çok elverişli. Ancak beni üzen, önceden birçok kez konuşmamıza karşın, bu konuda Müdür Bey'e benden bir kez bile söz etmemesi, Yusuf Bolat'ın. İnsan, bu, demek ki. Hak edenin yerine bizi uygun gördüklerinde, o kişi ile ilişkilerimiz hangi boyutta olursa olsun, o işe kendimizi layık görmekte bir an bile duraksamıyoruz.

Tüm bu olanları yaşarken asıl mutluluğu, kişisel gelişimimi sağlamada aramam gerektiğini düşünüyorum.

8 Temmuz 1971

Dört gün öncesine yönelik anlattığım konuda ertesi gün, ilginç bir gelişme oluyor. Bolat, kendisiyle ilgili düğümü çözüyor.

*Akşam saatlerinde **Mustafa Manap**'la Çimento Fabrikası'nın restoranında yiyor, içiyor, saat 23 00'da lokale geliyoruz. Bolat'ın da orada olduğunu görüyorum. Bir süre sonra onunla birlikte evlerimize gitmek üzere kalkıyoruz. Bolat'ın evine gidiyor ve saat 03 30'a dek konuşuyoruz. İlk sevincinin etkisinden kurtularak konuyu enine boyuna ele alıp kendisine yapılan öneriyi kabul etmesi durumunda bunun ileride yol açacağı sonuçları düşündüğünü dile getiriyor. Ben de açık konuşuyorum her şeyi. Bunun **Tevfik Bey**'in bir oyunu olduğunu; çünkü benimle daha yakın ilişkiyi gerektiren bir görevde olmamı istemediğini anlatıyorum.*

*O da **Müdür Bey**'e benim görevimi kabul edebileceğini, şefliği istemediğini söyleyeceğini belirtiyor. Bakalım, Müdür, hangi amaçla bana önermediğini söyleyecek eğitim şefliğini.*

Sonunda eğitim şefliği bana veriliyor. İşinin çokluğuna karşın, hem yöneticilikler içinde en çok sevdiğim görev olması nedeniyle hem de benim hakkım olduğu için kabul ediyorum.

Şükrü Gümüş'ün Romanı

Yeni yerleşkede, okulun tatile girdiği günlerin birinde, Eğitim Şefi olarak oturduğum odanın penceresinden, ana yolu bahçeye bağlayan merdivene baktığımda, koltuğunda büyük boy bir defterle **Şükrü Gümüş'ün**, yine o dingin bir volkan görünüşü ile merdivenden inmekte olduğunu görüyorum. Az sonra odama giriyor. Yerimden kalkıp kucaklamak üzere ona yaklaşırken koltuğunun altındaki büyük boy kalın defteri eline alıyor, kucaklaşma sonrasında. Yerine oturmadan, neyin nesi olduğunu bilmediğim o defteri, masamın üzerine koyuyor. Hoş beşten, hâl hatır sormadan sonra, defteri elime alarak "*Bu nedir **Şükrü**?"* diye soruyorum.

Şükrü, o ağır, oturaklı, biraz da utangaç görünümünün altında sakladığı özgüveniyle *"Bu, öğretmenlik yaptığım yöreyle ilgili bir romandır öğretmenim! Roman, "Zap Boyları" adını, olayın geçtiği yöreden alıyor. Okumanız ve görüşlerinizi söylemeniz için getirdim."* diyor. Çok seviniyor, dahası, heyecanlanıyorum. Şükrü, son sınıfta üç yer seçmeleri istendiğinde, "**Hakkâri, Hâkkâri, Hâkkâri**" diye yazan öğrencilerimizden biri, aynı zamanda.

Şükrü'nün romanını okuyor, kararlaştırdığımız tarihte bana uğradığında da görüşlerimi kendisiyle paylaşıyorum. Roman üzerinde, söylediklerim doğrultusunda bir kez daha çalışmasını öneriyorum ve eğer isterse bu romanını *Çorum* gazetesinde tefrika ettirebileceğimi söylüyorum. *Yeni Gün* ve sonraki adıyla *Çorum* gazetesinde yıllardır her hafta yazı yazdığım için gazetenin

sahibi **Aydın Bey**'in, bu konuda bir dediğimi iki etmeyeceğini biliyorum. Şükrü'nün romanı, gazetede tefrika ediliyor.

İki yıl sonra Erzurum'da aldığım *Milliyet Sanat* dergisinde, Şükrü Gümüş'ün bu ilk romanı olan *Zap Boyları'*nın, *Milliyet* roman yarışmasında üçüncülük kazandığını göreceğim. Eğer o amansız hastalık erken yaşında onu bizden koparmasaydı, Şükrü Gümüş, bugün büyük olasılıkla kendini kabul ettirmiş romancılarımızdan biri olacaktı.

Kendilerini Çorum İlköğretmen Okulunun *Yaşantılar* adlı duvar gazetesinde ve *Yeni Gün* gazetesinde yazmaya özendirdiğim öğrencilerimden ikisi de şiirde ve düzyazıda kendilerini kanıtlamış olan Mahmut Bayatlı ve Cemal Türkmen'dir. Mahmut Bayatlı'nın, yıllar sonra öğretmen avukat olarak yoğun iş yaşamına karşın şiirin yakasını bırakmadığını, Türkiye Barolar Birliğinin açtığı *Hukukçular Arası Şiir Yarışması'*nda *"Şimdi"* başlıklı şiiriyle birincilik ödülünü aldığını, Birliğin yarışmaya katılan şiirleri içeren *Hukukçular Arası Şiir Yarışması* (Nisan 2014) yayınında görmekten büyük bir mutluluk duyacağım. Cemal de öyle. Şiirin yanı

sıra düzyazıda da ustalığını sürdürecek. Örneğin, bir köy enstitüsü hayranı olarak bu kurumlarla ilgili bir de kitap yazacak.

3 Ağustos 1971

12-30 Temmuz arası, Samsun'daki ***Program Geliştirme Kursu'****na katılıyorum.* ***MEB Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu****, her yıl genellikle deniz kıyısındaki ilköğretmen okullarında hizmet içi eğitim amacıyla açılan kursları ve kurs yerlerini bildiren yazı gönderiyor okullara. Öğretmenler de onlardan istedikleri bir kursa katılabiliyorlar. Kursa katılanlara yolluk veriliyor ve kurs yerinde karşılıksız yeme, içme ve yatma olanağı sağlanıyor. Kurs bitiminde yapılan sınav sonunda kendilerine bir de kurs belgesi veriliyor.*

Hocalarımız arasında doçentler, Milli eğitim Bakanlığında çalışmakta olan öğretmenler bulunuyor. Dersler tartışmalı geçiyor. Birçok yeni bilgiler öğreniyor ve onların coşkusuyla dönüyoruz okulumuza. Aynı zamanda bir kıyı kentinde tatil yapmış oluyoruz.

On gündür, ***Bolat'****la Çorum'un zenginlik kaynaklarını gösteren renkli harita üzerinde çalışıyoruz, mesai dışı zamanlarımızda. Bu ayın sonuna doğru da bastırmayı düşünüyoruz. Çalışırken çokça da dedikodu yapıyoruz. Hemen herkese yönelik ahkâm kesiyoruz. Birlikte en son başarımız, görevleri değiştirme kararını uygulatmamız oluyor. Bakalım, bu işin altındaki çapanoğlu ne zaman çıkacak ortaya.*

Borçlarım kabarıyor ve can sıkıntımın önemli bir nedeni durumuna geliyor, bu durum. Paramı hesapsız mı harcıyorum? Örneğin, gözüme kestirdiğim hemen her kitabı alıyorum. Oysa sınırlı gelirime göre harcamalıyım paramı. Artık bir "Dur!" demeliyim, bu hesapsız harcamalarıma.

26 Ağustos 1971

Bir hafta önce yoğun para sıkıntısı çekerken bin yedi yüz lira alıyorum bir arkadaştan. Bir o kadar da Dayımdan almayı başarınca bankaya olan iki bin lira borcumu yatırıyor ve rahatlıyorum.

*Eğitim şefi olarak çalışmalarımı aralıksız sürdürüyorum. Bakalım, çok önemsediğim bu görevi ne ölçüde başarıyla yürüteceğim. Bu görevimin; okulun, öğrencilerin, öğretmen ve yöneticilerin yarattığı bir dizi karmaşa içinde süreceğinin bilincindeyim. Öğrencilerle serinkanlı, hoşgörülü, sevgi temelinde bir ilişki kurmakta kararlıyım. Eğitime yönelik eksikliklerini öğrencilere maddi yardım yapmaya varacak kadar aşırı ilgi ile öğrencilerin gönlünü kazanarak kapatan **Yusuf Güneş**'ten sonra işim çok da kolay görünmüyor.*

Okumak istediğim birçok kitap, yazmayı düşündüğüm birçok konu beni bekleye dursun, bu yoğun yöneticiliği gerektiği gibi sürdürmek durumundayım. Psikanalizle ilgili öğrenmek zorunda olduğum pek çok konu da beni beklediğini fısıldıyor kulağıma.

16 Eylül 1971

İşlerim öncekilerden yoğun olmasına karşın, her gün daha dinç ayrılıyorum okuldan. Çünkü yöneticilikte önem verdiğim, yalnızca eğitim şefliği.

Bolat'la birlikte hazırladığımız renkli, resimli Çorum Haritasını üzerinde çalıştığımız boyutların yarısı kadar bir boyutta Ankara'da basıma veriyoruz. Basılan haritalardan Birini de Çorum Valisine sunuyoruz. Bakalım, sürümünü sağlayabilecek miyiz, yoksa büyük umutlarla daha önce yaptığımız Çorum Kabartma Haritası'nda olduğu gibi iflasla mı sonuçlanacak bu girişimimiz de.

*Saat 16 30'dan 22 00'a dek Edebiyat öğretmenleriyle **"Atatürk Yazı Yarışması**"na katılan öğrencilerin yazı ve şiirlerini okuyoruz, benim odada. Arkadaşların birinci olarak seçtikleri şiirin ünlü bir şairimize ait olduğunu; ama kime ait olduğunu çıkaramadığımı söylüyorum ayırtmanlara. O nedenle de ister istemez o öğrenciyi birinci seçiyoruz ve bayrak töreninde ikinci ve üçüncü gelenle birlikte armağanını da veriyoruz.*

*Ancak bir süre sonra Varlık dergilerimi karıştırmak aklıma geliyor ve birinci seçilen şiiri orada bularak birinci olan **K.**nin birinciliğinin iptal edildiğini, nedenini de belirterek öğrencilere duyuruyorum. İki yıllık olan bu çocuk, o yıl da sınıfta kalınca okulla ilişiği kesiliyor.*

Aradan yıllar geçecek, bir sabah Gazi Eğitim'e derse yetişmek üzere Demetevler'de, toplu taşıtı beklerken hepsi dolu geçince derse geç kalmamak için taksiyle gitmek zorunda kalacağım. Bir taksiyi durduracak ve sürücünün yanına oturacağım. Oturur oturmaz, sürücünün, *"Hocam!"* diyerek elime sarılmaya çalışırken yüzüne baktığımda sürücünün, birinciliğini iptal ettiğim ve o yılın sonunda da okuldan atılan öğrencimiz olduğunu anımsayacağım. Çok değişik bir duygu yaşayacağım. O olayın geçmediği başka konulardan söz ederek vardığımız Gazi Eğitim'in kapısında, para almak istemeyecek bu öğrencim. Zorla parasını

öderken, bana kartını uzatacak ve "*Hocam! Lütfen gerektiğinde beni arayın, anında istediğiniz yere gelirim.*" diyecek.

İki aydan beri her akşam, aynı yoğunlukta sürüyor işlerim. Kafamda iki nedenle bir ağrı var. Biri iş yoğunluğundan kaynaklı; öbürü de 5-B'nin kollara üye vermediklerini söylemesinden. Sınıfa çıkıyorum. Sınıf sözleşmiş görünüyor. İki üye zor çıkarabiliyorum. Öfkemi zorlukla dizginliyorum. ***Şenol Bektaş****'ı azarlıyorum, yapmamam gerektiği biçimde. Şenol, gerilimli bir çocuk. İçindeki kin her konuşmasına yansıyor. Beni çok seven bir kız öğrencimizin de kardeşi, bu çocuk. Bu sınıfı olumsuz davranışlara zorlayan sayıları kabarık başka öğrenciler de var.*

Bu tepkilerin nedenlerini biliyorum. Ne ki onların yaratıcıları ben olmadığım gibi onları ortadan kaldırma olanağım da yok.

Bu İşte Bir Terslik Olmalı

Dördüncü sınıfta uysal, uyumlu olan öğrenciler, beşinci sınıfta biraz dikleşmeye; son sınıfa geçince de iyiden iyiye dişlerini göstermeye başlıyorlar. İncelemeye, üzerinde derin derin düşünmeye değer bir durum, bu. Sınıfları yükseldikçe daha olgunlaşmış olmaları, daha nezaket içinde davranmaları gerekirken, bunun tam tersi nasıl olabiliyor? Bunda bir terslik olmalı.

Benim anladığım, bu onlara uygulanan tutarlı-tutarsız davranışların acı sonucu. Kendilerine yapılan baskı nedeniyle ilk sınıflarda gerekli gereksiz azarlamalara, can yakıcı dayağa bile sesini çıkaramayan, korkup sinen çocuklar, büyüyüp biraz daha özgüven kazandıkça o korku duvarını aşıyor ve geçmişte içlerinde biriktirdikleri öfkenin etkisiyle uyum göstermesi gereken yerde bile başkaldırabiliyorlar. Dahası disiplin cezasını bile göze alıyorlar. Bunun önemli bir başka nedeni de özellikle bazı öğretmenlerin kişisel kaprisleri uğruna örneğin sporda öne çıkan öğrencilere özel muamele yapılması. Bu da hem o özel muamele görenleri şımartıyor hem de öbür öğrencilerde bu haksızlığa karşı içten içe olumsuz duyguların gelişmesine yol açıyor.

Oysa okulun, nasıl her değişik alanlarda yetenekli olan öğrencilerin olabildiğince gelişmelerini sağlamaya çalışmak gibi bir sorumluluğu varsa, o kadar da sporda yetenekli öğrencileri olabildiğince geliştirme sorumluluğu bulunuyor. Bu tür duyguların oluşmasına, okullar arası karşılaşmalarda birinci gelmek için olmadık çarelere başvuran kimi Beden Eğitimi öğretmenlerinin kaprisleri yol açıyor. Bunu önlemekle görevli okul müdürü, türlü nedenlerle bu yanlışa göz yumunca yaşanıyor, bu istenmeyen durumlar, ne yazık ki.

Bu normal dışı gelişimin bir nedeninin daha bulunduğunu düşünüyorum. Öğretmenlik kimlik ve kişilikleriyle otorite kurma yerine notu silah olarak kullanan öğretmenler de önemli bir etken oluyorlar bu konuda. Not baskısı da çocukların kişilik gelişimlerini sakatlayan önemli etkenler arasında yer alıyor.

Köy enstitülerinin özellikle ilk altı yılında, bunun tam tersi; yani olması gereken bir gelişme gerçekleştiriliyor. Çocukların sınıfları yükseldikçe kişiliklerinde o ölçüde gözle görülen olumlu bir gelişim görülüyor ve onlar, küçük sınıflardaki öğrenciler için rol model ablalar ve ağabeyler oluyorlar. Bu olumlu etkileşim ortamı, enstitülerin özgün yapısından uzaklaştırıldığı; ilköğretmen okuluna dönüştürüldüğü zaman bile büyük ölçüde yok edilemezken bu olumlu hava gittikçe gücünü yitirerek bugünkü acı sonuç ortaya çıkıyor.

4 Haziran 1972

Seyhan Hanım**, bir gün öğretmenler odasında "Rasim Bey**, diyor, sizden bir isteğimiz var**, Dr. Orhan Bey, Avukat Şevket Bey** ve benim. Benim oğlum **Noyan**'la Orhan Bey'in oğlu **Kürşat**'ı ve Şevket Bey'in kızı **Refia**'yı kolej sınavlarına hazırlamanızı istiyoruz."*

*Bu öneri hoşuma gitmekle birlikte "*Ben nasıl yaparım bu işi?" *diyorum."*Bu iş en iyi siz yarsınız." *diyor.* "Bir düşüneyim." *diyorum. Sonra, "*Benim uygun olduğum saatlerde çocuklar evime gelebilirlerse, olur." *diyorum ve çalışmaya başlıyoruz. Yıl başına yakın bir zamanda başladığımız bu çalışmayı beş altı ay sürdürüyoruz. Bugün son dersimizi yapıyoruz. Ders dediğin, çocukların okullarındaki sınavlarıyla ilgili olarak sordukları, kafalarına takılan soruları sormaları ile sürüyor çoğu kaz. Biri konuşurken öbürleri dinliyor, konuşma sıralarını bekliyorlar. Birbirinin sözünü kesmiyorlar.*

*Bu son derste, onlar için aldığım üç takım kitabı kura çekimi ile onlara veriyorum. **Öz Türkçe Sözlük** Refia'ya; **Çilli, Karın Ağrısı** ve **Cüce** Noyan'a; **Üç Anadolu Efsanesi** de Kürşat'a çıkıyor. Kitaplarına iyi bir okuyucu, mutlu ve başarılı olmaları dileğimi yazıyorum, seviniyorlar. Giderken kuşlar gibi, uçar gibi gidiyorlar. İçimden bir şeyleri de birlikte götürüyorlar. Üçü de zeki, yaşamdan umutlu çocuklar. Onları yarın başarılı birer kişi olarak görmek istiyorum.*

13 Temmuz 1972

Bu satırları yazmaya, çalışma odamda saat 20 30'da başlıyorum. Temmuz sıcaklarını yaşıyoruz. Dışarda bir esintinin varlığı duyuluyor. Bu haberi, komşunun bahçesindeki kavakların yapraklarından çıkan hışırtı iletiyor bana.

***Rüştü Apaydın** dostumun girmemi sağladığı kooperatiften bana düşen arsayı satıyor ve geniş bir soluk alıyorum. Bu akşam, yıllardır omuzlarımda taşıdığım borç yükünden kurtulmanın, ev için çok gerekli eşyaları almış olmanın rahatlığını yaşıyorum. Paraya yönelik sıkıntı şimdilik yok artık kafamda. Ne ki onun dışmdakiler yerli yerinde duruyor.*

5 Ağustos 1072

*İyi ki iki önemli limanım, kurtarıcım var: **Okuma ve yazma**. İkisini de henüz istediğim düzeye çıkaramamış olsam da ikisi de umutlu tutuyor beni. Ne demiştim on yıl kadar önce? Umutlarımız var ya*

Güvercin kanatlı
Umutlarımız var ya
Pusatlı
Biz varız ya dünyada
Sen ve ben
Biz varız ya
Gece inemez erken
Sevilerimiz var ya bizim
Beklemeliyiz
Bugün tomurcuklarsa
Çiçek çiçek yarınlarda

Uzunca bir süre ekonomik olanaksızlıklara bağlıyorum, eylemsizliğimin, bunalımlarımın nedenlerini. İşte onlar yok, şimdi. Para sıkıntım sona eriyor. Buz dolabı, çamaşır makinesi de alıyorum. Evde sıkıntısı çekilen bir eksiklik kalmıyor; bunlar aradan çıkınca başka eksikliklerin varlığı daha açık bir biçimde ortaya çıkıyor. Hiçbir soruna teslim olmamak gerekiyor yine de. Gerçekte herkes kendisi yaratıyor kendi mutluluğunu. Bunu aklımdan çıkarmadan bakmalıyım sorunlarıma.

Çorum'lu yıllarımda birçok meslektaşımın yayımladığı kitapları görüyor, öğrencilerime okutacağım kitaplar yazmayı geçiriyorum aklımdan. Var olan kitapların birçoğunu tutarlı bulmuyorum; buna karşın yazarlarının cesaretine şaşıyorum. Biraz öğretmenlik uğraşılarımı fazla önemsememin etkisiyle; biraz cesaretsizlik, biraz da zamansızlık nedeniyle bu hevesimi sürekli erteliyorum.

16 Ağustos 1972

Salonun bir duvarını dolduracak büyüklükte, sökülüp kurulabilecek özellikte bir kitaplık yaptırıyorum, Erkek Sanat Okulundaki bir öğretmen arkadaşıma.

*İçimdeki çocuk, sık sık otuz beş yaş gerçeğime çarpıyor alnını ve derin bir acı duyuyor. **Sevgi Soysal'**ın "*Yürümek*" adlı yapıtını okurken akşam gördüğüm düşü anımsıyorum: Sattığım evimin batısındaki tarlada bir ev yapmışım. Ama içimde bir burukluk, bir boşluk, bir pişmanlık, bir şeyleri yitirmiş olmanın derin acısı var. Bu duyguları yalnızca iki üç kez gördüğüm düşlerimde yaşamıyorum. Arazimi, evimi satışımdan bu yana hemen her gün yaşıyorum. Çok önemsediğim varlıklardan kopmuşluğun, havada kalmış gibi bir duygunun yarattığı boşluk, bu. Çevremi algılamaya başladığım andan bu yana onlarla ilgili yaşantılarım, kanıma, iliğime işlemiş. Oralarda büyük bir coşku duyarak yaşamış, çok sevmişim, oraları.*

Bunca çok sevdiğim o bir avuç varlıklarımı neden satmak gereğini duyduğumun bilincindeyim. Bir şeylerden kaçıyorum, kaçmanın kurtuluş olmadığını bile bile.

Şahinci'deki Kara Liste

8 Haziran 1973

Bir konuk geliyor odama. Çorum'un bir köyünde çalışmakta olan Artvin'in ilçemin komşu su Şavşat ilçesinden olup Çorum'un bir köyünde ilkokul öğretmeni olarak çalıştığını belirten bu arkadaş şunu anlatıyor bana:

Saat Kulesinin bulunduğu meydanın güneyinde, yolun kenarındaki Şahinci Kitabevi'nin sahibi Şahinci'nin elindeki günü geldiğinde ilk anda ortadan kaldırılması gereken solcuların listesinde benim de adımın bulunduğunu, bu nedenle bana dikkatli olmamı öğütlüyor, bu genç adam, nasıl dikkatli olabileceksem. Sanırım, dikkatli olmamın en geçerli yolu, TÖS üyeliğinden, Aydınlanmacı Atatürkçü düşüncenin akıl ve bilim yolundan ayrılıp kendileri gibi Orta Çağ karanlığına dönüp kendilerine biat etmek olabilir, olsa olsa.

Bana böyle bir öğütte bulunma cesareti yüzünden delikanlıya içten içe kızsam da çayını içirdikten sonra, böyle şeylere aldırmaması gerektiğini söyleyerek yolcu ediyorum kendisini. Bu kişi, bir daha da hiç uğramıyor yanıma. Kim bilir, belki de beni koruyup kollayıcı bu uyarısı için kendisine teşekkür etmemi, o listeden adımın silinmesi için yardımcı olmasını istememi, mensup olduğu grupta benim onların sandığı gibi birisi olmadığımı savunmasını rica etmemi bekliyordu.

O gerici grubun kişilerinden birisi olduğu anlaşılan bu kişi, belli ki hemşerisi olduğumu öğrenince yine de bana acımış ve beni uyarma gereğini duymuş.

*Şahinci Kitabevinin sahibi **Şahinci'nin** Çorum'daki ilericilerin acımasız düşmanlarından biri, kör tutucu takımın önde gelenlerinden biri olduğunu biliyorum.*

O yıllarda Bakanlık, bir yerde sınav kazananları oradaki İlköğretmen okulu yerine başka bölgedeki İlköğretmen okuluna göndererek bu öğrencilerin başka bölgeleri de görmelerini, tanımalarını amaçlıyor ve bir yıl, ağırlıklı olarak Artvin'in Şavşat İlçesinden çok sayıda sağcı öğrenci bizim okula yatılı öğrenci olarak geliyor ve okulda kısa sürede bir sağ cephe oluşturuluyor. Bunlar, eğitim şefi olarak benim tutumumu da öğreniyorlar. Eğitsel kol seçimlerini, onların desteklediği kabine kazanıyor. Bu kabine ile tatsız bir eğitsel kol çalışmaları sürdürüyorum, eğitim şefi olarak. Şahinci'ye adım da bu kanaldan iletilmiş olmalı. Çünkü ben, okulda ve derslerde politika konuşmanın büyük yanlış olduğu bilinciyle davranan bir öğretmenim. Ancak, o kesimin beni karşılarına almaları çok doğal. Çünkü ben TÖS'ün de etkin bir üyesiyim.

28 Haziran 1973

Nice aylar geçmiş, tek satır yazmamışım günlük defterime. Kim bilir ne kadar çok sayıda saptanmaya değer şeyler yaşadım ya da önemli olaylara tanık oldum, bu süre içinde. Bir şeyler yapma, yapıtlar oluşturma düşleri kuruyorum; ancak ele avuca gelen bir ürün ortaya koyamıyorum. İşte tatil geldi.

***Barış** gazetesinin "**Atatürkçülüğün Çağdaş Yorumu**" yarışmasına katılma düşlerini kuruyorum, bir de. Bakalım Temmuz sonuna dek bunu gerçeğe dönüştürebilecek miyim?*

*Kitaplığımın yapımı tamamlanıyor. Güzelce yerleştiriyorum kitaplarımı yeni kitaplığıma. Bu hevesle neleri yapacağımı, tasarılarımı not ediyorum defterime. Kendime "*Hodri meydan!*" diyorum.*

7 Temmuz 1973

Çetin Altan*'ın "Büyük Göz Altı" adlı yapıtını okuyorum. Yazarın büyük göz altında geçen yaşantılarını anlatışından çok etkileniyorum.*

*Okulda müdürle, müdür başyardımcısıyla sürtüşüp duruyoruz Yusuf Bolat'la birlikte. İki gün önce "*Artık büyüyelim!*" diye yeni bir* karar alıyoruz. Onlarla ve başkalarıyla sürtüşmeyelim artık! *"Öğrencilere iyi davranayım ben de." diyorum.*

Masamın üzerinde, iki gün önce "Atatürkçülüğün Çağdaş Yorumu" yarışması için karaladığım kâğıtlar, sözlükler, "Atatürk Yolunda 40 Yıl", dağınık olarak duruyor. Ben ise Büyük "Göz Altı"nı okuyorum. Aylar önce başladığım "Tırpan"ı, akşam saat 01 00'da bitirebiliyorum. Bu yapıtla ülkemiz insanlarının kötü yazgısını yaratan etkenleri üzünçle, coşkuyla yaşıyorum. Sorunların çözüm yollarını görüyorum. Sürdürülen rezil tutumun iğrençliklerini izliyorum. Korkunun zavallılığı ile haklının gücünün, yürekliliğinin yüceliğini, erdemliliğini görüyorum.

Gün yaklaşacak, Nutuk'tan esinlenerek ***Aydınlık bir yol: Atatürkçülük*** *başlığı ile yazmaya başladığım yazımı gönderme tarihim yaklaşınca ortalara dek anlamlı bir metin ortaya çıkarmışken, zaman darlığı yüzünden, baş tarafla bağdaşmayan bir sonla noktalamak zorunda kalarak gönderdiğim yazım, ancak 8. olabilecek ve bir takım kitap armağanı alabileceğim, bu yazımla. Seçici kurulda görevli arkadaşım Binyazar, bir ara Çorum'a gelecek ve yazımın yarıya kadar giden başarılı anlatımını sona doğru düşürdüğümü söyleyecek. Ona, zamanında yeterince çalışmayı yapamamam nedeniyle son bölümü geçiştirmek zorunda kaldığımı söyleyemeyeceğim.*

13 Temmuz 1973

"Atatürkçülüğün Çağdaş Yorumu" konulu yazı yarışması için çalışıyorum. Bunun için yoğun bir isteğim olmasına karşın tembelliğimi üzerimden atıp istediğim çabayı gösteremiyorum. Dün akşam "Keloğlan"ın yanı sıra ***Türkân Şoray'****ın "Arım Balım Peteğim" adlı filmini izliyoruz. Oysa bu tür etkinlikleri ertelemem gerekiyor, dereceye girmeyi istediğim o yazımı tamamlamam için.*

20 Temmuz 1973

Kimi zaman değil, çoğu zaman ***umutsuzluk*** *yapışıyor yakama. Oysa düşündüğümde, hiç de umutsuzluğa düşmemi gerektirecek durumda değilim. En büyük olanak, sağlık değil mi ayrıca? Gencim ve sağlığım yerinde. Öyleyse niçin bu olanaklarımdan yararlanarak karşıma çıkan sorunları çözmeye çalışmıyorum? Ne olursa olsun, umutsuzluk kapılarını sımsıkı kapamalıyım. Yaşanacak çok yıllar var, önümde.*

10 Kasım 1973

*Çorum Kültür Salonunda İl adına Atatürk'ü Anma Programında ben de "**Atatürk'ün Dil Devrimi**" üstüne bir konuşma yapıyorum. Salonda protokol, anmayı izlemeye gelen Çorumlular, bizim okulun öğretmen ve öğrencileri bulunuyor. Salonun üst katındaki yerime, **Rüştü Aksoy**'un yanına geldiğimde Aksoy,* "Çok güzel konuştun. O nedenle senin Erzurum Eğitim Enstitüsü Meslek Dersleri Öğretmenliğine atanmanı sağladım." *diyerek bana kırmızı kâğıda yazılı bir telgraf uzatıyor.*

Şakacı bir kişi olan ve çok yakın konuştuğum Aksoy'un bana takıldığını düşünürken elime tutuşturulan telgrafta gerçekten bana Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğünce Erzurum Eğitim Enstitüsü Meslek Dersleri Öğretmenliğinin önerildiğini; kabul edip etmediğimi üç gün içinde telgrafla bildirmemin istendiğini okuyorum. Ben konuşurken PTT dağıtıcısı getirmiş bu telgrafı, ben sahnede olduğum için telgrafı Aksoy almış.

*Değişik duygular içine giriyorum, telgrafı okuduğumda. Erzurum Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsünde ülkücülerin egemen olduğu duyumum var. Bu telgrafla üst eğitim kurumunun önerilmesi, gururumu okşuyor. Bunun yanı sıra, bu öneriyi kabul etmem durumunda, iyi geçinemediğim yöneticilerden kurtulabileceğimi ve yazmak istediklerimi yazmak için de zaman bulacağımı düşünüyorum. **Ekrem Altun**'a telefon ederek görüşünü soruyorum. O da "*Gel!" *diyor*, burada iyi bir meslek dersleri öğretmen kadromuz var." *Bakanlığa öneriyi kabul ettiğimi bildiriyorum.*

Yıllar Sonra İlginç Bir Haber duyacağım

Daha önce de anlattığım gibi **Tayyar Bey,** boykot olayından sonra bu okulda kalamıyor. Çorumlu olan Öğretmen Okulları Genel Müdürü **Mehmet Alptekin**, kendisini Öğretmen Okulları Genel Müdür Yardımcılığına getiriyor.

Yıllar geçip **Rüştü Aksoy**, Bakanlık müfettişi olduğu; benim de Erzurum'dan Gazi Eğitim Enstitüsüne Meslek dersleri öğretmeni ve müdür yardımcısı olarak atandığım yıllarda bir pazar günü bize uğradığında, bana şunları anlatıyor:

Öğretmen Okulları Genel Müdürü Mehmet Alptekin, eğitim enstitülerinin meslek dersleri öğretmeni gereksinimini karşılamak üzere sicil dosyaları kırmızı şeritli olmayan İlköğretmen Okulu Meslek Dersleri öğretmenleri arasından bu görevin gerektirdiği niteliklere uygun olanların belirlenmesini istiyor. Ancak onlar içinde yeter sayıda öğretmen bulunamıyor. Bunun üzerine kırmızı şeritli dosyaların da taranmasını istiyor. O tarama sırasında benim adım da saptananlar arasına giriyor.

Rüştü Aksoy'un da Genel Müdürün odasında olduğu bir saatte, Genel Müdür, daha öncesinde Çorum İlköğretmen Okulunda müdürüm olan Tayyar Bey'e konuyu açarak bana, İzmir Buca Eğitim Enstitüsü Meslek Dersleri öğretmenliğini önermeyi düşündüğünü; orada uyum sağlayıp sağlayamayacağımı soruyor. Tayyar Bey, orada başarıyla görev yapabileceğimi söylemek yerine "*Siz bilirsiniz.*"

yanıtını verince Genel Müdür, "*Öyleyse,* diyor, ***Rasim Bakırcı****'ya Erzurum Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsünü önerelim."*

Tayyar Bey, bu yanıtı ile benim İleride Ege'de bir yere yerleşme düşümün gerçek olmasına açılmak üzere olan kapının şimdilik kapalı kalmasına neden oluyor. Haksız da sayılmaz, Müdürüm. Az çektirmedim kendisine, birlikte çalıştığımız

sürece (!). Kaç kez su kattım pişmiş aşına. Her öğretmen ve yöneticisi, etliye sütlüye karışmaz, karşısında sus pus otururken, cürmüme bakmadan ikide bir başına yeni bir iş çıkaran birisi hakkında olumlu yanıt verecek değildi ya Müdür Bey! Üstüne üstlük, sarsılan prestiji yüzünden Çorum'dan ayrılmak zorunda kaldığı boykotta parmağımın olduğunu ortaya atmamış olsa da boykotta benim parmağımın olduğundan kuşkulanmışken.

Ancak Müdürümün hakkını da teslim etmeliyim: Yapıp ettiklerim yüzünden çalışmalarımı nesnel biçimde sicilime yansıtmamış olsaydı ne teftişte teşekkür alabilirdim ne de kırmızı şeritli dosyama bakıldığında adım dikkat çekerdi.

Müdür Başyardımcılığımın Gaspı

Tayyar Bey, Öğretmen Okulları Genel Müdür Yardımcısı oluşunun ardından başyardımcı **Tevfik Akın da** Samsun Eğitim Enstitüsüne Meslek Dersleri Öğretmeni olarak atanıyor. Teamül gereği, bana başyardımcılık sırası bana geliyor. Ancak öyle olmuyor. Okul arkadaşı olan **Milli Eğitim Müdürü**nün de araya girmesiyle Tevfik Bey'den boşalan başyardımcılığa yakın bir zamanda müdür yardımcısı olan Ahmet Tüfekçi'nin atandığını öğreniyorum. Gerçekte başyardımcılık, müdürlük, benim hiç sevmediğim işler arasında. Ancak başyardımcının lojman gibi bir avantajı var. Onun için verilmesine katlanabileceğim. Dediğim gibi bir de "teamül" diye bir şey var.

Bunu duyunca, edilgin bir direnişe geçiyor ve bana havale edilen evrakın gereğini yaparak müdüre iletmiyorum. Bir cumartesi akşamı nöbetçiyim. Odamda otururken Müdür Altunbulak giriyor odama ve karşımdaki koltuğa oturarak "***Rasim Bey!*** *Siz de nöbetçi iken şu istatistikleri birlikte yapalım bu akşam."* diyor.

Onun üzerine Müdür Bey'e diyorum ki "*Pazartesi günü* (göstererek) *şu anahtarları masanıza koyacağım. Size layık bir eğitim şefi atarsınız yerime, yeni başyardımcınızı atadığınız gibi, onunla yaparsınız bunları."* Bunu deyince birden afallıyor Müdür Bey ve "*Hayır! Yok öyle bir şey*." diyor. "*Nasıl yok?"* diyorum. *Bu atamayı Milli Eğitim Müdürü ile birlikte üçünüz Şehir Lokantasında da kutlamadınız mı?"* Bunu söyleyince büsbütün afallıyor ve öyle bir atamanın olmadığını yineliyor, titreyen sesiyle ve "*O evrakı verin, ben yapayım*." diyerek evrakı alıp çıkıyor.

Pazartesi günü odamın anahtarlarını alarak odasına giriyor ve anahtarları masasını üzerine bırakıyorum. "Oturur musunuz?" diyor ve zile basarak iki çay

söylüyor. Bana diyor ki "*Rasim Bey! İstiyorsanız, bir haftaya istediğiniz bir yere müdür olarak atamanızı yaptırayım.*"

"*Benim müdürlük filan istediğim yok. Müdür Bey!"* diyorum. Benim canımı sıkan bana haksızlık yapılması."

Başyardımcılığın verilmemesine bir yandan da içten içe sevindiğimi itiraf etmeliyim. Çünkü başyardımcı, birçok hesap kitap işlerini yapmak zorunda. Onlar ise benim hiç sevmediğim işler.

Müdür, anahtarları almıyor. Bir süre bana evrak havale etmiyor. Odamda oturuyor, öğrenci işleriyle ilgileniyorum yalnızca. Bir gün odama gelerek "*Rasim Bey! Müzik öğretmeni Rüştü Bey'in dersini dinlemeye gidiyorum. Siz müziği seversiniz. Hem eğitim şefi olarak öğretmenlerin dersleri sizi de ilgilendirir. Buyurun* ***Rüştü Bey****'in dersini birlikte dinleyelim."* deyince "*Hayır!"* diyorum. "*O sizin işiniz."* "*Rüştü Bey sizin yakın arkadaşınız. O da memnun olur, gelişinize."* diye ısrar ediyor ve Rüştü Bey'in dersine zorla götürüyor beni. Bir başka gün de kendi dersini dinlemeye davet ediyor. Gerçekten yetkin bir matematik dersi verdiğini görüyorum, Müdür Bey'in.

Müdür Bey, birçok matematik öğretmeni gibi duygulara yer vermeyen, olaylar karşısında soğukkanlılığını koruyan, çıkarına en uygun tutum ve davranışı göstermekte çok başarılı bir yönetici.

Yıllar sonra Gazi Eğitim'e atandığımda **Altunbulak,** Bakanlık Müfettişi olarak çalışırken bir gün **Müdür Bey**'in odasından beni arayacak ve yazdığım kitabımdan söz ederek, beni kutlayacak.

Çok yıllar sonra ikimizin de emekli olduğumuz yılların birinde Çorum İlköğretmen Okullular vefa göstererek beni ve Müdür Bey'i de Antalya gezilerine katılmaya çağıracaklar. Müdür Bey'le bir de orda karşılaşacağız. Orada da bana aramızda herhangi bir olumsuzluk olmamış gibi gayet içten davranacak. Ben de benzer biçimde karşılık vereceğim kendisine.

Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü'ne Atanıyorum

Çok zaman geçmiyor, 1973 yılının 10 Kasım'ında Atatürk'ü Anma toplantısında *Atatürk ve Dil Devrimi* konulu konuşmamı tamamlayıp salonun en arkasındaki **Rüştü Aksoy**'un yanındaki yerime vardığımda Rüştü Aksoy, "Çok güzel konuştun. O nedenle senin tayinini Erzurum Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsüne çıkardım." diyerek üzerinde büyük harflerle yazı yazılı kırmızı bir kâğıdı bana uzatıyor. Şaka yaptığı düşüncesiyle alıyorum kâğıdı ve onun ne olduğunu anlamak üzere baktığımda, bu kâğıdın Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğünden gelen bir telgraf olduğunu görüyorum. Telgrafta Genel Müdürlük, bu enstitüye atanmamın düşünüldüğünü, kabul edip etmeyeceğimi üç gün içinde telgrafla bildirmemi istiyor.

Hiç düşünmediğim, beklemediğim bir olguyla karşılaşmanın sevinç ve şaşkınlığını yaşıyorum. Ertesi gün orada meslek dersi öğretmeni olarak çalışan arkadaşım ve akrabam **Ekrem Altun**'u arıyorum. İyi haberler duyulmayan bu okul konusundaki duraksamalarımı kendisine anlatıyorum. "*Gel! Burada iyi anlaştığımız üç meslektaşız. Seninle sayımız dört olacak."* deyince Bakanlığa kabul ettiğimi bildiriyorum.

Bu haberin duyulması üzerine beni seven birçok öğrencim, rastladıkça benimle fotoğraf çektiriyor. Çok güzel duygular yaşıyorum bugünlerde. Bir yandan da hazırlıklara başlıyorum. Erzurum soğuğuna uygun bir de kışlık giysi diktiriyorum, terzime.

Özel Ders Ünüm ve Sonrası

Geçen yıl özel ders verdiğim üç öğrencinin de kolej sınavlarını kazanmaları, Çorum'da ünlenmeme yol açmış olmalı ki bu yıl özel ders için başvuranların sayısı 18'i buluyor. Bu çocukları üç gruba ayırarak çalışmaya başlıyorum. Ancak bu gidiş kararım, bu öğrencilerin velilerinde düş kırıklığı yaratıyor. **Şevket Bey,** bu yıl da oğlunu göndermiş bulunuyor bana. Çorum'dan ayrılacağımı duyan velilerin üzüldüğünü duyuyorum. Avukat Şevket Bey ise "*Bu çocuklarımızı da yetiştir de ondan sonra istediğin yere git!"* diyor.

Pratik düşünmesi ve kişisel hesaplarının güçlü olduğunu bildiğim **Yusuf Bolat,** bu gidişimi yarara çeviriyor ve velilere kendisini önermemi istiyor. Öyle yapıyorum ve Yusuf Bey'e tekneler dolusu bir olanak sunuyorum. Çocukları sınavlara hazırlamayı Yusuf Bey üstleniyor.

Yusuf Bey, bu yolla Çorum'da tanınacak ve daha sonra emekliliğinde orada dershane açacaktır.

Vedalaşmalar

Ayrılacağım gün yaklaştığında **Müdür Bey** bir cumartesi günü bayrak töreninde beni öven bir konuşma yapıyor ve yeni görevimi kutluyor. Ardından, hemen her cumartesi günü eğitim şefi olarak kendilerine seslenmekte olduğum öğrencilere bu kez, bir veda konuşması yapıyorum. Sözümü çok çalışmalarını, başarılı olmalarını istediğimi, kendilerine olan sevgimi yüreğimde birlikte götüreceğimi ve onları hiç unutmayacağımı söyleyerek tamamlıyorum. Alkışlar arasında kürsüden inerken duygulu anlar yaşıyorum.

Müdür Bey, o akşam, bir de dışarıda bir veda yemeği düzenliyor benim için. Tüm öğretmen arkadaşlarla birlikte yemek yiyor, sohbet ediyoruz. Yemeğin sonunda orada da birkaç arkadaş ve Müdür Bey, yine övücü, iyi dilekler içeren konuşma yaptıktan sonra öğretmenler adına bir de gümüş şekerlik hediye ediyor. Benim teşekkür konuşmamla yemeğimiz son buluyor.

Yakın dostlarımdan öğretmen **Ümit Bey, Faik Bey**, Halk Eğitim Başkanı **Hayrettin Koyuncu** ile de birer akşam yemeği yiyoruz. Ümit Uzel, *Tarih Boyunca Büyük Öğretiler*'i; Allaha ısmarladık demek için uğradığım Uysal Kitabevi sahibi **Celal Uysal** da *Nietzsche'den Seçmeler*'i armağan ediyor.

Gitmeden bir gün önce 4.12.1973 tarihli *Çorum* gazetesi şu haberi yayımlıyor:

"Rasim Bakırcıoğlu Erzurum'a atandı

Gazetemiz yazarlarından Çorum İlköğretmen Okulu meslek dersleri öğretmeni Rasim Bakırcıoğlu, Erzurum Eğitim Enstitüsü meslek dersleri öğretmenliğine atanmıştır.

Şehrimizde kaldığı süre içinde görevindeki başarısı ve herkesle iyi ilişkiler kurması nedeniyle kendisini kabul ettiren, böylelikle de eğitim enstitüsü öğretmenliği gibi daha yüksek bir göreve atanan Rasim Bakırcıoğlu, yarın Erzurum'a gitmek üzere şehrimizden ayrılacaktır.

Sayın Bakırcıoğlu'na yeni görevinde başarılar dileriz"

Bir sonraki bölüm:

KÂZIM KARABEKİR EĞİTİM ENSTİTÜSÜ YILLARIM